

cuius initij memoria non extat in contrarium, quæ etiam debet esse perfecta, & nisi perfecta probetur ante licem contestatam, interruptum per litis contestationem. c. illud & ibi glo. fin. de præscriptionibus. l. cum notissimi §. mo. & ibi glo. in verbo innovata. C. d. præscriptionibus xxx. anno. nam fieri potest, quod tempore depositionum nullus extaret, qui recordaretur de contrario & tamen tempore moræ litis & multo magis dictæ sententiæ de anno. i. 546. ex tarent qui initij in contrarium reminiscerentur.

Et ex istis satis demonstratum dicitur nec ex prætenso privilegio, nec ex allegata præscriptione tanti temporis, cum legitime non sit approbata, ipsos Magnificos Comites iuvati posse. Ideo censuit Senatus non licuisse nec licere præfatis Comitibus indugere seu remittere poenas delictorum publicorum seu ut vulgo dicitur pro eis gratiam facere.

S P M M A R I U M.

- 1 Præscriptio prime obligationis per secunda recognitionem aut promissionem interruptitur.
- 2 Papæ reservatio in beneficalibus non solum afficit titulum sed & possessionem. Idem de Principis reservatione.
- 3 Expressum siletem virtualiter & implicite dicitur quod sub genere aliter continetur.
- 4 Clausula generalis, & alio quocunque iure, adeo potens est ut casus non expressos etiam improprios & maiores comprehendat.
- 5 Iurina appellatione veniunt etiam iura a competentia de iure specie alii & ex prius glo.
- 6 Præscriptio completa Principis rescripto tolli non potest.
- 7 Clausula ex certa scientia & plenitudine potestatis habet vim clausularum derogationum, & ex ea colligitur Principem voluisse auferre ius tertij quod omdocunque quesitum.

DECISIO. CII.

Interruptio præscriptionis iurum regaliū an inducatur ex inuestituris subsequen-
tibus.

Secunda ex actis prædictis litis incidit questio an probata circa veri præiudicium præsentia præscriptio tantum temporis cuius initij non est memoria in contrarium dici possit probata interruptio, ex inuestituris patet fieri productis, in quibus ipsi Comites respectue recognoverunt se esse iustitios de dictis comitatibus, cummero mixto Imperio & omnimoda iurisdictione ab ipsis Illustr. Ducibus salvo tamen eisdem Illustr. Ducibus iure superioritatis, directis Domini & resorti, ac alio quocunque iure. & dictum fuit esse probatam interruptionem l. cum notissimi §. sed etiam quis debitorum. & ibi glo. in verbo innovata. C. de præscript. xxx. annorum glo. in dicto cap. illud in verbo interruptio de præscriptioibus per quæ iura ita notat. las. in l. qui bis numero 12. ff. de verb. obligat. 1 ubi per promissionem seu recognitionem secundam interruptum præscriptio primæ obligationis. [Natta consil. 402. numero 64. post Bald & Aret per eum citatos] & præmissis convenit de dict. Angel. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellare sit per illum text. quem refert & seq. Alexan. consil. 101. r. u. 16. volum. 1. & consil. 136. numer. 12 volum. 2. & citavimus supra decis. 91. quod si quis habet exemptionem seu immunitatem a datis seu oneribus, deinde patiant se scribi in libro si-

ue carthago debitorum non potest se iungere tali immunitate, sic dicendum est in hoc casu, cum Comites in dictis inuestituris saluum esse voluerint, omne ius superioritatis, directi domini & resorti præfatis Ducibus consequens, est ut & saluum esse voluerint ius indulgentie, quod ratione superioritatis competit, ideo sibi ipsis nocuerunt. Præmissis ad stipulatorem quo scribit Rotta decis. 7. & 474. In antiquis argumentis text. in c. 2 ut nostrum de appellationibus & quod observatio Papæ in beneficalibus nedum afficit titulum sed etiam possessionem. Et idem dicendum est in reservatione Principis secundum Martinum laud. in tract. de Principe vers. 105. & hæc comprobantur ex hisque scribit Lucas. de penna in d. l. contra publicum, colum. 7. in prin. C. de re milita. lib. 12. quod si priores ex his que sibi spectant ratione domini & superioritatis unum alicui concedat, ita certe legitur concessum, quod ius aliud remanens concedenti ex concessione illa nullatenus violetur.

Non obstat quod in tali generali reservatione seu recognitione, non veniat renunciatio talis iuris indulgentie cui deberet specialiter renunciari, argumento l. 1. in principio ff. si quis in ius vocat. non igitur, cum multipliciter responderi possit, primo quia si ius appellationis & directi domini, quod est maius, reservatum, extitit ergo multo magis dicitur reservatum ius indulgentie quod est maius. authent. multo magis. C. de sacrosanctis ecclesiis, capit. cum in cunctis, & ibi glo. de election. Secundo cum expresse fuerit reservatum ius superioritatis & resorti, & sub quorum generalitate continetur tale ius indulgentie, ut supra late probavimus. Ergo saltem virtualiter, & implicite dicitur esse expresse reservatum ipsi Illustrissimis Ducibus tale ius indulgentie. l. prætor ait in principio, ubi Bartolus ff. de novi operis nunciacione, & ibi Alexan. & Andr. Pomat. in additionibus hæcque responsio confirmatur, ex illis verbis subsequen-
tibus, & alio quocunque iure, & quorum virtus adeo potens est, ut casus non expressos etiam improprios, per tres columnas, ff. de quæstionibus. Tiraquellus, suo more copiosissime in tractat. de ratratu, lignagiet. §. 1. gloss. 7. numero, 20. & duobus sequen-
tibus. Deci. consil. 76. column. fin. Si igitur reservatur, quodcumque ius ipsi Illustrissimo, competens, excepto expresse concesso, & inter cetera iura eidem soli competat ius faciendi gratias, ut supra probatum legitur, ergo per talem secundam recognitionem, & reservationem dicitur interrupta præsentia præscriptio, & cum appellatione iurium, veniant etiam iura competentia de iure speciali, & ex privilegio, capit. Romana. §. debet autem de appellationibus in 6. Abba. in capit. licet causam, in secundo, notab. de probationibus, quem refert, & sequitur, Barba. consil. 26. column. mihi 13. versicul. et si quisquam opponat. volumin. 2. ubi expresse loquitur, quod in recognitione feudi facta cum clausula salvis iuribus, non solum veniunt iura competentia de iure communi, sed etiam de iure speciali & ex privilegio.

Accedat etiam ad corroborationem iurum fisci, quod Illustrissimus Modernus Imperator, suo Imperiali privilegio ex certa scientia, & potestatis plenitudine talia iura regalia, & Imperialia a quibusvis personis, & quovis modo in territorij ipsius Ducis usurpata, revocavit, annullavit, & abstulit, illa eidem Illustrissimo duntaxat competere declarando, quod facere potuit, & etiam ipse Illustrissimus, posset non obstante quavis præscriptione, seu consuetudine, maxime cum appareat de abusu immoderato in faciendo dictas gratias sine iusta causa. secundum Bal. in cap. si pa-

Senatus Pedemont.

gina ultim. de consuetud. quem refert & sequitur Iacob de Sancto Georgio. in sua inuestitura. in verbo Princeps. column. 7. versicul. 47. specialitas. Angelus in l. lucius in principio. ff. de euiction. quem sequitur Brunus. consil. 45. column. 3. vbi dicit quod per rescriptum Principis potest tolli prescriptio completa. Idem firma Ripa. respons. 6. numero 13. & 14. libro. 2. post alios per eum reiatos Afflictus in titulo, quæ sint regalia. in principio. numero 49. Alexand. consil. 101. numero 16. volumin. primo dicens, quod propter talia verba ex cert. scientia. & plenitudine potestatis colligitur Principem voluisse auferre ius tertij quomodo-
7 cunque quæsitum habent enim talia verba vim clausularum derogatoriarum. Barba. dicto consil. 26. column. 3. volumin. 2. Rip. in l. quominus. numero 34. ff. de fluminibus. post Felin. in capitul. cum inter. de exceptionibus. Decius. consil. 388. numero 3. quod intelligitur procedit in iure quæsito de iure ciuili prout est prescriptio secundum Deci. dict. consil. 388. num. 13. post Bald. Angel. Paul. de Castr. per eam allegatos quam conclusionem nunc pro constanti non pono. Et ex his Senatus in hanc venit sententiam non probatam, fuisse concludenter enuntiatam prescriptionem & quatenus probata dici posset ab ea fuisse recessum. tam ex dictis inuecturis. quam ex dicta sententia prolata anno. 1546. necnon privilegijs Imperialibus & propterea non licuit nec licere. penas. corporales. remittere & indulgere. pecuniarias vero. eis debitas sic.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Laicus vxoratus cum moniali coicens an possit a iudice seculari vel ab ecclesiastico duntaxat puniri. Et declaratur numero. 9. Et quod per talem coitum tria delicta committere dicatur num. 5. Et qua pena puniatur num. 6.*
- 2 *Fornicationis crimen de iure canonico indultum. dicitur.*
- 3 *Connexitatis relatio laicum simul obligatur cum clerico & occasione clerici laicus coram ecclesiastico conuenitur. Et num. 20. declaratur.*
- 4 *Iurisdictio. an spectet ad iudicem ecclesiasticum. vel secularem. vbi dubium est. tunc maior inde x. & sic ecclesiasticus presertur.*
- 7 *Sacrilegi possunt sub quo vis iudice ecclesiastico. & seculari conueniri. unde tale crimen dicitur mixtum. quod ad penas temporales. & contentiosas.*
- 8 *Punitus per iudicem ecclesiasticum potest etiam puniri per secularem.*

DECISIO CIII.

De laico vxorem habente & coeunte cum Moniali an a iudice seculari puniri possit.

- 1** Varitur in iure si an laicus maxime vxoratus coicens cum moniali. possit a iudice seculari puniri. an vero a iudice ecclesiastico duntaxat. Et prima fronte videbatur dicendum huiusmodi criminis cognitionem ad secularem iudicem non spectare. sed ad ecclesiasticum tantum. gloss. 1. in capit. eos. distinct. 32. quam ad hoc notat & sequitur. Federicus de Senis. consil. 167. vbi expresse dicit. quod mulier. quæ est fornicata cum presbytero. debet puniri. non per iudicem secularem. sed ecclesiasticum. mouetur duabus rationibus.
- 2** Prima quia crimen fornicationis videtur indultum

de iure canonico. 32. questio. 4. capit. nemo. Secundo quia propter illicitum coitum cum sacerdote. effecta est de foro ecclesiæ. capit. quidam clerici. 81. distinct. & Federicum refferunt. & sequi videntur. Antonius de Burrio. in capit. cum sit. numero 20. & ibi Abbas. numero 25. de foro competent. August. de Arimin. in addition. Angeli de maleficijs in verbo. che hai adulterato la mia donna. num. 36. secundum paruum impressionem.

Pro hac opinione multum stringit regula. capit. quod in dubijs. cum ibi cumularis in gloss. de consecrat. eccles. vel altar. vbi maius dignum trahit ad se minus dignum. hinc dicit Iason. in l. 2. column. 5. versicul. item ad istam regulam. ff. si quis in ius voca. non ier. quod licet alias quando duo iudices contendunt. cuius sit iurisdictio. ambo concurrant. vt in capit. cum contingat. & in capit. pastoralis. in principio de rescript. tamen fallit quando secularis & ecclesiasticus iudex contendunt. quia ecclesiasticus. vti dignior cognoscit. Item regula l. si commune m. ff. quemadmodum seruantes amittantur. quam not. Bartolus in l. precipimus. §. eo obseruando. C. de appellationibus. & in l. iurisperitos. §. 1. post Dyn. quem refert
3 ff. de excusationibus tutor. vbi expresse dicit. quod ratione connexitatis. laicus simul obligatus. cum clerico. eius intuitu coram ecclesiastico conuenitur. quæ per iura expresse dicit Socinus in l. eum Senatus in fine. ff. de rebus dubijs. quod si delictum aliquod fuisset commune a pluribus. inter quos esset vnus clericus huiusmodi delicti mixtum commissi. competens iudex est ecclesiasticus. & ita vidit obtentum. quod dictum originale fuit. Antonij de Prato. Veteri. in l. prima. in fine. ff. quæ sentent. sine appellat. rescindantur. quem refert. & sequitur. Socin. in capit. 2. column. 15. versicul. octauo fallit. de mutuis petitionibus. Felinus. in capit. primo column. 4. de prescriptionibus. Thomas Ferrat. late in cautel. x. post Nat. tam in capit. quamuis de pactis. in 6. & Iason. in l. Imperium. numero 3. ff. de iurisdictione omnium iudic. Chieffan. in consuetud. Burgon. rubric. 1. §. 5. in verbo. si n' a grace. numer. 70. vbi dicit se vidisse hanc decisionem Anton. de Prato. vete. seruari in Ducatu Mediolani Hippol. singul. 180. numero 2. Neuiza. in sua silua libr. 6. numero 38. versic. hinc inferitur. post plures quos ibi refert. hinc opinioni addebam consilium Ancharan. 196. column. 2. versiculo in contrarium iuncto versiculo secundo casu. vbi tenet iudicem secularem. non posse procedere. contra mulierem. quæ fornicata est cum clerico. occulte propter criminis connexitatem. argumento cap. tantis Daniel. 81. distinct. sic in casu nostro propter connexitatem iuris cum moniali.

Tertio quia negari non potest. quin ex præmissis res reddatur dubia. si sed vbi est dubium. an iurisdictio spectat ad iudicem secularem. seu ecclesiasticum. non coniunguntur. nec vterque cognoscit. sed maior presertur. & sic ecclesiasticus. Ita determinat Butrius post Innocen. in capit. cæterum de iudicijs. quos refert & sequitur Felinus in cap. pastoralis numer. 4. de rescript. & Iason. in d. l. 2. nume. 19. ff. si quis in ius vocatus non ier. dicens ita communiter teneri.

Prædictis tamen non obstantibus contraria opinio visa est de iure verior. videlicet. quod iudex secularis possit etiam laicum cum moniali fornicantem punire. cum tria dicatur committere delicta. secundum gloss. in capit. virginibus 27. questio. prima videlicet incestum. adulterium. & sacrilegium. quem refert & sequitur Albe. in dicta l. si quis non dicam rapere nume. 2. Decius in consil. 338. num. 1. post Abb. in cap. monasterium. de vita & honest. cleric. Marfil. in repet. l. vnicæ nu. 37. & in fi. C. de raptu virginum. Paul. Grillan. Castellione. in tractat. de penis omnifa. coitus. quæstio. 1. nu. 22. & sequen. potest etiam addi quartum iudicet

licet stuprum argum. l. inter liberas. §. stuprum, & l. stuprum. ff. ad l. iul. de adulteriis. ca. si qua monachorum. 27. quæst. 1. quæ delicta etiam puniuntur a iure ciuili d. l. si adulterium cum incestu. in principio & §. 1. & l. g. uis §. sacrilegos. C. eodem & instit. de public. iudicijs. §. Item lex iulia. & l. si quis non dicam rapere, & l. si quis in hoc genus & ibi Baldus in primo not. C. de episcopis & clericis. & in auth. de sanctis. episcop. §. pe. & si. quæ est canonizata in c. si quis rapuerit. 27. quæst. 1. & l. sacrilegij ff. ad l. iul. pecul. Boff. de coitu illicito. num. 8. & sequent. quibus iuribus cauetur. Laicos violantes moniales pœna capitali & proscriptionis. bonorum monasterio. monialis violatæ applicandorum puniri. ipsas vero moniales cum suis bonis in aliud durius monasterium cautijs custodiendas detruendi debere etiam dicit Marf. per dicta iura in l. vnica nume. 41. C. de raptu virgin. §. las. in auth. quas actiones. num. 10. C. de sacrosanctis ecclesijs. possent tamen defendi hodie bona. adiudicari debere hæreditatis propter auth. bona damnatorum. C. de bonis profert. & damnat. per quam ita sentit glo. in cap. si quis rapuerit in verbo in quo 27. quæst. 1. legimus & olim ethnicos Romanosq; aduersus hos sacrilegos, & sacrilegas animaduertentes vt apud Liuium lib. 2. Decead. 3. legere est. & Andream Tiraque. doctæ & copiose de legibus conubialibus. fol. 123. num. 88. Si ergo tale delictum est punibile de iure ciuili, nihil obstat quin per iudicem secularem puniri possit.

Secundo, pro hac opinione allegatur textus expressus in c. cum sit de foro compet. vbi §. sacrilegi possunt sub quo ius iudice ecclesiastico, & seculari conueniri. & propterea crimen sacrilegij dicitur crimine mixtum, quo ad pœnas temporales & contentiofas vt concludunt Anto. de Butr. ibi colum. 12. & Abba. colum. 1. 6. & fin. & in cap. 1. nu. 3. & 6. in fi. de officio ordinarij. l. 6. Cald. conf. 11. num. 2. de iudi. & foro compet. alioquin frustra diceretur mixtum, vel vtriusque fori, nisi posset ab vtroq; iudice puniri, sed laicus habens coitum cum moniali sacrata dicitur committere sacrilegium, quia violat templum Deo consecratum. capi. sciencium 27. quæst. 1. quod ad hoc allegat Gemin. in c. felicitis. col. fin. versu. item qui violat monialem lib. 6. facit etiam text. in c. impudicas eadem 27. quæst. 1. & in l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & cler. Bald. in l. si nondum col. 2. versu. committitur autem sacrilegium, & ibi communiter docti. C. de furt. ergo vti sacrilegus poterit a iudice laico puniri, & propterea Maria Socin. in d. ca. cum sit. nu. 47. de foro compe. expresse dicit, quod si laycus cognoscit monialem, respectu laici vterque iudex poterit procedere, & erit locus prauentioni quem refert & sequitur Felin. ibi num. 12. & Steph. Auff. de potestate secul. super eccles. perso. col. 4. versu. 6. fallit. & col. seq. versu. & idem dicitur si cognosceret monialem, Anto. Francis. in additionib. ad Abb. in d. ca. cum sit in 1. col. per not. in ca. proposuisti, de foro compet. late Boffi. de coitu. damnato & punibili. nu. 13. & quinque sequent. post hæc scripta visus impugnans Anchar. & cum sequentes, concludens hanc opinionem quotidie obseruare & aliquid dicit num. 79.

Tertio pro hac opinione multum stringit, quod scribit Bald. in l. placet, circa finem. C. de sacros. eccle. Abb. in d. ca. cum sit. in 2. notab. & in d. capit. 1. in fi. de officio ordinarij. Felinus in c. de ijs nu. 13. de accusationibus & in c. 1. col. 4. versu. considera tamen, de præscri. bonus text. in c. §. per hoc non adimimus, de pœnis lib. 6. videlicet, §. quod punitus de sacrilegio per iudicem ecclesiasticum, potest etiam puniri per secularem. saltem in eo quod excedit, quam materiam late explicat Franciscus in dic. §. per hoc, vbi ponit regulam negatiuam cum octo limitationibus, & latissime Alciat. in c. perniciosum. nu. 80. & sequent. vique in fi. de officio ordina. Ergo multo magis poterit iudex secularis punire a principio, vbi non fuisset punitus ab ecclesia.

Quarto addebam fundamentum ab Anchar. adductum d. consi. 196. col. 2. versu. nec videtur posse defendi, vbi dicit non posse defendi laicum subiectum iudici seculari ratione originis seu domicilij, posse eius forum declinare, ex eo quod cum religiosa persona fornicatus sit, cum huiusmodi delictum non tribuat immunitatem l. reigaturum. §. si. ff. de inter. & releg. nemo. n. debet suo delicto commodum consequi. ca. intelleximus in fi. de iudicijs. l. non fraudant ff. de reg. iur.

Quinto comprobatur hæc sententia arguendo a loco ad personam, quod argumentum, & contra vrget, c. peruenit, & c. cum ecclesia de immunita. ecclesie. Euer. late ca. 41. at laycus committens sacrilegium in loco sacro, puniatur per iudicem secularem Bar. in l. cui. §. cum sacrilegium. nu. 3. ff. de accusat. & Alex. ibi Mantua. in terminis nostris consi. 266. nu. 567. 2. 79. & sequ.

Premissa corroborantur ex consuetudine, quæ induxit quod in tali casu iudex ecclesiasticus animaduertat in ecclesiasticas personas, iudex vero secularis in laicos. quo casu est obseruanda dicta consuetudo. vt notatur per Abba. d. c. cum sit. hanc opinionem etiam tenet Boffi. de foro compe. nu. 147.

Non obstant in contrarium allegata & primo consilium Feder. de Senis, quia loquitur in simplici fornicatione clerici, occulte cum muliere soluta, commissa, qui coitus punibilis non erat de iure ciuili, cum solum fuerit prohibitus de iure Canonico, vnde non mirum, si laicus iudex non potest punire talem mulierem. ita respondent Antonius de Butr. Abb. & Felinus in d. cap. cum sit.

Secundo, §. Non obstat regula cum in dubijs. & ibi glo. & d. l. si communem. ff. quemad. feruit. amitt. ac doctina Barto. in d. §. eo obseruando. cum alijs sequentibus, quia illa procedunt in indiuiduis, & inseparabilibus. ita loquitur textus in d. l. si communem. & in d. ca. quod in dubijs. & Bart. expresse in d. §. eo obseruando, secus autem in diuiduis, & separabilibus, secundum Ang. in d. l. si communem. Roman. consi. 195. in fin. quos refert & sequitur Felinus in d. cap. primo col. 5. versu. primo quod non habet locum de præscriptionib. Marant. de ordi. iudic. in 4. parte. distin. 11. num. 24. post Socin. consi. 12. nume. 17. vol. primo, & si dicatur fornicationem. de qua agitur esse vnicum factum, licet plures per sonæ delinquerint l. qui de crimine. C. de accus. respon. detur, non propterea sequi quin delicta sint plura, prout plures sunt personæ proinde pœna debeat tenere & sequi suos auctores l. sancimus. C. de pœnis.

Non obstat decisio Antonij de Prato. vter. & aliorum sequentium supra relata. §. quia non est omnino tuta ex traditis per Crau. consi. 232. & eam impugnatur & apertè ore dicit falsam Didac. lib. pratica. questio. c. 34. nu. 1. versu. nos vero, vbi contra eam adducit text. in l. si quis vxori. ff. de fur. in princip. vbi in c. elictis focus criminis minime gaudet priuilegio socij, præterea in casu nostro extrema non sunt habilia, cum non fuerit inquisita aliqua persona ecclesiastica, quæ se petierit remitti, vel potest responderi, quod non procedit quædo iurisdictiones concurrunt, vt quando delictum est mixtum, & lis est cœpta coram altero, quia tunc non fit remissio respectu laicorum, vt concluditur per Doctores in d. ca. cum sit, sed attenditur præuentio dicto cap. proposuisti, alioquin male dicerent Doctores tale delictum esse mixti fori, fateor tamen quod non obstante sententia iudicis laici, poterit ecclesiasticus procedere contra tales sacrilegos ad excommunicationem, & alias pœnas spirituales, vt veniant condignam poenitentiam recepturi, ita tenet doct. in alleg. c. cum sit Alci. apposite in c. perniciofa nu. 17. de offi. ordina.

Concludimus igitur in casu proposito, extitit locum fuisse præuentioni iudicis laici, quoad pœnas temporales, salua poenitentia salutari iniungenda a iudice ecclesiastico.

Senatus Pedemont.

SUMMARY.

- 1 *Occasio non est habenda in consideratione ubi non est ordinata ad effectum s. l. i. nu. 8.*
- 2 *Lata culpa in criminibus dolo non aequiparatur fallit quo ad penam p. c. m. i. nu. 5.*
- 3 *In iur. a falsa vii. ex consanguinitate omnes affines & consanguineos afficit.*
- 4 *Homicidii causam prebens extraordinarie puniendus est.*
- 5 *Culpa precedens casum puniatur.*
- 6 *Homicidium illi imputandum est, qui operam rei illicita & prohibita dabit, ex qua sequi tum est homicidium.*
- 7 *Prohibere homicidium, & delictum qui potuit & non p. obi. bant. i. se tenetur.*
- 8 *Regula l. si quis nec causam. ff. de cet. pet. limitatur in delictis.*
- 9 *Arbitraria pena ubi venit imponenda, habenda est ratio personarum & facultatum.*

Arbitraria pena, penam mortis non includit, ex quo reprobat. gl. in §. in summa in d. de iniuriis nu. eodem.

DECISIO CIIII.

De eo qui homicidio causam præbuit, qua pena puniendus sit.

Nuocato Christi nomine. Viso procelu causæ criminalis infirmitate contra Ioannem Secundum Mozetum Astensem; quaritur an dictum Mozetum in aliquo de liquerit, ita ut saltem extraordinaria pena puniri possit, Et prima facie videbatur dicendum, non deliquisse, cum non appa-

reat illum vnum esse ieu occidit sic Franciscum Vineam, de cuius homicidio tractatur, nec auxilium, consilium, opem, vel fauorem præstitisse, tam ante, quam post dictum homicidium. quoniam constatur de homicida, quo fit, ut pena suos tenere debeat auctores, vulga. l. sancimus. C. de penis capit. si habes 23. quæstio. 3. cum similibus allegatis per Hippo. in repet. rubrica. C. de rapt. virg. num. 83. & pro hac opinione, videtur Decisio in terminis textus & glo. in cap. fin. 23. quæstio. ultima in verbo volentes, quam refert & sequitur. Bald. in l. data opera colum. fin. C. qui accusare non possunt, ubi dicitur, quod si merixante non aliquo, frater meus cum interfecerit præter voluntatem meam non imputabitur mihi hoc delictum, & Baldum refert & sequitur Hippolyt. in l. nihil interest. num. 15. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & in repet. dist. leg. vnic. num. 81. C. de rapt. virgin. ubi post Bald. Anchaz. & alias plures per cum citatos, concludit aliquem non puniri de auxilio cooperatio, nisi probetur quod ad dictum maleficium committendum præcesserit tractatus.

Nec obstat, quod aliqua culpa possit imputari, propter verba iniuriosa. per dict. Ioan. Secundum prolata de Ioan. Socero Francisci occisi, quia cum talia verba non fuerint prolata principaliter ad talem effectum, ut perpetraretur homicidium prædictum non sunt imputanda gloss. 1. in ca. pl. cu. t. v. unusquisque. 1. quæst. 1. nam t. cum non fuerint prædicta vera ordinata ad tale homicidium, perpetrandum non habet locum regula l. cum occidit. §. in hac ff. ad leg. aequi. Soc. p. 1. 56. m. r. 20. post Hosti. Ioan. And. Henr. Boich. & Albe. per et m. citatos ad hoc accedit, quod dici solet non debere considerari id quod in consequentiam venit, sed quod principaliter. l. si quis nec causam ubi docto res. ff. certum petatur. t. l. 1. §. unde querit offitius ff. de exc. rei. l. nauis aduerse. ff. ad l. Rhod. de iactu. Et in tali delicto culpa etiam lata, dolo non aequiparatur. l. in lege. ff. ad leg. Cornel. d. Sicarijs. & videtur textus clarus in l. verum. ff. de furtis.

affis tamen quæ prima facie vrgent non obstanti-

bus. Visum fuit iure dictum Mozetum posse condemnari, saltem pena extraordinaria arbitrio iudicis. Et ad fundandam hanc opinionem premittitur, ex titit quod iniuriari, & consuetari alicui illicitum, prohibitum, & punibile est. Iuxta i. lud. Domini M. t. h. cap. 5. qui dixerit fratri suo Rocha, reus erit concilio qui aut dixerit situe reus erit gehenne ignis. Et toto titulo de iniurijs. ff. & C. in d. eodem. §. in summa.

3 Secundo premititur, quod ex iniuria illata consanguineis, & affinis videtur alij consanguinei & affines iniuria affecti. l. lex Cornelia, in prin. ff. de iniurijs. c. Petrus de homicidio gl. in de grauis in verbo quomodo dol. ber. de sentent. ex com. mu. Bart. in l. ne pupillo. §. si quis ipsi pr. r. in nona quæstione. ff. de non. ope. nun. vbi al. legat. clem. 1. de excess. p. clatorum. Paul. de Cast. consil. 27. §. col. 2. in nouis, plures concordant. refert Tr. aq. de penis causa nu. 68. & sequenti.

Tertio premititur, quod occasione damni præstat damnum videtur l. qui occidit. §. in hac quæstio. ff. ad l. Aequi. c. si de iniur. c. placuit unusquisque. & ibi glo. 1. quæst. 1. cum similibus etatis per las. in l. 2. §. item si ex facto. num. 23. ff. de verbo. oblig. vrget tex. in l. nihil interest. ff. ad l. Cornel. de iur. r. & nihil vel parum interest, utrum occidat quis, vel causam mortis præbeat. l. nihil interest. ff. ad l. Cornel. d. Sicarijs, cum similibus. Sed ex actis apparet Io. Secundum, verba iniuriosa & turpia dixisse Francisco occiso de Ioanino Sororio, & sic infini ipsius occisi & propter talia verba motus fuit nepos ex fratre Ioannis secundi homicida ad occidendum, ergo necessario sequitur inquisitum rei illicitæ & prohibita operam dedisse, causamque seu occasionem homicidij præstitisse, & propterea saltem ex

4 traordinarie tãquam culposum t. esse puniendum. pro qua opinione vrgere videtur text. in l. lege Cornelia. §. cum quidam. ff. ad l. Cornel. de Sicarijs iun. & a gloss. ubi cum quidam per la. sciam. causam mortis præbuisse, comprobatur est factum Ignatij Taurini Proconfus. l. s. qui cum in quinquenni. m. reiegit, accedit glo. in d. l. in lege in verbo. culpa & tex. in c. iusteat. 50. dist. 1. & ibi glo. 1. & pro hac opinione videtur decisio in terminis Ioan. Andr. in c. Petrus de homic. quem referunt & sequuntur ibi omnes Doctores. quod si clericus incepit rixam, propter quam eius amici & consanguinei dignari præter clericum voluntatem occidant rixantem 5 cum clerico, efficitur clericus irregularis, t. cum culpa sua præcedat casum. per l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur. l. quoniam multa C. ad l. lul. de vi publi. & c. de cetero. d. homicidio. Et talem decisionem refert & sequitur Curr. Sen. consil. 61. col. 2. & Castrensi. consil. supra allegat. col. 3.

Non obstant in contrarium adducta, & primo quod dicta teneant suos auctores, & propterea inquisitum non sit puniendus de homicidio, quia verum est inquisitum non teneri pena ordinaria legis Cornelia; Sed extraordinaria considerata causa homicidio præstata, ut unusquisque delictum puniatur, iuxta no. in l. i. ff. ad l. Cornelia de falsis. & ita fateretur dominus Aduocatus Inquisitum in cedula incip. nullo, per iura per eum allegata.

Non obstat glo. in d. ca. vlt. 23. q. vltima & Baldus in l. data opera, quia duobus modis potest responderi primo quod loquitur respectu penæ ordinariæ, & sic corporalis. Nos autem sequimur de pena arbitraria, in qua culpa etiam lata imo & leuis criminatiter punitur ita Barro. in l. prima. §. 1. colum. prima. ff. si quis testamento lib. eff. iussus facer. & ibi Alexan. & Bar. refert & sequitur Ancharan. in cap. presbyterum de homicidio. l. diuus ubi Angel. ff. ad l. lul. am. de sicar. Gram. decif. 17. num. 4. late Benedic. Capr. in suis reg. & tractat. regul. 78. num. 40. & sequitur in qua regula distat tractat hanc materiam Boss. de homicidio. nu. 67. & pluribus

6 seq. t. Secundo responderetur, dictum gl. & Baldi debere intelligi

intelligi de eo qui iuste rixabatur, & sic non dabit operam rei illicitæ ideo non imputabitur argumento cap. dilectus iuncta glo. fin. de homicid. nos autem sumus in casu in quo inquisitus dedit operam rei illicitæ & prohibita, quo casu imputatur sibi homicidium glo. magistralis communiter approbata in c. sicut dignum. §. fin. in ver. o consilium de homicidio, ubi homicidium semper imputatur, quando quis rei illicitæ operam dabit, siue adhibuerit diligentiam siue non Boff. de homicid. num. 93. post Barto. Aretin. & Ias. per eum allegatos, quinimo in casu nostro non prestitit diligentiam quam debebat nam cum haberet notam audacem naturam Antonij eius nepotis ex fratre, qui alios huiusmodi actus fecerat, prout in depositionibus ipsius inquisiti apparet, in illis verbis a Nepote prolatis, o Barba, per che non mi conofcere, & distaret dictus homicida ipacio tantum duorum vel trium passum, siue trabuchorum non ad tales iniurias prorumpere debebat. † aut saltem astare & prohibere debuerat ne Nepos vim aliquam, & percussionem inferret. Iuxta not. in cap. ad audientiam & in cap. significasti. ubi Felinus eodem titul. de homicidio, & glo. in d. c. sicut dignum. sequuntur Innocentius & Anchranus in dict. cap. ad audientiam. Ioan. Andr. & Abb. in cap. continebatur de homicidio. facit tex. in cap. de occidendis 23. quæst. 5. & ita dictum Bald limitat Felyn. in dict. c. Petrus colum. 1. ubi dicit illud indistincte procedere, nisi quis iniuste incipisset rixam mouere & ita limitat d. gl. allegaram per Bal. Soc. Sen. in repe. d. c. ad audientiam col. 20. vers. 13. quæro. & col. 22. in fi. & col. 30. ubi dicit de richi incurrere irregularitatem, si fuit causa aggressuræ per tex. & ibi gl. in c. si d. homicid. lib. 6. & hæc faciunt pro responsione eius quod dicitur † debere attendi id tantum, quod principaliter agitur, non quod in consequentiam quia hoc fallit in delictis, vti etiam consideratur id quod in consequentiam venit, propter principium illicitum, ita Ias. in d. l. si quis nec causam. col. 3. ff. si cert. petat. quem refert & sequitur Hippol. in rubrica de raptu virg. num. 78. per textum in l. qui faccum. ff. de furtis. & in d. l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi pub. & hæc fallentia, congrue sumi potest ex d. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil. in quo fit mentio de occasione, quæ propterea denotat causam in modo locundum Ange. consi. 63. num. 4. præsertim quando talis effectus consueuerat sequi ex tali occasione ita sentit Socin. dict. consi. 156. num. 21. post Angel. & Ioan. Andr. per eum allegatos.

Nec nocet text. in d. l. verum. quia de iure Digestorum coitus cum meretrice erat impunitus. ita respondet Bartolus in d. l. verum in secunda oppositio- ne, & his attentis communi voto sancitum fuit inquisitum esse puniendum arbitrarie in quo arbitrio sit habenda ratio personarum, & facultatum. Ita tamen quæ ad mortem non condemnentur. l. fin. ff. de iniurijs d. l. lege Cornelia. §. cum quidam glo. in dict. §. in summa, quæ tamen reprobat in ea parte, in qua in pena extraordinaria includit penam mortis. vt per Ias. in l. qui iurisdictioni colum. 1. ff. de iurisdic. omnium iud. & in l. & si contra num. 2. C. si contra Iul. vel vtili. pub. illam tamen in reliquis partibus sequitur Felinus in c. ex lictis colum. 2. de constitutionibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Agentes & cooperantes pari pena puniuntur.
- 2 Absens non potest condemnari pro delicto pro quo imponeretur pena maior relegatione scilicet si minor ex nu. 8.
- 3 Pena l. Iulie de vi publica qualis esset olim & qualis sit hodie & num. 7.
- 4 Pro contumacia non imponitur vera pena delicti limitat ut num. 12.

- 5 Auth. bona damnatorum. C. de bonis proscript. etiam habet locum in crimini. l. Iulia de vi publi. declaratur. nu. 11.
- 6 Contumax in criminalibus non habetur pro confesso, & numero 12.
- 7 Banniti nostri temporis an aequiparentur deportatis vel relegatis.
- 8 Denominatio fit ab eo quod plurimum potest.
- 9 Commodum consequi ex suo delicto nemo debet.
- 10 Procurator an debeat admitti in criminalibus attentio quod contra absentes procedi potest remissive.

DECISIO CV.

An pro crimine legis Iulie de vi publica possit procedi ad pronuntiationem delicti pro confesso, bannum, & confiscationem omnium bonorum contra absentem.

IX actis aduersus quondam Paulum Viscam Cheriensem & eius filios, instante fisci procuratore agitaris, eo quod informationibus legitimis constat prædictos filios patre consentiente & cooperante, hominibus ad hoc coactis & armatis, non tamē in turba, quasdam ædes seu villas in agro Cherienſi sitas, vulgo appellatas la Casatia, effregisse, & expillasse, duo in questione deducta fuerunt. Primum an contra prædictos patrem & filios absentes occasione prædicti criminis: quod vis publice esse proponitur, ad pronuntiationem delicti pro confesso, exilium siue banum & bonorum confiscationem, procedi potuerit. Et posito quod ageres & consentientes pari pena puniantur † l. vnica. C. de raptu virg. ubi Marfil. cumulate num. 80. & in l. nihil interest numero 7. & sequen. ff. ad l. Cornelia de siccar. D. Paul ad Roman. ca. 1. in fi. videbatur dicendum non potuisset iure procedere, cum in absentes contumaces graui crimine inscriptos pro quo capitis naturalis vel civilis pena esset irroganda proferri non possit sententia absentem. §. aduersus contumacia ubi glo. & Doctor. ff. de penis & in l. absentem. C. de accus. Bal. in l. quamuis in dubitati colum. 1. versic. præterea non est recedendum. C. ad l. Iul. de adul. Abbas in cap. veritatis num. 19. & sequen. de dolo & contum. ubi ponit duas rationes quare non possit procedi Boff. in titulo de reis requirendis & absentibus mandandis ubi post alios per eum citatos concludit † quod pro delictis pro quibus imponitur pena, a relegatione inclusive infra, absentes vocati & contumaces possunt damnari, secus vero si indicatur pena maior relegatione quæ distinctio ab Vulpiano in d. l. absentem versic. melius statueretur ff. de pen. tradita legitur sed de vi publica damnato † aqua & igni inter dicitur l. qui dolo in fin. ff. de penis, cuius loco successit deportatio l. 3. ff. ad l. Iul. pecu. l. 2. §. constat. ff. de penis. §. item lex Iulia. insti. de publi. iudi. & in deportationis, pena venit confiscatio bonorum, d. l. 3. & l. deportatorum. C. de penis. glo. fin. in d. l. qui dolo. ff. ad l. Iul. de vi publi. hodieque loco deportationis datur exilium ius sine bannu a tota patria l. ammissio in prin. & l. tutelias. §. ff. de cap. dimi. Bald. in tit. de pace tened. in prin. nu. 19. Guid. Pap. q. 422. ci. q. seq. versic. credere tamen quem refert & sequitur Crau. cōs. 220. nu. 16. Grama. vot. 19. nu. 10. alijq. cumulati a Neui. consi. 73. in 1. & 2. subrogatumque sapit naturam subrogati l. vulgata si eum. §. qui iniuriar. ubi gl. ff. si quis cauti, ergo non potuit contra dictos patrem & filios absentes procedi ad dictas penas, his accedit quod dicitur † ex contumacia veram penam delicti non imponi Hippol. late in repe. l. vni. num. 130. & sequen. C. de rapt.

de rapt. virgi. sed vera poena, a iure imposita pro vi publica est exilium & bonorum publicatio. vñ supra probatum fuit ergo hæc poena propter contumaciam imponi non potuit, præsertim respectu confiscationis omnium bonorum patris quæ filiis præservari debent, autenth. bona damnatorum. C. de bonis proscript. & damnat. quæ etiam ꝑ locum habet in damnato de vi publica. gloss. fin. in dict. l. 3. ff. ad l. Iuliam pecu. Bald. in dict. titul. de pace tenend. num. 17. & sequent. Abb. in dicto capitulo. veritatis num. 20. versicu. nam hodie de dolo & contuma. Guid. Papæ dict. questio 422. & sequen. circa fin. late Cassan. in consue. Burg. in versic. des confiscationis qui possit hñ le corps. §. 1. num. 2. & sequen. quo fit vt dici possit iure non fuisse processum aduersus prædictos patrem & filios ad dicta pronuntiationem delictorum pro confessis ꝑ cum in criminalibus contumax non habeatur pro confessio Hippol. in repl. de vnoquoque. num. 182. ff. de re iudi. nec ad exiliura siue bannimentum, proinde nec ad bonorum publicationem, verum requiri debuisset & bona tantum annotari vt toto titulo. de req. reif. ff. & C. vbi Bartol. & Docto. & l. absentem. C. de accusat. Bald. in dict. titu. de pace tenend. num. 19. nec refert, an ante requirantur, & postea bona annotentur, vel prius bona annotentur, deinde requirantur glo. in l. 1. in verbo annotari. C. de requirend. reis.

Contrariam opinionem aliqui veriore propofuerunt, quam infra scripto filiofissimo descendunt, contra abfentes procedi potest pro criminibus pro quibus imponitur poena relegationis & alia mitior. dict. l. absentem. ff. de poen. l. late Boff. de requir. At pro vi publica imponitur huiusmodi poena, ergo pro eo crimine contra dictos patrem & filios abfentes procedi potuit, minore argumenti propositionem probant, quia hodie ꝑ crimine ius publicæ imponitur poena arbitraria secundum qualitatem personarum & facti l. hodie iuncta glo. ff. de pen. Alexan. consil. 55. num. 1. & sequen. volum. 7. post Imol. in l. 2. colum. 2. ff. de publ. iudic. & gloss. in §. penæ autem. in verbo metallum. insti. quib. mod. ius patri potest solui. Guid. Papæ questio. 423. in fine Corne. consil. 175. litera i. volum. 3. quos refert & sequitur Crau. dicto consil. 220. num. 13. & consil. 224. num. 1. & sequen. consequentia autem de se patet. ergo probata dicitur hæc opinio quam comprobant ex doctrina Bald. in l. absentem. in fin. ver. i. c. communis opinio est C. de accusat. dicentis communem esse opinionem ꝑ quod vbi imponitur poena relegationis, vel alia inferior potest procedi ad sententiã contra abfentes, sequitur ibi Salyc. num. 3. Præterea dicunt, quod & si varie sint opiniones, an banniti nostri temporis æquiparentur deportatis, aut relegatis, quam questionem late disputauit Bartol. in prima questione nu. 14. & sequen. vsque ad num. 17. exclusiue quem refert & sequitur Cassan. in consuetu. Burg. in verbo des confiscationis qui consic. le corps numero. 7. & sequen. concludentes ꝑ bannitos nostri temporis non æquiparari damnatis ad mortem, in metallum, vel ad bestias, aut deportatis vel relegatis. Attamen crebriorem esse sententiam assimilari relegatis, ita tener Ripa post Alexan. & alios in lex factio. §. ex factio num. 13. & duobus sequen. vbi late articulum hunc explicat. ff. ad Trebel. Natia consil. 472. num. 19. & sequen. Villalobos in suis communibus opinio. litera. b. num. 3 post Alexan. in dicto. §. ex factio & Curt. iunio. consil. 182. num. 8. dicens esse communem opinionem. Soci. iunio. consil. 174. nu. 20. quam opinionem videtur sentire Jacob Rimi. inter conf. crimi. consil. 100. nu. 16.

Quid dicendum putare esse standum doctrinæ Bart. in dict. quest. prim. a vt huiusmodi exules, qui & extores aliquando dicuntur, siue banniti non omnino æquiparentur deportatis vel relegatis, sed quãdam tertiam

speciem constituant, quæ iudicetur tanquam excedens & excessum, vt puta si aliquis propter delictum publicum, de quo plene constat, perpetuo, a patria exulet aut banniat, cum publicatione bonorum, certe horum respectu magis erunt similes deportatis, quæ m re legatis. Iqui cum maior. §. is demum. ff. de bonis libe. in illis verbis, aut exilium quod sit vice deportationis vbi ciuitas amittitur Gram. voro. 19. num. 10. & sequen. Damhau. in suo Enchir. rerum crimi. capit. 53. num. 3. & sequen. post glo. Cinum, Bald. Angel. Aret. per cum allegatos, & contra si exulat simpliciter sine confiscatione bonorum, nec propter aliquod publicum delictum, sed propter contumaciam & contemptum duntaxat, vel propter aliquod crimen pro quo pena pecuniaria esset imponenda, magis conueniet relegatis, quã deportatis. Gram. Deci. 17. num. 3. & sequen. Maran. de ord. iud. in quarta parte. distinct. 2. num. 7. ita quod secundum quid, dici possunt æquiparari deportatis, & secundum quid relegatis respectiue, vt nominatim dicit Cassan. loco supra citato, num. 8. & 9. i. quæ comprobatur ex notatis in l. queritur. vbi Barto. ff. de statu homin. & l. legatis. §. 1. ff. de leg. 3. cum similibus citatis per Alexan. consil. 7. num. 3. & sequen. volum. 7. 10 vbi denominatio fit ab eo quod plurimum potest, & æquiparari aliquid dicitur aliteri, quanto magis de eius natura participat & accipiet huius sententiæ reperi clarissimum Iulium Clarum apud catholicam Maiestatem pro Ducatu Mediolani meritisimum in sua practica criminali. §. fin. versicu. ego vt ingenue fatear, post hæc scripta emptum cum quo magno pere gaudius sum conueniunt.

Præterea tenentes hæc secundam opinionem, dicebant de ea non esse hesitandum, cum ex forma decretorum Ducatum ex officio & per inquisitionem, pro quocunque delicto publico, siue priuato, præcedentibus tamen legitimis informationibus & ex vetustissimo stilo, iudiciorum, quæ more, contra delinquentes abfentes ter ex intervallo citatos & contumaces, ad pronuntiationem delicti pro confessio, publicationem bonorum & exilium siue bannum perpetuum a tota patria si per Senatum procedi contingit procedi potest, quibus stantius extra omnem controuersiam videtur hæc questio vt concludunt omnes Doctores supra relati & a iij citati, a Boeri decis. 63. num. 8. & 9. 10. Milin sua prædi. fol. 58. num. 2. post Bart. in l. inter. ff. de publi. iud. & latius fol. 79. num. 19. & sequen. post Barto. in l. prima. ff. de requir. reis. & in l. diuus. ff. de cust. reo. Hippoly. in practica in §. postquam vbi latissime materiam contumacie tractat, do. Clarus in d. §. fin. capit. 44. versicu. sed hodie, & ex prædictis videntur sublata ex aduerso adducta, nec contra vrget auth. bona damnato. C. de bo. prosci. seu damna cum duobus modis responderi possit, primo dictam authent. 11 ꝑ non habere locum si nte dicta consuetudine, stilo, seu more iudiciorum Bald. in d. l. 1. colum. 6. C. de her. insti. Deci. consil. 442. num. 6. post Alber. & Cepol. pereum allegatos. & consil. 252. num. 5. Guid. Pap. questio. 437. num. 3. vbi allegat Barto. in l. mathematicos. C. de epis. aud. sed in meis lecturis non reperi. Bartolum interpretantem dictam legem & alios plures refert & sequitur Boeri. Deci. 264. num. 15. Boffi. in titu. de publi. bono. num. 1. post Barto. Oldra. Afflic. & alios per cum citatos, affirmans istam esse communem opinionem Hippo. in l. fi. nu. 191. ff. de iur. omni. iud. Iulius Clarus in d. §. fi. quest. 78. in prin.

Secundo responderetur auth. bona damnatorum nõ habere locum in hoc casu, cum ipsi filij ad quos bona ex dispositione prædictæ authent. peruentura erant simili delinquentur l. C. de her. insti. vbi Barto. in fin. Bald. col. 1. Alex. in fi. & hæc responsio rationi congruit 12 ꝑ cum non debeant ipsi filij consequi commodum & lucrum

Iurum ex sua malitia & delicto. l. 1. in prin. ff. de dolo malo. l. 2. §. nemo. in 2a glo. ff. de cap. minu. c. intelleximus ubi Abbas Card. & Felin. de iudic. l. Itaq; folio. in primo vbi glo. ff. de furt. Nec aduersatur quod supra dictum est, nunquam ex contumacia imponi veram delicti poenam, quia illud procedit quoties simplex esset contumacia & delictum plene non probaretur, cessanteque psetudo seu stilus imponendi veras poenas praesertim pecuniarias, secus vero stantibus consuetudine & stilo, quia tunc imponi potest vera poena delicti vt proxime probatum exiit in prima responsione ad auth. boni damnatorum, quae non repetit, & ex his etiam tollitur id quod dictum fuit de iure communi contumaciam pro confesso non haberi, quibus addo Bart. in d. l. absentem. num. 3. ff. de poenis, & si defendi posset contrarium esse de iure verius, praesertim si de delicto constat ex informationibus, per text. in auth. de exhib. rei. §. si vero etiam, in illis verbis & poene sui accusatorem per fugam factum. c. absens vero. 3. quæst. 9. quæ iura ad hoc citat Jacob. de bel. consil. 9. nu. 39. & Io. Claudius. consil. 101. num. 2. inter consilia criminalia. Ziletti. volum. 1. Fulgo. consil. 146. nu. 5. & videtur text. in d. l. absentem. §. aduersus contumaces. ff. de pen. vbi dicitur aduersus contumaces in delictis pronuntiarī oportere secundum morem priuatorum iudiciorum, sed in priuatis iuditijs contumax potest haberi pro confesso ca. 2. vbi glo. & docto. ergo id. m potest esse in criminalibus, in quibus contra absentem procedi potest sed prima responsio tutor est, per ea quæ dicit Bart. in l. lege Cornelia. ff. ad senatusconsult. Sillania. Ceterum proposueram hic tractare questionem non omnino extraneam, videlicet, cum in quibusque criminibus ex consuetudine & stilo procedi potest contra absentes, an debeat admitti procurator pro absente, sed quia reperui hunc articulum plene discussum, a Baptista a Villabos in suis commu. opin. in verbo absens. nu. 10. ideo ad illum me remitto, alias plenius tractaturus si occasio sese obtulerit, hanc secundam opinionem sequutus Senatus pronuntiauit, pronuntiationem de liti pro confesso, bannum cum publicatione benorum tenere.

SUMMARIUM.

- 1 Confessio facta qua resultat ex contumacia an transeat ad heredem intellige vt num. 3.
- 2 Pena defuncti quando ad heredem transeat.

DECISIO. CVI.

Contumacia defuncti quando heredem afficiat.

Vecedit ex dicto processu alia questio, cum huiusmodi notificatio fuerit declarata aduersus patrem ob eius contumaciam & non executam, an executio transeat fieri; possit aduersus heredes, & prima facie videbatur dicendum non transire ex doctri. Bartoli in l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. vbi confessio facta, quæ resultat ex contumacia, non transit ad heredes, pro qua opinione facit textus in l. crimen. ff. de poenis, vbi crimen paternum nullam maculam filijs infligere potest. Adducebant pro hac opinione videri doctriam Bald. in l. si plures col. 7. in princ. C. de condit. insertis, vbi expresse post Mar. de fan. & Cin. dicit quod banna bannitorum in aliqua pecunia prestanda, non possunt exigī ab heredib. allegat text. in l. si poena. ff. de poenis & vi-

detur sentire Deci. d. consil. 152. nu. 5. quibus ad stipulationem Bar. in l. 1. nu. 7. ff. de priua. delict. concludens factam confessionem in criminalibus regulariter non afficere heredem, quem refert & sequitur Bap. a Villal. in suis commu. opi. in verbo absens. nu. 10. ver. no. & quod licet.

Contrarium tamē, in casu nostro verius visum fuit secundum Alex. in d. l. eius, qui delatorem, post Bald. in l. vnica. C. ex delictis defunctorum, vbi dicit quod quando confessio facta transit in condemnationem, tunc poena transmittitur ad heredes, propter sententiam. Idem sentit Ange. in tractatu maleficiorum, in verbo dominus Iudex videns nu. 45. & conuenit. l. ex iudiciorum. ff. de accusationibus vbi Bar. & Bald. in l. si versici. quarto. C. de condit. insert. & textus in l. 3. C. si pendente appella. mors interuenit, & l. si. C. si reus vel accusat. mortuus fuerit, quibus deseruiunt dicta per Abbatem in ca. cum nobis colū 4. de prescriptionibus post Bar. in l. commissa. ff. de publicanis.

Non obstat quod dicitur contumaciam non transire ad heredes quia intelligendum est, quo adhuc effectum, quin heres possit purgare innocentem defuncti secundum Angel. in l. manifeste in principio. ff. de iureiur. & ibi Alex. loā. de platea in l. fin. col. 2. C. de iure fisci. lib. 10.

Non obstat Bal. in d. l. si plures, & Deci. d. consil. 255. quia secum adferunt responsonem vt apud Bal. in ver. quia bona confiscata, & in versicu. nisi sit executata per confiscationem vel exactionem Et Deci. in versicu. nisi expresse in statuto hoc dicatur, ita responder. Neuiza. consil. 68. num. 18. & consil. 20. num. 30. post Bart. Bald. Berta. & las. per eum citatos, Addebam pro hac opinione esse decretū Dominicale sub rubrica, heredes defunctorum quibus dum viuerent, quo cauetur poenas seu multas defunctis impositas, & non declaratas non transire ad heredes. ergo si fuerint declarate, transiunt cum in statutis, argumentum a contrario sensu virget late Euerar. in suis locis legalibus cap. 4. col. 16. post plures per eum citatos. Et ita fuit in prædicta causa iudicatū, & inde causa compota.

SUMMARIUM.

- 1 Alia instructionalī sine probatoria facta in vno iudicio an fidem faciant inter easdem personas in alio iudicio ad diuersam finem tendente remissive.
- 2 Dotes an virgini stuprata constituende sint secundum facultates stupratoris, vel patris virgis stuprate.
- 3 Argumentum ab euitatione. Absurdi ualidissimum est, cum a ratione & iudicio naturali desumatur.
- 4 Non entis nulle sunt qualitates, & super non ente nullum cadit arbitrium.
- 5 Mater & amicus maternus non tenentur dotare filiam vel nepotem nisi ex magna & probabili causa.
- 6 Dotes ubi arbitrio boni viri constituende sunt, inspicienda sunt qualitates ipsius dotantis ita tamen ut minores congruis alimentis non sint, quibus dotes equiparantur.
- 7 Dotes constitutio facta a patre filia in fraudem creditorum non ualet.
- 8 Bona in futurum acquirere posse quis a iure præsumitur.
- 9 Mater dotare filiam tenetur secundum suas facultates, ubique pater inopia laborat.
- 10 Virgini, corruptor quas dotes constituere tenetur.
- 11 Stuprator ad dotem non solum tenetur, sed etiam ad expensas in iudicio matrimoniali factas.

DECISIO CVII.

An virgini stuprata dotes constituende sint, secundum dignitatem & facultatem ipsius stupratoris, an vero ipsius virginis qualitatem.

Vide

Senatus Pedemont.

Vltis que Specul. Franciscus Beluifus docteur quide & copioſe in cauſa Margaritæ Mulieris ad uerſus Martinum Lucium a Ripa prope cherium oriundum ſcripſit, deguſtataque ipſa materia, dignam eam exiſtimauit ampliore, quam animus eſſet, diſputatione tractare. Ad cuius ueritatem indagandam, cum in cauſa matrimoniali inter partes coram eccleſiaſtico iudice uerente utraque pars ſuprum falſa fuerit, omiſſa diſputatione queſtionis ꝑ an acta inſtructoriam ſiue probatoria, facta in vno iudicio fidem faciāt inter eaſdem perſonas in alio iudicio ad diuerſum finem tendente, de qua Barto. & Doctores in l. 2. §. hoc ad iſco. ff. vi bonorum. rap. & in l. 2. C. de edendo. varia ſcripſerunt. Canonice preſertim Felin. in cap. cauſam que, de teſtibus, premitto, quod conſeſſio in vna inſtantia facit fidem inter eaſdem perſonas in alia inſtantia, non habita diſtinctione, an tendant ad eundem, vel alium finem. ita pulchre Felinus in cap. ueniens in ſecundo nu. 20. de teſtibus Bal. Caſtr. Alex. & Dec. in d. l. 2. C. de edendo cum alijs ibi per Decium allegatis, quo premiſſo, quaeritur qualiter huic Virgini ſupratæ ſint conſtituendæ dotes & prima facie ex allegationibus domini Beluiſij uideretur dandam ꝑ illas non eſſe conſtituendas ſecundum facultates ſupratoris, ſed patris ipſius Margaritæ & ſecundum numerum liberorum, nec non & puellæ dignitatem l. ſi filie. ff. de lega. 3. l. quero. & l. ſeq. l. cum poſt. §. gener. ff. de iur. dotium. cum ſimilibus.

Quibus tamen non obſtantibus contrariam opinio nem ueriores eſſe dictum fuit, pro qua adducitur textus expreſſus. Exodi. & Deuth. cap. 22. reſatus in c. 1. de adulterijs. quo loci habetur, quod ſi quis ſeduxerit Virginem non dum deſonſatam, dormierique cum ea, dotabit eam, & habebit in uxorem. ſi uero pater Virginis dare noluerit, reddet ipſe ſuprator pecuniam iuxta modum dotis, quam uirgines accipere conſueuerunt: qui modus eſt, mabitur ſecundum facultates illius ſcilicet ſuprantis, dignitatem puellæ, ita interpretatur gloſſ. in dicto capitul. primo in uerbo. iuxta modum idem Caſan. conſi. 40. que opinio corroboratur, primo arguendo ab aſurdo euitando, ꝑ qd argumẽtum eſt in iure validiſſimũ. l. 1. §. v. de queritur. it. de publicanis. l. nam aſurdu. ff. de bonis liberorum. Bald. in l. conuenticulum. C. de epiſcopis & clericis. quod argumentum ſumitur a ratione & iudicio naturali teſte Bald. conſi. 29. colum. penult. & vltima, volum. 3. & in l. Pomponius. colum. 3. ff. de negotijs geſtis latiſſime Euerat. in ſuis locis leg. cap. 8. aſurdu uero eſſet ſi ſecundum facultates patris vel puellæ, ſuprator conſtituere deberet dotes, & pater vel puella nullas haberent facultates, quia hoc caſu nullas deberet ſoluere, dotes ipſe ſuprator ꝑ cum non entis nullę ſint qualitates l. eius qui. §. poen. ff. ſi cert. petatur. gio. in cap. bonę memorię il primo in uerbo per rerum naturā. de electio. ne. nec eſſet ſuper quo uir bonus poſſet arbitrarialiquas dotes, quia ſuper non ente nõ uerſatur arbitrium. Bald. in l. milites. C. de teſtamentis, quem reſert & ſequitur Card. Zib. conſi. 139. colum. 3. verſic. quarto ad idem [l. ſi ſeruum. §. ſi modus. in illis tribus bonitas fundi non extantis perpendi non poſſe. ff. de actio. empt.] quo caſu talis ſuprator impuſis abiect, quod eſſet omni iuri diuino, naturali, & ciuili repugnans. item & ecotario, reſultaret aſurdu, quia ſi pater puellę fuiſſet diues ipſe uero ſuprator, pauper, teneretur conſtituere dotes ſecundum facultatis patris diuitis, quod facere non poſſet, ut ergo euitetur iſta aſurditas, vel inhumanitas debent iura loquentia de ſupratore intelligi, ut dorem conſtituat ſecundum proprias facultates, & uirginis dignitatem. Et pro hac opinione faciunt in argumentum omnia iura ſupra in contrarium allegata, que hoc modo inducendo, retorquentur. Nam licet

pater de iure naturali, & ciuili teneretur de proprio patrimonio dotare filiam, iuribus ſupra allegatis, & l. ſin. C. de dotis promiſſione, debet eam dotare ſecundum patris facultates, ac numerum liberorum, ac etiam dignitatem mulieris & mariti dicta. l. ſi filie, & dicto §. gener. & d. i. quero, ergo a ſimili ex identitate, ac etiam maioriore rationis dicendum eſt, de ſupratore conſtituente dotes uirgini ſupratę ſecundum ipſius ſupratoris dignitates, & facultates, ac etiam ſecundum uirginis qualitatem. per regul. l. i. l. iud. ff. ad l. aquil. l. neque. C. de iure dot. cum tale officium ſit paternum. d. l. ſina. C. de dotis promiſſio. Attamen ſi mater vel auus a lege cogantur dotare in eorum poenam, ut puta quando non ſunt orthodoxi, tunc debent iuxta modum ſuorum facultatum, non autem patris conſtituere filiabus uel nepribus, dotes. l. cognouiſmus. C. de hereticis. laſ. in §. fuerat. nume. 114. inſt. de actionib. Lupus in repetitione rub. de donati. inter uirum & uxorem. §. hodie tamen nu. 4. ſic ergo in caſu noſtro cum a lege diuina, & canonica cogatur ꝑ, ſuprator dotare ſupratam, debet iuxta modum facultatum ipſius, illam dotare & ſic arbitrium boni uiri erit dorem arbitrari, ſecundum facultates ipſius Martini ſupratoris, & qualitatem filię, ita tamen, ut tales conſtituantur, ut ex eis poſſit congrue alii, cum dos & alimenta regulerentur a pari. l. cum vnus. §. ſina. ff. de alimentis. & cib. legatis. & ita debet eſſe arbitrium boni uiri Baldus Nouellus ſpeciali 16. prime partis. colum. 9. & Archiepiſcopus Florentinus in ſumma in ſecunda parte, titu. quinto. in capitu. de ſupro. §. 1. ubi dicit ſupratorem debere ſatisfacere ſecundum ſuam facultatem, & mulieris indigentiam.

Non obſtat igitur allegata in contrarium, quia loquantur, quando pater vel eius heredes cogentur dotare filiam; idco nimirum ſi ſecundum facultates ſuas debet dotare ſed nos ſumus in dotatione faciendā a ſupratore, ergo ipſius non autem patris ſunt conſiderandę facultates. que ſi attendantur, erunt dotes conſtituendę ultra ducatos ducentum. cum ſit diues, argumento dictarum legum.

Non obſtat ꝑ dictum Baldi in l. ſi. colum. 3. C. de dotis promiſſione. & Roma. in l. 1. ff. ſolu. matrimo. quos reſert & ſequitur laſ. in §. fuerat. nu. 116. inſt. de actio. quia multifaſie poteſt reſponderi, primo quod debeat intelligi huiusmodi conſtitutio dotis facta a patre nulla bona habente, non ualere, ſcilicet in fraudem & preiudicium creditorum, prout ſentit Baldus loco preallegato, non autem reſpectu actionis perſonalis, & bonorum, que in futurum poſſet acquirere, ꝑ prout a iure poſſe acquirere preſumitur. l. ſi defunctus. C. arb. tut. vel ſecundo poteſt reſponderi quod uerum ſit patrem inopem nõ poſſe dorem tradere. cum nemo der quod non habet, ſed nos ſumus in eo qui teneretur dotare, & eſt diues, quo caſu non eſt habenda ratio paupertatis paternę, ut in ſimili dicitur de matre diuite, que non teneretur dotare filiam, niſi pater ſit pauper, quia tunc filiam ſecundum eius, non autem patris inopis facultates teneretur dotare. d. l. neque mater. & ibi Bal. C. de iur. dot. Bart. in authen. res que col. 1. C. communia de legatis. Bal. nouellus in d. tracta. de dote ſpeciali. 16. prime partis. col. 1. laſ. in d. §. fuerat. nu. 115. & pro iſta opinione qd non attendatur ea dos, que a patre conſtitui poſuiſſet, ſed maiorem dare teneatur ſuprator eſt expreſſa deciſio. Abb. in d. c. 1. in 4. notab. de adult. quem ſequitur apoſt. ad ſummam. Ange. in uerbo ſuprum.

litera

litera c. la. in c. omnes. nu. 24. & 25. in ff. de actioni. vbi
 10 expresse format questionē post t̄ Nicolaum de Neap.
 tandem concludit, quod corruptor virginis nedum
 teneatur ad illam aestimacionem existentem supra do-
 tes a patre constitutas, si virgo non fuisset corrupta, sed
 plene teneatur dare dotem de proprijs bonis, & sic in
 questione illa non habita consideratione ad libras tre-
 centum quas pater pro dote virginis filiæ constituerat,
 ad libras mille stuprator tenetur. Et ex hac decisione
 tollitur argumētum obiectum Domini. Beluiffi ad id qđ
 dicebatur de secunda dote propter defloracionem. Si-
 cut enim pater huiusce puellæ si viueret vel nunc eius
 mater data paupertate paterna vellent nuptui tradere
 ipsam puellam corruptā non inuenirent maritum con-
 dignum, qui illam vellet in vxorē ducere nisi dote con-
 stituta ducentum aureorum, aut pluris, ita illam inte-
 gre soluere d. Martinus stuprator debet, non habita ra-
 tione dotis constituendæ a patre, vel matre si corrupta
 non fuisset, & ita expresse sentit la. in d. §. omnes. num.
 24. & 25. sequitur Bermon. de publi. concubi. in §. stu-
 prum. num. 17.

11 Nec in ista dote t̄ constituenda a stupratore imputa-
 ri possunt expensæ factæ in causa matrimoniali coram
 metropolitano, quinimo tales expensæ essent vltra do-
 tem restituendā ipsi Margaritæ, aut saltem compen-
 sandæ, cum ad dictum matrimonium legitime egerit
 secundum ius diuinum, & canonicum. d. ca. 22. Exodi.
 & c. 22. Deuteron. vbi addit, quod stuprator patri puel-
 læ dabit quinquaginta siclos argenti propter iniuriam
 etiam patri illatam, & ipsam puellam habebit in vxorē,
 quo vero ad expensās factas coram Senatu, cum
 succubuerit nullamq; legitimam causam habuerit liti-
 gandi, clarum est eum teneri ad ipsas expensās. l. fina.
 cum similibus vulg. C. de fructibus & litis expensis. Et
 ita per Excellentissimum Senatū iudicatum fuit do-
 tandam esse prædictam Margaritam secundum quali-
 tatem & facultates stupratoris, habita ratione qualita-
 tis ipsius virginis, ita vt maior sit dos quam sita patre
 filiæ virginis fuisset constituta.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideicommissi conditionem in dubio extitisse dicendum est,
 & ei qui dicit fideicommissum defecisse incumbit onus pro-
 bandi.
- 2 Filios licet quis ante habuerit, non tamen præsumitur habuisse
 tempore mortis. & consi. seq. nu. 2.
- 3 Negativam alleganti seu opponenti incumbit onus probandi
 quando talis negatiua esset fundamentum suæ intentionis,
 & consi. seq. nu. 8.
- 4 Pater & mater in dubio prius mortui præsumuntur quam filij.
- 5 Mors illius probanda est cuius vita obstat ei qui dicit se ha-
 bere.
- 6 Obligatio seu stipulatio de aliqua quantitate soluenda & re-
 stituenda in omnem euentum dotis restituenda, habet in se
 ralem conditionem si sine liberis vxor eius decesserit.
- 7 Superuixisse ex pariter morientibus aliquis non præsumitur,
 causa committenda stipulationis.
- 8 Exceptio firmæ regulam in casibus non exceptuatis.
- 9 Qualitates omnes in libello seu in contractu deductæ, proban-
 dæ ab eo sunt, qui sibi incumbit probare vult, alias eas
 non probando si eumbit.
- 10 Argumentum a communiter accidentibus transfert onus pro-
 bandi in aduersarium.
- 11 Intellectus l. spadonem. §. absolutus de excus. tuto.
- 12 Intellectus ad l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad trebel. nu. 12.
 & consi. seq. nu. 5.
- 13 Dicitio autem, adue. sator in iure & in facto.
- 14 Testatoris voluntas vt conferretur in dubio faciendi est in-
 terpretatio.
- 15 Superuixisse alterum de duobus quando requiritur, tunc non
 sufficit quod simul decesserint.

16 Filius quando præsumatur superuixisse parenti, & cui incum-
 bat onus probandi. nu. 17.

18 Posidentis in pari causa melior conditio est, & in ambiguis
 pro eo iudicari solet.

DECISIO CVIII.

Matre & filio de quorum successione agit de defunctis, quæri-
 tur, cui incumbat onus probandi, matrem filio vel filium matri
 superuixisse.

AESAR de Albertis confes-
 sus fuit habuisse a Ioanneta de
 tatis eius vxore florenos mille
 dotis nomine, quos promissit
 restituere in omnem euentum
 dotis restituendæ, his quibus
 ius daret, mortua dicta Ioan-
 neta, Honorata eius mater a-
 git contra dictum Cæsarem,
 proponens dictam eius filiam
 decessisse sine liberis, proinde eius bona ad eam specta-
 re, petens propterea dictum Cæsarem condemnari ad
 restituendum dictos florenos mille, Excipiente Cæsa-
 re, non teneri restituere prædictam dotem cum dicta
 Ioanneta ex eo filium suscepit, quod etiam falsa est
 mater, addens tamen filiam sine liberis decessisse, &
 ideo casum restitutionis dotis euenisse. Quæsitum fuit,
 an ipsi matri incumbat onus probandi Ioannetam fili-
 am sine filijs decessisse, an vero Cæsari marito filium
 superuixisse.

ET pro matre agente adducitur l. ex facto. §. si quis
 autem. ff. ad trebel. vbi cum non apparet quis ante, &
 quis post decesserit, conditionem t̄ fideicommissi ex-
 titisse, magis dicendum est, hinc dicit ibi Barto. quod
 ei qui dicit filios superuixisse, & sic conditionem fidei-
 commissi defecisse, incumbit onus probandi, quod etiā
 voluit idem Bar. in l. qui duos. §. cum in bello. ff. de reb.
 dub. dicens, qđ si non apparet patrē & filium simul de-
 cecisse, & ignorat, quis prius, & quis posterius decesse-
 rit, tūc ille, qui dicit aliquē decessisse sine liberis, habet
 intentionē fundatam de iure cōi, quia licet filios ante
 2 habuerit, t̄ non tñ præsumitur tempore mortis habe-
 re. l. spadonē. §. qui absolutus. iuncta gl. in verbo depofi-
 tionibus. ff. de excusat. tuto. & Bart. refferunt & sequun-
 tur respectiue, Corn. consi. 119. litera i. volum. 1. Ang.
 & Castren. in d. §. si quis autem. Alex. consi. 20. in fi. &
 consi. 39. volum. 1. & in consi. 29. volum. 2. la. in l. is po-
 test. col. pen. ff. de acquir. hæred. Socin. in d. l. qui duos,
 cum in bello. col. 2. & consi. 89. nu. 8. verfi. accedat. vol.
 1. vbi etiam loquitur in successione ab intestato. Alex.
 remissiue in allega. l. is potest. Dec. in cap. in præsentia.
 col. 23. verfic. prædictis etiam adde, quem refert & se-
 quitur Paris. consi. 115. in fi. volum. 4. Alcía. in tractatu
 præsumpt. regula prima pref. 49. verfi. 2. fallit adducens
 rationem ad d. §. si quis autem. Corn. consi. 340. vol. 1.

Contrariam opinionem tenuit Imola in dicto §. si
 quis autem, post Iaco. de Arc. Alb. & Rapha. Cum cu-
 ius sententiæ fuit Aret. in l. si de sua. col. penul. in prin.
 ff. de acqui. hæred. Alex. in d. §. si quis autem. & Ripa
 ibi quem refert & sequitur Nico. Areictan. in additio-
 nib. Alcía. alleg. præsumpt. 49. Paris. sibi cōtrarius, consi.
 36. num. 45. & seq. vol. 2. qui omnes mouentur eo quia
 grauatum sine liberis decessisse, est fundamentum in-
 tentionis partis agentis, quod & si effectū ipso nega-
 tium sit, tamen agenti t̄ incumbit onus, illud proban-
 3 di. l. optimam. C. de contrahenda & committenda sti-
 pulatione. & l. in illa. ff. de verb. obli. vbi Bar. & doc. Fel.
 post lo. And. in ca. super his. extra de accusa. nu. 16. vbi
 plura pro hac regula adducit Cor. pñ. 87. litera b. col. 3.
 & pro hac opinione cōsultuit Bal. in pñ. 145. vol. 5. plu-
 ribus rationibus primo, quia non pbauit agens, filij de-
 cecisse ante matrē, quo fit, vt non appareat dicta agens

tenet

tem sciuiffe hereditatem filij sibi delaram fuisse, ergo
eam adire non potuit, l. hares. vbi Docto. ff. de acquir.
heredi. & l. nec nos. C. de caprius & postl. reuer. si ei-
go non potest adire, non potest agere actione ex stipu-
latu quæ competit heredi. Sed hæc ratio non mouet,
quia fieri posset matrem sciuiffe filium prædeceffisse
sed probare non posse. Secunda ratio ex Bald. sumitur,
4 quia in dubio debet præsumi. primo mortua mater,
quam filius. d. l. qui duos. §. cum in bello. iuncta glo. ff.
de rebus dubijs propter commune votum & pietatem
parentum ordinemque naturæ. l. nam & si parentibus.
ff. de inofficio. testamen. & l. scripto. ff. vnd. lib. l. libe-
rorum in fin. ff. de verb. sign. lex enim naturam imita-
tur. in fin. de a. op. §. minorum. ita determinat Castr. in
in l. si inter. num. 4. ff. de reb. dub. pulchre Arretin. consi.
50. colum. 2. versicu. secundo hoc probatur. & col. seq.
versu. si ergo. Item præsumitur iuniorum plus viuere. l.
hereditatum. ff. ad l. falcidiam. Terciam rationem eam
esse asserit, quia, quoties quis dicit se esse heredem pro-
pter mortem alterius, qui sibi obfaret si viueret, debet
cogere de ordine mortui: scilicet, quod ille, qui habe-
re obfaret sit primo mortuus, sicut ille qui dicit se hæ-
redem propter mortem alterius, ex substitutione, de-
bet probare casum euenisse, l. fina. C. de ædificio di. had.
tollen. Alias rationes ponit, quas breuitatis gratia omit-
to. 1. Adducebatur in casu isto aliud fundamentum, quia
6 illa stipulatio, quos quidem florenos mille prædictas
Cæsar promittit restituere, in omnem euentum, & ca-
sum doris restituenda, habet in se tacitam conditionem,
si dicta Ioannina eius vxor decesserit sine filijs. l. dos a pa-
tre. vbi Docto. C. sol. matr. iuncta l. cum acutissimi. C.
de fideicom. l. cum au. s. ff. de co. di. & demon. sed cum
pater agens confiteatur Ioanninam, filium ex Cæsare su-
peruixisse, verum eam posse sine filijs decessisse, & sic ma-
trem superuixisse, debet casum superuientiam proba-
7 re, cum sit causa stipulationis committenda. 1. nam ali-
quem superuixisse ex pariter morientibus, in commit-
ta stipulatione non præsumitur. l. quod pariter. ff.
de reb. dubijs, secundum intellectum glossæ communiter
approbatum. ergo idem dicendum est, vbi ignora-
tur qui primo decesserit, cum hæc æquiparentur. d. §.
si quis autem. l. qui liberis. ff. de bon. pos. secundum tab.
iuncta l. qui duos in prin. ff. de reb. dub. & hoc funda-
mentum firmatur ex regula, l. sed & in illo. ff. de reb.
dub. vbi quando aliquem prædeceffisse, est fundamen-
tum intentionis alicuius, ad eum spectat id probare, a
qua regula tre scasus excipit. Alcin præalleg. presum.
8 49. inter quos ponit casum. d. §. si quis autem. 1. quæ ex-
ceptiones firmant regulam in casibus non exceptuatis.
Inam quid si quide. §. si. ff. de pe. leg. & latissime per Fel.
in c. fin. in prin. extra vt lite non contest. non proceda-
tur. Præterea vera & communis conclusio est, quid agens
probari debet, id quod est suæ intentionis fundamen-
tum, alias succumbit etiam si reus nihil præstiterit. l. qui
acculare. C. de eden. l. 1. & l. supra. C. de proba. & vo-
9 leos probare 1. sibi incumbencia, debet probare omnes
qualitates deductas in libello seu in contractu, & non
propter eas illas qualitates succumbit. l. diuus, cum mate-
ria. ff. de re iudica. Felinus in ca. examinata. colum. 3. de
iudi. Marfilin rub. C. de probationib. num. 333. cum
requiritur sed qualitas deducta per matrem agen-
tem tantum in petitione, quam in actis, est quod Ioannina
post susceptum filium sine liberis decessit, proinde fi-
lius matri prædeceffit, & per consequens euenit ca-
sus restitutionis doris, quæ qualitas non fuit probata,
ergo dicitur mater non fecisse sibi incumbencia, nec
ius præsumi, quod mater, quæ suscepit filium, decedat
sine filijs. cum istud sit facti & facta non præsumantur,
nisi probentur. l. denique. ff. ex quibus causis maiores. l.
in bello §. facte fide cap. & post. reuer. imo ius & natu-
ra præsumit, vt prædictum est, filium superuivere ma-
tri, & præsumit a communiter accidentibus, etiam

premorio. d. l. qui duos. §. cum in bello. ff. de reb. dubijs,
quod argumentum a communiter accidentibus est pro-
10 babile in iure atque vtilissimum ei prostat, 1. quia tran-
fert onus probandi in aduersarium, vt singulariter di-
cit Romanus singul. 402. per glossam in l. neque natales.
C. de probation. Marfil. late singul. 1. r. t.issime Euerar.
cap. 56. iugiter ad Honoratam matrem omnis probandi
filium superuixisse pertinet. Nec repugnat. l. spadonæ.
11 §. quia absolutus propter diuersitatis rationem. 1. Nam
ibi pater volebat se excusare, a noua tutela ex antiquis
excusationibus, vt puta in numero filiorum habito-
rum, qui cum ob varia accidentia potuerint perisse,
ideo non mirum, si antiquis depositionibus testium
attestantium de vita filiorum vt non potest, quia licet
sit quædam præsumptio, quod qui olim vixit in futu-
rum per aliquot tempus poterit viuere, cum mors sit
facti, quæ non præsumitur. attamen talis præsumptio,
non est adeo potens, quominus is qui f. n. dat se in vita
eam habeat probare. vt subtiliter dicit Arretin. d. l. si de
sua. & est de mente Barto in l. si quidem. C. so. ut. ma-
trimo. quem refert & sequitur Corn. dicto consi. 119.
litera g. & h. volum. 1. Nos vero sumus in casu quo ma-
ter & filius decesserint, & ignoratur quis prius spiritum
emiserit, quia tunc attentis supra proxime dictis præ-
sumendum esset matrem prædeceffisse d. §. cum in bel-
lo. Tota igitur difficultas consistit in responsione ad d.
§. si quis autem, & licet lex plures & varios habens in-
tellectus allegari non debeat ad decisionem cautam,
vt late scribitur la. in l. 1. num. 20. ff. de transact. attamen
quia vnus tantum est sensus, & proprius intelle-
ctus, licet apud Doct. incertus, teste Bar. in l. 3. ff. de re.
dub. ideo sophistici interpretationibus ommissis, ad ver-
tam & germanam sensum deueniā quem ponit Imo.
in sexto intellectu post Barto. dicens quod ratio d. §. ea
12 est, quia illa conditio 1. si decesserit sine filijs, debet in-
telligi de superuientibus, & ideo si liberi ante graua-
tum, vel simul cum eo perierint, non faciunt conditio-
nem fideicommissi deficere, cum sit verum liberos
non superuixisse, quod requirebatur ad tollendam con-
ditionem fideicommissi. Et si dicatur finem d. §. differre
a. versu. sed si naufragio, quia loquitur quando diuersis
temporibus decesserunt, sed non apparet quis ante &
quis post spiritum emisit. quod probatur propter di-
13 ctionem, cum autem positam in fin. d. §. quæ aduersa-
tur præcedenti in iure & in facto, secundum Barto. in
hoc amplius. ff. de dam. infec. ad hoc resp. eo quod
finis se refert & intelligitur, secundum versu. alium, sed
si naufragio. vbi simul decesserunt, & tali casu aduersa-
tur in iure & facto. versu. statim præcedenti incipiente,
aut igitur superuixerit, distinguens quod proxime di-
xerat, nec est inconueniens vt etiam videmus in d. l.
sed & in illo. in versu. in quibus. vbi primo dicit, si pari-
ter decesserunt, deinde magis declarando, si nec ita nec
appareret quis prior spiritum emisit. Et istum puto ve-
rum sensum dicit §. si quis autem. & cum sequitur Cas-
trenf. in l. si inter. versu. 3. fallit. ff. de re. dub. Sed ne lon-
giori sermone paginas occupemus, dato quod loqua-
mur quoad decesserunt diuersis temporibus, dico quod
non obstat casui nostro, quia illud est fauore fideicom-
missi, ne pereat, propter conseruandam voluntatem
14 testatoris, 1. qua dilectus fuit fideicommissarius super-
uiuens. & hoc innuit text. in illis verbis: magis dicen-
dum est conditionem fideicommissi extitisse, iuncta l.
quotiens. de re. dub. ita vult glossa in d. §. si quis autem.
in versu. fideicommissi. & in d. §. cum in bello. quam
sequitur Ange. Paul. de Castr. Nico. de Neap. in d. §. si
quis autem. Roma. in l. lilla. ff. de verbo obligat. Alex.
in præalleg. consi. 29. & 39. & in consi. 9. num. 27. vo-
lum. 2. Socin. in dicto §. cum in bello. in 3. & 4. illatio-
ne. Alcia. de præsumpt. 49. versu. 2. fallit. vbi dicit quod
lex non præsumit filios superuixisse, ex quo fideicom-
missarius qui est dilectus a testatore per talem præsum-
priori.

prionem excluderetur. Nec aduersatur. l. sed & in illo. quia Bartolus in dicto. §. cum in bello impugnat gloss. quia ibi pupillus & substitutus pariter sunt mortui. ideo nimirum si pupillus non presumitur premortuus. cum non super sit persona prædicta a testatore. quia adhuc ut pupillaris locum habeat, necesse est ut pupillo superuiuat substitutus. l. prima ubi doctor. ff. de vulgari & pupillari. & quando de duobus requiritur alterum superuiuere, non sufficit quod simul decedant. dicta. l. quod pariter. & Paulus de Castro expresse in l. si inter. ff. de reb. dub. nam si extaret substitutus, sustineretur dispositio, ut habemus in l. qui liberis. ff. de bonorum possessio. secundum tab. & in l. qui duos. in prin. ff. de reb. dubijs quam solutionem sequi videtur gloss. ibi in verbo utriusque.

Non obstat etiam ex alia ratione dicto. §. si quis autem, quia ibi sumus in dispositione hominis, nos autem sumus quo ad effectum resultantem ex dispositione legis, quæ quidem procedit ex æquitate secundum ordinem naturæ, ut filius consequatur hereditatem matris, potius quam e contra, & hanc responsionem facit Alexan. in præallegat. consil. vigesimonono, in fin. uo lumine primo post Bartol. in l. quod pariter. ff. de rebus dubijs. Aretin. in dicto consilio. §. o. columna penultim. versicul. si ergo, & ita debet intelligi Bartolus in dicto §. cum in bello. cum dictum Doctoris intelligi debeat secundum legem allegatam. l. non solum §. si liberat ionis, & ubi Bartol. ff. de liber. legata. Tertio posset responderi, quod in dicto. §. si quis autem, superexistencia filij, est in conditione respectu hereditatis alterius, quam ascendentibus quo casu non presumitur filium superuiuere, quia tunc talis conditio debet intelligi de filiis superuiuentibus, cum conditiones sint adimplendæ in forma specificata. l. Meuius. ff. de conditionib. & demonstrationibus. nos autem sumus in casu quando superexistencia filij, est in conditione respectu hereditatis matris, & sic ascendentis, & tunc siue sumus in dispositione legis, siue hominis, presumitur filium superuiuisse, ratione humanitatis, dicta. l. nam et si parentibus, & l. scripto. quam humanitatem lex imitatur. d. l. cum acutissimi. C. de fideicommissis. & hanc doctrinam dicunt esse notandam & sequendam in consulendo & iudicando Moderni Senenses, in dicta. l. sed & in illo, in fin. estque de mente Bartol. licet eum non adducant, in dicta. l. quod de pariter, in versicul. aut tale votum non est, & l. ex facto. §. si quis autem. quem sequitur Nicolaus Aretin. in dicta, præsumptione. 49. ubi ponit vnam notabilem maxime in casu nostro distinctionem, quæ prius citatur a Rip. in dicto. §. si quis autem numero 9. ff. ad Trebellian. & videtur de mente Socinus in dicto. §. cum in bello in finalibus verbis, videlicet, aut probatur quod filios habuerit, & tunc incumbit onus probandi ei qui dicit illam decessisse sine filiis, quia quando presupponimus ens, tunc presumptio in aliquod tempus futurum habet locum, ut dicit, Bald. in l. ex persona, numero septimo. C. de probationibus aut non probatur filios habuisse, & tunc quia allegatio quod est mortua sine filiis, concordat cum qualitate status hominis ab initio, incumbit onus probandi ei qui dicit decessisse cum filiis, Bartol. in l. si prius, in quarta oppositione, tertie partis principalis. ff. de noui operis nuntiatione. Præterea inficiari non potest, ex supradictis saltem in ambiguo rem esse positam, idcirco pro reo & possessore contra petitorum iudicandum est. §. commodum institutio. de interdictionibus. & In pari enim causa melior est conditio possidentis. l. finali. C. de rei vindication. capitulo in pari. de regulis iuris. libro sexto. & ita sentit Bartol. in l. si inter. ff. de rebus dubijs, quem refert & sequitur Rip. in dicto. §. si quis, autem, numero

nono. in fine late Lup. in rubric. de donation. inter virum & uxorem. §. 75. Bald. dicto consilio. 145. Aretin. in dicta. l. si de suo. pro quibus faciunt gloss. communiter approbatæ in capitulo. sint manifesta. 12. quæstio. prima. & 12. quæstio. quinta. capitulo. primo, in fin. & secundum hanc opinionem. in fauorem dicti Cesaris, decisum extitit, a pluribus arbitris dum Cuncti Consilium Cismontanum resideret, quam decisionem his connumerandam. putavi propter illius difficultatem & Prudentissimi Iurisperiti. Ioan. Francisci Purpurati Præsidis Meritissimi cuius responsionem inferitur. comprobationem cuius sententia reperi fuisse Doctissimum Didacum. libro 2. c. 7. varia. resoluti. quem abiennio citra emi, & legatus sum cum viris tam clarissimis hac in re in multis conuenire.

CONSILIVM PVRPVRATI, Senatus Pedemontani, Prædis Meritissimi.

S V M M A R I V M.

- 1 Petitione hereditatis aut interdictio quorum bonorum agentis, incumbit onus probandi hereditatem sibi delatam & se proximiorum defuncti.
- 2 Prioritas mortis ubi ignoratur, idem iudicatur de duobus morientibus in diuersis locis, atque de duobus morientibus simul eodem nafragio.
- 3 Intellectus. l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dubijs.
- 4 Mortis ordo ubi ignoratur an quis anterior vel posterior mortuus fuerit casu semper accipiendus est presumptio quæ possessori fauet.
- 5 Descendens semper presumitur superuiuisse ascendenti.

Edemptoris nostri Iesu Christi nomine inuocato. Placet admodum tanquam iuridica conclusio firmata copiose, & eleganter per Magnificum Iureconsultum D. Octavianum Cacharanum. Quod incumbat onus probandi negatiuam matri. quam agendo deducit contra generum possidentem dotes filie, ex qua constat eum suscepisse filium, scilicet, quod illa filia pro cuius hereditate mater agit, decesserit sine filiis & quia agenti petitione hereditatis, vel interdictio quorum bonorum incumbit onus probandi hereditatem sibi delatam & se proximiorum defunctæ. §. ita demum. in situ. de hereditat. quæ ab intestato. §. proximus in situ. de legi. agnat. successio. Ang. in §. actionum col. final. uerfic. fin autem ab intest. in situ. de actionibus quamuis aut mater filie premortuæ sit in primo gradu sicut filius ipsius filie. §. 1. gradu in situ. de gradib. cognat. non tñ illi defertur hereditas filio superiute, quia prima causa est descendenti, exclusiis omnibus ascendentibus, ut toto tit. de heredi. ab intest. venientibus in authen. & auth. itaque. C. communia de successio.

Non enim potest primo hereditas dici matri delata quæ non probat filium susceptum per filiam fuisse, an ipsam filiam, cui succedere conatur mortuam. Non obstat quod videatur sufficere allegatio, quod filia sit mortua sine liberis, si non probetur per generum puentum, quod filij superuixerint per doctrinam Bar. in l. qui duos. §. cū in bello. ff. de reb. dub. & in l. si inter. ff. e. tit. qui ad hoc adducit. l. spadonē. §. qui absolutus. iuncta gloss. ff. de excu. tu. & l. ex facto. §. si quis aut. ff. ad Tre. ex quib. iurib. & dictis Bar. patet illud verum, et quod mater agens, sit confessa filiam nabuisse filium, quia non sequitur, probat habuisse filium qui vixit, ergo nunc presumitur viuere, & ita prosequitur Corneus, consil. 340. libr. 1. incip. quod dicta Dos. non debeat restitui. verū his tamen non obstantibus. dicens autoritatem, Barto. esse per maximam in decisionibus,

R. & idem

Senatus Pedemont.

& idem uoluerunt Bartol. & Bald. in dicto. §. si quis autem. & quamuis gloss. & Ang. ibi dicant speciale fauore fideicommissi conseruandi ne pereat, tamen Barto. in dictis locis generaliter loquitur. Et si dicatur in §. si quis autem, prout ibi dicit Imol. quod eo casu pater, & filius simul mortui sint, dicta. l. quod de pariter. ff. de rebus dubijs, quia hic per confessionem matris agētis constat, quod non simul mortui sint mater & filius, prout Imol. considerat in eodem. §. & respondet Corneus consilio 197. libro quarto incip. licet in hac consultatione columna, secunda versiculo confert plurimum, quod etiam quando plures decedunt in eodem bello & naufragio, non sequitur, quod eodem momento expirent, imo uerisimile est contrarium prout a communiter accidentibus contingit, & nihilominus quia non potest probari quis prædeceserit, obtinet ille qui se fundat in non superexistencia filiorum licet actor sit, & videatur fundamentum sue intentionis quod filij non fuerint superuiuentes matri, ergo eadem ratio suadet, quod idem sit quando simultaneæ, non perierunt, ergo idem ius esse debet. la. titio. ff. de verbo obliga. cum vulgaribus. & pro Corneo. uidetur tex. in l. qui ex liberis in prin. ff. de honorum posses. secund. tab. ubi idem ¶ iudicatur de duobus morientibus in diuersis locis, ubi ignoratur prioritas mortis, quod dicitur de duobus simul morientibus eodem naufragio ut in d. l. qui duos. in prin. Socin. in d. l. si inter. uerf. 2. inferitur.

Quia ad ista in quibus neruus conclusionis consistit responsio colligitur ex scriptis per clarissimum & genericum D. primo consulentem. Nam primo ad dicto. §. qui absolutus respondet Aretin. in l. sed et si de sua. ff. de acq. hæred. colum. 5. versicul. unde adhuc relinquatur dubitatio, quod in dicto. §. præsumptua quædam est probatio, quod ille qui olim uixit nunc uiuat, non tamen talis seu tanta quæ faciat plenam probationem: modo in casu nostro non expedit genero conueto probare plene, quod tempore mortis uxoris sue superesset ex illa filius, sed satis est confessio matris, quæ confessio est filiam ex genero peperisse filium, quo propterea superuiuente, filia hæreditas non est delata. matri, & licet mori ante filiam potuerit, filius tamen etiam potuit superuiuere, ideo agens iuccumbit, cum effica ci præsumptione non probet, id quod est fundamentum sue intentionis. l. qui accusare. C. de edend. Secundo ad dicto. §. si quis autem multiplex responsio colligitur, ex scriptis per Alexand. ibi super gloss. in uerbo filium, quod in proposito nostro adaptantur. Ex quo sumus in dispositione legis, quæ matrem ita demum vocat ad hæreditatem filia ab intestato, si filia sine liberis decesserit. & in quo constat, per matris confessionem filiam liberos suscepisse. matremque non possidere, sed agere contra generum possidentem, patrem filij, quem fateatur a filia genitum. dicit enim primo Alexand. ibi quod dictus. §. si quis autem, loquitur in dispositione hominis, & quod secus esset in dispositione legis. quod clarius exemplificat idem Alexand. consilio trigesimo nono viso themate colum. secunda. versicul. nec etiam prædictis volumin. primo. ubi concilians dicto. §. cum in bello. cum dicto. §. si quis autem versic. si qui naufragio, ¶ dicit quod dictus. §. cum in bello. loquitur quo ad effectum resultantem secundum ordinem naturalem. ut filius consequatur hæreditatem patris, & ideo in d. §. cum in bello. fingitur patrem prædecesisse, ut filius transmittat hæreditatem patris, & idem repetit Alexand. consilio vigesimo nono. viso themate. lib. 2.

Secundo dicit Alexand. in dicto. §. si quis autem in sexto intellectu post Ioan. de Imola. quod si ibi probaretur, grauatum hæredem habuisse liberos, tunc non sufficeret fideicommissario simplex allegatio, quo de

cesserit sine liberis, sed debet probare, quod prædeceserint, vel saltem quod perierint simul cum patre hærede grauato, & cum intellectu Imo. dicit Alexand. tenere Raphael. Commen. per regulam. hoc iure. ff. de verborum obligationibus, quod ille qui se fundat in negatiua debet illam probare, & dicit Alexand. quod sibi satis placet talis distinctio. Et ex illo intellectu Moderniores quos dominus Consultor allegat, sumperunt illam distinctionem. quod aut probatur grauatum filios habuisse, & tunc in cambat onus probandi ei, qui dicit illum decessisse sine liberis, aut non probatur filios habuisse, & tunc procedat d. §. si quis autem. quia allegatio quod quis sit mortuus sine filijs concordat cum qualitate status hominis ab initio. Et hoc ultimum habuerunt ipsi Moderni a Socino. in dicto. §. cum in bello in finalibus uerbis allegantes Doct. Bartol. in l. si prius. ff. de no. ope. nunciatio. in 4. oppositione quartæ partis. Et simili fundamentum videtur Alex. in l. Titia. ff. soluto matrimo. in illo articulo. an filius præsumatur sui iuris vel sub potestate Et licet ista distinctio vera sit in primo capite optime seruens in fauorem nob. Cæsar. tamen in secundo membro non concordat de necessitate cum qualitate status hominis ab initio, de quo loquitur Barto. in d. l. si prius. ut in simili Moderni dicunt in l. emancipati in 3. nota. C. de collat. col. 3. ver. est tamen notandum, cum illo primo statu dictum fuerit homini per Deum, crescite & multiplicamini, & replete terram. Genesis cap. 1. & 9. l. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure.

Tertio Alexand. in dicto. §. si quis autem in 4. intellectu versicul. subdit tamen Imo. hoc est notandum ille post Bar. in d. l. si inter in fi. & lo. de Imol. ac Raphael Comen. in eodem. §. si quis autem, uult quod propter fauorem qui debetur possessori ¶ in dubio capiatur illa præsumptio ordinis mortis, quæ possessori fauet. & ab hoc non discrepat, sed de plano procedit quando fideicommissarius agit, & facit regula. §. commodum, institutio de interdictis. & Doct. Barto. & Imo. allegata, sequitur Aret. in dict. l. sed et si de sua col. 5. Et ita cum hic agatur ex dispositione legis per matrem ad hæreditatem filij, quam fateatur liberos suscepisse, contra generum possidentem, concurrunt tria, propter quorum quodlibet, ipse Cæsar est in casu absolutionis. ita ut non sit recurrendum ad illam solutionem, quæ dari solet, quod speciale sit in dicto. §. si quis autem, propter fauorem fideicommissariorum seruandum, ut ibi per Angel. ergo in contrarium erit ius commune in alijs casibus. l. prima. ff. ad municipa. & propterea qui dicit aliquem decessisse sine liberis debet hoc probare. sicut & a iam negatiuam, quando est fundamentum sue intentionis. & ita scribit & per multa comprobat Corneus consilio. 113. Viso processu, colum. secunda. versic. nec obstat quod est negatiua. volumi. primo. Ultimo tamen considerandum est, ¶ quod descendens præsumitur semper superuixisse. l. cum puberem. ff. de rebus dubijs. in uerbo humanius: per quem tex. Socinus in l. sed & in illo. in princip. col. penul. versic. 3. principaliter, dicit, quod non tantum in dispositione legis ut Barto. & Doct. supra allegati dicunt descendens præsumitur superuixisse, sed etiam in dispositione hominis. Ex quo singulariter infert Socin. quod si in §. si quis autem, fideicommissum factum fuisset ab ascendente, tunc præsumeretur filium hæredem grauatum reliquisse liberos, & fideicommissario incumberet onus probandi, quod filij non superuixerint grauato, dicens hanc esse nouam limitationem ad d. §. si quis autem quam consulendo sequeretur. Et ita multipliciter patet non ob stare. d. §. cum autem, & iudicandum fore matrem prædecesisse filio. Et ita Cæsarem conuenit iure fuisse absolutum. Salua correctione.

Purpuratus P.
SV M.

SYMMA R I P M.

- 1 Delictum punibile dici non potest, quod in alicuius damnum, non vertitur, & nu. 7. declaratur.
- 2 Electus ubi iura resultat non refert quid ex equipollentibus fiat.
- 3 Subhaftationes iustum pretium arguunt, & tollunt causam con querendi.
- 4 Delictum sine fraude & dolo commissum, non dicitur esse punibile.
- 5 Capitula de iure communi in dubio sunt admittenda, declaratur, nu. 15.
- 6 Administratores seu electi civitatis non possunt emere, aut cōducere res ipsius civitatis, quarum administratio commissa est sub pena irrotationis contractus & quad. npli.
- 7 Administratores civitatis propter negligentiam pena simpli ci puniuntur.
- 9 Dolus & fraus præsumitur ex eo, quod sollemnitates requisitæ non reperiuntur servatæ.
- 10 Dolus & fraus ex contractu initio per interpositam personam præsumitur.
- 12 Assignatio ad faciendas responsiones habet vim assignationis ad proponendum.
- 13 Confessio partis, tollit omne vitium iustitatis, nec curandum de ordine iuris aut hominis, nu. 13.
- 14 Fatalibus elapsis perinde est ac si non fuisset appellatum, numero 15.

DECISIO CIX.

De administratoribus civitatis licitantibus, siue conducen-
tibus per interpositam personam res ipsius civitatis an sustineat
talis licitatio siue conductio.

In causa fisci contra Petrinum Delphinum, & Raphaelem Ferrarium, Cuncenses, prima facie ex argumentis propositis dicendum videtur pronuntiantum esse male iudicatum & bene appellatum, aut saltem capitula eorum admitti debere.

Primò, quia non videtur ex tali licitatione & remissione sublequuta illatum aliquod damnum communitati Cunei, aut alicui persone. ergo & dici non potest aliquod delictum punibile fuisse commissum, dato etiam quod aliquod mendacium fuerit dictum. l. final. & ibi Bald. ff. quod falsò tut. auth. & gl. ordinaria in l. Damas. C. de falsis. cum similibus.

Nec obstat quod forsan dici possit constare ex actis ultimum licitatore non mutasse scutos tricentum, de quibus in licitatione, & propterea dictam communitatem in illa summa fuisse læsam, quia ex eisdem actis videtur apparere prædictos inquisitos mutasse scutos tricentum communitati, eo quod in summa in licitatione posita fuerant inclusi, & exhibita libere rationes per licitorem, ideo non & referre quid ex equipollentibus fiat, maxime ubi resultat idem effectus. l. huiusmodi commissi. §. si cui & ibi Bartol. ff. de legat. tertio. l. gallus. §. si eius in fin. ff. de lib. & posthu. Bartol. in l. ab emptione colum. final. ff. de pactis quod autem nullum fuerit illatum damnum, id coniicere possumus ex approbatione a Decurionibus facta, & subhaftationibus, quæ arguunt iustum pretium, & tollunt omnem causam conquerendi. l. r. c. de præd. decurionum libr. 10. per quem textum ita not. Angelus in repetitione. l. sciendum. col. 2. ff. de verb. oblig. & hoc maxime procedit, cum in actis non probeatur maior valor, ut concludit Alex. in l. pretia rerum. col. 3. ff. ad l. Falcid.

4 Secundo quia ubi & non est dolus nec fraus ibi non potest dici delictum punibile. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. l. r. §. r. ff. ad l. Cornel. de fidei. & l. r. C. cod. titulum cum similibus, sed dolus & fraus tollitur ex eo, quod apparet subhaftationes dictæ gabellæ palam, & publice factas, quo casu licuisset ipsis electis licitari. l. cum ipse & ibi g. off. C. de contrahend. emptio. ergo non debent puniri.

Tertio viderentur absolviendi propter nullitatem dictæ sententiæ prolata nullis assignationibus ad proponendum nec legitimis probationibus precedentibus, quo casu resultat dispositio. l. qui accusare. C. de edendo. Item quia lata post interpositam appellationem quod non licuit. l. unica. ff. nil novari. appellat. interpo.

5 Quarto, & ultimo quia saltem dicta, & capitula non iustissime producta in dubio admitti debebant iuxta late scripta per Deci. consil. 162. & etiam attendita forma decretorum Dominicalium, antiquorum, & novorum, saltem cum clausula salvo iure impetientium, & non admittendorum præsertim in criminalibus.

In contrarium autem dicebatur dictam sententiam de iure defendi posse, pro qua tutanda. Præmissum fuit quod officium istorum electorum ad rerum universitatis venditiones seu locationes faciendas, de quibus scribit Vlpian. in l. j. ff. de muner. & hon. & Papi. in l. Imperatores. ff. de administratio. rer. ad civit. pertinent. est, non dolo, fraude, nec segnitè versari in alienatione, seu locatione rerum civitatis, alioquin in duplum, si dolo fraudeve, & in simplex si negligentè quid gesserint, plectuntur, iuribus proxime allegatis.

6 Secundo præmittitur, quod regulariter & isti electi non possunt res communitatis, quarum distractio siue locatio eis commissæ est, emere, nec conducere, sub pena irrotationis actus, & quadrupli. si in emptione. §. fin. & l. non licet. ff. de contrahend. emptio. iuncta. l. auferitur. §. quod a præfide, ubi Bartol. ff. de iure fisci. Alex. consil. 4. num. 6. volum. 3. Feli. in c. edoceri. colum. 8. in princip. de referrip. Sed isti inquisiti gabellam universitatis fidei ipsorum commissam vendendam, siue locandam, supposita persona, videlicet domino Petro malopera emerunt, siue conduxerunt. ergo in legem peccaverunt & illius penas incurrerunt. minor propositio probatur ex eo, quod actis & præcipue confessionibus ipsorum inquisitorum apparet istos inquisitos fuisse lectos a Decurionibus Cunei, ad alienandum huiusmodi gabellam. Item constat ipsos per interpositam personam dictam gabellam comparasse. ergo necessario sequitur illos recte fuisse condemnatos.

7 Non obstant & in contrarium adducta, & primo quod nullum damnum fuerit communitati illarum, quia quo ad casum nostrum potest duobus modis responderi. Primo quia satis est quod contra iura fuerit mercati, ut contractus ipse irritetur & pœnam sustineat. l. non dubium. C. de legibus. dicta. l. non licet. ff. de contrahend. emptio. & c. qui contra. de regul. iuris in 6.

Secundo, quia in illis actis non apparet ipsos inquisitos, aut dictum Petrum licitorem esse creditores communitatis dictorum scutorum tricentum ex causa mutui, immo ex eorum responsionibus liquido constat de eorum dolo, aut saltem evidenti negligentia, quia vterque interrogatus an sciret alterum & mutuas pecunias communitati respondit se ignorare, quo fit ut propter & talem negligentiam, pœnam simpli non effugiant dicta. l. imperatores. §. item rescripserunt curatores. ff. de administratio. rer. ad civit. pertinent. Sed dolo & fraude potius ipsos versatos fuisse, qui dolus seu fraus præsumitur ex eo, quod sollemnitates in alienationibus, seu locationibus

R 2 rauru

Senatus Pedemon.

rerum publicarum, requisitæ obseruare non fuerunt, legeque prohibente fuerint mercati dicto capitu. qui
9 de fide instrumento. & iure hact. fiscalis lib. 10. & requi
rebat enim, quod ipsis fubstationibus præuens ef
set officialis l. fina. & ibi Baldus. C. vestigal. noua insti.
non possi. quem refert & sequitur Alexan. in additioni
bus, Bartol. in l. licitatio. ff. de publicanis. l. sed cum
10 non fuerit præuens ergo mala fides præsumitur. Item
delus. & fraud arguitur ex eo quod supposuerunt
aliam personam, quæ ipsis inquisitis postea vesti
gal licitatum remitteret, textus est expressus in l. pupil
lus. §. item ipse tutor. versicul. sed si per interpolatam
ff. de authorita. tuto. vbi Bartol. & l. secunda. §. quod
quis suo nomine. ff. de administ. rer. ad ciuita. perti.
& l. 1. §. fin. C. de prædijs decurio. lib. 10. & ibi Ioan. de
Pla. Cra. conf. 156. nu. 1. Item fraud præsumitur ex eo
quod precium tempore deliberationis non fuit reali
ter solum, prout requirebatur. l. si procurator. §. fin.
ff. de iure fisci. & l. essi instrumenta. C. de fide instrum.
& iure hact. fiscalis. & ibi gloss. Bar. & Bald. in l. prima.
C. eod. titul.

11 Non obstat ꝑ quod ipsi inquisitis licuerit licitari, se-
cundum gl. in d. l. cum ipse. C. de contrahen. emp. quo-
niam textus & glo. secum afferunt solutionem, loquun-
tur enim in eo administratore, qui palam, & bona fide
licitatur, sed nos sumus in casu contrario, videlicet in
contractu clam, & mala fide, ac per interpositam per-
sonam facto, quo casu præsumitur fraus secundum
Baro. in l. i. pupillus. §. final. ff. de aucto. tuto. Iacini §.
item si quis in fraudem. nu. 47. insit. de actionib. facit
textus in l. si quis bonis. ff. de acq. hæred. ideo nimirum
si pretio, quod dederis & fructibus ipsius gabellæ
fuerunt priuati. d. l. i. §. i. C. de prædijs decurionum. l.
vniuersas. C. ne rei dominice vel templo. & l. i. C.
de præscrip. 30. vel 40. anno. Ita soluit etiam Bar. in d. l. si
in empione. §. ff. de contrahen. empt. & ex his uide-
tur sublatum primum & secundum argumentum in
contrarium adductum.

Nec nocet quod dicitur de nullitate dictæ sententia. Et primo respectu defectus assignationis ad pro-

12 ponendum, quia ꝑ assignatio ad faciendum defensio
nes, de qua in actis, videtur habere, uim assignationis
ad proponendum: cum proponere latine idem sonet
quod statueret, & deliberare, vel responderi potest,
13 quod spontanea confessio ꝑ geminata inquisitorum
tollit omne vitium nullitatis, secundum Innocent. in
c. ꝑ aliter & quando debeat, colum. tertia de accusa-
tionib. quem refert & sequitur Feinus in c. causam
quæ nu. 21. de testib. Dec. consi. 221. nu. 3. vbi enim est
confessio non curatur ordo nec iuris nec hominis,
nec mundi. Bald. in disputatione accusatus, de vi tur-
batiua colum. 4. in fin.

Et confessio non ladhatur ex summarietate iudicij.
Folius in c. ueniens. el. 2. num. 20. de testib. Hippol. in
l. 1. §. diuus Antonius. ff. de questio. Dec. lare. in c. ar. si
clericj. col. 2. & seq. de iudicij. vbi limitat dictum Inno
centij. & tuper sola confessione confitro. de delicto. po
tē sequi condemnatio. Alex. pūl. 34. nu. 3. vol. 3. pul
chre. Franc. in c. dilecto. nu. 3. de appellationibus & in
casu nostro vbi proposita fuit exceptio non dati accu
satoris consiluit Pau. de Castro. in cons. 17. colum. 2.
vol. 1. & communiter sequuntur Docto. relati copio
se per Marti. in sing. 201.

Nec repugnat quod, post appellationem interpositam ab interlocutoria, fuit prolata talis sententia primo iudicis, cum uarie possit responderi, primo, quia potestatem, assertam appellationem, que interposita legitur sub die 24. Ianuarij anno. 1539. vsque ad diē prolatae sententiae, que lata fuit die 26. Ianuarij anni, 1541. lapsa fuit omnia fatalia, nedum a decretis dogmaticalibus inducta, fed etiam a iure communi, qui-

14 bus clāpūs, perinde est ac si non fuisset appellatōm.
l. final. s. i. l. u. d. c. de temporib. appellatōn. per quā
text. ita notat glo. in dicta l. v. n. i. c. ff. n. l. noua. appella-
t. pend. in verbo prō. i. n. t. i. a. m. S. e. c. u. n. d. o. r. e. s. p. o. n. d. e. t. u. r.
quod ex quo pars perierat se absolui, & ius dici, v. t. p. a-
r. e. r. i. t. i. n. i. p. s. o. m. e. r. i. t. a. l. i. s. e. n. t. e. n. t. i. e. s. u. b. d. i. c. t. 26. i. a. n. u. a. r. i. i.
1541. dicitur ab ipsa appellatōne recessum c. gratum,
de officio delegat. & capi. sollicitudinem de appella-
tionibus.

Non obstant ratificationes, dictarum alienationum
quæ afferunt factæ a consiliarijs, quia prima, quæ le-
gitur sub die 22. Martij 1538. loquitur tantum de do-
mino Petro Malopera licitatore. cui nihil impingitur.
Secunda vero facta sub die 20. Decembris eiusdem an-
ni non prodest tanquam facta post inchoatam cau-
sam & sic re non inter pub. l. qui centum. §. fina. ff. ad
legem Iul. de vi pub. vbi gl. & latius in l. i. maritus.
§. si negauerit. ff. ad leg. Iul. de adulter. Item potest re-
sponderi, quod dictæ ratificationes non leguntur legi-
time factæ, cum non interuenerint duæ partes de tribus
credentiariorum, prout requirebatur vulgata
nulli. & sequen. ff. quod cuiusque vniuersit. nomine.
nam in ratificatione debet interuenire, omnes solem-
nitates in actus, confessione requisitæ Innocent. in ca-
pitu. cum deiecti de emptio. & vendi. Calc. d. confi. 57.
numer. 6. late D. Rolla. valle. nunc vtrius consil. 90. nu-
mero 43. Quapropter Senatus censuit bene fuisse a iu-
dice a quo, pronunciatum, eosque condemnatos, in quadruplum, & male appellatum, & propterea
pronuntiandum videtur. appellationem ipsam deser-
tam, ideoque primam sententiam esse exequendam
saluo saniori iudicio, & ita fuit decisum per Excellentis-
simum Senatam.

S V M M A R I V M.

- 1 *Copulatio, ut verificetur requiritur utrunque fieri.*
- 2 *Punctus loco copule accipitur limita nu. 9.*
- 3 *Relativiorum naturam esse referre precedencia cum omnibus suis qualitatibus, & referre regulatur secundum relationem.*
- 4 *Substitutio vulgaris & fideicommissaria quando mixta sunt, altera alterius naturam assumit, & nu. 12. remittitur.*
- 5 *Substitutio facta ultimo morienti in tota hereditate facit videri heredes tacite iniunctos substitutos, limitatur, numero 13.*
- 6 *Instituto censetur magis delicti quam substituti, & limitatur nu. 14.*
- 7 *Substitutio fideicommissaria ubi facta est post mortem plurium & talis conditio verificatur in personam unius tantum in eius portione additur substitutus secundum communem opinionem, & num. 8. declaratur.*
- 8 *Substitutio fideicommissaria resolvitur in singularitates. Vniuersali dictio resolvitur in singularitates num. eodem.*
- 9 *Indefinita tunc demum aequipollet vniuersali ubi eadem est ratio, sicut ubi dinerfa.*
- 10 *Testatorem voluisse, vel de eius mente apparere non sufficit, nisi procedat disponendo.*
- 11 *Pia causa, substitutum etiam ex descendentibus dummodo non agatur de legitima, ex presumpta mente testatoris dici- tur excludere.*

DECISIO EX.

An donatione pluribus personis facta, & pacto inito inter donantem, & donatarios, quod decedentibus ipsis sine liberis bona donata ad donantem spectent, & pertineant, si contingat vnum ex donatariis decedere absque filiis legitimis & naturalibus, an recte in illius portionem admittatur. donans vigore supradicti pacti an uere requiratur omnes donatarios sine liberis decedere. Et si in omnium personarum conditionem adimpleri.

Алге

NNO 1525. Et die 22. Augusti veneran. fratres S. Francisci Cunei iure donationis inter vivos dimidium omnium bonorum, & hereditatis quon. Passerij & Bernardini Iugaliū de Coruis, quibus successerant, donauerunt nobili Francisco

Corui, aliam uero dimidiam donauerunt nobilibus Bartholamgeo, Georgio, Philiberto, & Carolo fratrib. etiam de Coruis, pacto inter ipsos donantes & donatarios expresse, quod casu quo prædicti Franciscus, Bartholameus, Georgius, Philibertus, & Carolus decesserint vel decedere eos contigerit, absque filiis & filiabus legitimis & naturalibus, tunc & eo casu bona & iura supra dicta donata spectent & pertineant sintque eiusdem conuentus S. Francisci. contigit prædictum Franciscum Coruum donatarium pro dimidia absque filiis legitimis & naturalibus decessisse. Ex quo queritur an eius portionem uocentur isti fratres venerandi, an vero debeant expectare tempus mortis, quo prædicti omnes de Coruis sine liberis decedant. Et quia disputando & notando veritas magis elucescit. l. final. §. mixta. ff. de muneribus & honoribus. Ideo quibusdam argumentis hincinde deductis, quid Senatus censuerit in præsentis causa scribemus & quam quotidianam est materia, ideo plenius attingendam. iuncta. l. legauī. ff. de liber. legata. exult. maui.

Prima igitur facie videretur dicendum, quod fratres diui Francisci non debeant admitti, nisi in persona omnium fuerit purificata conditio. & sic expectare quod prædicti omnes de coruis absque filiis decesserint. † quod probari videtur. Primo, quia ad veritatem copulatiue requiritur utrunque fieri. l. si is qui duobus. §. utrum. ff. de rebus dub. ubi Bart. l. si hæredi plures. ff. de conditionibus instit. sed in casu nostro isti de Coruis positi sunt in conditione copulatiue, ergo omnium concursus requiritur iuribus supra allegatis.

Nec obstat, † quod in casu nostro nulla sit dictio copulatiua, quia respondetur punctum. inter Franciscum & alios fratres de Coruis haberi loco copulæ. l. triplici. ff. de verbor. significatio. Bartol. & Bald. in l. si duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. quoniam ad est. coniunctio & cuius natura est, coniungere Bartol. & alij in rubrica ff. de iustitia & iure. & hæc confirmantur, quia uerbis decesserint, & pronomen eos posita in conuentione sunt pluralis numeri. ergo vno non contentantur vulg. regula. l. ubi numerus. ff. de testibus. l. fina. ff. ad Trebell. & ibi Pau. de Castro. accedat, quia omnes illi fratres continentur una oratione que regitur ab unico verbo decesserint, ideo coniuncti verbis esse dicuntur. l. re coniuncti, ubi Bar. num. 11. & Doct. ff. de leg. 3.

Secundo remouendi videtur. fratres S. Francisci ex doctrina Bartolus, in l. quidam testamento. ff. de vulgaris & pupillaris. vbi dicitur quod si testator dixisset si tales decesserint, uolo quod omnia bona mea deueniant in tales, tunc uidetur uelle substitui uocare, cum ambo instituti decesserint, argument. dict. l. quidam testamento. ergo idem dicendum videtur in casu nostro. Nec aduersatur quod in substitutione nulla sit dictio vniuersalis, quia duplici modo respondere posset. Primo quod illa uerba bona & iura supra donata se referunt ad donationem, in qua est posita dictio vniuersalis omnium, ergo debet intelligi relatio cum eisdem qualitatibus, † cum relationum ea natura sit referre præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, secundum Bartol. in l. si quis feruum. §. fina. ff. de legat. secundo. l. ass. toto. ff. de hære-

dibus instituendis, & referens regulatur secundum testatum. athen. si quis in aliquo. C. de edendo.

Secundo potest responderi quod illa uerba bona & iura sunt indefinite prolata, quæ equipollent vniuersali. l. si pluribus. ff. de legat. 2. & has responsiones per Socinum adductas fuisse reperi, licet per alia fundamēta in consi. 80 col. 2. vol. 1.

Tertio non admitte di videtur prædicti Franciscani, quia quando fit substitutio compendiosa, prout videtur esse in casu nostro, in ea continetur vulgaris & fideicommissaria, iuxta notata per Barrolos, & alios in l. precibus. C. de impube. & alijs substitutionib. & in l. centurio. ff. de vulgar. & pupillar. Sed in vulgari requiritur quod conditio purificetur in persona omnium. l. quamuis. C. de impube. & alijs substitutio. Pau. de Castro in l. heredes mei. §. cum ita, numero quarto. ff. ad Trebellia. ergo pariter debet requiri concursus utriusque in fideicommissaria propter regulam, quod vna determinatio, respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare. l. iam hoc iure. ff. de vulgar. substitui. & in l. testamento. C. de militar. testament. & argument. l. final. ff. ad senatus. consil. Trebellia. His accedit, quod dicitur istas substitutiones veluti unitas, † alterius, quatenus talis natura conuenire potest. l. qui patri. ff. de acquirend. hereditat. & facit quod notat Bartol. in l. quarto. §. eatonia in tertia oppositio. ff. de verborum obligationib.

Quarto pro hac opinione vrgere videtur communis conclusio, quod quando pluribus instituta facta est substitutio vltimo morienti, in tota hereditate † censetur inductum reciprocum fideicommissum inter institutos. text. est singul. in l. titia. feio. & scia libertis. ff. de legatis secundo vbi Bart. late Ripa post alios in l. heredes mei. §. cum ita, numero 14. & sequentib. ff. ad Trebell. Doctissimus Crauc. mihi semper obseruandissimus. consil. 113 numero primo. parique videntur, fieri post mortem omnium, uel vltimo morienti. l. codicillis. ff. de usufructu legat. Pau. de Castro, in l. penultim. C. de impube. & alijs substitutionib. Alexan. in l. si pater impubes. ff. de vulgar. & pupillar. Cur. iun. consil. 11. numero 5. versicul. secundo principaliter. & consil. 16. numero 5. Soc. iun. consil. 151. numero 6. volum. secunda, dicens hanc esse communem. Rubi. Alexan. consil. 2. numero 7. & 16. At in casu nostro, substitutio est facta post mortem omnium, per regulam quod indefinita equipollent vniuersali. l. si pater. ff. de legat. 3. nam illa uerba, eos de cedere, apposita in uentione post enumerationē, donationis sunt indefinite prolata, equipollentque vniuersali, & de equipollentibus par est iudicium. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis. & posthum. Item, est facta in tota hereditate, ut supra dictum est in secundo motiuo, ergo in casu nostro habet locum dispositio dicto. §. scia. Et si dicatur. l. codicillis loqui in usufructu, secus in proprietate, ut ibi per Bartol. responderi potest, idem esse in proprietate. l. qui duos. & l. si pater impubes, vbi gloss. ff. de vulgar. & pupillar. substitutio apparet ergo in casu nostro, quod ex quo substitutio videtur facta vltimo morienti, & in tota hereditate, quod in necessarium antecedit, donatarij videntur inuicem substitui, argumento. l. denique. §. interdum. ff. de pecul. legato. & l. proculus. ff. de usufructu. Soci. iunior consilio. 180. nu. octauo. & pluribus sequentibus volumine secundo. post Socinus in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. dicens istam esse communem opinionem, quam etiam sequitur Paris. consilio quadragesimo tertio, numero 33. volum. secundo. concludentes idem esse, si dicatur substitutio vltimo morienti in tota hereditate, vel dicatur, si omnes decesserint sine liberis, substitui in tota hereditate nam utroque casu dicunt totam hereditatem debe-

R 3 reper-

reperire in ultimo defunctum grauatum, & pro hac opinione adduci possunt quæ scribit Soci. Jun. in d. consil. 180. nume. 14. volum. 2. post Alexan. in d. hæredes mei. §. cum ita colum. 1. ff. ad Treb. uti concludit, quod quæ in d. facta est in biturio pluribus, siue dictum sit post mortem omnium, siue dictum sit, si tunc & siue decesserint sine liberis, cum hac conditio sit voluntaria, debet prout uerba sonant impleri, & ideo expectanda est mors omnium, & hoc potest firmari ratione satis colorata, tamen cum sint honorati donatione, uidetur magis d. et argu. l. publius. ff. de conditionibus & demonstrationibus. aut hoc amplius. C. de fideicom. Craue. d. consil. 161. num. 51. post alios per cum citatos, quod sit, ut dici possit a ueritate non alienum, si dixerimus ex istis coniecturis, induci inter eos fideicommissum tacitum. l. cum proponebatur. ff. de legatis secunda. d. præsertim cum ponatur donatoris esse frater patricius, qui ab intestato inuicem succederent, argum. in eo quod quæ scribit d. Craue. consil. 109. numer. 3. quo stante, dicebamus uideri decisionem Bened. cap. in suis reg. l. in quinta specie substit. nu. 191. Hæc sunt quæ aduersus reuerendos Franciscanos adducta fuerunt.

Quæ tamen non obstantibus, contrariam opinionem esse de iure ueritatem visum fuit, pro qua adducitur, textus in l. f. filium. ff. de legat. secunda. & in l. Lucius. §. caio. ff. ad Senat. consult. Trebel. Bartol. & communiter Docto. præsertim Rip. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. eodem titulo. tamen ubi quando est facta substitutio in tota hereditate post mortem plurium, si decesserint sine liberis, talique conditio purificatur in personam unius tantum, tunc in eius portionem admittitur substitutus. Et hanc esse communem attestantur Docto. in l. penul. C. de impube. & alijs substitutio. Paris. consil. 42. nume. 21. & sequen. volum. 2. post Bartol. Angel. Imo. Pau. de Cast. Alexan. & Socin. per cum citatos. Et adeo hoc est uerum, quod si substitutio fidei commissaria fieret pluribus extraneis per nomina collectiua, communis opinio extraneus est, quod admittatur substitutus purificata conditione in personam unius tantum, ita dicit Alexan. in dicta l. penultim. reprobata opinione Castren. & pro hac opinione communis consultat Socinus consil. 4. volum. 4. ubi per hanc materiam disputat & consil. 80. in 1. volum. colum. 1. ubi loquitur in terminis. l. qñ monasterium est substitutum & in ecclesia loquitur. Rui. d. consil. 125. vol. 3. Ale. consil. 91. col. 3. volum. 1. consil. 2. col. 3. lal. consil. 41. volum. 1. D. Craue. consil. 109. nume. 1. uers. sed his non obstant per tex. in l. hæredes mei. §. cum ita. & consil. 161. nume. 7. lal. in l. penul. nu. 8. C. de impub. & alijs substit. l. 10. C. de consil. 143. numer. 38. & sequen. Ben. cap. loco supra citato. nume. 136. latissime. Iacobus Mandellus cognomento Alba post hæc scripta uisus. consil. 31. ubi diserit hunc articulum declarat, adducens rationes diuersitatis, inter substitutionem factam ultimo mortis, & factam post mortem plurium, seu omnium, & citat Respon. Alcia quod transcribit sub nume. 32.

Nec obstat, quod ibi Socinus decidit contrarium, quia loquitur in descendentes testatoris, quo casu ex præsumpta mente testatoris, præsumitur persona conuncta, substitutum excludere. l. cum auus. ff. de conditionibus & demonstrationibus quod secus est in casu nostro, in quo substitutio est facta extraneis. Bald. consil. 73. num. 6. ver. præterea quando substitutio, vol. 1. lal. Bene. Capra & alij supra adducti.

Nec uigent in contrarium adducta, & primo, quod isti de Coruis. uocentur copulatiue ætatis, & punito posito, inter ipsos de Coruis, per supra notata, tamen quia regulariter punctus, non habetur loco copulæ, nisi de natura uerborum requiratur, ita notabiliter declarat Bal. in d. si duobus. §. si in cocunda. ff. pro socio

vel responderi potest, quod in isto casu non attenditur natura, nec proprietates uerborum, sed mens testatoris in seu contrahentium, ita nominatum respondet Craue. pl. 109. nu. 1. in fin. per tex. in d. l. hæredes mei. §. cum ita.

Nec obstat, quod dictio eos posita in conuentione sit pluralis numeri, & sic non sit contenta uno, quia in iulmodi dictio & collectiua sit attamen resoluatur in singularitates, & perinde est ac si cuilibet separatim facta fuisset substitutio, ex quo distinxerunt personæ illorum de Coruis ut notatur in l. fa. fa cum ibi scriptus ff. de conditionibus & demonstrationibus & per Doctores in locis prælegat. Socinus expresse consil. 52. nume. 7. volum. 1. & hoc adeo est uerum in casu nostro, quod etiam si posita esset dictio uniuersalis, ueluti si omnes decesserint sine liberis, tadhuc talis dictio uniuersalis resoluatur in singularitates, ita expresse Socius consil. 249. colum. 4. vol. 2. per iura supra allegata. 11 ideo tollitur fundamentum in de t. indefinita, quod sequi polleat uniuersali, cum talis regula non habeat regulam ubi sit diuersa ratio, Bartol. & Docto. in dict. l. si pluribus. Dec. consil. 388. nume. 3. consil. 423. in fin. consil. 173. nume. 3.

Nec aduersatur doctrina Bartol. in d. l. quidam testamento. ff. de uulg. & pup. quia communiter & Docto. reprobatur in d. l. penul. C. de imp. & alijs substit. & in d. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. Paris. d. consil. 42. nume. 26. vol. 2.

Ad tertium argumentum pro parte contraria adductum, responderi potest, tamen per Socinum consil. 94. nu. 6. & 7. vol. 4.

Non obstat quantum fundamentum de l. titia scio, §. scia libertis, quia non uersatur in casu d. §. cum in terminis nostris, non fuerit facta expresse uultio mortis substitutio. Etsi dicatur prout supra dicebatur, facta esse ultimo morientis substitutionem, ex quo facta est post mortem omnium & locum habere. d. l. codicillis. ff. de usufructu lega. tam in proprietatem quam in usufructu. d. l. qui duos. & l. si pater impubes. ff. de uulga. & pupilla. substitui. responderetur illas leges de uulgar. & pupilla. substitui. ac Docto. in contrarium ad auctos loqui in descendentes ipsius testatoris, in quibus est præsumptio, de qua in l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in l. eum auus. ff. de condit. & demon. quod fecus est in casu nostro, in quo non cadit talis præsumptio, ut per Docto. in locis prælegatis, ita expresse sentit Socin. d. consil. 249. col. 6. vol. 2. & Soc. Jun. d. consil. 180. nu. 2. & seq. vol. 2. ubi hanc esse eodem dicit, a qua in iudicando & consulendo non est recedendum, & sic dispositio d. l. codicillis habet etiam locum in proprietate inter descendentes ipsius testatoris, ut ibi per Bar. si recte consideretur, uel respondere potes ad d. l. codicillis, ut per Alcia. respon. 488. nu. 5. & seq.

Non obstat, quod ultimo dicitur istos de Coruis esse magis dilectos, ex quo eis fuit facta donatio, arg. l. publius. ff. de condit. & demon. & quod essent personæ, quæ ex præsumpta mente donantium, tanquam magis dilectæ excluderent substitutum, quia responderetur ut supra dictum est, talem præsumptionem locum non habere nisi in descendentes, prout etiam loquitur d. l. publius, non autem in transuersalibus, multo minus in casu nostro in quo donantes seipsos uocantur, quo sit ut cesset ois præsumptio dilectionis, cum ordinata charitas incipiat a seipsis. l. præses. C. de sen. & aqua. cum alijs citatis per Tirac. de retrac. ligna in uerbo ou. lignagier. §. gl. o. n. 50. Et dato, non tamen concessio, talis præsumptio mens haberet etiam locum in transuersalibus, dicitur in aliquos, quod non sufficit præsumptio & tacite appare. de tali uoluntate, nisi testator procedat disponendo. l. quoties in prin. ff. de hæred. insti. l. libemus. C. de test. fin. ff. de iure codicil. Soc. consil. 62. col. 3. volum. 3. Cur sen. consil. 42. col. 12. Dec. consil. 89. num. 2. Craue. consil. 161. Neuizza. consil. 31. nume. 21. Hi p. mars. in rubr. de probatio.

bat. nume. 305. l. quidam cum filium. vbi Bal. & Imol. ff. de heredib. instituen. Alexand. in l. tertia. in fin. C. de libe. prate. confil. 202. nu. 4. volum. 7. Præterea quid in iis tantopere immoramur? nonne etiam si esset perfona, quæ ex præsumpta mente et defuncti excluderet substitutum, quia esset de descendentibus, dummodo non essent in casu, in quo tractaretur de legitima, 16 admitteretur pia causa et substituta, purificata conditione in persona vnius tantum. certe sic. ita Alexand. confil. 38. numer. 4. volum. primo. & confil. 109. numero 9. volum. septimo. Dec. confil. 426. nume. 3. & pluribus sequentibus. ubi tradit communiter teneri, maiorem fauorem ecclesiæ quam filiis esse præstandum, vbi de legitima non tractatur. Ias. in dicta. l. penultim. C. de impub. & alijs substitui. post Bal. in c. si pater de testamentis in 6.

Et si dicatur, quod supradicta habent locum in vltimis voluntatibus, secus in contractibus, ut in casu nostro, dico quod argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus & e contrario. in iure validum est. liure civili. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Bartol. in l. final. colum. final. ff. communia prædictio. & ita arguit Bartolus in l. si mihi & Titio. colum. prima. ff. de uerbor. obligationib. addatur, quod & in donationibus fiant etiam substitutiones. l. quoties. C. de donatio. quæ sub mod. l. vnica. §. si autem aliquid. vbi gloss. C. de cad. tollen. l. ut heredibus. ff. de legar. secundo. late d. Crau. confil. 19. numer. octauo, & ex istis censuit Senatus, venerandos fratres debere admitti ad portionem dicti Francisci mortui sine liberis, hac decisione absoluta, per manus venit Portius hanc materiã in suis commu. conclusionibus. libro quarto capituli. 34. plene per conclusiones tractans, quem videre poteris. Anto. de Gab. lib. 4. com. conclu. in titu. de substitui. conclu. i.

SUMMARIUM.

1. Promissio seu obligatio collata in voluntatem promittentis, non valet.
2. Verba ad meam voluntatem, seu ad meum beneplacitum reddunt dispositionem conditionalem.
3. Voluntati aut beneplacito alicuius, quando aliquid reliquitur potest facere quod vult, etiam si illud iniquum sit, si modo dolus absit.
4. Promissio hoc modo concepta, cum voluerit, principaliter denotat tempus, scilicet quando voluerit, unde si declaratio voluntatis vita durante non fiat, extinguitur promissio.
5. Verborum impotrantium arbitrium boni viri, eadem habetur ratio in contractibus, quæ de verbis importantibus liberam voluntatem.
6. Obligatio, seu dispositio quotiescunque est pura, eius vero exequutio collata in placitum & voluntatem promissoris, tunc statim mortuo promissore, hæres tenetur. & numero 10.
7. Doctrina Barto. in l. centesimis. §. si. nu. 6. ff. de verb. obli. declaratur.
8. Dolus ex perspicuis coniecturis probatur.
9. Verbum placere dicitur præ se ferre arbitrium boni viri, quod maxime procedit, quando huiusmodi verbo & dictioni placitum additur aduerbiū qualitatis bene.
11. Contractus substantiales in voluntatem promissoris, & sic contractus committi non possunt, accidentalia vero sic.
12. Obligatus dare, præcise tenetur, præsertim interueniente iuramento.
13. Argumentum à rebus ad tempus in iure validissimum est.
14. Promissio incerta, tum respectu rerum quam respectu temporis, valet, vbi: unque agitur de causa onerosa.

NNO 1515. quidam Antonius Aufona Vercellensis confessus est se esse debitorem Ioannis Bosetti florenorum mille ex causa dotis Bernardine eius filie, & vxoris Bernardini. dicti Ioannis filij, quos cum iuramento promissit solvere ad eiusdem Antonij voluntatem ad beneplacitum, & lapsis aliquot annis, testamento declarauit in hæc verba. se nolle, nec per se, nec per eius hæres, soluere dictos florenos mille, & quatenus ad id possent compelli, uoluit hæres dicti Ioannis creditoris, non potest petere dictos florenos mille, nisi præteritis nonaginta sex annis. Eo defuncto, hæres Bosetti creditoris, petunt ab heredibus dicti Antonij Aufonæ debitoris, dictos florenos mille persolui, quod facere recusarunt, nisi lapsis prædictis nonaginta sex annis, iuxta testatoris voluntatem, & beneplacitum. quesitum fuit, an iure petant Bosetti hæres: & uideretur dici posse eos non iure petere, ex 1. doctrina Barto. in l. centesimis. §. fin. nu. 6. vers. quid si non appono dictionem. Si. ff. de verbo. obli. vbi dicit, quod si tu promittis mihi dare decem ad tui voluntatem, perinde est ac si promississes dare, si uolueris, quo casu non ualet. d. §. final. sequitur ibi Ias. col. 2. vers. 2. amplius, imo fortius dicit Bar. nu. 9. in fi. ver. si uero dice 2. ret, et quod ista uerba ad eam voluntatem, vel ad meum beneplacitum, faciunt dispositionem conditionalem. id est si declarauerit dictam eius voluntatem & beneplacitum, & propterea non facta declaratione, non ualet dispositio. d. §. final. Accedat, dato quod valeret hæc dispositio sequuta declaratione, uideretur sequenda ipsa declaratio, iuxta eius formam, quæ debet obseruari in forma specifica. vulga. l. Mæius cum similibus. ff. de conditionib. & demonstrationib. alioquin frustra dicta conditio voluntatis & beneplaciti apponitur.

Nec mouere debet, quod forsitan dici posset iniqua hæc declaratio, si hæres creditoris expectare deberent nonagesimum sextum annum, quia imputandum est creditori, qui contulit solutionem in ipsius debitoris voluntatem, & beneplacitum. capitul. damnum, quod quis sua culpa sentit. de regu. iuris in 6. nam attenda huiusmodi voluntate, & et beneplacito, potuit facere, quod uoluit etiam si inique voluerit, dummodo dolus malus absit. l. cum quidam. ff. de leg. secundo quam ad hoc citat Bartol. in dicta. l. centesimis. §. final. nume. 8. & ibi Castr. nume. 3. Bart. in l. si sic de leg. 1. in principio Alexand. confil. 47. nume. 14. vol. 1. 4. his addi potest, quod etiam dictum fuisset, quod si florenos mille promissit dare cum uoluerit, quo casu substantia promissionis, non est collata in voluntatem promissoris, sed duntaxat, & principaliter tempus, uidelicet quando voluerit secundum gloss. & Alberti. in dicto. §. fina. attamen si declaratio voluntatis in vita non fiat, extinguitur promissio, & non habetur pro impleta. dicto. §. fina. & ibi communiter Docto. præsertim Ias. num. 2. Ergo multo magis debet reddi inutilis promissio, quando promittens declarauit se nolle dare, siue

R 4 soluere,

Senatus Pedemon.

soluere, vel quatenus deberet solui hæredibus creditoris, id non fieri nisi ex æcto nonagesimo sexto anno; & in hu iusmodi declaratione perierat, Paul. Cast. in d. §. fin. nume. 1. per text. in l. debet. C. de fideicommiss. liber.

Non videtur obstare, quod illa verba ad voluntatē & beneplacitum, videantur importare arbitrium boni viri, quia cum datio dictorum mille florenorum, & sic substantia contractus, videatur collata in voluntatem promissoris, ex quo sumus in contractibus, tunc iudicamus de verbis importantibus arbitrium boni viri, quod de verbis importantibus voluntatem. l. quod sepe in principio. ff. de contrahend. emptio. Bartolus in l. si sic in principio. de legat. primo. & in dicta. l. centesimis §. fin. numer. 7. & las. colum. 4. in princip. Sed quando in contractibus sunt verba importantia liberam voluntatem, attenditur etiam illud quod inique quis uelle declarat ut supra probauimus, ergo idem & in casu nostro erit statuendum.

Premissis tamen non obstantibus contrarium verius in casu de quo agitur visum fuit ex communi conclusione, qua cauetur, quod si quotiescunque dispositio est pura, eius uero executio est collata in voluntatem, & placitum promissoris, tunc statim mortuo promissore hæres tenetur. l. fin. ff. qui sine manu. miss. ad lib. peruen. l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus dubijs. quæ iura ad hoc nota. Bartol. in dicto. §. fin. nume. 2. versic. ex hoc dicerem. & in l. ita stipulatus. colum. 6. vers. 2. & ibi las. col. 1. versic. secunda solutio. ff. de verbo oblig. Alexand. in d. §. fin. col. 2. versic. per præ dicta. las. numer. 3. & 9. post Bartol. Bald. Angel. Imol. Cuman. & Alex. per cum allegatos. Alexan. consil. 117. nume. 3. versic. aut nos dicimus. volum. 3. Ripa in dicta l. ita stipulatus. nume. 74. Sed in casu supradicto, principalis dispositio, & obligatio est pura, quia prædictus Antonius pure confessus est, se esse debitorem prædicti Ioannis Bosetti, summæ florenorum mille ex causa reliquatus dotium, & verba illa ad uoluntatem, & beneplacitum, sunt adiecta executioni: videlicet illis verbis, quos scilicet florenos mille, promissit dare in numeratis ad voluntatem d. Antonij & eius beneplacitum, ergo eo mortuo statim tenetur hæres promissoris iuribus supra adductis.

Non obstant tamen contrarium allegata, & primo Bartolus. in l. centesimis. §. fin. nume. 6. de verborum obligationibus. cum similibus supra allegatis, quia loquuntur, quando principalis dispositio, & illius substantia est collata in voluntatem promittentis, secus in casu nostro, in quo obligatio principalis est pura. licet eius executio sit collata in voluntatem obligati. & ex hac solutione tollitur etiam obiectum. de dictis Bartol. in dicto. §. final. versiculus vero, qui aliunde communiter reprobat. ut ibi per Alexand. columna penultima. Felyn. in capitulo ex literis. numero decimo, de constitutionibus. Socin. consilio 77. volum. tertio. Dec. consil. 108. colum. fina.

Non nocet, quod dicitur declarationem factam, obseruari debere etiam quod videatur iniqua, secundum Bartolum in dicto §. finali, numer. 11. cum alijs supra allegatis, quia cum dictus Antonius declarauerit prædictam solutionem non debere fieri, & quatenus esset facienda eam esse differendam in annum nonagesimum sextum apparet manifeste de eius dolo, propter quem res reducitur ad arbitrium boni viri. Bartolus & alij in locis supra citatis. in quibus semper excipiunt dolum qui ex perspicuis coniecturis probatur. l. dolum. C. de dolo. t. Bartolus in l. final. circa finem. ff. de prætorij stipulationibus. sed nullum maius indicium doli in casu nostro

esse potest quam declarare solutionem non debere fieri, & si facienda esset eam differre post mortem, tunc viuendum. Accedat, t. quia verbum placere, præsertim arbitrium boni viri. l. thais. §. sororem. versiculus. respondeo, & ibi gloss. ff. de fideicommiss. liberatibus. Bartolus in l. si sic in princip. ff. de legatis secundo Alexand. consil. 118. numer. secundo. volum. quinto. Barbat. consilio. 36. colum. quinta volum. secundo quod præsertim procedit, quando dictioni placitum additur aduerbium qualitatatis bene, quia tunc semper subintelligitur arbitrium boni viri, Bald. in l. fina. §. primo. colum. prima versiculus. Item nota, quod illud. C. communia delegatis, quem refert & sequitur Fel. in c. j. col. antepen. versiculus. & si dicatur. de constitutionibus.

Non aduersatur, t. quod dicitur per Doctorem, præsertim las. dicto. §. fin. numero secundo, videlicet quod quando dictum est promitto dare centum cum uolueris, si non sequatur declaratio extinguitur promissio, quia responderi potest, illa verba promitto dare centum cum uolueris, non solum respicere tempus dationis, sed substantiam contractus, hoc est ipsam obligationem. licet secundario, ut uolunt Bartol. Castren. Alexand. & las. in dicto. §. final. reprobat opinionem gloss. ideo nimirum si requirunt declarationem. Secus si obligatio sit pura, & huiusmodi verba respiciant executionem, ut in exemplo Bartol. promitto tibi centum quæ dabo cum uolueris, quod exemplum conuenit casui nostro, quia cum tunc obligatio sit pura hæres tenetur etiam non facta declaratione, ut supra late probatum fuit, & hæc est mera veritas. licet etiam posset responderi contraria non procedere in dote, cuius fauore tenetur hæres etiam non facta declaratione. Alexand. in dicto. §. fin. colum. prima. versiculus. in text. ibi si antequam. & Rip. in dicta. l. ita stipulatus. versiculus. 35.

Non obstat. l. quod si sepe. ff. de contrahend. empti. quia ut supra dictum est in casu nostro substantia contractus non est collata in voluntatem promissoris, sed tantum tempus solutionis, & sic quid accidentale, quod in voluntatem promissoris, veluti in arbitrium boni viri conferri potuit las. in dicto. §. fin. colum. quinta. versiculus. ego assigno, & purificatur morte promissoris. d. l. fin. ff. qui sine manu. miss. ad lib. peruen. Addebam hanc opinionem corroborari posse, argu. l. celsus. ff. de arbitris. & e. cum dictis. §. præterea. extra de dolo & contumacia, ex quibus dici potest promissionem dicti Antonij duo continere, scilicet dare florenos mille in numeratis dicto Ioanni creditori. Item & ad eius Antonij voluntatem facere solutionem, sed per dictam declarationem, non potest dici dedisse prædicto Ioanni in numeratis, licet tempus solutionis sit in eius beneplacitum t. cum obligatus dare præcise tenetur. l. vbi. §. fin. ff. de verbo. obliga. præsertim interueniente iuramento. cad. nostram. de iure iurando. Præterea arguendo

de rebus ad tempus, quod argumentum est ualidum l. miles. §. quod diximus. ubi Bart. ff. de milita. testamento. Euerardus in suis locis legalibus. c. 39. sicut promissio incerta respectu rerum, si sit iurata ualet, & cogitur iurans certum quid præstare. Sayfel. in d. l. ita stipulatus. colum. 4. versiculus. & ex hoc nouit inferri. ff. de verbo. obligatio. sic idem videtur dicendum in tempore, ut arbitrio Iudicis, & sic boni viri statuatur tempus solutionis in maxime cum agatur de causa dotis onerosæ, & de damno euitando. gloss. in l. penultim. ff. de receptis arbitris. Bartol. in dicta. l. fin. circa fin. ff. de prætorij stipul. & ibi Imol. quos refert & sequitur Alexand. in dicta. centesimis. §. fin. colum. penultim. ff. de verborum obligatio. facit. tex. in l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. Et ita censuit Senatus, hæredes promissoris teneri soluere dictos florenos mille, cum bonitate montis.

monet, a die mortis debitoris, teicta asserta declaratione, in testamento debitoris facta, veluti iniqua, & dolosa, cum expensis.

S V M M A R I V M.

- 1 Transigi super controuersis, a testamento dependentibus non aliter potest nisi inspectis cognitisque verbis testamenti.
- 2 L. de his ff. de transactio. renuntiare etiam specificè non potest.
- 3 Pluralis numerus, etiam in vno tantum verificatur contrarium tamen numerus 18 habetur.
- 4 Pronomen hic, hoc, dicitur demonstratiuum ad oculum corporis & intellectus.
- 5 Renuntiationes strictissimi sunt intelligendæ.
- 6 L. de his ff. de transactio. requirit plenam, & certam scientiam testamenti, non autem sufficit habere quandam opinionem, seu credulitatem.
- 7 Renuntiantes, habuisse notitiam fideicommissi non presumuntur, nisi per aduersarium probetur.
- 9 Iuramentum eatenus extenditur, quatenus consensus ampliatur, & iurans in dubio se iurasse non praesumitur.
- 11 Renuntiatio cum iuramento non includit casus, quos non iurata non includeret.
- 12 Haeredes extranei presumuntur sciuisse contenta in testamento, quod fecus est in his qui ab intestato successerunt.
- 13 L. de his ff. de transactio. an habeat locum in testamento nuncupatio.
- 14 Fideicommissum conditionale, per verba quantumvis generalia remissum esse non censetur, secundam communem opinionem.
- 15 Clausula renuntiatio, ponitur in instrumentis ex stylo patris, & consuetudine Notariorum, quam ex partium praecogitatione.
- 16 Fideicommissum reciprocum, pactio, vel transactione remitti potest, nec preterea alicuius circumuentionis, aut minoris aetatis resistitur.
- 17 Clausulae generales ex quibus inducitur remissio fideicommissi.
- 19 Praedecessorum appellatione qui veniant.
- 20 Assentientia qualiscunque sufficit testamenti, ad hoc ut dispositio, l. de his, seruetur.
- 21 Clausula generalis renuncians omni iuri, & legum auxilio, an inducat renuntiationem, l. de his ff. de transactio.

DECISIO CXII.

De transactione & renuntiatione generalibus verbis facta per fideicommissarios, an illis praedictet, & an l. de his ff. de transactio. censetur renuntiatum per generales clausulas renuntiationum cum iuramento.

Etrus Aualonus, à S. Germano oriundus testamento nuncupatio instituit Germanum Aualonum eius fratrem sibi heredem vniuersalem, & post eum, eiusdem Germani quatuor filias, & aliquam ipsarum decedente in pupillari aetate, aut post se filijs legitimis, aliam superstitem, seu superfites, instituit haeredes per fideicommissum. Defuncto Petro, Germanus suo testamento nuncupatio instituit haeredes vniuersales praedictas eius filias, & iis verbis eas inuicem substituit, quod quauis decedente sine prole, aliae succedant, vel duabus, vel tribus decedentibus remanens succedat. Mortuo Germano patre, dictae sorores, cum matre contendente, sibi aliqua debere ex testamento Germani viri, & patris respectu in bonis & hereditatibus praedictorum Petri & Germani, deuenerunt ad transactionem, in qua in-

ter cetera capita legitur huiusmodi Item transegerunt tractatu quo supra, quia dicitur antecessores praedictorum sororum condidisse testamentum, in quibus continetur haec clausula, quod decedente vna ipsarum sororum, sine prole, aliae seu aliae remanentes succedant, quod dictae sorores annularae debeant praedictam clausulam, quam per praesens instrumentum annullarunt, deinde deuenerunt ad diuisionem dictorum bonorum: quae omnia corroborantur iuramento & clausulis, de quibus infra. Queritur, an aliqua praedictarum sororum decedente, superfites succedere debeant, saltem in bonis patrum, ita ut non censetur recessum à fideicommissio patrum, non obstante dicta renuntiatione, aut diuisione, an vero censetur etiam renuntiatum fideicommissio patrum, cuius quidem articuli decisio, non facilius apud me visa est, propter Docto. opiniones, & instrumenti transactionis formam.

- 1 Et partem negatiuam, & comprobatur text. in l. prima. ff. quemadmodum test. aper. & in l. de his ff. de transactio. quibus disponitur, de controuersis, quae ex testamento oriuntur, neque transigi, neque aliter veritatem exequiri posse, nisi inspectis cognitisque verbis testamenti, sed in casu de quo agitur, non fuerunt inspecta, nec cogitata verba testamentorum, praesertim testamenti patrum praedicti, ergo non nocet huiusmodi transactio.
- 2 Et dispositioni d. l. de his renuntiare non potest etiam specificè, cum eius dispositio fuerit fundata proprie publicam utilitatem. Paris. cons. 95. nu. 24. vol. 3. ubi post d. o. c. Docto. per eum enumeratos, dicitur communiter teneri. late Calcan. cons. 17. col. 1. versu. in contrarium.

Sapere est duntaxat ad contraria respondere. Et primo, quod verba renuntiationis sonent in plurali numero, ideoque non possint verificari, nisi in testamentis patris & patrum in actis productis, quia responderi potest, illud verbum, praedecessores, verificari etiam si vnus tantum fuit praedecessor, & pariter dictionem testamentorum in vno sortiri effectum argum. text. in l. non est sine liberis. & l. seq. ff. de verbo. signifi. cum similibus ibi nota. per Cepol. & Alciat. glo. in c. 2. dist. prima. Deci. cons. 495. num. 2. & quod de fideicommissio paterno tantum intellexerit, suaderi videtur ex illis verbis nominatim scriptis, in transactione, in qua fit relatio ad testamentum, in quo est talis clausula, quae non reperitur inserta, nisi in testamento paterno, nam si de duobus testamentis intellexisset vtrique magis conuenisset loquutio pluralis numeri, quam singularis. Nam & si pronomen hic, sit demonstratiuum ad oculum corporis, & intellectus, ut late concludunt Docto. post Bart. in l. r. ff. de nou. ope. nunc. attamen proprie ad oculum corporis refertur, si res demonstrata corporalis sit. Ale. & las. in d. l. r. ff. de nou. ope. nunc. Nata cons. 487. nu. 27. Sed clausula relata in dicta transactione, ex qua dicitur facta mentio testamenti, & renuntiatio fideicommissi, legitur eisdem verbis scripta in testamento paterno tantum, & non patrum, ergo ad patris testamentum tantum referri debet, cum renuntiatio sit strictè & intelligenda. l. quicquid attingenda. ff. de verbo. obli. Deci. cons. 432. nu. 21. & seq. A. ba. cons. 74. nu. 1. & 2.

- 6 Non obstat renuntiatio. l. de his ff. de transactio. quia Bartolus, & communiter Docto. loquuntur, quando specifica vera, & certa scientia, fideicommissi habetur, & ideo Bald. ibi in secunda lectura. in fin. quem Ang. las. in fi. & Rip. in l. qui Romae. §. duo fratres. num. 64. ff. de verbo. obli. sequuntur, dicit, quod contrahentes debent asserere se habere certam & plenam scientiam testamenti. Et propterea Cast. nu. 2. scribit, non sufficere solam opinionem, seu credulitatem. sequitur Curt. lun. cons. 92. nu. 4. Pari. d. cons. 95. nu. 23. vol. 3. dices istam esse communem opinionem. Sed in casu nostro, non potest dici, quod habuerint veram notitiam testamenti a patre conditi, cum de eo nulla

nulla facta fuerit mentio in transactione, sed tantum de testamento paterno, ut in verbis narratis apparet. ergo ad fideicommissum patrum tantum referri debent. argumento. l. ait prator. §. i. ff. de re iudicata. l. emptor. §. fina. ff. de pactis. quinimmo dicit Curt. iun. in conf. 92. nume. 4. aduersarium debere probare, quod renuntiantes habuerint notitiam fideicommissi. Quod autem non habuerint veram notitiam, apparet, ex illis verbis impersonalibus dum dicitur, in quibus testamētis continetur hæc clausula, &c. non enim constat, quod ipsi transigentes, eas clausulas contentas in testamento legerint immo ex quo clausula relata, non continetur in dicto testamento patrum, constat euidenter de eo non habitam fuisse certam scientiam.

- 8 Non obstat, quod dicta. l. de his, renuntiari possit cum iuramento, iuribus ex aduerso allegatis, quia in contrarium dicitur esse communem opinionem. teste Paris. dicto confil. 95. nume. 26. & 37. volu. 3. & Roland. à Valle confil. 13. nu. 27. cum aliis pluribus, ibi per eum allegatis. vel potest responderi, in contrarium adducta, procedere, quando apparet contrahentes voluisse remittere quodcumque fideicommissum. Secus vero si sumus in dubio, veluti si quis simpliciter remitteret iura quæ habet, vel habere sperat. quia tunc iuramentum non conualidaret remissionem respectu fideicommissi conditionalis, ad quod remissio non porrigit, cum ius, non ex tunc dat, nisi quatenus extēditur p̄sens. Bar. in l. i. quis pro eo. nu. 15. ff. de fideiussorib. quem refert & sequitur Ripa in terminis nostris. in d. §. duo fratres. nu. 78. Socinus confil. 214. nume. 7. & Paris. dicto confil. 95. nu. 27. vol. 3. In dubio enim non videtur iurans de futuro sensisse c. 2. de renuntiatione. & cap. penul. de iure iurando. Aretinus confil. 24. col. j. & 2. Et si dicatur, iuramentum fuisse præsumtum etiam respectu renuntiationis clausulæ fideicommissi contenti in testamentis prædecessorum, & propterea videri cogitatum, imò expressum de fideicommissio patri, responderi potest, ut supra dictū fuit, illud caput renuntiationis fideicommissi, restringi debere ad fideicommissum contentum in testamento paterno, de quo fuerat facta mentio in instrumento transactionis, præterea dici posset, quod Docto. tenentes renuntiari posse d. l. de his cum iuramento, intel liguntur, quando expresse fuisset dictum, puta renuntiatione dispositioni legis de his. ff. de transact. aut saltem, quando est renuntiatum fideicommissio cum iuramento. Neuiz. cōf. 3. 2. nu. 16. post Deci. confil. 345. secus si de ea lege, vel de fideicommissio, non fuit facta expressa mentio, quia tunc non sufficit illa renuntiatio in genere, renuntiatum omni iuri & legum auxilio, ita expresse respondet Socinus confil. 103. col. 2. vol. 3. motus ex communi conclusione, de qua per Barto. Bal. Ang. & communiter Docto. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautionibus. quos refert & sequitur Alexan. confil. 28. nu. 12. volu. 1. post Ioan. And. Butrium, Ancharan. Salicet. & alios per eum allegatos, quod scilicet renuntiatum cum iuramento, non includit casus quos non iurata non includeret, Neuiz. cōf. 3. 2. nu. 13. & 14. Sed renuntiatum gēlis sine iuramento, non includit casum. d. l. de his. ut ibi concludunt communiter Doctores, & Socinus confil. 214. nu. 6. volu. 2. ergo nec iurata ad illum porrigeretur.

Et his accedit, alia communis conclusio de qua per Bar. & alios Doct. in d. §. duo fratres. in 5. quæst. quem refert & sequitur Socinus d. confil. 214. nu. 5. & 6. quod non sufficit renuntiationem fieri in genere, cuiusque relicto in testamento, & sic in genere cogitasse de testamento nisi fiat a sciente testamentum, vel ab eo qui sci re præsumitur.

Nec obstat, quod ipse sorores transigentes, notitiā habuerint de testamento patri, cum eius bona hæredi taria diuiderint, vel saltem præsumantur sciuisse, cum

essent hæredes extranei. Barto. in d. §. duo fratres. in 3. quæst. quia cum essent de iis, qui successuri fuissent ab intestato ipsi patruo, quatenus pater non adiuisset fratris hereditatem, præsumuntur ignorasse patrum testamentum. Rip. in d. §. duo fratres. nume. 58. & hæc de claratio est de mente Bar. in l. eius qui. nu. 29. ff. si certū petat. & in d. §. duo fratres. in 3. quæst. dum ponit rationem, quare in extraneis non præsumitur ignorantia, quia non possunt adire hereditatem nisi sint certi de viribus testamenti. l. sed & si de sua. ff. de acqui. hære. quæ ratio cessat in iis qui successuri sunt ab intestato, & firmat laf. in d. §. duo fratres. nu. 56. post Bald. Ang. Paul. de Cast. Cuman. Fulg. & Alexan. per eum allegatos. bona glo. in l. hereditas. in verbo extraneis. C. de pact. conuen. dicuntur enim isti proximiores habere aliquam spem, licet impropiam in successione defuncti. l. fin. C. de pactis. multo magis præsumi debent ignorasse testamentum patri ipsæ sorores habentes iustam credē di causam, hereditatem & bona patrii deuenisse in patrem, quæ præsumptio coadiuuatur iuris dispositione. l. verius. ff. de probation. Decius d. confil. 452. nu. 26. & hæc præsertim locum habere videtur, in ipsa Patrina muliere, & tempore transactionis minore. l. cum de indebito. §. si nautem is. ff. de probationibus.

- 13 Nec mouet, quod a laf. dicitur in d. l. de his. videlicet illum non habere locum in testamento nuncupatio, quia Barto. & Abbas per eum allegati contrarium tenent. & ipse laf. in d. l. de his. nu. 13. sequens opinionē Bart. dicit censi renuntiatum. d. l. si partes afferant habere notitiam testamenti, licet non appareat de eius inspectione. Nec etiam nocere videtur diuisio inter ipsas sorores facta de bonis prædicti patri, cum generalibus clausulis & renuntiationibus, de quibus in instrumento transactionis, quia cum sumus in casu, in quo præsumitur ignorantia dicti fideicommissi a patruo relicti, ut supra demonstratū fuit, per illa verba quæsumus generalia, non censetur remissum fideicommissum conditionale, ut notat Barto. communiter approbatus. in d. §. duo fratres. in 2. 4. 5. 6. quæstione. Rip. nu. 44. & sequens conclusionem cum septem ampliationibus, quæ casui nostro videntur conuenire. plures cumulat Boerius decif. 147. nu. 10. vbi dicit istam esse communē opinionem.

Nec aduersatur limitatio per eum posita, quod vbi partes inuicem promiserunt stare diuisioni, & altera ab altera de rebus diuisis nihil vnquam petere, aliqua ratione, vel causa, quæ dici aut excogitari possit, de iure vel de facto, cum aliis clausulis prægnantibus, de quibus in dicta transactione, censeatur, tunc remissum ius fideicommissi, post Barto. in d. §. duo fratres. in 6. q. nu. 19. Ioan. And. & Alex. per eum allegatos. quia in contrarium videtur communis conclusio, quam refert Deci. confil. 495. num. 18. versu. præterea. Iacobus de Putheo. confil. 107. num. 29. vsque in fin. vbi per duas col. diserte tractat hanc materiam, & pluribus in locis attestat hanc opinionem esse crebriorem, cui consilio se subscripsit. d. Florus Nouariensis inter consilia, Zileti ad causas vltima. voluntaria. Bello. confil. 10. num. 8. & 9. vbi communem dicit. confil. 36. num. 14. & seq. Rip. in d. §. duo fratres. num. 44. & seq. lare Alba. confil. 29. nu. 15. & confil. 74. num. 5. Villalobos in suis comm. opin. in verbo diuisio, num. 86. post Deci. confil. 243. nu. 2. & Cur. iun. confil. 49. nu. 12. & in verbo fideicommissum. num. 44. & num. 5. Item dato quod esset vera prædicta limitatio, restringitur ut locum habeat, quando tempore diuisionis in rebus diuisis nullum ius præterdere poterant, nisi ius dicti fideicommissi, secus si ex alia causa præterdere possent. Bart. in d. §. duo fratres. in 6. quæst. & ibi Ripa nume. 79. Alex. col. 10. Gozad. confil. 45. nu. 18. & duobus sequentibus. Sed in casu isto, sorores diuidentes poterant præterdere ius in dictis bonis ex fideicommissio paterno, de quo specifica fuerat facta mentio in

tio in verbis narratiuis transactionis, & sic ex alia causa, quia ex fideicommissio a patre relicto, ergo illa verba generalia non includunt huiusmodi fideicommissum, & per consequens limitatio locum non habet. Præterea, potest dici huiusmodi clausulas renuntiationis, non potius ex contrarietate Notariorum, quæ ex aliqua præcogitatione partium argumento notatorum, et Bartolum in l. in 6. q. ff. de iure codicillo. quæ sequitur Dec. consil. 495. nu. 18. Socin. iun. consil. 116. nu. 20. & si q. vol. 2. pot. plures per eum citatos.

Non obstat, quod in dicto instrumento transactionis, & diuisionis, fiat mentio, quod soluantur legata patris, & patrum, quia ex hoc non necessario sequi videtur, ergo habuerunt notitiam de fideicommissio vniuersali patris, de quo in testamento productum, quia non probat hoc esse, quod ad hoc contingit abesse. l. non hoc. c. v. delegimus. potuerunt enim legata particularia a patre relicto inquit ab intestato, vel in alio testamento, argumento notariorum in simili per Socin. iunior. consil. 137. nu. 4. & l. 2.

16 In contrarium, & videlicet fideicommissum fuisse remissum, iuratur. l. j. & l. cum proponas filios. C. de pactis & l. de fideicommissio. C. de trans. quibus probatur fideicommissum reciprocum, p. cto, seu transactione, remitti posse, nec prætaxat alicuius circumventionis, aut minoris ætatis rescindi debere, cum nulla læsio dicatur intervenire.

Secundo, dicitur citra veri præiudicium, quod nulla expressa facta fuisset remissio dictorum fideicommissorum, dici tamen potest ab eis fuisse recessum ex diuisione bonorum patris, & patrum subsequente, stantius præferimus clausulis generalibus de quibus in prædicto instrumento diuisionis. Et primo, & quia voluerunt prædictam diuisionem perpetuo durare. Item quod quælibet ipsarum sororum bona sibi adjudicata, habeat & possideat iure proprio, & in perpetuum, cum omni iure & actione, & quod mediantibus adjudicatis vna quæque soror reddat se tacitam, & nihil aliud habere possit in bonis & hereditate prædictis, iuraque omnia & singula quæ dictæ partes habebant, seu quomodo habere poterant in & super bonis prædictis, vt supra diuisis, à se abdicando & vna in aiam in totum, & pleno iure transferendo, ponentes se inuicem in locum, ius, & statum alterius, promittentes non inferre controuersiam, quinimo dicta bona perpetuo defendere, & pro eis teneri de euictione iurantes dictam transactionem & diuisionem tenere, & habere perpetuo firmam easque observare, & non contrahere, aliqua ratione vel causa de iure, vel de facto, renuntiantes omni iuris & legum auxilio, per quod præmissis possit contradici, quibus clausulis stantibus, censetur renuntiasse prædictis fideicommissis. Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 54. ff. de verborum oblig. post Barto. Ioan. And. & Ang. per eum allegatos, & consil. 11. col. 2. Soc. consil. 103. nu. 6. vol. 3. quem refert Dec. consil. 287. col. pen. & si. & consil. 86. nu. 4. Soc. iun. late consil. 116. nu. 30. & seq. vol. j. latissime Paris. consil. 71. col. 1. & 2. vol. 3. Crau. consil. 24. nu. 11. Neuiza. consil. 31. nu. 14. Nara. consil. 530. nume. 2. & seq. Aug. Berous. consil. 85. nu. 4. & 5. consil. 130. nu. 22. & seq. vol. 2. ex quibus patet hanc esse crebriorem opinionem.

Nec obstat, quod Decius d. consil. 86. tenuerit contrarium, quia in casu suo verba diuisionis erant limitata ad tempus diuisionis, ideo nimirum si non porriguntur ad fideicommissum conditionale, vulga. l. in agris. ff. de acqui. rer. domi. Sed in casu nostro, sunt verba respicientia futurum tempus, vt sunt illa perpetuo, & illa haberi poterant, quæ iunt extensiuæ ad futurum tempus. l. si ita quis. ff. deleg. 2. ergo ad fideicommissa extenduntur. Nec etiam aduersari videtur, quod in casu transactionis, de qua in actis, non fiat mentio de testamento patris, & sic non fuerit habita notitia de fideicommissio

a patre relicto, quia cum in dicto instrumento transactionis, facta fuerit mentio de bonis & hereditate patris, sicut patris, & eorum bona diuiserint, h. reddasque adierint, præsumuntur habuisse notitiam testam. patris, cuius respectu dicuntur extranei heredes, ergo ad dictum fideicommissum porrigitur transactione. Alex. d. consil. 12. col. 3. vol. 2. Item artus illos veris, prædecessores, & testamenta, quæ cum sint pluralis numeri non possunt in vno verificari. vbi numerus, ff. de testibus. cap. pluralis. de reg. iur. in 6. Dec. consil. 235. & cum in actis non appareat, nisi de testamentis patris & patrum, de illis intelligi debet, argumentum. l. fundus q. locatus. & ibi glo. ff. de fundo instr. appellatione enim prædecessorum, & veniunt patres, patruus, & alii, qui ante prædecesserunt. Archil. & Gemin. in c. ff. de pactis in 6. vbi ponitur quis dicatur prædecessor præcessor & antecessor, sequitur Dec. consil. 394. nu. 1. etiam quod multis intermediis prædecesserunt Geminianus in c. lect. canon. in primo notab. de elect. in 6.

Nec & obstat videtur dispositio. l. 1. ff. quemad. test. app. in fin. & l. de his. ff. de transact. quibus cauetur, transactionem, siue pactum initum de controuersis, quæ ex testamentis oriri possunt, non valere, nisi fiat inspectis, cognitisque veris testamentis, quia sufficit, quod transigentes, seu paciscentes sciuerint quomodocumque tenorem testamenti Bar. in d. l. de his. in fi. Bal. in secunda lectura. & Ang. in princip. Paul. de Cast. num. 7. l. si. num. 14. Ale. co. si. l. 1. col. 3. vol. 2. Ripa in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 64. ff. de verbo. oblig. & dicit l. si. in d. l. de his. nu. 15. post Barto. in d. l. eius qui in provincia. num. 29. ff. si certum petatur. quod sufficeret habere præsumptam scientiam testamenti, vt puti, quando transigentes essent hæredes extranei. Soc. iun. consil. 116. nu. 41. & 74. vol. 1. Sed in casu nostro, transigentes dicuntur hæredes extranei respectu patrum, & diuisionis bonorum hereditariorum dicti patrum, & sic de eius testamento, saltem præsumptio notitiam habuerunt, & ergo dictæ legi dicitur esse satisfactum, & cui etiam responderi posset, ei fuisse renuntiatum cum iuramento, licet aliqui contrarium sentiant, ex quo in instrumento transactionis apparet multis legibus cum iuramento specialiter, deinde omni iuri & legum auxilio in genere fuisse renuntiatum. Alex. dicto consil. 11. nu. 16. vol. 2. & in d. §. duo fratres. col. 30. & seq. Ripa nu. 71. & seq. Alcuius. nu. 25. Felinus in c. si diligenti. nu. 14. de foro competen. post lmo. in c. cum contingat. de iure iuran. Socin. d. consil. 103. nu. 6. vol. 3. Soc. iun. dicto consil. 116. nu. 74. & seq. l. si. in d. l. de his. nu. 11. lo. Crot. consil. 84. nu. 9. nouissime Natta consil. 145. nu. 4. & ex his censuit Senatus, fideicommissio prædicta, censeri renuntiatum, attenta specifica renuntiatione clausula fideicommissi, quæ virtute continetur in testamento patrum, de quo aliunde apparet habitam fuisse notitiam, iunctis clausulis prægnantibus, tum quia de eius bonis fit diuisio, & inter cetera conuentio de soluendis legatis ab eo relictis loquitur. Et de hac materia videre poteris plura cumulatim per Portium lib. 2. c. 39.

SYMMARIUM.

- 1 Procuratorem constituere ad iurandum, & ad respondendum positionibus, Dominus potest, dato quod pars velit dominum respondere. c. nu. 13. declaratur.
- 2 Personaliter vbi alicui aliquid exequendum committitur, non potest partibus dissentientibus illud alteri delegari. nu. 5.
- 3 Verba significantia personalitatem, important, vt actus per alium explicari non possit.
- 4 Statuto seu decreto, quo prouisum est debere responderi positionibus personaliter, non admittitur Procurator cum mandato speciali.
- 5 Vassallus, quando iurare fidelitatem per procuratorem possit, 7 Vassallus

- 7 *Aduerbia, plerumque sententiam locum forme, & qualitatem facti denotant.*
 8 *Alibi factus non seruata formata est nullus.*
 9 *Gerundi a posita in casu ablatiuo, de sui natura determinat, & qualitate actum verbi, cui adiunguntur.*
 10 *Correlatiuorum eadem est dispositio, & unum aliud declarat.*
 11 *Positiues presentandi modus, et, qui est absens a loco iudicii, siante forma decreti, quod personaliter presentari debent.*
 12 *Iuramentum, quando in absentia committitur, hoc oportet fieri sub fide gossorum.*

DECISIO CXIII.

Positionibus, an responderi possit per Procuratorem iuratum siante forma decreti sub titulo delle positioni. quo disponitur personaliter debere responderi.

Tante decreto posito sub titulo delle poste, o sia positioni, quaritur, an responseiones, Positionum possint fieri & produci, per procuratorem respondentem cum iuramento calixie virtute mandati specialis. Et videtur dicendum posse, ex doctrina Barto. communiter approbata, in l. qui bona. §. si alieno. nu. 15. ff. de dā. no. in fecit, quia disponitur, quod si aliqua partium, non vult stare dicto procuratoris alterius partis, sed dominum respondere, potest dominus constituere procuratorem ad iurandum, & dicitur satisfactum petitioni, quia tunc dominus videtur iurare per procuratorem tantum per organum, & presentium de testibus. in 6. cui famulatur. c. fi. vbi glo. de iuram. calum. lib. 6. & ibi Philippus Fran. in prin. Alex. in d. §. si alieno. col. pen. & in l. fin. col. pen. C. de procur. facit regula qui per alium de regu. iur. in 6. & l. diuus. §. i. ff. ad l. corne. de falsis.

- 2 *Premissis tamen non obstantibus, attenda forma decreti, siue constitutionis predicta. qua nominatim cauetur partes producentes positiones, personaliter, debere iurare, dicitur non esse satisfactum decreto, si positiones presententur iudici, a procuratore iurante positiones esse veras, virtute mandati specialis. text. est expressus in c. fin. §. primo. de offi. delega. vbi glo. in verbo personaliter expresse dicit, t quod si negotium aliquod alicui committatur, vt illud personaliter exequatur, potest, dum modo partes consentiant, illud alteri delegari. ergo partibus non consentientibus non potest delegari. & ibi Abb. in primo nota. post glo. in clem. 1. de vita & honeste cler. dicit, quod quando requiritur aliquid personaliter fieri, non est satisfactum iuri, si per alium fiat, quia huiusmodi aduerbium personaliter, in aliqua constitutione positum, interpretatur, vt mandans non habeatur pro faciente, & sequitur ibi Antonio Fran. in addit. & Felinus in primo notabi. latissime Barbatia. col. 1. & pluribus sequentibus, vbi notat, quod verbum, personaliter, importat actum faciendum in propria persona, & non per alium. Idem sentit Bartol. in l. iubemus. nume. 3. C. de errogat. milit. annona. lib. 12. expresse dicens, id quod statutum mandat fieri propriis manibus, vel personaliter, non posse fieri per substitutum, quod etiam firmat la. in l. 2. §. quod si in patris. nume. 3. quem sequitur Rip. nu. 7. ff. solut. matrim.*
- 4 *concludens, verba t significancia personalitatem, importare, vt actus non possit explicari per alium. Idem tenet Gemin. in c. vt circa. §. super huiusmodi, circa finem. versu. sed quzitur. de electione. lib. 6. post Ioan. And. versus differentiam, si quis debeat prestare iuramentum simpliciter, vel in propria persona, vt primo casu, possit per alium cum mandato speciali.*

Secundo vero casu non, quos refert & sequitur Philippus Francus in d. c. vt circa. §. alioquin. col. fin. versu. aduerbium nuncupatum notans, quod vbi verba legis,

aut statuti, sunt scripta personam, vt puta si dictum sit propriis manibus, vel personaliter, nunquam verificatur, si fiant per alium, etiam cum mandato speciali, asserens, ita per omnes Doctores teneri, quod in terminis nostris constanter sequitur Imo. in d. §. si alieno. col. fin. versu. & ideo statutum, sentiens, quod vbi t statutum prouisum est debere responderi positionibus personaliter, non admittitur procurator cum mandato speciali, quod etiam firmat Grarus. resp. 23. nume. 10. & seq. lib. 1. huc spectant quate per Brunum cumulantur in tractatu de forma, & solemnitate. in tit. ex quibus consistat forma & solemnitas. col. 31. secundum magnam impressionem, quem vidi post hanc scripta. & Natam in repet. auth. quod sine nume. 8. & seq. C. de testamen. vbi respondet ad l. diuus. ff. ad l. Corne. de falsis. His accedunt scripta Baldi in tit. quo tenentur miles. nume. 11. versu. primo casu, quem refert & sequitur Iacob. a sancto Georgio. in versu. qui quidem vassalli, prest. iura. quod licet vassalli possint iurare fidelitatem per procuratorem cum mandato speciali, tamen limitatur non procedere, vbi actus personaliter fieri deberet, vel requireretur. & quate de statuto scribit idem Bald. in tit. de pace iuramen. firmanda. §. si quis vero. nume. 4. & num. 49. quod comprobatur ex scriptis per Albericum in dictio nario suo. in verbo personaliter. vbi dicit aduerbium personaliter, denotare exhibitionem persone principalis. c. cum dilectus. de rescriptis. facit quod scribit Barb. in d. §. his autem. col. fin. quod aduerbia t plerumque tenent locum forme quam sonant, magis quam nominis, iuxta nota in l. Pomponius. ff. de neg. gesti. vbi Bart. nume. 10. dicit verba denotare factum, aduerbia vero qualitatem facti, & quod dicta verba iurando personaliter, denotent formam, vtraque supradicta, id expresse notatur in dicto Decreto. in versu. Ma presentandoli esse positioni, senza far il giuramento, nella forma detta di sopra, non se admetterano dal Giudice, ne lo aduersario sarà tenuto respondergli. Ex quibus euidenter apparet, non solum esse datum pro forma, quod presentans positiones teneatur iurare personaliter, quod tenet illas esse veras. Sed etiam ex eo, quod Decretum disponit huiusmodi positiones non debere admitti, nec aduersarius teneri illis respondere, nisi forma illa seruata hinc fit, quod t actus factus non seruata forma decreti, est nullus, l. fulcinus. §. primo. ff. quibus ex cau. in possesse. Dec. consi. 332. nume. 3. vbi dicit istam, esse communem regulam. Et si dicitur Ponentem iurasse personaliter in manibus Notarii, & sic videri satisfactum decreto, eo respondetur ex illo iuramento extra iudiciali, non esse obseruatam formam decreti, requirentis iuramentum personaliter prestatum tempore presentationis, positionum, ut in illis verbis. Se alcuna delle parti presentando positioni, giurando personalmente. Nam t illud gerundium iurando, cum aduerbio personaliter, est aditum verbo subiunctiuo presentauerit, vnde concludit Corneus. consi. 105. litera h. volu. 3. & consi. 224. litera t. vol. 4. gerundia posita in casu ablatiuo, sui natura determinare, & qualificare actum verbi, cui adiciuntur. l. vim facit. ff. quod vi aut clam, hinc sequitur qualitatem iunctam verbo regulari secundum tempus verbi. vulg. Lin. delictis. §. si extraneus. ff. de noxalibus actionibus cum similibus. & quod debeant intelligi de iuramento personaliter prestatum tempore presentationis & in loco tribunalis. vbi causa agitur, liquido dignoscitur ex illa clausula, che l'altra parte, s'ella si troua in quel tempo presente nel luogo del giudicio, & clarius in alia clausula. Ma presentandoli esse positioni, senza far il giuramento, nella forma detta di sopra.

Et tripliciter, vident satisfactum decreto, si procurator ponentis presentat positiones, & iurat personaliter, com ipse procurator sit dominus litis. l. nulla. C. de procuratoribus respondetur verba decreti, dum loquitur de partibus iurantibus personaliter, loqui de principalibus,

palibus, & id demonstratur. primo ex istis verbis, chiedendo, che la sua parte contraria responda personalmente, sotto il simil giuramento, quæ verba nullo modo possunt intelligi, de procuratore paritis, contra quæ fuerunt productæ positiones, sed de ipsa principali parte, ut in illis verbis, s'ella si troua in quel tempo presente nel iuogo, del giudicio, quæ etiam verba nullo modo possunt adaptari ad procuratorem, alioquin, si de procuratoribus intelligi possent, sequeretur procuratores partium posse præsentare positiones, & illis respondere sine mandato speciali, contra mentem & verba ipsius decreti. Quod autem illa verba debeant intelligi de principalibus, & non de procuratoribus, aperte probatur in versu non si dara la copia alla parte, vbi omnino prohibet interuentum aduocati, & procuratoris, nisi in eam simpliciter, & imprudentiæ principalis. Itē in versu, se nel detto giorno statuito, & c. la parte, che ha da risponder, si troua absente, potrail suo Procuratore richieder il Giudice, & c. ex quib. verbis clare videmus decretum, dum loquitur de parte, noluisse intelligere de procuratoribus, sed de ipsius principalibus, cum vna pars decreti recipiat interpretationem ab alia, arg. l. qui filius, ff. de lega. l. i. vtrum. ff. de petitio. hæredi. Ange. consil. 281. nu. 5. Dec. consil. 41. in fi. late Euerard. in suis locis legal. c. 76. & facit regula. quod verba debent accipi in potentiori significato. l. i. iuncta gl. in verbo domini. ff. de eger. vester. vel emphit. pet. c. fina. de senten. excommunicat. Item ex regu. quod in statutis & decretis verba debent proprie & stricte intelligi. l. 3. §. hæc verba. vbi Bart. ff. de neg. gest. cum similib. Alex. consil. 83. nu. 6. vol. 2.

Nec obstant, quod prædictæ clausulæ loquantur de parte, quæ tenetur respondere positionibus, non de parte ponente, quia obiectum tollitur ex regula, & quod correlatiuorum eadem sit dispositio, & vnum aliud de clarat. l. j. C. de cupressis. i. b. 1. 2. l. as. in l. fi. nu. 29. C. de indict. vid. toil. & sic dispositum in ponente, censetur dispositum in eo, contra quem ponitur & contra, nam in iudiciis æqualitas est seruanda gl. ordinaria in l. fir. C. de fructibus & lit. expen.

Et prædicta corroborantur ex illo aduerbio, persona liter, quod vt supra diximus, denotat præsentiam persone principalis. Alberici in suo dictionario in dictione personaliter, per text. in c. cum dilecti. de rescriptis.

Et si queratur, & quomodo ergo providebitur ei qui vult præsentare positiones, & est absens a loco iudicii, responderetur, quod potest vti forma a decreto Ducali, tradita ei, qui positionibus tenetur respondere, scilicet vt eius procurator proponat iudicium principalem velle præsentare positiones, quas propter eius absentiam non potest personaliter iurare esse veras, ideo petit terminum ad præsentandum principalem, vel committi alicui commissario aut ordinario loci, vbi reperitur ponere volens, vt coram eo positiones cum iuramento personaliter præstato præsentet, & iudex tunc, vel terminum statuit ad comparandum personaliter, vel committere alicui commissario, vel ordinario, vt coram eo iuret. & hoc modo dicitur seruata forma statuti, cui & famulatur doctrina Bartoli, in l. generaliter. §. his presentibus. nu. 2. C. de iurciurando. vbi expresse dicit, quod quando committitur iuramentum in absentia, hoc oportet fieri sub fide gestori, hoc est, quod iudex coram quo causa agitur, scribat iudicium illius loci, vbi pars degit, vt recipiat iuramentum, & remittatur acta ad iudicem principalis causæ, & pro Bart. facit text. in c. constitutus. de fidei iuribus.

Non obstant & in contrarium allegata, quia loquuntur in terminis iuris communis, c. si ante statuto, & vbi simpliciter requiritur iuramentum, & distinguit. Gemianus in d. c. vt circa. §. super huiusmodi. de elec. lib. 6. nam de iure communi casus verus & casus fictus æquiparentur. l. q. iussu. ff. de reg. iur. c. qui qui per alium

cod. titu. in 6. secus vero in statutis, in quibus non habet locum fictio. Barto. & Alex. in d. §. hæc verba. & consil. 2. num. 7. & seq. volu. 2. Item non loquuntur vbi dictum esset personaliter, quia eo casu etiam de iure communi, non potest iurari per procuratorem, habentem speciale mandatum, iuribus & autoritatibus supra allegatis.

Ex quibus omnibus attenda forma præsertim decreti Ducalis, alteram partem non esse cogendam ad respondendum positionibus alterius partis, nisi personaliter a ponente fuerint cum iuramento asseueratæ. Quod vero pertinet ad assertas responseiones datas positionibus agentium, cum positiones concernant factum paritis conueniunt. & non responderit secundum formam decreti nouissimi in versu, se nel detto giorno, sequitur positiones ipsius haberi debere pro confessis, iuxta ipsius decreti dispositionem, & ita Senatus celsus in causa ab illis triffi. Præside Astensis mota contra illustrem dominum Ludouicum Solarium condominum Macellij die nona Nouembris. 1562.

S P M M A R I V M.

- 1 *Mensura prædiorum secundum consuetudinem loci, vbi sita sunt prædia, an fieri debeat, an vero secundum consuetudinem loci contractus. & nu. 3.*
- 2 *Contraxisse in eo loco quis videtur, in quo quis soluere se obligauit.*
- 4 *Contraxisse. ff. de actionibus & oblig. limitatur.*
- 5 *Consuetudo loci contractus attenditur in his, quæ respiciunt ordinationem actus, sine eis solemnitatibus, aut litis decisionem.*

DECISIO CXIII.

An in venditione prædiorum, attendenda sit mensura loci tractus, an vero illius loci, vbi sita sunt prædia.

Questum fuit, An factio contractu venditionis aliquot iugerum prædiorum rusticorum, sitorum in alio loco, sit attendenda mensura loci contractus, an vero loci, vbi sita sunt prædia & Et prima fronte visum fuit prædia vendita metiri debere ad mensuram loci vbi sita sunt. ex decisione. Alberici. in l. arbitrio. §. de eo. l. in fi. ff. de dolo. vbi post Guid. de Suza, concludit attendendam esse mensuram loci vbi est fundus, & mouetur argu. l. si prædium. C. de præd. minorum. quem refert & sequitur Alcia. in l. vinum. num. 3. ff. si cert. pet. cui accedit dictum Oldra. consil. 167. num. 1. dicens esse considerandum valorem beneficii habita ratione loci vbi est situm, non autem vbi impetratum exitit, argu. l. vi num. ff. si certum pet. l. fina. ff. de condic. trit. quia in eo loco & videtur contraxisse, vbi soluere se obligauit. l. eo traxisse. ff. de actioni. & obligation. l. 3. ff. de bonis auth. iud. possiden. & l. hæres. §. fin. de iudiciis. & Oldra. citat Alexan. consil. 21. num. 3. volumi. 2. quod est repetitum. consil. 37. volu. 5. Hanc opinionem sequitur Fabia. in tract. de empt. & vendi. in §. parte principali. col. 4. versu. item quod de moneta. argu. l. ratio. §. fina. ff. de action. empti. & l. contraxisse. ff. de act. & obliga. quem refert & sequitur Alc. resp. 72. nu. 6. & 7. & resp. 69. nu. 1. post Hostiensem, Petrum de Monte. Io. Roi. in locis per eum allegatis ex quibus dicit, hanc esse communem conclusionem contra Bartolum. in l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iuris. & respondet ad l. si fundus. ff. de euictioni.

- 3 *Pro contraria vero opinione, & videtur doctrina Bar. in d. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iuris. ex illa lege quæ videtur clara, dicit enim semper in stipulationibus, id sequimur quod actum est, unde si non apparet, quid actum est, consequens est, vt id sequamur, quod in actione in qua id actum est frequenteratur, & allegat Bar. tex. in l. si fundus. ff. de euictio. & respondet quæ ad l. con-*

Senatus Pedemont.

1 *Contraxisse. ff. de action. & obligatio. dicens eam lo-*
qui, quo ad forum. idem firmat in d.l. contraxisse. quā
refert & sequitur Alex. in d. conf. 22. nu. 37. supra cita-
to, vbi post Bal. Cynum, Spe. & Doc. in c. quod clericus.
de foro competen. per eum allegatos conciauit, obser-
uantias loci celebrati contractus attēdi debere, & cum
hac opinionem ponat vltimo loco, dicitur eam sequi.
vt idem Alex. no. conf. 121. col. fina. vol. 1. & Barto. in
d.l. semper in stipulationibus, sequitur ibi Dec. nu. 9. &
allegat d.l. si fundus. & l. quod si nolit. §. qui assidua. ff.
de edil. edicto. l. si prius. §. placuit. ff. de acqui. plu. arcen.
c. ceterum de donatione, & Cagno. ibi nu. 5. dicens eā
esse communiter approbatam, & opin. onē hanc Bart.
sequitur etiam Socinus. conf. 247. co. um 4. versu non
obstat quod tertio loco, vbi pariter respondit ad l. 3. ff.
de bonis aucti. iud. possid. & l. contraxisse. ff. de actioni-
bus, & obligationibus, & dicens illas procedere respectu
fori. quos refert & sequitur Brunus in tract. de augmen-
to monetar. in vltima conclusione colum. 11. versu. &
si sit. addens lo. And. eam sequi hanc opinionem, Pari.
conf. 65. col. 1. & conf. 88. nu. 37. vol. 1. Afflictus deci.
363. & hac opinionem, etiam, sequitur dominus meus
Purpurat. in l. vinum nu. 93. post Ang. Thomam Parp.
Pract. Papien. las per eum citatos, quibus addo Barbat.
conf. 14. colum. antepenultima, cum duabus sequenti-
bus, volum. 2. vbi p. ura hinc inde allegat, & concludit,
attēdit locū contractus, & respondet ad iudicis in con-
trarium Raphael Cuman, conf. 26. per locum ad specia-
li in dote l. exigere dotem de iudiciis, Soci. Iuni. confil.
148. nume. 5. vol. 3. Rui conf. 117. nume. 12. volum. 5.
plura ad hac allegat Port. post hac perfectā vltus, ib. 5.
c. 31. Hanc opinionem, sequitur Innocentius, in c. 1. nu.
7. de consuetudine, per text. in l. j. in prin. ff. de vsuris, facit
pro hac parte doctrina Barto. communiter appro-
bata in l. cunctos populos, nu. 15. C. de summa Trinita.
quod in iis quæ respiciunt solemnitate, & ordinatio-
nem actus, item & litis decisionem, attenditur statutu,
5 & consuetudo & loci contractus, quod etiam firmat,
las. conf. 133. nume. 16. vol. 4. dicens Doct. ita commu-
niter tenere, allegat, l. si fundus. ff. de cūstionib. quam
etiam in simili casu citat Alex. conf. 49. num. 4. & seq.
vol. 5. & licet ego cum aliquibus ex ill. Senatoribus fue-
rim in hac secunda opinione, vti de iure veniore, & cre-
briore, attamen maior Excellentissimi Senatus pars,
& quitatis quadam ratione mota, primam sequuta est
sententiam, & ita censuit in causa Domini Alerami de
Ponte Cuius Montis regalis, cōtra Dominum Petrum
Begiamum Condominium. S. Albani. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actioi cui libet & iuri spacio. 30. annorum præscribitur, &*
nume. 16.
- 2 *Ius offerendi, an dicatur ius vel facultas, & quomodo facultas*
a iure cognoscatur.
- 3 *Debitor congruo tempore offerendo debitum, vel soluendo, co-*
tēsi facere ut sibi actio pignoratitia nascatur, quæ ante obli-
gationem, aut solutionem non competere.
- 4 *Negligentia in Preambulis excludit a petitione sequen-*
tium.
- 5 *Præscriptio. 30. annorum currit negligenti & odio non peten-*
tis, & in ea, bona fides, & titulus non requiritur de iure ci-
uili.
- 6 *Limbeo. §. si quis seruum. ff. de capt. & possim. reuersis in-*
ducitur, & nu. 18. declaratur.
- 7 *Quæ sint mere facultatis nullo tempore præscribuntur.*
- 8 *Pignoris venditio semper permittitur, & in antecedens ne-*
cessarium permilla esse censetur oblatio debiti, quæ preambu-
la est rei venditionis.
- 9 *C. si. de præscriptionib. etiam in actionibus personalibus locum*
habet.
- 10 *Correlatiuorum eadem debet esse dispositio.*

- 11 *Creditor possidens pignus ex quo fructus percipit, eos in lon-*
tem computare tenetur.
- 12 *Lex, nec creditores. C. de pignora. actione delatatur.*
- 13 *Præscriptio qualibet ad eum finem ordinatur, ut extinguat a-*
liquod ius formatum.
- 14 *Iuri offerendi non præscribi communi opinione Doct. recte*
ptum est, & dicitur de casibus in quibus non currit præscri-
ptio, u. 17.
- 15 *Creditor possidens pignus representat personam debitoris, &*
dicitur precurator ipsius in p. gnore.

DECISIO CXV.

Iuri offerendi an præscribi per creditorem possit, & ius quo
modo a sim plici facultate differat.

Debitor creditori pignus tradidit, pacto adie-
cto, quod sibi liceret quandoque pignus
luere. Lapsis. 30. annis a die traditionis pigno-
ris seu hypothecæ constitutæ, debitor solu-
tionem contulit, quam recipere recusauit creditor, op-
ponens se præscriptione longissimi temporis aduersus
dictam lutionem seu ius offerendum esse, quæ-
ritur si præscriptio lapsu dictorum 30. annorum a
die traditionis pignoris, an censetur præscripti actio-
nis pignoratitiæ iuri offerendi aut luendi pignus, a
qua questione tractanda libenter abstinerem, tum pro
pter illius difficultatem, cum ob ingenio mei hebi-
tatem, nisi sacri Senatus præcepto, cui parere par est ad
id cogere, quo fit vt t. omnia bene vt oportet dige-
sta non viderentur, id imbecillitati stomachi mei, qui pau-
ca digesti attribuerentur erit. Prima igitur facie cen-
dum videbatur præscriptum esse argumentis infra-
scriptis.

- 1 *Primo quia spacio. 30. vel quadraginta annorum*
omni iuri, & actioni præscribitur, licet, & l. omnes cū
similibus. C. de præscriptio. 30. vel 40. annorum, ius au-
tem offerendi est ius, ergo ei per illud tempus præscri-
ptum esse dicendum est.

Nec obstat, quod ius offerendi dicatur potius facul-
tas, quam ius inquam in facultate sit velle offerre seu
luere, aut non facultas autem in præscriptibilis sit. l. viā
publica. ff. de via publica. Quia ius esse, non autē fa-
cultatem potius dicendum est, ex doctrina Barto. in l. j.
ff. de condit. ex lege num. 4. versu. iuxta prædicta quæ-
ro in casibus in quib. & c. vbi dicit, omnes leges de
præscriptione loquentes, de præscriptione contra iura, non
de præscriptione simplicis facultatis intelligi debere,
quæ facultas simplex consideratur, cum aliquid alicui
permittitur causa iuris sui conseruandi. l. in remanda-
ta. C. man. l. prima. C. de sacrosanctis ecclesiis. Sed vbi,
id quod est in potentia tēdit ad nouam iuris acquisitionem,
truncilla potestas non est mera facultas, sed ius. l.
licet. C. de iure deliberan. Nam adire vel non adire hæ-
reditatem, consistit in mera facultate, & voluntate. §.
penultimo. Inst. de hæred. qualit. & different. postquā
autem quis adiit, tunc ex ipsa facultate adeundi, nouū
ius acquisitionis hæredi dicitur, quia hæreditaria bona,
& iura ipso iure transeunt in heredem. l. cum hæredes
in prin. ff. de acqui. possessione & præscribitur tunc cō-
tra hæredem, sic ergo in casu nostro dicendum videretur,
cum illa facultas, quam habet debitor offerendi debi-
tum creditori utuat pignus, tendat ad acquisitionem
nouī iuris, nempe ut pignoratitia actio nascatur, quæ
tunc demum soluto vel oblato debito competit. l. i. re
alienam. §. omnis. ff. de pignorat. actio. §. fin. Insti. quib.
mo. re. cōtra obli. ergo ius est, & non simplex facultas,
& consequenter spacio 30. annorum sublatum fuisse,
dicendum est.

- 2 *Secundo dicitur hoc longissimo tempore præscribi*
actioni pignoratitiæ, & quia debitor congruo tempore
offerendo debitum, vel soluendo potuit facere ut sibi
actio.

actio pignoratitia nasceretur, argu. l. qui potest facere. ff. de regulis iuris, quod cum non fecerit, tanquam valenti agere, currit prescriptio. l. i. §. si. à contrario sensu. C. de annali. except. & hac ratione, hanc opinionem gloss. in l. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de prescri. 30. vel 40. annorum, quam etiam sequitur, gloss. in l. pignori. ff. de usufructibus, in dict. l. i. rem. §. omnis. ff. de pignoratitia, actio, & in dict. l. prima. §. fina. in glo. magna. in verbo pro socio. C. de annali exceptio. Nec obviare videtur quod dici possit, ante solutionem vel oblatione debiti non esse natam actionem dicto. §. omnis, ergo ante natiuitatem eius prescriptionem currere non potuisse cum non entis nullæ sint qualitates. Quia responderi potest, imò natam esse actionem, licet intentari non poterit, argumeto eorum quæ dicuntur de actione tutelæ, & quibusdam alijs actionibus. l. si tutor. §. fina. & l. sequen. ff. de tutel. & rationibus distrahend. Vel secundo, responderetur, quod licet prescriptio non incipiat currere, nisi tunc demum, quando cum effectu actio competit, hoc est, quando intentari potest, attamen prescribitur iuri offerendi, per quod ipsa actio in esse deducitur, aut saltem facit ut in effectu competat & sic sublaro iure offerendi consequenter etiam tollitur pignoratitia actio, cum sit sequella ipsius, vulg. l. cum principalis. ff. de reg. iuris.

4. Tercio præmissis accedit, et negligentiam in preambulis excludere a petitione sequentium. l. i. & l. scimus. C. de inoff. testamen. vbi negligentia in querela excludit a petitione hereditatis, cuius querela est preparatoria, sed ius offerendi est præambulum actionis pignoratitiae. dict. l. i. rem. §. omnis. ergo negligentia debitoris in offerendo, vel soluendo debito excludit eum a petitione pignoris per actionem pignoratitiam.

5. Quarto, quod iuri offerendi prescriptum censetur, probatur, quia prescriptio. 30. vel quadraginta annorum sui natura currit propter meram negligentiam non deducentis ius suum, & odio non petentis, quamuis nunquam interpellatus fuerit, neque in ea iure ciuili requiritur vlla bona fides, aut titulus, sed consideratur duntaxat mera negligentia. gloss. & docto. in l. fin. C. de edicto. D. Had. tol. & l. si quis emptioris. C. de prescrip. 30. vel 40. annorum cum similibus; ergo cum per illud tempus debitor fuerit negligens soluere vel offerre debitum merito propter suam negligentiam iuri quod habet, prescriptum fuisse dicendum est.

Quinto huic opinioni famulatur ratio quia nisi dicamus eo tempore prescribi iuri offerendi, nullus vnquam finis rei inueniatur. ut dicit text. in l. si finita. §. postea autem. ff. de damno infecto. & in hanc sententiam adducit illum textum gloss. ibi in verbo, si rei inueniatur, quia dicit, hic est argumentum pro sententia Bulgari, scilicet quod ius offerendi tempore tollatur.

6. Sexto pro hac opinione videtur textus expressus in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capt. et postliminio reueris vbi emens seruum captum ab hostibus prescribit aduersus ius offerendi pretium, quod competit domino pro redimendo seruo ab emptore, quam legem ad id adducit Io. de Imo. in d. l. pignori. ff. de usufructibus. vbi hæc opinio nem amplexatur & eandem vltra gloss. supra recitatas. tenet Ang. in d. l. pignori. & in l. si finita. §. postea. autem. ff. de damno infecto, & ibi etiam Imo. gloss. in l. nec creditores. C. de pigno. actio. & in terminis nostris stante pacto signo. consil. 129. nu. 2. ver. tertio. pmulto. & nu. 3. Soci. iun. consil. 145. nu. 37. i. volum. Ang. consil. 55. quem refert & sequitur. Domini. Craue. de Antiqui. temp. in 4. parte. nu. 234. Bald. in c. pastoralis col. i. vers. quarto nunquid missus de off. ordinarij & capituli. i. nume. 7. de feudo dato. inuicem leg. commissæ, & in §. porro. qualiter feud. olim alien. poterat. Azo. in summa titu. C. de prescrip. 30. vel 40. annorum. Ang. Aret. in §. actionum. col. 25. & 26. vers. aduersas tamen an sit necessaria, Insi. de actionib. vbi

concludit quod omni iuri offerendi, hoc est tam illi quod competit debitori aduersus creditorem, quam etiam iuri competenti secundo creditori aduersus primum prescribitur. dict. l. cum notissimi. §. sed cum illud. & §. eodem inter. affirmatque hanc esse communem opinionem. Balb. in tract. de prescrip. 4. parte. 5. partis principalis. in secundo quaerendo, concludens communem opinionem esse cum gloss. in dict. l. cum notissimi. in §. sed cum illud, in verbo conatur. eandem etiam opinionem sequitur. Negusan. in suo tractatu de pignori. in 3. membro. 5. partis nume. 94. & seq. vbi pariter affirmat, quod tam in debitore quam in secundo creditore, qui potest offerre primo, tali iuri offerendi prescribitur ipso iure. 30. annorum sequitur etiam hanc opinionem Bald. in dict. l. cum notissimi. in §. sed cum illud. qui distinguendo tenet. iuri offerendi, quod competit debitori aduersus creditorem, prescribitur, & dicit contra Barto. ita esse in conditione iuris offerendi secundo creditori, ut aduocet hypothecam a primo, si cur debitori ut aduocet pignus a creditore, & tamen potestati offerendi primo creditori a secundo prescribitur d. l. cum notissimi. §. sed cum illud. Idem ergo esse deberet in iure offerendi cõpetenti debitori contra creditorem, & nouissime eandem opinionem sequitur. Cagnol. in l. 2. nume. 81. vers. ad sextum. C. de pact. inter empt. & vendit. & alij plures citati a Paris. consil. 92. nu. 9. & 10. vol. 3. Ex quibus omnib. concludendum videretur iuri offerendi, & consequenter etiam actioni pignoratitiae fuisse prescriptum.

7. Pro opinione autem negatiua proinde contraria adducuntur infra scripta fundamenta rationes, & auctoritates. Primo quia ea quæ sunt meræ facultates, nec longissimo tempore prescribuntur. l. viam publicam. ff. de via publica. cum similibus. Petrus gerar. sing. 18. nu. 13. per tex. in l. seruum quoque. §. si. ff. de hære. institut. offerre debitum est in mera facultate, & voluntate ipsius debitoris ut ex re ipsa patet, ergo illi prescribi non potuit. Host. de prescrip. rer. immob. vers. de quibusdã autem. vers. pignoratitia autem.

8. Secundo pro hac opinione facit quod dicitur vno concessio omnia censi concessa, quæ ad illius executionem sunt necessaria. l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. cum similibus. At pignoris et vëdicationis semper permittitur. glo. in d. l. pignori. ff. de usufructibus. vbi Roma. per l. male agitur. C. de prescrip. 30. vel 40. annorum, oblatioque debiti est præambulum necessarium ad rei vëdicationem, d. l. nec creditores. C. de pignora. actione, ergo nec iuri offerendi prescribitur. Et huic argumento conforme videtur aliud, quod ex l. oratio. ff. de ipon salib. & c. cum quid de regu. iur. in 6. sumitur, si ergo nõ prescribitur rei vëdicationi, nec dominio a creditore non etiam debet posse prescribi, iuri offerendi quo sublato, censetur etiam per indirectum prescriptum dominio & rei vëdicationi.

9. Tercio hanc opinionem tuetur sequens argumentum, dato quod ius offerendi non esset mera facultas, sed ius acquisitum seu forma tum ex contractu precedenti expresso, siue tacito ex legis dispositione certis iuris est propter scientiam rei alienæ, nulli iuri seu actioni reali vel personali prescribi potest, late Fulgo. cõs. 122. per tex. in c. si de et prescrip. iur. cuius text. dispositio in communem opinionem locum habet et in personalibus actionibus. sed creditor possidens pignus habet scientiam rei alienæ, & iuris luendi cõpetentis debitoris; ergo iuri prescribi non potest, & hoc fundamentum hanc opinionem defendit, Paris. consil. 92. nu. 25. & plurib. seq. vol. 3. vbi nu. 31. rhedet ad consilium Ang. 55. & nu. 36. rhedet ad obiectum factum de prescrip. legari nõ agniti, & hoc fundamentum munitissimum est, quia si nulli iuri seu actioni prescribitur pp. ma. a fidem eius qui obligatur suo pãtu, & nemo inuitus agere cogit, ut in rub. C. ut nemo in vi ager. uel accu. cogat. sic non potest huic

iuri

iuri offerendi prescribi ab eo qui promisit accipere maxime cum iuran. entro. debitum.

Quarto, pro hac sententia videtur vrgere argumentum sequens, quod correlatiuorum idem est iudicium eadem disciplina ac dispositio, l. i. C. de cupressis, ex ludo. Daph. l. b. i. 2. l. fi. C. de ind. vid. toll. & ibi late las. l. fi. ff. de accepti. cum emptor. ff. de rescin. ven. regula; correlatiuorum, dicitur regula paritum secundum Bal. in l. cu te in Gallia, C. si cer. pet. creditorq; & debitor sint correlatiui, at debitor non posset prescribere aduersus creditorem, l. i. C. si aduers. creditorem, & d. c. fin. ergo nec pariter creditor aduersus debitorem.

Quinto, praedictam opinionem auget infra scriptum fundamentum a. i. quod rogo animaduerti. creditor possidens pignus & percipiens fructus, dicitur eos pro soluto habere, cum singulis annis extenuent sortem, l. Tri. ff. de solutionib. l. i. & 2. C. de pigno. a. tione, cum similibus, ergo frustra de praescriptione iuris offerendi quaeritur, quia aut fructus tot annorum sunt percepti quorum aestimatio absorbet sortem, & tunc de iure offerendi non est quaerendum, cum solutione integre facta non lus offerendi, sed pignoratitia nata censeatur, d. S. omnis. Aut fructuum aestimatio sortem non absorbet, & tunc singulis annis quibus sunt percepti fructus, dicit interrupta praescriptio, d. l. cum notissimi in principio. Nam dicitur debitor singulis annis offerre, & creditor accipere, & sic volutarie partem crediti sibi soluti iuribus supra allegatis. Aut vero tot annorum fructus percipit, vt facta aestimatio non solum satisfactum debito dicitur, verum etiam alij super sint fructus, & hoc casu prescribi non potest propter scientiam rei alicuius & malam fidem, vitiumq; furtiuitatis, l. si quis nec causam. §. si pignori. ff. si cer. petatur.

Sexto dato quod ius offerendi sit ius, non mera facultas, videtur casus in terminis in d. l. Nec creditores. C. de pign. a. tione, vbi creditor non potest munire praescriptione longi temporis aduersus debitorem offerentem debitum, & petentem res pignori traditas, & licet textus loquatur, de praescriptione longi temporis, attamen debet etiam intelligi de praescriptione longissimi temporis, quia intelligendo de praescriptione. 10. vel 20. annorum incepta fuisset decisio illa, cum de cennale vel Vicennale tempus non conueniat in praescriptione iurium, simili argumento vitur lason, in l. licet, nu. 4. C. de iure deliberandi, qui allegat textum in c. placuit. §. potest, 16. quaestio. 3.

Septimo pro hac parte facit quod dicitur quod omnem praescriptionem praesupponere aliquem finem, & ad eum ordinari, nempe ad extinguendum aliquod ius formatum, vt ff. & Cod. de praescriptioni Bart. in d. l. pignori. ff. de vfucapionib. sed per praescriptionem iuris offerendi quod competit debitori, non extinguitur domini debitoris, nec aliquid acquiritur creditori, d. l. nec creditores, ergo sine effectu est dicta praescriptio, & hac opinionem l. quati sunt infra scripti antiqui Doc. Iac. de Aretio, Iac. de Rauena, Gui. de Suza, Roge. Mar. Irne. Vincentius, Andreas, Iac. de Arena. Gulielmus de Cuneo, quos refert & sequitur Bart. reprobata gl. in d. l. pignori. ff. de vfucapionib. & ibi Alb. dicens Doc. ita tenere. Idem Alb. in d. l. si rem. §. ois. ff. de pign. a. tione, & respondet ad aliqua quae in prius adducuntur & in l. si finra. §. postea autem. ff. de damno infec. & ibi et Roma. & Bal. Iac. a. S. Georgio, in l. licet, C. de iure delibe. Bald. consil. 342. vol. j. Bar. in d. l. cum notissimi. §. sed cu illud C. de praescriptione. 30. vel 40. anno. & ibi et Albe. nu. 4. & 5. vbi dicit antiquos, & Modernos sui tps ita tenere, & rident, ad l. qui potest. ff. de reg. iur. Sali. nu. 3. & 9. dicens Doc. ita communiter tenere, Cast. in d. l. pignori. & in d. l. si rem. §. ois. ff. de pigno. a. t. Io. And. in c. qm frequenter, §. si quem ibi refert, & sequitur. Ant. & et Abb. nu. 44. Car. & Bal. vt lite non pteat. citatur, Barba. consil. 51. nu. 9. vol. j. & consil. 22. col. pen. in vlt. dubio, vol. 4. Pra. Pap.

in forma responsionis rei, in verbo praescriptionis, nu. 24. vbi enumerat ius offerendi inter casus, in quib. non currit praescriptio, & etiam in fi. Chass. consil. 11. nu. 17. post plures per eum citatos, dicens doctores, ita communiter tenere, ponens pulchram distinctionem, quae tollitur fundamentum partis contrariae, in l. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de praescr. 30. vel 40. anno. latissime Petr. Ger. dicto fin. 18. a nu. 2. vsq; in fi. vbi multis fundamentis, & autoritatib. defendit hanc opinionem praesertim, si pactum sit iuratum Alci. in rub. de praescr. nu. 64. adducitur Crotus in l. nemo potest in vlt. dubio ff. de leg. j. Fab. de emp. in 3. q. 7. q. Pari. consil. 92. vol. 3. Procedit autem hac opinio, maxime de iure canonico, & in quod, non procedit praescriptio cum mala fide iux. c. fi. supra allegatum de praescr. ita dicit Abb. loco supra citato, qui etiam dicit, quod creditor possidet pignus quo ad omnia, praeterquam quo ad praescriptionem. l. serui nomine. ff. de vsuc. vnde non potest creditor praescribere, sed tamen debitor, alias contingeret, quod duo simul eandem rem praescriberent in solidum, quod non est dicendum, ut notatur, in reg. sine possessione, de regu. iur. 14. 6. facit et quia si diceremus, quod iuri possederet praescribitur, sequeretur istud absurdum, quod vt supra dictum est, per indirectum, tolleretur rei vindicatio, quod non est dicendum, quia rei vindicatio semper competit debitori. d. l. nec creditores, & not. glo. in locis supra allega. Vnde ne istud inconueniens sequatur, dicit Cynus tenendam esse hanc opinionem, quem refert & sequitur Sal. in l. j. fin. C. de annali exceptione. Præte-

rea ut inquit Salic. in d. §. sed cum illud. creditor possidens pignus, representat imaginem debitoris, & dicitur procurator ipsius in pignore, d. §. sed cum illud, & l. creditori vbi Paul. de Castr. & Docto. ff. de oper. nou. nun. ergo contra debitorem circa respicienda ipsum pignus, praescribere non debet. Postremo dicit Salice cum creditor excipi de pignore, non potest contra obligationem debiti dicere de praescriptio, ex quo fatetur se continuo pignoris loco rem tenuisse, quia ex hoc apparet de animo praescriptionis: contrario, nam aut non retinet rem illam loco pignoris, sed vt quilibet, ergo frustra de illo quaeritur. Aut loco pignoris rem habet, & tunc verificatur intentio debitoris, quia fatetur creditor se tenere rem pignoris naturam, & sic animo restituendi, quodcumque debitum, offeratur, & hac opinio multo magis procedit, si in pacto sit apposta dictio quodcumque, de qua supra decis. 69. late scripsimus, & tenendo hanc opinionem negatiuam ad contraria responderi potest, vt per Parit. & Chass. consilij supra, citatis.

Quibus etiam potest responderi, & primo ad id quod dicebamus omne ius, omnemque actionem eo tempore. 30. annorum tolli, responderi potest, illud verum esse, & procedere in iure formato, & in actione nam nata efficaciter vt apposite scribit Signo. consil. 129. num. 2. vers. tertio promitto. & nu. 3. vers. inter dum istud ius offerendi. sed ius offerendi non est ius omnino, formatum, ita. n. communiter concludunt Doctores in locis supra allegatis. ergo huic iuri, non praescribitur praesertim de iure canonico propter malam fidem. d. cap. si de praescr. vt s. diximus in tertio fundamento opinionis negatiue.

Nec obstat, quod dicit Bartol. in d. l. i. ff. de condit. ex lege, quia debet intelligi quod loquantur de iure formato, cum non loquantur expresse de iure offerendi, & ita intelligendus, est ne contrarietas vitium incurere videatur: cum firmissime ipse teneat in locis supra adductis, quod non praescribatur iuri offerendi.

Nec et acueratur quod secundo loco dicebamus actionem iam natam esse, licet intentari non poterit, & sic ipsi actioni natae potuisse praescribi, quia ridentur, quod licet sit nata, attamen praescriptio eam currere non debet, nisi praedicto effectu ipsius, hoc est ut sup. diximus quod potest intentari, ita dicit gl. in d. l. j. §. si prope finem. C. de annali

non potuerit intentari pignoratitia nisi soluto debito merito contra ea, præscriptio currere non debuit.

Non ouet quod potuit facere, & sic tanquam valenti agere currit præscriptio, quia respondetur, quod illud habet locum in iure formale, secus in iure offerendi quod non est ius formatum, ut supra diximus, ita respondet Alb. in d. §. omnis, alio modo respondet, etiam Bald. in rep. fin. colum. 10. vers. sed contra hoc oppositio. C. de præscriptio. longi tempo.

Non obstat, quod præscriptio 30. annorum sui natura curat propter meram negligentiam, quia respondetur, istud verum esse in casibus, in quibus currit præscriptio, sed cum ius offerendi connumeretur, inter casus, in quibus non currit præscriptio, ut not. Bald. in d. tractatu de præscriptionibus, in prima parte, sexta par. in duodecimo casu, necnon Practic. Papiensis loco iam dicto, merito non habet locum argumentum, vel aliter, & melius additur, quod cum creditor mutauerit debitori pecuniā, ut ea quādiu vellet vteretur, ac frueretur, & ipse vteretur pignore, non potest ei obijcere, huiusmodi negligentia, ex quo pñsentit ita in effectū vult dicere Sal. in d. l. 1. §. fin. C. de annali. excepti & per hanc remanet etiam sublatum id, quod primo loco dicebamus.

- 18 Non obstat, & textus, in d. l. in bello, in §. si quis seruum. ff. de captiuis, & postlim. reuerfis, quia respondetur, ibi speciale esse, ut facilius homines inuenerint, ad redimendum captiuos, ideo introductum est, ut redimens possit præscribere, iuri offerendi pretium, quod competit domino, ergo in contrarium est ius commune. l. ius singulare. ff. de legibus, & sic retorquetur, arguendo a speciali quod argum. forte est. l. ius singulare. ff. de leg. c. quæ a iure de regu. iur. in 6. vel secundo respondetur, quod ibi redemptor possidebat, seruum redemptum sibi, & pro se & non alteri, creditor autem possidet pignus ad utilitatem debitoris d. l. ferui nomine. ff. de viua, ionib. ita respondet Sal. locis supra allegatis, & hanc opinio. om. vltimam stante præsertim mala fide causata ex pacto sequens est Senatus ueluti æquioris & veri, om. in caus. filiarum Blasij Bille. & Simonis Do. de loco sepelimi Rouerari, & post hæc scripta reperui Didacum, de hac questione discreti scripsisse lib. 1. variarum, resolut. c. 9. Porti. in suis regu. & commun. conclus. lib. 3. c. 32. & 33. Domin. Roll. a Vail. præsidem Marchionalem, meritißimum, consilio 21. volum. 2.

S P M M A R I U M.

- 1 Index secularis in remedijs possessorijs beneficiorum præsertim, retinenda, & recuperanda possessionis, cognoscere potest.
- 2 Notarius defectus proprietatis impedit restitutionem possessionis, spoliato fieri, & numero, 8. declaratur.
- 3 Beneficium, Parochiale alteri annuum non dicitur vacare, nec vti vacans, impetrari potest.
- 4 Index secularis super notoria exceptione proprietatis alicuius beneficij cognoscere potest.
- 5 Beneficium vniuersale, siue annexio, ex eo probatur, quod spacio quadragesima annorum tanquam annexum, & vniuersum, possessum fuerit.
- 6 Spoliatus ante omnia est restituendus.
- 7 Titulum coloratum probat sufficere in remedio, recuperanda possessionis beneficiorum. Et quis dicatur titulus coloratus.
- 9 Beneficium vniuersale siue pluralitas curam annuam habentia om. iure, diuino canonico, & tituli est prohibita.
- 10 Abbatis opinio in c. in literis, de restitut. spoliati, reprobat.
- 11 Præscriptio tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium, requiritur, ubi cunque de quasi possessione, & præscriptione sine titulo agitur, & ubi iuris communis præscriptio, & contra præscribentem.
- 12 In præscriptione quadragesima annorum debet allegari, & probari titulus.

13 Ad præscriptionem temporis inmemorabilis probandam, lura requiruntur.

DECISIO CXVI.

An remedio recuperanda possessionis, beneficiorum obstat exceptio defectus proprietatis, & an index secularis in remedijs possessorijs beneficiorum cognoscere possit.

X actis, agitis inter Reuerendissimum, Episcopum Senensem, conuentum ac Reuerendum, Dominicum Blancum Elemosinarium, Sacerdotem, & em remedio possessorio recuperanda seu reintegranda possessionis, Prioratus, siue ecclesiæ, Parochialis oppidi de Alos, diocesis, Senensis, & comitatus Niciz, coram præfecto vti delegato Ducali, & Senatus transmissis, dubium proponitur, an Præfatus Dominicus Blancus sit restituendus in possessionem prædicti beneficii non obstante exceptione ab ipso episcopo proposita, scilicet prædictum beneficium esse vniuersum, & de membris dicti Episcopatus. Et omnia questione, an index secularis possit, in remedijs possessorijs, præsertim retinenda, & recuperanda possessionis cognoscere, cum crebrior opinio Canonistarum, & legistarum sit posse quos citat Doctissimus Didacus. Practic. quæst. cap. 3. licet rationibus, & autoritatibus, per eum allegatis, prius, quādo agitur inter clericos, teneat, cui cōmunioni opinioni addo Ferret. cōf. 1. nu. 15. Ripa. in l. naturaliter §. nihil cōe. nu. 19. ff. de acqui. poss. lo. de iura in trac. de benef. quæst. 7. nu. 16. Dec. in l. fin. col. 5. C. de edict. diui Adriatol. & cōf. 220. Crau. con. 158. col. 1. videretur dicendum, prædictum Blancum agentem non esse restituendum in possessionem dicti beneficii, etiam posito, quod probauerit vim fuisse, & esse clericum, & dicti beneficii possessionem apprehendisse, virtute collationis eidem Blanco factæ, de dicto beneficio tanquam vacante a nuntio Apostolico, & a Sede Apostolica confirmatæ, cum proponatur, titulum illum non esse coloratum, quinimo illegitimum, & reduci ad non titulum, quo fit, ut dicatur, eidem Blanco obstat notoriū defectum proprietatis, affeclum ipsam proprietatem, & possessionem equi Notorius

2 defectus impedit prædictam restitutionem fieri. ut concludit late Abb. post Inno. in c. in literis, nu. 27. & seq. extra de restit. spoliatorum. Rotta in nouis dec. 3. & dec. 21. de restit. spo. & in anti. dec. 7. & 46. Capell. Tho. lo. dec. 15. & ibi Aufferri. Guid. Pap. q. 85. nu. 1. post lo. Andr. loco per eum citato, Cassiad. dec. 1. & 4. eod. tit. Paris. late consi. 12. nu. 2. & pluribus seq. vol. 4. Iaf. & Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune ff. de acqu. poss. Fel. in c. si constiterit de accus. Hipo. sing. 11. Bertran. consi. 235. nu. 6. in 2. par. Ferretus consi. 1. nu. 2. post Inno. Bar. Ange. Abb. & Decii ex quibus patet hanc esse eōdem opinionem & exceptio proposita per dictū Episcopum est notoria, attentis testibus & alijs iuribus, in actis productis, quibus dicitur constare prædictū beneficium esse annexum Episcopatu. ergo impedit dictā restitutionem, quod autem allegata exceptio finis iuris dispositionem sit impeditiua tituli seu collationis factæ probatur. ex text. in c. super eo de pñbend. li. 6. iung. gl. in verbo non obuiet, ubi beneficium ¶ Parochiale alteri annexū non dicitur vacare, nec vti vacans potest impetrari. Idem firmat Fed. de Senis. cons. 200. circa mediū. Cald. in tir. de reb. eccl. non alienand. cons. 1. Felinus, in c. in nostra, nu. 30. de rescriptis, faciūt nota in c. sicut vnire de excessi prælata, & quæ late scribit Paris. de vnione, consi. 4. nu. 1. & pluribus seq. vol. 4. Nec obstat quod dicitur prædictā exceptionem cōcernere cau-

S sam

Senatus Pedemont.

- rocularis† iudex incidenter possit cognoscere de re spiri-
tuali secundum Abb. & Socin. in c. cum sit de foro co-
ps. Tertio responderi potest doctrinam, Abba. in c. in

S V M M A R I V M.

- DECI-

DECISIO CXVII.

De donatione causa mortis, an censetur reuocata per assertum quoddam instrumentum reuocationis donationis super cuius validitate plura hic traduntur.

VONIAM In hac controversia heredum, quondam Domini Taparelli a Genolia agentum, aduersus Gouonos & Dionisios Fossancenses, omnis difficultas in cognitione infrascriptorum articulorum versari dicitur idcirco ipsos articulos pro faciliore eorum cognitione, & causęque decisione, & ne gentes longa lectura tedio afficerentur, separare, & discutere volumus.

Primus igitur articulus est, an donatio causa mortis, de qua agitur, dici possit expresse reuocata, ex enumeratione reuocationis instrumento in actis producta, in quo articulo, ab ipso homine videretur primo dicendum dictam donationem fuisse ex subsequente reuocationis instrumentum expresse reuocata, Nam in dubio standum est instrumento, l. cu. precibus. C. de probatio. & instrumentum dicitur probatio probata, & veritas apparens, secundum Bald. in l. Imperator. col. 2. ff. de stat. homi. & Barto. in l. in princ. nu. 8. ff. de no. ope. nu. Ma. in rub. C. de prob. nu. 3. Dec. consil. 423. nu. 10. & l. q. & in c. l. in 13. nota. vbi Felin. nu. 10. de proba. Pa. i. consil. 10. nu. 7. vol. 1. Alcia. late in tract. pre. sumption. reg. 3. c. 13. ex quo instrumentum, dux oritur pre. sumptiones, prima quod sit vera, secunda quod sit sola. nis secundum Bald. in c. 1. §. si instrumentum de not. feud. quem refert & sequitur multis ad hoc cum iuris. la. in consil. 124. vol. 1. in princ. & consil. 137. nu. 1. 6. vol. 4.

Nec ob stare videtur, quod dici possit, non esse fidem dandam tali instrumento, cum notarius, quide eo rogatus legitur ut forensis, & in loco forensi recepit, quia ad hoc facile potest respondere, litteras testimoniales legalitatis notari, per ordinatum, loci domicilij notari concessas, tollere hanc oppositionem, secundum gl. in l. pacta nouissima, in verbo & maxime. C. de pac. Bar. in l. si procura. ore. nu. 2. ff. de procura. com. probatur ex test. sentia Bald. in l. comparationes col. pen. C. de fid. instrum. late per Hipp. in l. si quis nec quæstio nu. 144. & seq. ff. de quæst.

Istis tñ & similib. non obstantibus, contrarium verius esse dictum fuit Primo, quia notarius quide dicto instrumentum rogatus legitur, est incognitus, & alieni iurisdictionis & qui sui natura, non presumitur notarius, s. in Spe. in tit. de inst. edit §. 1. c. 1. stat. vers. scias, & verum illud aut. quæ refert & sequitur Card. in cle. 1. col. 3. nu. 8. Crau. consil. 72. nu. 1. Crau. consil. 72. nu. 1. & 2. vbi plura ad hoc proposita adducit Nec afferre attestationes legalitatis, fidem faciunt, cum probabiliter a ueritate deuenit, dum attestantur, indubitata fides dari scripturis tam publicis, quam priuatis dicti notarii, & tñ nō est verisimile, quod priuatis scripturis dicti notarii adhibeantur indubitata fides, ergo falsitatis imaginem hñt, teste Bald. in l. 1. C. de fur. & data. ff. l. si parte vnus capituli in iudiciu, reddidit totu falsum, gl. cōter approbatum in l. si ex fa. si. in verbo si. mis. C. de trans. Paris. consil. 21. nu. 23. vol. 1. & consil. 83. nu. 39. e. vol. & consil. 149. nu. 27. vol. 4. Soc. iun. consil. 40. nu. 12. & consil. 41. nu. 2. & 13. vol. 2. & hæc fortius procedunt in casu nostro, attenta varietate illius officialis concedentis, assertas litteras legalitatis, qui occasione dictarum litterarum testimonialium, tanq. falsarum, fuit de falsitate inscriptus, & condemnatus, & prout ex actis apparet, & dato citra veri præiudicium, quod dictæ litterę efficitur verę, attamen non probant ipsum instrumentum fuisse scriptu manu dicti Cardini notarii, quod probandum erat s. in Ale. in consil. 193. nu. 1. 1. vol. 7. Lant. in c. quā §. §. instrumentorum productorum. col. 1. Barb. in additio. ad Bal. in l. comparationes. col. pe. in litera. d. C. de fide instrum. saltem per comparationem litterarū Rol. cōf. 32. vol. 2. nec appareret, dictum Bernardum cardinum tpe asserti instrumenti reuocationis fuisse notarium quia illa verba, fuit & est notarius, non includunt necessario ipsi instrumenti reuocationis, quod fuit de anno 1502. 3. Octobris, & litterę legalitatis, inno 1507. 28. Ianuarij, & sic illud verbum fuit, potest verificari in duobus, aut tribus mensibus, vel anno ante concessa pre. tentas testimoniales. Ang. consil. 1. nam probatio debet necessario concludere. c. in pre. sentia. de probationibus & qui se fundit in tempore illud debet præcise probare, Bar. in l. Celsus. ff. de viuca pio Sal. in l. atre. per illum rex. C. de proba. Ale. in ter. inis. d. consil. 198. nu. 3. & 4. vol. 7. vbi post alios per eum allegatos dicit, quod dicitur articuli, & pro an quod tpe confecti instrumenti, talis erat notarius, accedit et, quia assertis super e. onibus falsitatis, illantibus, & dictum instrumentum ordinatum, iuxta forma, decretorum domicalium, protocolium esse exhibendum, cum com. in inationibus, de quibus in actis, & tñ nulla fuit facta legitime exhibitio. Et admisso citra veriam is noxiā, quod dictum instrumentum reuocationis, haberet solemniam extrinsecam, attamen dicitur falsissimum, & vti falsum, & nulla fidei faciens, est pronuntiandum, cum falsitatis suspicio, in ciuilibus, pro falsitate & plena probatione, quod ad tollendam fidem instrumenti habeatur. l. vbi. C. de falsis Bar. in l. si quis ex argentijs §. si ff. de eden Bald. in l. si veritas col. 1. C. de fideicom. Abb. in c. p. o. c. t. in 3. no. d. p. m. t. i. o. e. vili, vel inutili & ibi D. ci. col. 1. no. 3. Lucas de penna, in l. si vacantis, col. 2. C. de bo. vac. lib. 2. Ioan. de Anna. consil. 49. Alex. consil. 77. col. pen. vol. 1. & consil. 62. nu. 7. col. 3. Cur. co. si. 55. col. 7. Cur. iun. consil. 132. nu. 10. consil. 166. nu. 6. & consil. 178. num. 17. post Dec. & alios per eum relatos, Dec. in consil. 75. & 179. la. in consil. 168. nu. 2. vol. 4. Rui. consil. 35. in 4. vol. vbi enumerat plures coniecturas, Soci. iun. consil. 189. nu. 61. & consil. 41. nu. 7. vol. 1. Pari. consil. 12. nu. 16. vol. 4. post Dec. consil. 613. Neuiza. consil. 8. nu. 38. Crau. cōf. fil. 134. nu. 26. post plures per eum citatos D. iul. Clar. in prat. c. i. m. §. falsum. ver. irrita est conclusio ex quibus patet istam esse eōdem opinionem. late Portius in suis cōi. op. lib. 1. c. 9. in casu nostro, vltra alias coniecturas, & presumptiones falsitatis de quib. in cādulis, & in actis productis, est vna præsumptio, seu potius probatio falsitatis, videlicet, quod ea die, & fere hora qua dictus notarius, assertit, se recepisse dictum instrumentum reuocationis in loco Fossani, legiatur adhibitus pro teste, in alio instrumento, in loco Montisbalij, distante ab ipso loco Fossani decem septem milibus passuum, quod impossibile fuit natura ipsa, & si cursore quo fuisset vectus & argumentum; ab eo quod natura nō permittit esse fortissimum. l. are. hufa & ibi Bal. ff. de stat. hom. l. 3. c. cōtra rio ver. contra naturam. ff. de acqui. poss. l. vbi repugnātia §. quæ reg. ff. de reg. iur. & in terminis, Soci. consil. 28. nu. 9. vol. 3. vbi ad probandum falsitatem alicuius instrumenti, sufficit probatio per verisimile, Bald. in l. per hanc, colum. 7. C. de t. mpo. appel. Felin. in c. si cur. numero. 5. de re iudi. cum igitur hoc non sit verisimile, dicitur quædam falsitatis imago, secundum Dec. consil. 94. colum. 1. cunda. Cr. uer. consil. 28. numero. 1. Cur. iun. consil. 178. nu. 1. 5. Bal. in l. scriptura. col. 2. C. de fid. instrum. & alia etiam coniectura resultat ex tarditate productionis asserti instrumenti reuocationis, post litem motam, ut concludit Crauer in cōf. fil. 23. nu. 6. post Bald. Pau. de Castro, Anch. Old. 2. & 10. alios per eum allegatos. Item alia oritur præsumptio quia testes, in dicto instrumento descripti, tempore productionis, reperiuntur mortui, ut concludit Cur.

S 2 in consil.

Senatus Pedemont.

in consil. 65. in si. Craue. in d. consil. 28. nu. 7. Pari. consil. 127. nu. 24. voi. 6. post Corn. per eum allegatum: Item alia resultat suspicio falsitatis, propter malum nomen asserti notarii, quia alias fuit de falso inquisitus, & condemnatus, ut ex actis apparet, quo casu non creditur tali instrumentum. l. i. in b. emus, & ibi glo. in verbo suspensus. C. de probatio. & l. fina. iuncta gloss. in verbo scriptura. C. ad l. Cor. de falsi. Barol. in l. eadem in princip. ff. ad l. l. i. l. i. rep. quem refert. & sequitur ad hoc propositum, Paris. in consil. 57. nu. 36. voi. 4. Neui. d. consil. 8. au. 7. 2. & Craue. in consil. 134. nu. 34. post Bal. & lo. 2. annem de Anania, per eum relatos, item, ¶ & alia, quia ipse notarius confessus est, aliud instrumentum falsum fecisse, Bal. in l. Cassius. col. 2. ff. de senat. Alexā. consil. 62. nu. 3. voi. 3. Item quia non apparet de protho collo. §. fina. in auth. de tabu. per quem, ita norat. Bald. in l. Cassius. col. 2. circa med. ff. de senat. Non obstant, in contrariis adducta, quia procedunt in dubio, secus vero ubi in claris certamus, prout est in casu nostro, si tibus istis presumptionibus, & probationibus falsitatis quorum duarum fuissent ad hoc ut instrumentum non prober secundum Crau. d. consil. 134. nu. 39. post lo. de Annania per eum citatum, concludum fuit, non posse fieri fundamentum super asserto instrumento reuocationis.

SUMMARY.

- 1 Donatio causa mortis ob eam causam facta, quod donans in longinquas partes iturus sit, an censetur reuocata, si donans non iuerit, vel consilio itinere redierit, & nu. 2. & pluribus sequentibus declaratur.
- 2 Donatio causa mortis collata post mortem, censetur vti legatum vel fideicommissum, quod ob reconualescentiam, non reuocatur.
- 3 L. si mortis causa la 2. ff. de donat. cau. mor. declaratur, & numero 7.
- 4 Causa in eius fauorem adiecta, ad quem commodum pertinet impulsiva, non autem finalis praesumitur.
- 5 Causis pluribus interuenientibus, ubi una cessat, altera remanere dicitur, & dispositionem sustinere facit.
- 6 Voluntas in mente retenta nihil operatur.
- 7 Penitentia, & voluntatis mutatio, non praesumitur.
- 8 Donatio causa mortis propter filiorum legitimacionem subsistentem non reuocatur, cum ius succedendi a iure legitimacionis siue filiationis separatum sit.
- 9 Donatio causa mortis, per institutiōem heredis vniuersalis, non censetur reuocata, dato, quod ad sit clausula derogatiua cessans & irritans.

DECISIO CXVIII.

An donatio causa mortis, facta propter certas causas, veluti quia esset iturus donans in longinquas partes, censetur reuocata propter enunciatum redditum ipsius donatoris.

Secundus principalis articulus succedit, ¶ an donatio causa mortis, de qua agitur, censetur saltem tacite reuocata propter redditum donatoris a ciuitate Venetiarum, praesupposito, circa veritatis praedictum, quod de redditu constaret, & videretur dicendum, dictam donationem esse reuocatam, ob defectum causae, propter quam dicitur illam factam fuisse, nam cum facta fuerit, eo quia donans certis de causis, & votis factis ad in plendis, intendebat ad longinquas partes se transferre, dubiusque esset redditus, dici potest, siue tale dubium cessauerit: eo quia, donans ad longinquas partes non iuerit, aut propter redditum

donationem ipsam, tacite fuisse reuocatam, tam quia causa non sequuta, l. Senatus. §. nec dubitauere. l. 3. & ibi gl. Bar. & Pau. de Cast. l. si mortis causa la 2. ff. de dona. cau. mor. Decis. consil. 36. nu. 5. sicut regu. c. cum cessante, de appell. accuratius tamen intiendo, conclusum fuit in casu isto contrarium esse de iure verius infra scriptis funda. ventis, quia cum attenta forma donationis in illis verbis, ad habendum, tenendum, & possidendum secuta morte ipsius donatoris, aequaeclare appareat, ipsam donationem fuisse post mortem collatam, non de reuocata huiusmodi donatione cessante dicto dubio reddito, ita in terminis decidit Cuma. in l. Marcellus. §. Paulus. ff. de dona. cau. mor. quem refert, & sequitur Dec. in l. non omnis col. 2. nu. 6. si cert. pet. a. mor. illa ratio. ne, ¶ quia talis donatio equiparatur legato, quod non reuocatur propter conualescentiam, vel reditum, prout et voluit Paul. de Cast. & lacin d. i. non omnis col. 2. & facit tex. in l. Marcellus. §. si. & in l. si debitorum in si. & in l. illud. ff. de dona. cau. mor. & in l. si. C. tit. & quod talis donatio causa mortis collata post mortem iudicetur vti legatum, seu fideicommissum particulare, videtur tex. expressus in l. miles ad forore. r. in prin. ff. de leg. 2. iuncta glo. ubi iureconsultus equiparat donationem factam forori absenti, per epistolam, quam post mortem aperiri voluit, ac si defunctus eum forore praesente loquutus fuisset, quia utroque casu, cum effectus conferatur post mortem, habet vim fideicommissi, & ita lilla ad hoc allegat Roma. in l. i. col. m. hi. 2. in prin. ff. de dona. cau. mort. his accedit text. in l. 1. C. de dona. cau. mor. & ibi glo. ubi quando donatio causa mortis est collata post mortem, ita quod obligatio incipit in persona haereditis, prout in casu nostro, tunc talis donatio habet vim fideicommissi, ita per illum tex. notat; Bald. in consil. 294. incip. quaeritur, nu. 2. voi. 2. quem refert, & sequitur Rip. in l. sciendum. nu. me. 9. ff. de lega. 1. facit quod not. gl. in l. sed interim. §. quod dicitur in verbo donatio. ver. vel dic ut dixi. ff. de dona. inter vir. & vxor. quod donatio causa mortis, quae sit fuit facta, ut demum sequuta morte valeat non retrahitur, ad tempus factae donationis, quia talis donatio vice legati censetur pro quorum opinione adduco text. expressum in d. l. i. mortis causa, ver. et si qui dem ubi iureconsultus proposita quaestione, si donator, qui mortis causa rem donauit, conualuit, quaerit, an habeat in rem adionem, & distinguendo decidit, quod si sic donatum fuit causa mortis, ut si mors contingeret, tunc haberet is, cui donatum fuit, si e dubio donatori, qui conualuit, competit rei vindicatio, & eo mortuo, is cui donatum est, rem vindicare poterit, si ergo donatore, qui conualuit, mortuo, competit donatario rei vindicatio, sequitur necessario, quod donatio non fuit per conualescentiam reuocata, quia eo casu, non competeret donatario rei vindicatio, & si dicatur, illa verba, eo mortuo, esse intelligenda scilicet ex illa infirmitate, respondeo absurdum esse ita em interpretationem, quia non responderet quaestioni propositae, quod fieri debet, l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. nam secundum proposita in illa lege semper debemus praesupponere conualescentiam, alioquin si praesupponeremus mortem ex illa infirmitate, lex esset de indubabili, contra l. quod Labco. & ibi glo. ff. de Carbo. edict. Rip. respon. 6. nu. 7. lib. 1. igitur debemus intelligere de morte post conualescentiam, ut lex sit de dubitabili, & non sit superuacua, secundum gloss. final. in l. 1. ff. ad municip. & iste intellectus corroboratur ex vers. sequen. si vero sic, ut iam nunc haberet & c. qui aduersatur praecedenti in iure, & infatigato, & contrarietas in eo potissimum videtur consistere, quod in primo casu non fuit translatum dominium rei donatae in donatarium, in secundo vero casu, fuit translatum, & sic omnia iura loquentia, quod per conualescentiam, vel redditum, reuocatur

uocetur donatio, loquimur quando donans, ita donauit, vt donatarius statim haberet, & sic quando transfuit dominium, ita intelligit, Paul. de Cal. l. 3. cum tributus sequen. ff. de dona. cau. mort. dum refert casus secundam partem. l. 2. eodem titu. & fluideri potest quia omnia fere iura dicunt, tali casu competere conditionem, quæ regulariter pro re sua non datur. l. fin. ff. usufruct. quæ l. cauat. & s. itaque. Instit. de actio. Secunda sustinetur talis donatio, quia dici posset, illum accessum in longinquas partes, certis de causis, pro votis factis adimplendis inducere causam potius impulsuam, quam finalem, qui gratia accipit, fuit facta donatio, quo casu præsumitur impulsua, & cessante tali causa, non deberet cessare effectus. secundum Bartolum. & Bal. in l. 2. s. fin. ff. de dona. quo fit, vt non obstat doctrina Bartol. in d. l. 3. ff. de donat. cau. mort. dum allegat textum in l. alumnæ. s. fin. quia ille textus loquitur in casu, ubi expresse fuerat facta substitutio sub conditione, si ex illa infirm. tate filius moreretur, ideo nimirum si sub contraria conditione videatur adempta, ita dicit Bartolus in l. potest. in fin. ff. de hered. institut. & Baldus in l. fin. C. de post. hered. institut. Roman. in l. 1. in fin. ff. de donat. cau. mort. sed in casu nostro non fuit ita expresse actum, ergo sub contraria conditione non potest dici reuocata addatur etiam, quia stante forma instrumenti donationis, constet in eo plures fuisse expressas causas donationis causa mortis, de qua agitur, quas in præfatione dicti instrumenti perspicere possumus, quo fit vt vna illarum cessante, & altera remanente non esset dispositio, immo vna ex pluribus causis, si sufficit ad sustinendam dispositionem, vulg. s. affinitatis. Instit. de nept. cum similibus ibi allegatis per Aret. & in l. si non lex Actia sentia. in princ. & ibi Bartol. sumat. ff. de hered. institut. per quem text. ita expresse notat. Bald. in l. generaliter. l. 2. in 2. colum. versic. 2. oppono. C. de episc. & clericis. ubi expresse dicit, quod quando sunt plures causæ, & quelibet insuit per se in effectum, & vna cessaret, & altera remaneret, tunc remanet effectus, facit gloss. in s. minima, instit. de capit. dimi. & Decl. in cap. cum cessante, colum. 1. vers. quarta conclusio fallit. de app. & ibi Abb. num. 2. gloss. in l. si ventri. s. fin. ff. de privileg. cred. & facit regul. ubi numerus. ff. de testi. & l. fin. ff. ad Trib. & l. 1. ff. de oper. libert. & ideo licet redierit ciuitas Venetiarum, ad quam non expresse dixerat se iuratum, sed in longinquas partes, certis de causis, & pro votis factis soluendis, attamen supererat alia causæ, & alia vota adhuc persoluenda, quæ non probantur reddita, quæ sufficiunt ad sustinendam donationem.

7 Nec obstat textus in d. l. si mortis causa, quia intelligitur, quando ita actum fuerat expresse, vt ipso redeunte a peregrinatione, reuocaretur donatio, ita intelligit Deci. in l. non omnis. colum. 2. ff. si cert. pera. sed in casu nostro, non ita fuit actum, ideo ex tali reddito, non reuocatur. Vel potest responderi, ibi vnicam tantum esse causam donandi, in casu vero nostro plures extare causas, faciendi donationem, ideo vna cessante, non tollitur donatio, d. s. affinitatis. Item quia ibi donatio statim fuit translata in donatarium, hic vero post mortem, quam donationem etiam manifeste negamus, fuisse penitentia reuocatam, quia de aliqua penitentia etiam euidenter non constat, prout constare debet, l. cum hic status. s. penitentia, in illis verbis, si appareat euidenter defunctum reuocasse voluntatem. ff. de don. int. vir. & vxor. cum voluntas in mente retenta nihil operetur, quinimo dicatur abortiua, vulg. l. si repetenti. C. de cond. ob causam. l. quidam cum filium. ff. de hered. institut. cap. 1. & ibi gloss. de eo qui mittit. in poss. & est notabilis textus, in c. licet femina. 32. qua. 2. ubi in dubio penitentia non præsumitur, cum sit facti, immo debet fieri interpretatio,

ad comprobendam donationem. text. est expressus in d. l. cum hic status. s. penitentia. ff. de dona. inter virum & vxor. per quem text. ita not. Soci. in l. si inter virum. colum. 1. in 3. not. ff. de reb. dub. & gloss. in l. donatio. n. verbo perseverauerit. C. de donat. inter virum & vxor. & qui vult dicere voluntatem mutatam, id probare debet, l. cum qui. ff. de proba. Bald. in l. 1. C. de reuoca. donat. & ex præmissis videtur responsum adductis in contrarium in casu nostro per acutiss. Albam consil. 55. cuius dictis non obstantibus contrarium tenuit Crau. consil. infra scripto, & ita fuit iudicatum. Nec ex enuntiata legitimacione subsequuta, potest argui donatorem penituisse dictæ donationis causa mortis, cum inter se, sint pœnitus separate, vt expresse dicit Bartol. in l. is potest. nume. 8. ff. de acqui. hered. ubi ius succedendi, a iure filiationis, separatim esse tradit. Socin. in rubr. ff. de lib. & posthu. colum. 4. versic. alioquin. & quinto. & Bartol. refert & sequitur idem Socin. consil. 246. colum. 2. idcirco de viro ad alium inferri non potest, vulg. l. fin. ff. de calum. idque comprobari potest ex s. filium vero. in authent. quibus mod. natu. efficit. sui. ubi legitimatio filij natura. is, non trahitur retro in præiudicium tertij, faciunt quæ doct. scribit Tiraque. in rep. l. si vnquam. in verbo suscepit liberos. nume. 64. 69. & sequen. C. de reuoca. dona. & Port. in suis commun. conclus. lib. 1. capit. 35. in 8. limita. ubi donatio non reuocatur per legitimacionem subsequutam referri pro Principis, de qua infra quarto articulo dicemus, quod ex infra scripta, & quidem vero conclusio munitur arbitror, nam licet dominium rei donatæ causa mortis, in casu nostro remaneat penes donantem, sed interim. ff. de donat. inter virum & vxor. attamen, si donator post donationem, aliquem institueret heredem, in omnibus ius bonis, non propterea diceretur reuocata donatio causa mortis, dicta. l. cum hic status, in princ. & l. 2. C. de donatio. cau. mortis. per quæ iure ita expresse decedit Aret. in consil. 74. colum. penult. versic. venio ad quartum dubium, quem refert & sequitur Crau. consil. 144. nume. 10. & Paris. consil. 90. num. 25. & 26. volum. 3. immo & si in testamento esset adiecta clausula derogatoria cassans & irritans, &c. non diceretur reuocata donatio causa mortis Bartol. in l. legatum. ff. de leg. 2. quem refert & sequitur Afflic. decisio. 275. num. 8. versic. & ideo. Paris. consil. 128. numer. 39. volum. 1. post Bald. Roma. & alios per eum relatos, quibus conuenit regula. l. quotiens. ff. de verbo. obligat. cum similibus, de quibus per gloss. ibi, & Dec. in consil. 77. colum. penult. Lupum in repe. rub. de dona. inter virum & vxor. s. 69. incipiente ex casus. colum. 2.

SUMMARIVM.

- 1 Legitimatio spuriorum, an sit favorabili, & late interpretanda, pluribus sequentibus tractatur.
- 2 Per legitimacionem, Princeps restituit filios spurios ad primæ ius natura. iure postitino sublato.
- 3 Illegitimi status vitium, ubicunque a iure diuino procedit, tunc legitimatus per rescriptum Principis non dicitur vere legitimatus, sed fidei & potius dispensatus.
- 4 Illegitimitatis vitium a iure diuino procedere non autem a iure civili pluribus sacrarum scripturarum testimoniis copiose ostenditur. & num. 11.
- 5 Vxoribus duas habere, iure diuino, præcipue testamenti Noni auctoritate prohibitum est.
- 6 Legitimus spuriorum potius dispensatio esse dicitur, cum dicatur esse contra ius commune.
- 7 Lex vel statutum, quantumcunque generaliter loquens, recipit restrictionem de habilitate.
- 8 Dispensandi facultate alicui concessa, cum existentibus in quolibetque statu, non poterit dispensatio fieri cum prohibitis a iure diuino.

Senatus Pedemont.

- 9 L. qui in provincia. §. diuus. de ritu nupt. declaratur. & seq.
- 10 Dicitio perinde de potat. fici. onem.
- 11 Tex. in. §. liceat. in authen. quibus mod. nat. efficiantur sui. de. claratur. num. 12.
- 13 Castitas dupliciter consideratur, tam respectu continentia, quam matrimonij.
- 14 Continentia & matrimonium inter se pugnare dicuntur.
- 15 Naturalis legitimatus non dicitur vere legitimus.
- 16 Matrimonium sacerdotibus de iure & iure non interdicebatur.
- 17 Ruini opinio. in consil. 75. num. 19. volum. 3. reprobatur.
- 18 laf. opinio. consil. 40. vol. 3. reprehenditur.
- 19 Spurius natus ex coniugato & soluta, per subsequens matrimonium non definit esse spurius propter defectum originis.
- 20 Baldi dictum in l. manumissiones. ff. de iustitia & iure resellitur, dum vult eubet spurio inesse quandam naturalem legitimatam.
- 21 Legitima in verbum generale est, plures in se legitimatum species continens.
- 22 Legitimatio non valet, ubicunque facta est absentibus, spuriis legitimatis.
- 23 Ratificatio fieri eo tempore, quo possit fieri dispositio debet.
- 24 Ratificatio non operatur, quando res non est integra, & aliqua mutatio est facta.
- 25 Ratificatio actum non conuuldat, in tertij preiudicium cuius questum est.
- 26 Vassallo alienante salvo consensu domini, si dominus post mortem vassalli confirmat, talis consensus non preiudicabit agnatis, quibus tunc erat questum per mortem alienantis.
- 27 Ratificatio ad hoc, ut legitimatio nem precedentem conuuldet, requiritur perfectam haberi scientiam legitimati tempore, quo ratificatio fit.
- 28 Ratificationis tempus non autem contractus inspicere debet, nec retrahitur in tertij preiudicium.
- 29 Legitimatio facta non habita mentione, quod legitimans haberet agnatos, quibus donatio collata fuerit, in eorum preiudicium non sustinetur.

DECISIO CXIX.

An donatio causa mortis reuocetur propter legitimatorem filiorum spuriorum natorum ex coniugato & soluta, factam per rescriptum Principis. Et plura de legitimatorem materia.

ERTIVS Principalis articulus est, an donatio causa mortis reuocetur, propter legitimatorem filiorum spuriorum natorum ex coniugato, & soluta, factam rescripto Principis exhibe. neficio. l. si vnquam. C. de reuoc. donat. in quo articulo plures alij subingrediuntur. Primus an legitimatio talium spuriorum dicatur propria, & vera legitimatio, & sic fauorabilis, & extendenda, an vero ficta, impropria, & potius dispensatio, ea propter odiosa, & restringenda. secundus an dispositio. l. si vnquam locum habeat in donatione causa mortis, ut reuocari possit legitimatio spuriorum subsequuta. Et redeundo ad primum quoniam notandum, & disputando res optima ratione discernitur. l. munerum. §. mixta. ff. de muner. & honor. c. graue 35. quæst. 9. & c. iudicantem. 30. quæst. vltima. putauit, relatis hincinde Doctorum opinionibus, rei veritatem adito iudicantium voto demonstrare.

- 1 Prima ergo facie dicendum videtur, & legitimatorem, de qua agitur, esse veram, propriam, fauorabilem, lateque interpretandam, secundum gloss. fin. in auth. licet. C. de natur. lib. & in authen. vnde sumitur. §. fin. in verbo participium, argumento l. si quis in principio. ff. de lega. 3. & l. quæris ff. de natis lib. restituit. facit text. in l. qui in provincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. vbi dicitur,

Principem posse legitimare spurios, & hanc partem tamquam magis communem tenuerunt Pali. inter consil. Cur. sent. consil. 17. Socin. post alios per eum relatos consil. 47. numero 36. volum. 4. lafon. consil. 40. volum. 3. Ruin. consil. 67. & 75. volum. 3. Alc. in l. Gallus. §. & quid si tantum in secunda lect. num. 81. verum secundum modo. ff. de lib. & posth. moti hoc fundamentum, quod differentia legitimatorem, & spurieratis sit induta de iure civili cum ex primo iure naturæ omnes nascerentur legitimi. §. liceat. in authen. quibus mod. nat. efficitur legit. §. natura. & §. si quis ergo filios, in auth. quibus mod. nat. efficitur. f. i. Imperator, vel Princeps legitimando spurios simpliciter, non legitimat eos per aliquod medium facti videlicet fingendo super matrimonio, sed simpliciter tollendo ius postitum quo induta fuit talis differentia, restituit eum ad primæum iuris naturæ statum d. §. liceat, cum aliis, supra allegatis, ita videtur sentire Barto. in l. i. in principio in 3. quæst. ff. de acquir. hereditate, Aterinus, in l. ex facto, colum. 10. ff. de vulg. & pupil. quos refert & sequitur Ruin. consil. supra allegatis, quibus addo. Curt. juni. consil. 1. post tractat. feud. colum. 10. verum quarta conclusio, & ad hoc facit subtilis doctrina. Bald. in l. ma numissiones. ff. de iust. & iur. vbi singulariter dicit, quod nullus est adeo spurius, quin etiam in sit legitimus naturalis, & cum legitimatus est legitimus, non factus, sed natus, non de nouo factus, sed detectus: & sic Imperator legitimando remouet solum nubeculam, quæ dicebatur spurietas.

Sed præmissis & similibus, quæ in contrarium adduci possent, non obstantibus, contrarium opinionem in casu nostro verior, & magis communem esse sancitum fuit, quam primo comprobabo, deinde ad contraria descendam.

- Et primo fundata remanet hæc opinio ex ineuitabili argum. infra scripto. Nam in iure absolutum est, & clarum, & quod quando vitium illegitimitatis procedit a iure diuino, tunc talis legitimatus rescripto Principis non est vere legitimus, sed fidei, & potius dicitur dispensatus. At vitium illegitimitatis spuriorum, de quibus agitur, procedit a iure diuino, ergo vere legitimi dei non possunt, sed ficti, & potius dispensati. Maior propositio istius argumenti probatur ex vera, & communi conclusione, de qua per lafon. post Anto. de Rol. Bened. de Blo. Lud. Roma. Curt. & alios per eum relatos, in l. si qui pro emptore. num. 276. ff. de vscapio. vbi per quinquæ columnas antecedentes disputat ad vtraque partem, tandem concludit opinionem supra scriptam, quem refert, & sequitur Curt. consil. 16. colum. 5. 9. & in fin. vbi dicit istam esse meram veritatem, & ita fuisse conclusum per collegium Bononiense, & consultum per Bald. Angel. & Petr. fratres, & idem Curt. consil. 65. colum. 8. verum nam quotiens, vbi post Bald. Angel. Paul. de Cast. diuum. Bernar. Ioan. Mona. Anto. de Buttr. Specul. Archid. & Alexand. per eum relatos, expresse dicit, quod Imperator casu nostro non potest inducere veram legitimatorem, propter impedimentum a iure diuino causatum. idem firmat in consil. 18. & hanc opinionem sequitur Alexand. consil. 87. volum. 2. quem refert & sequitur Socin. in consil. 65. volum. fin. verum tertium fundamentum. volum. 3. Deci. consil. 264. 288. numer. 6. & consil. 307. numer. 4. & 7. & consil. 579. post Anchar. Paul. de Castr. Cor. & alios per eum relatos quos omnes post Lud. de Sard. in tracta. legitimatorem & præpositum in capitulo per venerabilem. qui filij sunt leg. refert & sequitur Paris. consil. 1. num. 206. volum. 2. & consil. 2. num. 22. eod. volum. Socin. iuni. consil. 142. num. 23. volum. 1. & consil. 43. num. 41. & consil. 120. num. 17. & seq. volum. 2. addens ita tenuisse Angel. Aret. & And. Barbat. locis per eum allegatis, Alber. Brun. latissime consil. 15. loquens in legi-

in legitimatone facta per Ducem Sabaudie. Capicius
 decil. 194. num. 7. Chaff. in consuetud. Burg. in verbo,
 de successores. taitardes. §. 5. nu. 10 & 16. Gratius. respon.
 62. num. 25. volum. 1. Rolla vall. consil. 89. num. 49. &
 seq. volum. 1. Ex quibus omnibus manifeste apparet
 istam esse veram, communemque conclusionem, &
 ex ea probari maiorem propositionem argumenti. Mi
 nor autem propositio, quod virum illegitimitatis isto
 rum filiorum, de quorum legitimatone agitur, proce
 dat a iure diuino, etiam probatur, quia de iure diuino,
 habens uxorem, ad aliam mulierem accedere, & cum
 ea coire non debet, & si coierit, fornicator est & adul
 ter, quia nullus de iure diuino admittitur coitus, nisi
 cum uxore Gene. c. 2. Exod. c. 20. Deuto. c. 5. Matth. c. 5.
 & 19. Pau. ad Corint. 1. c. 6. & 7. & ad Eph. c. 5. nemo si
 bi blandiatur & seq. 3. q. 4. c. non mechaeris 32. quest.
 6. & c. fin. 3. quest. 6. vbi diuus Augustinus interpreta
 tur, vel mechaeris, id est nobis ad aliquam aliam præ
 terquam ad uxorem tuam, pulchra glossa. in cle. ad no
 stram, in verbo. non est, de hæret. nec etiam de iure di
 uino, precipue testamenti noui, licet duas habere vxores,
 Matth. c. 19. & c. gaudemus de diuor. quibus acce
 dit text. in l. cum qui C. ad l. Iul. de adul. in §. affini
 tatis. in l. de nup. in auth. de triente, & semi §. neque il
 lo, versu. sicut enim quis, & in auth. quibus mod. nat.
 effi. sui. §. si vero effusa lo. Lupp. in tractat. de matr. &
 leg. quæstione, an liceat plures habere uxores. Nam filij
 talium non dicuntur filij, immo eo nomine sunt indi
 gni. c. sicut, & c. liberorum 3. quest. 4. quibus cõuenit,
 quod scribit Sapientie cap. 3. in fin. filij adulterorum in
 consumatione erunt, & ab iniquo thoro semen exter
 minabitur, his ad stipulantur text. in §. palam & §. fin. in
 auth. quibus mod. nat. offi. sui. in auth. ex complexu. C.
 de iust. nupr. & l. vulgo. ff. de stat. hominum. Quibus
 maiore & minore propositionibus sic probatis, necessa
 rio sequitur istam legitimatorem non esse veram, sed
 fictam & potius quandam dispensationem, proinde
 odiosam stricteque intelligendam. c. pen. de fili. presby
 ter. Paris. consil. 12. nu. 205. & hoc comprobatur ex eo,
 quod legitimatio talium spuriosum est contra ius, cõ
 mune, quo expresse prohibentur tales spurij legitimari
 l. lege. §. fin. & in auth. liceat. C. de nat. lib. §. fin. in auth.
 quibus mod. nat. effi. sui. per quæ iura ita decidit Socin.
 consil. 95. nu. 21. vol. 4. & Bened. de plomb. in disp. inci
 piente statuto. Pisano. col. 13. concludens, quod ex quo
 talis legitimatio est de genere prohibitorum maxime
 a iure diuino, & canonico, nõ est vera nec propria legi
 timatio, sed potius dispensatio vt concludit. loã. Crot.
 consil. 60. nu. 20. & seq. post Pau. de Castr. Corn. Socin.
 & collegium Bononiense, per eum allegatos.

Non obstat contrarium aduocari, & primo gloss. in
 d. auth. licet & in §. fin. in auth. quibus mod. nat. effi. sui.
 quia potest responderi, glo. illas debere intelligi de legi
 timatione spuriorum, quibus vitium illegitimitatis
 non procedit a iure diuino sed de legitimatone spurio
 rum, quibus vitium illegitimitatis a iure ciuili, vel ca
 nonico positiuo procedit, vt interpretationem reci
 piant de habitare, & quia lex, vel statutum quantum
 7 cunque generaliter loquens, recipit restrictionem de
 habitare, & idoneitate secundum gloss. quam ad hoc
 notat Ias. post Ang. & alios per eum relatos in §. in per
 sonam. num. 26. In l. de actio. est glo. in §. nostra, in ver
 bo, quibusque verbis, & ibi Ang. In l. de legatis vbi
 conuenit doctri. Bart. in l. 1. colum. 1. C. de sac. sanc. ec
 cle. de qua Ias. in loco præallegato mentionem non facit:
 Et in terminis nostris est decisio Bald. in l. filius a pa
 tre §. fin. in versu. generaliter, in illis verbis, in qualicum
 8 que statu. ff. de lib. & posth. vbi dicit, illa verba generalia
 nõ referri ad prohibita de iure diuino, & naturali, & ideo
 si sit concessa potestas alicui dispensandi cum quibus
 cunque, qualicumque statu non poterit dispensare
 in prohibitis a iure diuino & naturali, sed tantum in pro

hibitis a iure positiuo sequitur ibi late Ias. nume. 2. Vel
 potest responderi quod g. o. prædicta non aperiunt, an
 tales legitimatones sint propriæ, & veræ, an fictæ &
 improprie.

Non nocet text. in l. quæris ff. de nat. rest. quia loqui
 tur in restitutione ad ingenuitatem, cui non obstat ius
 diuinum, & talis restitutio sit per quandam fictionem,
 vt expresse dicitur in l. 2. eo. l. tit. in versu. perinde habe
 tur de qua dictione infra proximè dicitur.

9 Nec obest l. qui in provincia. §. dicunt ff. de ritu nup.
 quia legitimatio quæ fit per l. iul. §. induciur etiam
 per fictionem, & hoc demonstratur ex lectura. d. §. ma
 10 xime ex dictione, perinde, & quæ sui naturæ ad mortu
 fictionem. i. sacrilegij, & vbi glo. in verbo co. demnatus,
 circa medium. ff. ad l. Iul. peculatus, Bart. in l. i. si qui
 pro emptore num. 5. ff. de vlt. cap. & ibi Ias. nume. 274.
 Et sic ex prædictis duobus iuribus in contrarium addu
 ctis, quæ reitorquentur, apparet, quod legitimatus ex re
 scripto non dicatur vere legitimus, sed fide. & si accu
 rate ponderetur text. in d. §. diuus, probat opinionem
 negatiuam supra firmatam, arguendo a maiori ad mi
 nus negatiue, quod argumentum est validum in iure,
 vt no. in l. 2. C. in quibus cau. restit. in integr. non est ne
 cess. Nam si in casu dicti. in quo concurrunt, figura ma
 trimonii, numerus liberorum, & diuturnitas temporis
 filij per rescriptum legitimati non sunt vere legitimi,
 sed fide, ergo multo minus spurij, de quibus agitur, po
 terunt dici vere legitimi, sed fide, cum in eis non cadat
 figura matrimonij, nec diuturnitas temporis, de qua
 quæstione post hæc scripta legi concuiem nostrum do
 ctissimum Natam consil. 62. §. a nume. 1. vsque ad num.
 15. exclusiue.

Non obstat id, quod dicitur, differentiam legitimati
 11 tatis, & spuritatis, esse introductam de iure ciuili, cum
 ex primæuo iure naturali omnes indifferenter nasce
 rentur legitimi d. §. liceat, cum similibus. supra ex a
 uerfo allegatis. quia salua reuerentia ratorum patrum,
 iura ab eis allegata non probantur, ad quod citantur,
 immo tantum contrarium, ita vt, si phas mihi sit dice
 re, non fuerint ab ipsis intellecta, & ne erubescam sine
 lege, & ratione loquendo contra §. consideremus in
 auth. de trient. & semis. missis et nichorum ve: erum fa
 bulis. præmitto mihi vnum in facto verissimum & vul
 gare, quod primi parentes humane naturæ fuerunt A
 dam, & Aua, inter quos ante filiorum procreationem,
 & peccatum cõmissum, contractum fuit, Dei viuientis
 ministerio, matrimonium, vt lib. Gene. c. 2. in fin. habe
 tur, & 3. quest. 2. c. sicut non omnis §. is ita. & in c. tol
 le charitatem. versu. Adam. de penit. distinct. 2. & in d.
 c. gaudemus de diuor. Præpos. Mediol. in rub. de pos. f.
 & matr. in 3. quæstio quibus primis parentibus sic ma
 trimonio iunctis nati sunt primi filij Chaim, Abel, &
 Seth, eodem lib. Genes. ca. 4. Cognouit & Caym vxore
 suam, quæ concepit & peperit Enoch, qui omnes,
 cum ex parentibus matrimonio iunctis nati fuerint, ve
 re filij naturales & legitimi dici debent, l. filium ff. de
 his qui sui vel alie. iur. sunt. & quamuis aliquos primo
 rum patrum, plures mulieres aliis viuentibus cognou
 uisse, appareat, id non sicbat citra nomen, & effectum
 matrimonij, vt l. possumus de Lamech. Adæ trinope
 re, qui primus duas uxores eodem tempore habuit,
 Gene. d. cap. 4. inde si legimus multiplicato genere hu
 mano, proinde non ab ipso initio naturæ filios Dei
 cum filiabus hominum coisse, id etiam a principio
 non sine nuptiis fiebat, vt legitur Genes. capitu. sexto.
 in illis verbis, videntes filij Dei filias hominum, quod
 essent pulchre, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas
 12 elegerant, & hoc est, quod expresse vult text. in d. §.
 liceat, in illis verbis, sed antiquis parentibus, antiqui fi
 lij mox, vt procedebant, fiebant legitimi, & in dict. §.
 natura, & §. si quis ergo, in illis verbis, primis namque
 parentibus, primi filij similiter quidem liberi similiter

S 4 autem

Senatus Pedemont.

autem legitimi a natura fiebant (nemo enim est qui ne
sciat Adam & Eua fuisse primos parentes, & ab ipsis
primis parentibus natos fuisse Caym & Abel liberos &
legitimos & successiue vt supra proxime diximus aliis
descendentes quorum; quæ legitimatas non poterat
procedere ex alio, quam ex eo, quia tales filij nasceban-
tur ex parentibus matrimonio coniunctis, & sic ex coi-
tu naturali licito tamen c. vñs naturalis 32. quæst. 7. &
ista confirmantur ex subsequentiis verbi positis in
d. §. liceat, ibi attamen ad concupiscentiam diuersio na-
turales eis immiscuit, & in d. §. natura, in illis verbis, ser-
uitutem namque inuenit bellum, naturales autem, ca-
stitatis ca. us, id est defectus, secundum g. off. ibi, casus
enim, siue defectus castitatis intro laxit, quod aliqui fi-
lij sunt illegitimi, & naturales tantum, sequitur neces-
sario, quod filij nati ante talem casum castitatis, nasce-
bantur naturales, & legitimi, quia casus siue priuatio
castitatis præ. up. opt. eius habitum, vulgata l. decem,
ff. de verb. obligat. o. & l. manifestiones. ff. de iust.
& iur. vbi Bald. in 2. a. 2. l. non videtur de iust. ff. de regu.
13 iuris. ¶ nam castitas tantum duobus modis considera-
tur, primorespectu continentie Paul. ad Thimo. c. 5. c.
quis ignoret 12. quæst. 4. & 32. quæst. 5. c. r. 32. quæst. 3. c.
non solum 30. quæst. 5. c. qualis, & hoc capere continen-
ter virgines & viduas personæ vt dicit Præpos. in rub. de
spons. colum. 6. in principio.

Secundo modo dicitur castitas seruari inter coniun-
ctos matrimonio Paul. ad Tit. cap. 2. 30. distinct. c. hæc
scripsimus, & expressus in c. Nicena 31. distinct. sic it,
c. nuptiarum, cap. de viduis, 37. quæst. 1. cap. deus ma-
sculum, 31. quæst. 1. & ibi gloss. & in authent. de no. elig.
secundo nub. §. cum i. g. tur, vers. si vero intestatus, & in
authent. quomodo oportet epi. §. hæc autem de Deo,
Abb. in c. quod ad te, num. 3. de clerici coniug. post Bart.
in l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Trebell. & ibi
Cast. num. 5. Felin. in c. cum sit, num. 13. de foro com-
petenti, cum aliis infinitis similibus. Sed arguendo a-
lifficienti partium enumeratione, quod in iure est val-
idum l. parte furioso, & ibi Barto. ff. de his qui sunt sui
vel alien. iuris, cogimur fateri filios natos ante casum
castitatis, fuisse natos ex castitate resultant ex matri-
monio, non ex castitate continentie, ¶ cum inter se pu-
nent matrimonio, & continentia, vt habetur apud
Paul. d. c. 7. ad Corinth. 1. in illis verbis propter inconti-
nentiam vestram, & in sequen. qui non potest conti-
nere nubar, melius est nubere, quam vri, Innoc. in ca-
placet, de conuer. coniug. in fin. Hinc euicemus non-
nunquam continentiam & castitatem poni tanquam
diuersa, vt apud Paul. ad Galat. c. 5. vers. fructus autem
spiritus, & sic etiam ex præmissis apparet erroneam esse
opinionem dicentium differentiam legitimitatis, &
illegitimitatis inuentam fuisse de iure civili, quia ante
inuentum ipsum ius civile erat talis differentia, vt in
authent. quib. mo. nat. eff. sui. in princ. quæ statim fuit
causata cum homines a castitate conuersi sunt ad concu-
piscenciam, quod euenisse legitimus ante diluuium
tempore Noe. vt habetur Gen. c. 6. vers. videns autem
Deus quod multa malitia hominem esset super
terram, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad ma-
lum omni tempore, &c. hoc est quod voluit dicere
rex. in d. §. liceat, vers. attamen ad concupiscenciam facta
diuersio, naturales eis immiscuit, & in §. si quis ergo,
in illis verbis ad concupiscenciam facta conuersio, ius
naturale eis inseruit, & hoc etiam probatur ex cap. 20.
Exodi & cap. 5. Deuth. non mechanis, id est, ad aliam
mulierem, præterquam ad uxorem tuam non ibis, se-
cundum Aug. vt supra dixi, & propterea liquido con-
stat, ius illegitimitatis non fuisse inuentum a iure civili,
sed a iure diuino, & naturali primæo, propter casum
siue defectum castitatis, ideoque legitimo filiorum
naturalium facta Principis referio, quo restantur
antiquo ingenuitatis & legitimitatis iuri, vt in d. §. li-

ceat & seq. fit per quandam fictionem, fingendo super
matrimonio, quod tamen inter parentes filij naturalis
poterat consistere, tanquam talis filius natus esset ex
parentibus matrimonio iunctis, alioquin non dicere-
tur restitui ad primæum naturæ statum & ius legiti-
morum, quæ primæa legitimitas non ex alio proue-
niebat, quam ex eo, quod filij nascebantur ex viro, &
uxore, vt lae supra diximus, quibus opitulantur, quæ
scribit Ioan. And. in Mere. c. sine culpa, colum. 9. cuius
verba transcribit Præpos. in c. tanta, co. um. 11. qui filij
sunt legitimi & ea quæ scribit Ias. in d. l. si is qui pro empro-
15 re natus. 274. & seq. vbi tenent opinionem, ¶ quod na-
turalis legitimatus non sit vere legitimus, quæ opinio
multo fortius procedit in legitimatione taliorum spur-
riorum; Ex quibus omnibus supra scriptis remanet sub-
stantum fundamentum Ruyni & aliorum tenentium,
istam esse veram legitimationem & fauorabilem, con-
tra quorum opinionem est communis doctorum con-
clusio supra in probatione maioris propositionis rela-
ta, quam etiam seq. idem Rui. d. consil. 67. num. 4. in pri-
ma responsione post Hosti. & Ioan. And. in c. per vno-
sabilem, qui filij sint legit. Vel por. etiam responderi,
Ruynum in d. consil. 67. loqui legitimatione filij sacerdo-

16 tis, prout etiam loquitur Soci. in consil. 47. ¶ quo casu
spurietas non dicitur causata ex impedimento, proue-
niente a iure diuino, sed a iure canonico positio vt ha-
bemus distinc. 31. fere per totum & c. si quis ammodo
& seq. acc. volumus, dist. 31. cum de iure diuino sacer-
dotibus non fuerit interdictum matrimonium, prout
legitur Exodi c. 2. de Raguelle Rege & sacerdote, regio-
nis Madian c. 6. vbi Aaron sacerdos accepit in uxorem
Elyzabet filiam Eminadab. legitimus etiam diuini Pe-
truum Apostolorum Principem uxorem habuisse,
Marth. c. 8. Paul. ad Thimo. 1. c. 3. & distinctio. 31. per
tam Abb. in c. 1. & c. cum olim. de cleric. coniug. hinc
est quod etiam nunc orientalis ecclesiæ sacerdotis vxor
res ducunt, vt c. quoniam, dist. 31. Abb. in c. vt clerico-
rum, num. 5. de vit. & honest. cle. ideo nimirum si Papa
seu Imperator, possit legitimare filios sacerdotis, cum
non impediantur a iure diuino, sed canonico tantum,
ita concludit Alex. in d. consil. 2. num. 22. volum. 1. vbi
tenet Papam posse dispensare cum constituto in sacris,
quod matrimonium contrahat; quod etiam late scri-
bit Ias. consil. 11. volum. 3. Abb. in cum olim. de cler.
coniug.

Non obstat quod Ruyn. in consil. 83. sentire idem vi-
detur in legitimatione spurij nati ex coniugato & solu-
17 ta, ¶ quia ipse Ruyn. in d. consil. 75. num. 19. arbitrat
tale impedimentum causatum esse de iure canonico
quod tamen est falsum, vt supra demonstrauimus in
probatione minoris propositionis, quinimo præsup-
ponit idem Rui. loco supra citato quod si impedimen-
tum esset causatum a iure diuino, quod nec Papa posset
legitimare, per not. in c. ex publico. de conuer. coniug.
& in c. fin. de sponsa. duor. Non obstat consil. Vincen-
tij Paleoti insertum inter consilia Curt. consil. 17. quia
immo ipse Paleotus sequitur opinionem Curt. in d.
consil. 16. & licet in 3. colum. videatur tenere, quod Im-
perator possit legitimare filij presbyteri, attamen non
contrariatur communi conclusioni cum in tali spurio
non subsistat impedimentum causatum a iure diuino, vt
supra diximus.

18 Nec vbi facienda est in scriptis a Ias. in d. consil. 4. vol.
3. vbi dicit tale impedimentum non esse considerabile,
cum sit per accidens, & quod sufficit potuisse consiste-
re matrimonium aliquo tempore ante vel post, arguen-
do de legitimatione ad arrogationem, & allegat rex in
§. sed & illud. & ibi gl. in verbo spadones, Inft. de adop-
quia salua reuerentia tanti viri, qui contrarium sentit
in rubr. & in l. galus. §. & quid si tantum. ff. de libe. &
posth. diuersa est ratio in casu nostro, nam impedimen-
tum, de quo in d. §. erat impedimentum accidens, cau-
satum

factum factum hominis, ideo continentur si lex civilis contra tale factum hominis inducit illam dispositionem, sed in casu nostro impedimentum causatur a lege, & providentia divina, & naturali, ut supra demonstravimus, ideo non potest Princeps maxime secularis contra illud disponere, sed naturalia, ibi divina quadam providentia Inst. de iur. nat. genti. & cui. & contra lat. est tex. apertus in ca. tanta, qui filii sint legitimi. ubi expresse dicitur quod si vir vivente vxore sua, aliam cognovit, & ex ea ro. em. suscepit, licet post mortē vxoris eundem duxerit, nihilominus talis filius erit spurrius, & ab hereditate repellendus, & facit. l. Paul. ff. de stat. hom. & §. fin. Inst. de nup. & licet aliquo tempore potuerit extare matrimonium nihilominus isti adhuc remanent spurrii, nec efficiuntur vere legitimi propter defectum originis, ita nominatim dicit Ioan. Crocus consi. 13. nu. 21. concludens quod cum tempore natiuitatis spurrius non potuerit esse matrimonium lege divina prohibente non potest dici, quod hanc sit legitimatio sed dispensatio, quia cum non potuerit a principio esse veritas matris, nec imago potest fingi. l. 1. C. de la. ti. lib. toll. post Pau. de Cast. Bald. & collegium Papense per eum allegatos Parisi. d. consi. 12. num. 206. & seq. vol. 2. post Deci. Soc. Alex. & alios per eum relatos. His accedit tex. in c. dicit aliquis. 32. q. 4. ubi post sapien. c. 3. dicit, tales filios esse in abominationem Deo, & nihilominus, si etiam ex civilibus nec naturales appellat, d. Auth. ex complexu, si ergo tales spurrii non efficiuntur legitimi, etiam per subiequentis matrimonium, quo omnis macula abstergitur, & ex quo vera & originaria, ac potentior inducitur legitimatio. d. c. rāta cum ibi no. & in d. c. per venerabilem & in auth. quib. mo. naturales effici. legitimi in prin. & l. cum quis & l. seq. C. de nat. lib. l. Paul. consi. 13. nu. 36. & seq. vol. 2. Affli. in tit. si de seu. sue contro. inter domi. & agna. §. naturales. in vlti. no. nu. 10. Jergo nec poterunt per rescriptum vere legitimari, arguendo a maiori & potentiori ad minus negetur, quod argumentum validum est in iure ca. si ergo 8. q. 1. & ibi gl. & in l. 2. C. in quib. caus. in integ. rest. non est necessaria Euer. in suis locis legali. c. 66. his conveniunt quae infra statim ponam respondendo ad dictum Baldi in d. l. manumissiones. Et ex istis remanet firmata communis conclusio quod ista non sit vera legitimatio, non considerata praedicta differentia ut praedictum est, an sit facta a supremo Principe, vel ab inferiore, quia Docto. supra allegati, non faciunt hanc differentiam nam Deci. in consi. 576. loquitur in legitimatioe siue dispensatione Papae, Chias. expresse loquitur in Imperatore, Brun. in d. consi. 15. loquitur, in legitimatioe facta a Duce Sabaudie concludens in eo casu non esse legitimatioem sed dispensationem.

Nec movet doctri. Baldi in d. l. manumissiones, quia est falsa, & contra communem opinionem, ut supra demonstravimus, & sine lege loquitur, si in o. in quārum asserit, cuilibet spurio inesse quandam naturalem legitimatatem, dicit expresse contra tex. in l. si adulterium. §. 1. in illis verbis, cum incestum iure gentium prohibetur admiserit ff. ad l. lul. de adulter. & in l. si quis posthumus. §. sed si ex ea. ff. de lib. & posthum. quae iura. uti opposita, allegat glo. in d. l. filius a patre, in verbo. statu. cod. tit. de libe. & posthum. quae tandem federe distinctionis illa concordat, concludens, quod aut matrimonium impediebatur iure divino, vel naturali, ut in casu dictatum l. si adulterium, & l. si quis posthumus, & tunc non valeat dispositio, ut matrimonium impediebatur a iure civili tantum, ut in casu d. l. filius a patre, & tunc dispositio teneat. Quo vero ad id quod scribit legitimatum, cum legitimum, esse legitimum, non factum, sed natum, &c. manifeste pugnat adversus tex. in auth. quib. mo. nar. effi. sui §. palam. in illis verbis, alij vero hoc prius non habentes, postea fiunt, & in §. filii vero. in §. reliqui. in illis verbis legitimum ius præben-

tes eis, qui erant primitus naturales, & §. discretus, cum alijs similibus, ex quibus omnibus clare apparet, esse veram, & communem opinionem, quod Princeps non possit vere legitimare spurium, quando talis illegitimitas causatur a iure diuino.

21 Non constat, quod multi consulendo dixerint istam esse legitimatioem, quia verum est, intelligendo large & in genere, nam verbum legitimatio, est verbum generale, continens in se species legitimatioem, quarum alia est restitutiva, collativa, alia dispensativa, seu habilitativa, vno. per Doc. in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi, ubi et tex. promittit utitur verbo legitimatioem, & dispensationis, & ideo potest & debet accipi secundum subiectam materiam, argum. l. in suam. ff. de præscr. verbis. & l. si vno in princ. ff. loca. prout etiam videmus in adoptione & arrogatione, cognitione & agnatione. Sed proprie, & stricte loquendo, illa dicitur vera legitimatio, quae per matrimonium antecedens vel subsequens fit, vel etiam per rescriptum Principis potestatem ad id habentis, dummodo non obstat impedimentum a natura, vel a lege divina causatum, quia tunc proprie non potest dici legitimatio, sed dispensatio, seu habilitatio iuribus & rationibus supra allegatis.

Præterea dato & non concessio, quod tale privilegium contineat veram legitimatioem, attamen huiusmodi legitimatio non valet, facta absentibus praetentis spuris legitimatis, §. generaliter in auth. quib. mod. nat. effi. sui. Dec. consi. 661. num. 10. & hoc est quod pro indubitato affirmat Brun. in d. consi. 15. col. 2. versic. 3. videtur ista legitimatio corrumpi, ubi post Ange. Sign. Cur. ac alios per eum relatos, dicit, talem legitimatioem corrumpi, ex quo fuit facta absentibus dispensatio, seu legitimatio, & licet convalidetur per ratificationem, teste Tiraq. late in tracta. de nob. c. 6. num. 29. attamen

23 talis ratificatio debet fieri tempore, quo dispositio fieri posset, alias corrumpit, quia extremum a quo non est habile, secundum Barto. in l. bonorum. ff. rem rat. hab. Corn. consi. 110. col. penul. litera m. vol. 2. Dec. in l. con tractus, & in l. semper qui non prohibet. nu. 17. ff. de regul. iur. & ibi Cag. col. qui plures concordantes allegat, & cumulatius Tiraq. in lib. de retrac. §. 1. glo. 10. num. 85. ubi more suo plurimos Docto. allegat, Parisi. consi. 77. nu. 38. 39. vol. 1. & ad hoc convenit, quod no. Ioan. And. in reg. c. sine culpa. col. 14. versic. ad tertium argumentum, loquens in legitumato, quod in fictionibus, quae ad principium trahi debent, oportet quod eadem causa & essentia perseveret, Dec. consi. 460. in fi. & Socin. consi. 77. nu. 114. & seq. vol. 1. ubi post Bart. & Alex.

24 dicit, quod ratificatio nunquam operatur, quando res non sunt integrae, & aliqua mutatio rei est facta, argum. d. l. bonorum. A. ex. consi. 78. nu. 10. vol. 5. ubi post Bart. in l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. ad l. lul. de adulter. & alios per eum allegatos, concludit, quod ratificatio, tunc trahitur retro, quando res est integra, & in eo statu in quo erat, quando ab initio si, it. gestus, ille actus, qui ratificatur, alias non, quem refert & sequitur Deci. consi. 247. col. pen. versic. 3. benefacit & seq. & consi. 226. nu. 6. & seq. his addi potest, quod scribit Alex. in consi. 24. num. 20. vol. 5. quod donatio facta absentibus, non potest ratificari mortuo donatore, Rub. consi. 132. & innumeri Doctores coaccruati per Tiraq. in d. tract. de retrac. lignagier, in verbo de dans Lan. §. 1. glo. 10. nu. 85. sed in casu nostro, huiusmodi ratificatio fuit facta post mortem patris, quo tempore non potuit fieri dispensatio, siue legitimatio, tanquam re non existente in eodem statu, ergo non valet ipsa dispensatio, siue le-

25 gitimatio. Et dato quod ratificatio post mortem fieri possit, & eo tempore facta convalidaret talem dispensationem, siue legitimatioem, non tamen retrorahitur in praedictum donatorum, quibus est ius quaesitum formaliter, per mortem donantis, secundum gl. ordina-

ordinariam in c. rathabitione, de reg. iur. lib. 6. cui conuenit doctrina Andre. Iser. in tit. de prohib. seu. alie. per
 26 Fed. in prin. col. 7. ¶ vbi mortuo vassallo alienante saluo consensu domini, si dominus consentiat, talis consensus non praiudicat agnatis, quibus ius erat quæsitum per mortem alienantis & ibi sequitur Alciar. & Præpositi. quia talis consensus non retrahitur, nec valet in præiudicium tertij, & Iser. sequitur Dec. consi. 144. col. 1. & 2. Afflic. decif. 335. num. 12. & Paris. consi. 14. nu. 3. vol. 1. Nata consi. 304. nu. 20. sed tantum sumit vires a tempore rathabitionis, vt firmat Bart. in l. obseruare. ff. de off. proconsul. quem ad hoc propositum refert & sequitur Dec. consi. 367. num. 4. post Alex. in d. consi. 78. num. 16. & 17. volum. 5. & ita etiam consuluit Rui. consi. 72. nu. 8. & seq. vol. 3. post Bar. in l. si indicitur. §. si. ff. rem rathab. vbi loquitur etiam in infante Ceph. 27 consi. 51. nu. 93. & seq. vol. 1. ¶ ad hoc vt talis ratificatio post mortem facta, conualidet præcedentem legitimatorem, requiritur, quod tempore ratificationis habuerint de legitimatorem scientiam, & claram notitiam, per inspectionem instrumenti legitimatorem, ita concludit Rui. post Spec. & Pau. de Castr. per eum allegatos, consi. 71. num. 5. vol. 3. [facit text. in l. 2. C. de reb. ali. non alie. necesse est enim omnia ratificanti exprimi cum ratificatio ad incognita non trahatur. Deci. consi. 60. col. 3. in fi. Rui. consi. 65. num. 4. vol. 5. quibus accedunt quæ infra decif. 176. nu. 13. & seq. ¶ nam talis legitimatio respectu rathabitionis non dicitur vera legitimatio, sed ficta, vt concludit Rui. post alios per eum allegatos, in d. consi. 75. nu. 10. vol. 3. & præmissis conueniunt iate cumulata a Tiraq. in suo tract. de retract. lignagier, de dans l'an §. 1. glo. 10. nu. 63. & seq. vsq; ad
 28 nu. 72. concludente, ¶ rathabitionis siue ratificationis tempus, non autem contractus inspicere debere, & non retrahi in præiudicium tertij, & Soci. luni. in d. consi. 77. num. 118. 119. vol. 1. quo fit, vt ex isto solo capite, etiam dato quod legitimatio omni ex parte esset valida, ¶ non potuerit præiudicare, nec nocere ipsis donatariis, & eius heredibus, in bonis donatis, cum solum sumat vires a tempore rathabitionis, & sic post mortem donantis, præsertim cum legatur facta, non habita mentione, quod legitimans haberet agnatos, maxime quibus donasset, quo casu non valet in eorum præiudicium, secundum Alex. consi. 25. num. 10. vol. 1. cui ad stipulantur quæ scribit Io. Crotus consi. 78. num. 15. & seq. vbi multis iuribus concludit rescripta, mandata, & concessionem Principis semper debere intelligi cum iustitia & sine præiudicio tertij, motus ex l. 2. §. merito. & §. si quis a Principe. ff. ne quid in loc. pub. & l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. præsertim non vocatis seu citatis ipsis donatariis quibus ius erat quæsitum. vt idem Crotus sentit d. consi. 113. nu. 22. & 23. & ex præmissis conclusum extitit assertam legitimatorem, seu potius dispensationem non præiudicare donatariis prædictis.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio causa mortis an reuocetur propter legitimatorem filiorum spuriorum ex beneficio, l. si vnquam C. de reuoc. donat. & plurib. nu. seq. tractatur.
- 2 Donationis causa mortis ad instar legatorum in omnibus redacta non sunt.
- 3 Donatio inter viuos reuocatur propter superuenientiam liberorum, quod multo magis in donatione causa mortis dicendum videtur.
- 4 In exorbitantibus ex identitate rationis fit extensio, & numero 12.
- 5 L. si quis argentum, C. de dona. dispositio ad donationem causa mortis trahitur, & nu. 14.
- 6 L. si vnquam, C. de reuocand. dona. verba declarantur, vt donationem causa mortis non comprehendant, & nu. 5.
- 7 Priuatio habitum præsupponit.

- 9 Pbi aliquid non simpliciter, sed cum adiuncto, & cum aliqua qualitate proponitur, illud non dicitur proprie & vere tale.
- 10 Condicio appositae in aliquo actu, censetur casum sufficientem inuocare.
- 11 Lex alienat. §. donationis. ff. de verb. significat. declarat.
- 12 Donationis inter viuos & donationis causa mortis diuersitas rationi affertur, cur beneficium l. si vnquam, C. de reuocand. donat. locum non habeat in donat. one causa mortis, quemadmodum inter viuos.
- 13 Minori non datur restitutio aduersus donationem causa mortis, cum possit eam ad libitum reuocare.

DECISIO. CXX.

An donatio causa mortis reuocetur ex dispositione l. si vnquam, C. de reuocand. donat. & an reuocetur legitimatorem spuriorum, quibus ius diuinum & naturale resistit.

VARTVS articulus erit, an donatio causa mortis, de qua agimus, reuocet propter assertam legitimatorem dictorum spuriorum subsequenter ex beneficio. l. si vnquam, C. de reuoc. dona. de quo supra in secundo articulo perfunctorie aliquid diximus. Et quia ad huius qua-

stionis veritatem indagandam duo sunt discutiendi articuli. Primus, an donatio causa mortis reuocetur ex dispositione d. l. si vnquam. Secundus posito quod reuocetur propter natiuitatem filiorum legitimorum, ¶ an reuocetur legitimatorem spuriorum, maxime quibus ius diuinum, & naturale est impedimento, idcirco non extra rem erit, illos discutere. Et redeundo ad primū, in eo variaz fuerunt opiniones relatæ a Ripa. in reped. l. si vnquam in 10. quæst. vbi dicit distinguendum, prout in legatis, de quibus loquitur in 19. q. in qua distinguit, arguendo a dispositione auth. ex causa, ad casum nostrum, quod aut filius est ignoranter præteritus, & tunc reuocetur legata, & sic pariter donatio causa mortis, aut scienter, & tunc non reuocetur legata, nec donatio causa mortis. in quo articulo de legatis copiose scripsit Tiraq. in sua repetit. d. l. si vnquam in versic. donatione largitus, quæst. 14. nu. 207. & seq. vbi relatis hinc inde opinionibus, propter earum inter se pugnantiam in neutram partem concludit, sed se remittit ad scribentes, 2 in d. auth. ex causa. omiffa igitur questione de legatis, ¶ ad quorum instar non ita passim redactæ sunt donationes causa mortis vt habetur in glo. in l. Marcellus. §. si in verbo, reuocatur. ff. de dona. causa mort. & in §. 1. Inst. de don. & late Deci. in l. non omnis, nu. 14. ff. si cer. petatur, vbi dicit legata non reuocari sola poenitentia. Et resumpto articulo donationis causa mortis: videtur dicendum, donationem causa mortis reuocari ex beneficio. l. si vnquam, arg. no. per Bar. in l. filio præterito. col. mihi 4. vers. præterea. ff. de iniust. rupt. test. vbi dicit ¶ quod si donatio inter viuos quæ maiori nititur firmitate, reuocatur superuenientibus liberis, ergo multo magis debet reuocari donatio causa mortis, quo argumento, ita determinat Paul. de Castr. in consi. 434. in fi. in antiq. dicens expresse, donationem causa mortis reuocari beneficio l. si vnquam, & h. in opinionem, sequitur Corne. in consi. 244. litera g. vol. 4. addens duas rationes tum quia l. si vnquam generaliter loquitur, & sic debeat generaliter intelligi, vulg. l. generaliter. ff. de leg. præst. cum etiam valeat argumentum a contrariis ad viuas voluntates vulg. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. quorum opinionem coadiuuare videtur Tiraq. in d. rep. vers. donatione largitus, q. 13. nu. 199. ex tex. in l. alienatum. §. donationis. ff. de verbo. signifi. vbi donationis verbo simpliciter loquendo continetur et donationis causa mortis.

Nec

Nec obstat, quod lex si vnquam exorbirās sit quia
 4 in exorbitantibus ex identitate rationis sit extensio,
 vulg. l. libertus. §. senatusconsulto si de ritu nup. & ad
 hoc facit secundum Tiraq. nu. 200 l. si quis argentum.
 C. de dona. quæ licet sit or. itans a iure communi in
 eo, in quo disponit, ex nudo pacto donationis origi-
 nationem, vt d. cunct. Bal. & Ang. in l. iur. gentium. §. sed
 cum null. ff. de pact. glo. Bal. & Ang. col. 1. in l. si certis
 5 annis. C. de pact. R. omar. consil. 407. † tamen trahitur
 etiam ad donatorem causa mortis, secundum glo. in
 l. cum pare. §. M. uio, in verbo. donabat, & in verbo
 reuocatur. ff. de leg. 2. cum similibus.

Istis tamen, & similibus non obstantibus puto, con-
 trariam opinionem de iure veriorē, & magis com-
 mūnem, eam primo muniam, deinde contrariis re-
 spondebo. Et pro hac opinione primo facit reg. cuius
 conueniunt verba, nec etiam conueniunt eius dispositio,
 vulg. l. 4. §. torrens, & ibi Bar. ff. de damno infecto, cum
 similibus abunde cumulatis per Tiraq. in repet. d. l. si
 vnquam in verbo, libertis, num. 2. fed donationi causa
 mortis non conueniunt verba d. l. si vnquam, ergo nō
 conueniunt eius dispositio. Quod autem non conueniunt
 6 verba apparet † quia text. loquitur de donatione,
 fuit translatum dominium in donatariū, prout liqui-
 do demōstrant illa verba. totum quicquid largitus fue-
 rat, reuertatur in eundem donatoris arbitrio, & ditione
 mansurum quæ verba non possunt aliter interpreta-
 ti nisi in donatione pura, & propria, ex qua res dona-
 ta concessum facta est donatarij, quod fieri non potest
 nisi accedente dominij translatione per rei traditionem
 l. i. ff. de dona. iuncta l. traditionibus. C. de p. & hoc
 est, quod voluit textus d. l. si vnquam, iuncta glo. in ver-
 bo reuertatur, id est ipso iure, & sic vt. dicabit, vel con-
 dicit possessionem rerum donatarum, quem ita etiā
 notat Bar. in l. quisquis. C. de omni agro defer lib. 12.
 & ibi lo de Plat. ubi verbum reuertatur significat trans-
 7 lationem dominij a donatario in donantem, & sequi-
 tur. Soc. in l. i. in si. & ibi Dec. nu. 1. C. de p. & Rip-
 pa in d. l. si vnquam. quæst. 40. † Nam sicut priuatio rei
 donatæ præsupponit habitum in donatore. l. decem. ff.
 de verb. oblig. cum co. cord. alleg. per las. in l. non erit.
 §. si neq. nu. 6. ff. de iure iur. n. ita reuersio rei donatæ ad
 donantem præsupponit ante priuationem. ita no. Bald.
 sing. in d. l. manumissiones in 2. not. ff. de iusti. & iure, &
 facit in arg. textus in l. remittit. ff. de iure iur. ubi iura-
 mentum non dicitur remissum a parte, n. si fuerit susce-
 ptum, ne v. r. b. nullo modo possunt adaptari nec co-
 uenire donationi causa mortis in casu nostro, in quo
 res donata non ab ipso donante, sed eius dominij apud
 eum remanet, qui donauit, d. l. sed interim. in prin. ff. de
 don. inter vir. & ux. qui eo casu donans se habere ma-
 luit, quam cum cui donat, l. i. & l. Senatus, in prin. ff. de
 dona. caus. mort. & l. nō de donat. in prin. & propterea
 non conueniunt dispositio d. l. si vnquam, donationi cau-
 sa mortis.

Secundo probatur l. si vnquam non habere locum
 8 in donatione causa mortis † quia d. l. est omnino exor-
 bitans a iure communi, quia donatio perfecta non po-
 test reuocari. l. i. vers. igitur. ff. de donat. l. si donationē,
 C. de reuoc. don. cum alijs cumulatis per Tiraq. in d. l.
 si vnquam, in e. b. libertis num. 17. & 22. & Ripa in
 d. l. si vnquam, quæstio. 1. & 2. quo fit, vt veniat restrin-
 genda non autem extendenda, vulg. l. ius singulare, &
 l. quod vero contra. ff. de leg. & c. quæ a iure communi,
 de reg. iur. lib. 6. & hoc fundamentum motus consului.
 Corn. consil. 244. littera g. volu. 2. vbi post lmo. in l. filio
 preterito, dicit l. si vnquam non esse trahendam in cō-
 sequentiam, & expresse Steph. Beltr. consil. 83. col. 2. vol.
 2. Rube. in casu nostro consil. 3. vbi in indiuiduo super
 hoc casu consuluit, quos Beltrandum & Rubeum se-
 quitur Tiraq. in d. l. si vnquam, in verbo, donatione
 largius, quæstio. 13. nu. 106. quibus addo Rui. consil. 123.

nu. 7. vol. 1. & consil. 62. nu. 12. vol. 2. vbi expresse tenet
 donationem causa mortis non reuocari ex beneficio
 l. si vnquam, & idem firmat Alex. consil. 40. nu. 12. ol.
 4. & in consil. 162. nu. 4. vol. 6. lat. consil. 171. col. 2. versic.
 sed præmissis, volu. 4. vbi expresse dicitur l. si vnquam
 non habere locum in donatione, quæ non sit propria;
 ergo non haberet locum in donatione causa mortis,
 cum nō sit proprie donatio d. l. i. §. i. ff. de donatio. ibi.
 per quam. lita not. Ang. in d. l. si vnquam, & idem fir-
 mat Bart. in l. filius familias nu. 1. ff. de donationibus, &
 ad hoc facit doct. Barro. in l. Lucius §. quæsitum. ff. de
 9 leg. 3. † vbi quando aliquid non simpliciter, sed cum ad-
 iuncto, vel aliqua qualitate proponitur, illud non dicitur
 proprie, & vere tale, facit l. spadonem. §. qui accep-
 tit. ff. de excus. tuto. vbi Bald. & lo. de plat. in l. vacuatis.
 C. de decurionib. lib. 10. las. in l. i. in prin. num. 7. ff. si ex
 nox causa. aga. Soc. in l. i. §. per seruum col. 1. ff. de acq.
 poss. Et hac comprobantur ex eo, quod idem Bart. vo-
 luit in d. l. i. in si. quod statutum loquens de donatione
 simpliciter, debet intelligi de propria, & non de dona-
 tione causa mortis, quem ibi sequitur Alex. in apostil.
 & in d. l. filius familias in si. vbi post. Imol. al. egat idem
 tenere Bal. in consil. 61. lib. 3. idem sumat las. n. ibi tibi
 pecuniam, colum. 2. not. 2. ff. si cert. petat. Ang. in l. fin.
 C. de donat. caus. mort. prædicta corroborantur ex eo,
 quod donatio causa mortis, est donatio sub conditio-
 ne. d. l. i. §. dat aliquis. ff. de donat. & propterea dicitur
 donatio ob causam, scilicet, si moriar, vt expresse dicit
 glo. in principio in verbo pœnituisse, Insi. de donatio-
 10 nibus † quia omnis conuentio, & actus qui fit sub con-
 ditione censetur habere causam sufficientem, & ipsa cō-
 ditio est eius causa sufficiens. l. hoc iure. §. si. & ibi glo.
 in verbo, donationem. ff. de don. quem tex. ac hoc not.
 Bar. in l. a Titio, in prin. ff. de verbo. obliga. & in l. cum
 ad præsens. ff. si cert. petatur.

Non obstant in contrarium adducta, & primo, qd
 dicit Paul. de Cast. in d. consil. 43. 4. in antiqui, quia fundat
 se in scriptis a Bar. in d. l. filio præterito, Insi. de donatio-
 nibus in donatione causa mortis, sed in legatis, dependen-
 tibus ex testamento, quod rumpitur preteritione post-
 humi ignoranter facta, ideo nimirum si legata ex co de-
 pendentia rumpuntur, secundum Bart. ibi col. 3. ita re-
 spondet Tiraq. in d. versic. donatione largitus, quæst.
 13. nu. 193. remissive tamen, & ideo bonum non est ar-
 gumentum, maxime in correctorijs, a maiori ad mi-
 nus, vbi potest assignari diuersa, ratio, & diuersæ sunt
 species secundum Deci. & Cagnol. l. i. non debet cui,
 ff. de reg. iuris, & conuenit gl. in cle. ne Romani, in ver-
 bo potestatis. de electio. Præterea non est semper bona
 similitudo donationis ad legata, per text. in l. cum
 mater. ff. de inoffic. test. per quem text. ita expresse not.
 Soc. in rub. ff. de liber. & posth. in fin. & facit quod di-
 cunt doct. in l. cien. um. ff. de leg. 1. Bened. in Raynu-
 tius in ver. o. testamentum 4. nu. 36. de test. vbi dicit in
 donatione causa mortis non requiri additionē heredi-
 tatis, sicut in legato, post Bart. in l. in moris, in fin. ff. de
 donat. caus. mort. licet forsan in casu nostro secu. sit cū
 conferat effectum suum post mortem, & sic equipare-
 tur legato, vt supra diximus, in secundo articulo.

Non obstant rationes Corn. in d. consil. 244. vol. 4. vi-
 delicet, quod l. si vnquam generaliter loquitur, & ar-
 gumentum valeat a contradiis ad vltimas voluntates,
 quia expresse negatur l. si vnquam generaliter to-
 qui: quinimo verba illius ad præteri non possunt, nisi ad
 donationem puram, & propriam, & sic inter viuos, ut
 supra demonstrauimus, & argumentum a contradiis
 ad vltimas voluntates non procedit, ubi est diuersa ratio
 l. pactum inter heredes, dem. & ibi Bar. & las. ff. de pact.
 quod autem sit diuersa ratio in donatione causa mor-
 tis infra clare demonstrabimus.

† Non obstat text. in l. alienatum. §. donationis. ff. de
 verbo. signifi. quia multisane potest responderi. primo
 prout

prout respondet Barto. in l. filius fam. in princ. in 2. op. po. ff. de donatio. vbi respondendo ad d. l. dicit, quod ibi ponitur genus alienationis, ideo donatio causa mortis comprehenditur. Vel potest responderi l. illam loqui in verbo, donationis simpliciter prolato, quod vti genus potest continere donationem causa mortis, & quamlibet aliam donationem, sed l. si vnquam non loquitur simpliciter, quinimo de propria donatione, pro qua res donata fuit effecta donata, licet propter superuenientiam filiorum reuertatur ad donantem, vt supra prox. dixi. Vel etiam tertio potest responderi §. donationis, intelligi debere respectu temporis, quo donatio ipsa causa mortis effectum sumit, quod contingit, quando nulla amplius est spes resolutionis donationis causa mortis, ita illum §. ibi interpretatur Alciatus vir in omni scientia eruditissimus.

Non obstat, quod in exorbitantibus, ex identitate rationis possit fieri extensio de casu ad casum, & quia illud verum est, vbi est eadem ratio, sed vbi est contraria, aut saltem diuersa ratio, non potest de vno ad aliud inferri, vulg. l. finali. ff. de calum. & l. interpositas. C. de tractatio, quod autem sit diuersa ratio in donatione inter vivos, a donatione causa mortis, luce clarius apparet, quia illa ab initio pura & propria, haec conditionalis, & impropria, illa irrevocabilis, haec vero ex arbitrio reuocabilis, nam ratio l. si vnquam, secundum Bart. & communiter doctor. est quia si donans cogitasset se filios sucepturum, non ita pure & irrevocabiter donasset, & ideo propter talem praesumptam voluntatem lex videns non posse a donatore tales perpetuas, & irrevocabiles donationes reuocari, attentis regulis iuris communis, cum res donata amplius non essent in arbitrio & ditione donantis, noluit prouidere, vt per superuenientiam filiorum reverteretur res donata in arbitrio & ditione donantis, & hoc necessario insert text. in d. l. si vnquam, in illis verbis reuertantur, in arbitrio & ditione manentem. Ergo arguendo a contrario sensu, quod in iure est validissimum, vulg. l. 1. §. huius rei. ff. de offic. eius. & l. quod testamento §. mulier. & ibi glo. in verbo argumento, dicens contrarium sensum legis pro lege accipi. ff. de testamentis, vbi res donata semper manet in arbitrio, & dominio donantis, non habet locum dispositio d. legis, sed contraria. at in donatione causa mortis res donata semper remanet in arbitrio donantis, & talis donatio reuocari potest per poenitentiam vt in d. l. 1. ff. de dona. cau. mort. & Inst. de don. in princip. ergo in ea non militat eadem ratio, de qua in d. l. si vnquam, & ad hoc facit quod dicitur t. minori non dari restitutionem aduersus donationem causa mortis, seu testamentum, cum possit ad libitum reuocari, g. o. est ad hoc not. in l. Aurelio. §. Gaius inter legitimam. ff. de lib. leg. Barto. in l. 1. §. fuit quæstum, & ibi Alexand. colum. 2. in fin. & Ripa num. 31. ff. ad Trebellia. l. fin. l. si frater nunc. 2. C. qui testa. face. possunt quo l. in numeris authoritatibus comprobatur Tirac. in d. l. si vnquam, quæst. 13 num. 204. Deci. in l. non omnis. num. 14. ff. si cert. petat. Et istis adspiciatur alia ratio, quia, vt supra diximus, remedium istius legis est exorbitans, & extraordinarium, id. o. debet cessare vbi remedium ordinatum potest competere. vulg. l. in causa, la secunda, in princ. ff. de mino. cum similibus ibi not. per glof. & ita in casu nostro firmat Deci. in d. l. non omnis. nu. 14. dicens, quod cum donatio causa mortis posset reuocari via ordinaria, per poenitentiam, non opus est extra ordinaria reuocatione.

14. Non obstat l. si quis argumentum. §. fin. utem. C. de dona. iuncta glo. in d. §. Mequo. l. cum pater ff. de leg. 2. de qua plura scribit etiam las. in §. in personam, nu. 57. & seq. Inst. de actio. quia in eo casu natiuitatis actio, siue nascatur ex nudo pacto, siue conditione ex illa. l. eadem vtget ratio in donatione causa mortis, sicut in donatione inter vivos, secus autem in casu nostro,

vt supra demonstrauius, ita reperi post hoc responsum perfectum respondere Romanum, in l. 1. colum. vltim. versicu. quarto nota. ff. de donatione, cau. mort. & sic ex praemissis apparet veram & communem esse conclusionem donationem causa mortis, non reuocari ex dispositione legis si vnquam. C. de reuocandis donationibus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Donatio causa mortis, an legitimatione spuriorum per rescriptum Principis sufficiat reuocetur. Ripe distinctio affertur & num. 2. communis opinio traditur, non reuocari donationem per rescriptum Principis subsequente.
- 3 L. si vnquam, dispositio longo tempore, legitimationis formam a Iustiniano per rescriptum Principis introductam praecessit.
- 4 Argumentum a speciali in iure validum est & firmum.
- 5 In legitimatione per subsequens matrimonium, speciale est, vt per eam reuocetur donatio.
- 6 Legitimus per rescriptum Principis, non dicitur proprie, & vere legitimus.
- 7 Socii opinio in consil. 226. in 2. volum. & aliorum tenentium per legitimationem ex rescripto Principis donationem reuocari, declaratur & quomodo intelligenda sit copiose ostenditur.
- 8 Ratio diuersitatis, cur legitimus praeteritus, vel non iuxta ex causa exheredatus, testamentum vmpat, non autem donationem causa mortis reuocet. explicatur.
- 9 Adoptione siue arrogatione filij rumpitur testamentum, veluti arrogatione sui heredis. Donatio autem adoptione siue arrogatione non reuocatur.

DECISIO CXXI.

An donatio causa mortis reuocetur per legitimationem factam rescripto Principis, in quo articulo al quorum Doctorum opiniones confutantur.

QVINTVS Articulus est, an, dato citra veritatis praedictum, quod donatio causa mortis reuocetur natiuitate filiorum naturalium, & legitimorum, an reuocetur legitimatione talium spuriorum ex rescripto Principis. in quo articulo ne alienationis gloriam assequi videar,

primo dicta notissimorum repetentium ex fide referam, deinde rationes aliquas apud me nouas, & urgentes ad sustinendam donationem in medium adducam.

Hunc igitur articulum proposuit Ripa in repetitio. res. d. l. si vnquam, quæst. 30. vbi diuissus hinc inde opinionibus tandem federe distinctionis illas concordare nititur, concludens, t. in spuris natis, & legitimatis post donationem locum habere opinionem Socii. in consil. 226. & aliorum tenentium donationem inter viuos legitimatione reuocari, sed in filiis spuris natis ante donationem, & legitimatis post, militare opinionem Baldi & aliorum tenentium, puram donationem legitimationem non reuocari, quem quidem articulum subtilius tractauit Tiraque. in d. l. si vnquam, in verbo susceperit liberos, a num. 52. vsque ad num. 84. exclusiue, vbi relatis hinc inde opinionibus cum distinctione Ripae respondere videtur, sed quicquid distinguant t. communis doctorum conclusio est, donationem non reuocari ex legitimatione per rescriptum subsequente, ita expresse sentit Barto. in l. Gallus. §. & quid si tantum num. 14. versicu. pro declaratione. ff. de lib. & posthum. vbi dicit sibi videri, posito quod legitimatio retrotrahatur, tamen ius quæstum alteri non tolli, & sequitur ibi Alexand. post Bald. Sali. & Angel. colum. fin. versicu. circa tertium, dicens doctores communiter ita concludere, & Socii.

& Soci. in rub. eod. tit. in fin. dicens ita esse communem conclusionem, & ab ea in iudicando, & consilendo non esse recedendum, & ibi laf. num. 4. & in d. §. & quid si tantum, num. 127. quos refert & sequitur Martinus Laud. in tract. legitimat. colum. 20. & idem lafor in l. si quis pro emptore num. 264. ff. de vfucap. & Sayfel. in d. §. & quid si tantum, colum. penult. verficu. tertio querit. Alex. & Ioan. Crot. in rep. d. §. colum. 37. num. 56. in fin. & in terminis nostris; de purio nato ex vxorato & inde legitimo consiluit. Curt. consil. 74. colum. 24. in princip. Soci. iuni. consil. 52. num. 5. & 6. vol. 1. idem firmat Castr. in l. si in fi. C. si quis in fraud. patro. Rub. consil. 111. Curt. iun. in l. 1. num. 9. C. de pact. Ruinus consil. 96. num. 4. consil. 106. num. 7. & consil. 79. num. 11. verfi. non obstat etiam volum. 3. & Dec. in l. posthumo. num. 18. C. de bon. possessio. contra tab. dicit conclusionem Soci. in d. consil. 226. esse contra communem opinionem, idem dicit Paris. consil. 72. num. 24. lib. 1. referens se idem dixisse in d. rub. ff. de libe. & posthu. Et quod. l. si vnquam non reuocetur per legitimatorem ex rescripto, vltra rationes a doctoribus supra citas allegatas, iuratur alia, & quidem iudicio meo vrgentissima ratione, & quia tempore d. l. si vnquam, nondum erat cognita legitimatio per rescriptum, nisi in casu. d. l. qui in provincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. ergo de talis legitimatio non potest intelligi d. l. si vnquam. argumen. not. per laf. in l. si frater a fratre. colum. 7. verficu. in aduentitius non potest loqui lex. ff. de cond. inde. & Barto. in l. a filio. ff. de lega. 1. num. 1. cum a Constantio Constantini magni filia fuerit promulgata, qui annis fere ducentis præcessit Iustinianum Imperatorem, a quo legitimatio filiorum naturalium per rescriptum introducta fuit §. si quis vero non habens, & seq. in authen. quib. mod. nat. eff. leg. & in §. si quis ergo filios in authen. quib. mod. nat. eff. sui. quæ ratio multo fortius procedit in spuriorum ex tam damnato complexu natorum legitimatone, quæ, vt iam dictum fuit, de iure communi fieri prohibetur. d. l. legem, & authen. licet, cum similibus. C. de natu. lib. ergo d. l. si vnquam cum sit exorbitans, & contra rationem iuris communis, non debet trahi ad talem legitimatorem penitus incognitæ, & a iure prohibitam. d. l. quod contra. & l. ius singulare. & ibi gloss. ff. de lega. argumen. notatorum per Barto. in l. si na. in princip. colum. 1. verficu. nunc ad propositum. ff. de eo per quem fact. erit. & propterea dixit not. Bald. in l. ana. numer. 11. C. si quis in fraud. patrona. l. si vnquam non habere locum in posthumo facto hominis. sed tantum in posthumo facto naturæ & Bald. refert & sequitur Soci. iun. consil. 52. num. 5. volum. 1. & hæc opinio corroboratur alio fundamento arguendo a speciali, & quod argumentum est validum, & forte, quia si est speciale in vno casu, ergo ius commune est in contrarium, vt expresse voluit glo. in l. eos. C. de fabri. lib. 11. in c. præfenti. §. loca. in verbo specialiter. de preben. libr. 6. & facit. l. ius singulare. ff. de leg. Abba. consil. 94. colum. 1. volum. 1. sed speciale est in legitimatone, quæ fit per subsecuens matrimonium, vt per eam reuocetur donatio, secundum Alexand. & lafo. in d. rub. de lib. & posthum. Salicet. & Ange. in l. si rotas. C. de officio. don. ergo in contrarium est ius commune in alijs legitimatis, quæ rationes, & fundamenta concludunt etiam in natis ante, & legitimatis post, vt affirmat Ripa. in d. quæst. 30. colum. 1. loquens in rationibus a doctoribus allegatis, Et præmissa coadiuuantur, quia si diceremus donationem causâ mortis reuocari propter legitimatorem ratiū spuriorum, cogemur fateri, casum. l. si vnquam extendi ad donationem causâ mortis, & ad filios legitimatos per rescriptum, & ad tales filios legitimatos, quorum illegimitas prouenit a iure diuino, naturali, & ciuili, & ad legitimatos absentes, qui propter eorum absentiam tem-

pore legitimatōis non fuerunt effecti sui, nec in potestate patris. d. §. generaliter. & sic concurrerent quatuor specialia principalia, & prouenientia ex eodem fonte circa idem, contra regulam. l. prima. C. de dotis promiss. & ibi gloss. de qua per Bartol. in l. si quis pro emptore. numero 71. & ibi lafor. colum. penultima & vltima.

Non obstant fundamenta Soci. in dicto consil. 226. quibus respondet in specie, Ripa in quæstio. supra allegata. colum. 24. dicens, quod nisi tertium fundamentum Socii sustineretur, eius opinio in totum corrueret: tota igitur secundum Ripa. erit difficultas in responsione tertij fundamenti, cui multifarie respondere potest, & prima responsio pendet ex illa quæstio. † an legitimatus rescripto Principis sit proprius, verè, aut fidè, & improprie legitimus. de qualare lafin d. §. & quid si tantum, qui tandem post Bened. de Plombino concludit talem legitimatum, non esse vere legitimatum attentâ vera & originaria legitimatone, quæ solum ex matrimonio efficaci procedit, & lafonem refert & sequitur pluribus alijs relatis Cotta in memoriali incip. legitimati non sunt, ita etiam sentit esse Dec. in consil. 484. numero 12. & 13. cum quo conueniunt innumeri Doctores. cumulat. per Tiraq. in d. verficu. suscepit liberos. num. 79. quos gratia breuitatis non repeto, quorum opinio probatur ex d. laqui in provincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. l. secunda & l. quæris. ff. de nat. rect. quibus legibus, manifeste constat, legitimatorem ex rescripto Principis induci quadam fictione, & vt verbis Imperatoris vtar per quandam machinationem. §. filium. & d. §. generaliter. in authen. quib. modis natu. eff. sui. prout satis aperte demonstrat supra in tertio principali articulo, respondendo ad l. quæris. & d. §. diuus, quibus fundamentis iudicio meo non video posse responderi, & hoc idem firmat Ancha. in d. consil. 290. allegatus a Ripa. dum dicit legitimatorem factam rescripto, æquiparari postliminio, quod est ius rei recuperandæ, & in pristinum statum reuertiendi. l. postliminium. ff. de cap. & postli. reuer. & hoc non aliter fit nisi per quadam fictionem, quia postliminium semper fingit captiuum in ciuitate fuisse. l. retro. ff. co. titu. & institut. quib. mod. ius patri. potest. solui. §. si ab hostibus. Ergo idem dicemus in legitimatone quæ fit ex Principis rescripto, videlicet illam induci per fictionem, vt æquiparatorum eadem sit dispositio. l. si quis seruo. Et ibi gloss. & Bartol. C. de fur. & seruo corup. & lafo. in §. ex maleficijs, numero 39. Institut. de actio. Alcia. de præsumptio. in prima parte. numer. 6. si igitur talis legitimatio dicitur fieri quadam fictione, sequitur necessario, quod talis fictio retrorahi non possit in præiudicium alterius, vt supra late demonstrauimus, & tradit Bartol. in dicto §. & quid si tantum quem refert, & sequitur Anto. de Rossell. in tracta. de legitimatio. de effectu legitima. caus. vlt. nu. 20. verfic. sed stat dubium.

Secundo & propius potest responderi † quod Ancha. & Soci. aliique quotquot sunt eorum sententias sequentes, loquuntur in legitimatone valida & perfecta, factaque præsentibus legitimatis, ex qua legitimitate efficiuntur sui, & sicut in potestate legitimantis rediguntur, & hoc concludunt eorum rationes, sed nos sumus in legitimatone facta absentibus legitimatis, qui propterea non fuerunt redacti in potestatem legitimantis, nec sui hæredes effecti d. §. generaliter, & licet fuerit ratificata post mortem, atramen non facit legitimatos suos hæredes, nec fuisse in potestate tempore mortis, sed solum sumit vires tempore ratificationis, vt supra late docuimus.

Tertio, respondetur eos loqui in legitimatone spuriorum, quibus tantum ius postituum siue sit canonici, siue ciuile obstat: quo casu dicitur vera legitimatio, secus autem in legitimatone spuriorum, quibus ius diuinum

Senatus Pedemont.

iudicium: vel naturale est impedimento, quo casu non dicitur vera legitimatio, sed potius dispensatio, ut super probauimus, & ita expresse sentit Ancha. d. consil. 200. in princip. in illis verbis, amouetur ergo per indultum Principis obstaculum siue macula alio iure quam naturali inducta, vult ergo quod si obstaculum sit e macula inducatur a iure naturali, & multo magis diuino, quod non amouetur indulto, siue priuilegio Principis, & hanc dici dispensationem non legitimatorem ultra alios super allegatos in 3. articulo addit Decif. consil. 6. o. colum. pen. versicu. non obstat quod Bald. Didac. in epitome 2. part. de spons. & matri. cap. 8. nume. 4. versu. 3. ex eadem, post Bal. Pau. de Cast. Soc. Crot. & alios quos refert.

Quarto, & vi. potest responderi, Anch. & alios eum sequentes loqui in ruptura testamenti in qua est diuer-
sa ratio, & cum testamentum, prateritione filiorum siue scienter, siue ignoranter facta, saltem quo ad hæ-
redis institutionem rumpatur, vulg. authen. ex causa, cum similibus. C. delib. prateri. quia in testamento de-
bent filij hæredes institui, vel exheredari. Inst. de exhe-
lib. in princ. ideo nimirum, si filij legitimati, qui etiam dicuntur sui. § quibus annumerari. Inst. de her. quæ ab
intest. de fer. rumpunt testamentum, si se reperiunt pre-
teritos, vt late consiluit Deci. in consil. 35. in fin. & ita
expresse sentit Anch. in fin. d. consil. Nam ratio quare
testamentum rumpatur prateritione filij legitimati,
non sumitur ex præsumpta voluntate testatoris, sed
ex eo quia testamentum reperitur carere debitis so-
lemnitatibus l. 1. ff. de iust. rup. testa. & quia res deue-
nerit ad eum casum, a quo incipere non potest, secun-
dum Bartol. in l. pluribus § si placeat, nu. 2. ff. de ver-
bo. oblig. sed in donatione, maxime in donatione cau-
sa mortis, non requiritur exheredatio siue institutio,
vt in l. 1. & l. si totas. C. de inoff. don. & in authen. vnde
& si parens. C. de inoff. testamen. Steph. Be. tra. consil.
227. colum. 3. versicu. etiam donationem volum. 2. id-
circo de vno ad aliud penitus separatim argui non po-
test, vulg. l. fin. ff. de calumniat. & l. si maritus quon-
dam. C. de donat. inter vir. & vxor. l. inter stipulantem.
§ sacram. ff. de verbo. obligatio. & hæc corroborantur
9. quia certum est, quod adoptio, seu arrogatio fili-
ij, vel filie rumpitur testamentum veluti agnatione
sui hæredis. l. 1. & ibi gloss. & l. certum. ff. de in iust. rup.
testa. & Inst. quib. mod. test. infirm. § 1. & tamen non
reuocatur donatio adoptio, siue arrogatione, vt cõ-
cludit Alex. d. conf. 40. nume. mibi 14. volum. 4. quem
referunt, & sequuntur Rippa. in rep. d. l. si inquam,
quest. 24. & Tiraq. in verbo, suscepit, a num. 2. vique
ad nume. 16. & ex istis quatuor responsionibus, vel ex
qualibet earum remanet sublatum tertium fundamen-
tum Socini, proinde eius opinio, & salua manet com-
munis intentio a qua in iudicando & consulendo nõ
est recedendum.

S V M M A R I V M.

1. Testes deponens per verba credulitatis, referentes se ad iudicium proprium, non concludunt.
2. Exceptio prohibita opponi contra tenorem instrumenti, non pro libetitur opponi contra instrumentum, vt cognoscatur as-
su instrumentum necne.
3. Lex, vel statutum, vbi dicitur aliquid cum qualitate testatur &
princip. his dispositio, & qualitas p. obari debet.
4. Principis verba narrativa, quando dispositionem inducunt.
5. Principis verba assertiua non probant, nisi aliunde constet ve-
ra esse iuggesta & Principis narrata.
6. Donatio per superuenientiam liberorum, an reuocetur vbi-
cunque constet donatorem ante donationem factam, filios
habuisse.
7. Filia non solet reuocare donatorem a donatione, quem admo-
dum masculus.
8. Spuri longe minus diliguntur, quam legitimi, etiam si pater
sit certus.

9. Donator, vbiunque post donationem factam aliquo tempore
superuixit, quo donationem reuocare potuit, & non reuo-
cauit censetur in eadem voluntate decessere, & propterea fir-
mare manet donatio.
10. Donatio facta cum clausula, pro se & suis heredibus agnatio-
ne sui heredes non reuocatur.
11. Clausula per se & suos heredes acqui pollet minor ali, exten-
diturque ad omnes heredes in infinitum.
12. Donatio causa mortis, an reuocetur in totum, vel solum pro
virili per legitimatorem filiorum subsequenter.
13. Rippe distinctio in l. si inquam quest. 6. C. de reuoc. dona. re-
probatur.
14. L. penul. ff. de iure codicillorum, verus intellectus affertur,
reprobato Rippe int. l. c. iu.

DECISIO. CXXII.

De verbis narratiuis Principis quam probationem f. ciant
& an donatio per superuenientiam liberorum reuocetur, vbi-
cunque constet donatorem ante donationem factam filios ha-
buisse. Et an donatio causa mortis reuocetur in totum vel po-
virili.

EXTVS erit articulus, da-
ta etiam citra veritatis offen-
dulum pro vera distinctio-
ne Rippe, an ea casui nostro
conueniat. Et videretur dicen-
dum illam conuenire respec-
tu Brunetæ, quæ asseritur na-
ta & legitimata post donatio-
nem. Sed accuratius intuen-
do dicta testium, dicitur non pro-

bari concludenter, ipsam Brunetam natam fuisse post
donationem, cum omnes fere testes sunt singulares, in
eo, um dictis, & eorum rationes non concludunt ne-
cessario, & quia deponunt per verba credunt, quo casu
non probant secundum gloss. & communiter docto-
res in l. testium. ff. de testi. & Cano. in cap. quor. & ex-
tra eodem titul. item deponunt per verba videre suo,
suo iudicio, & similia, quo casu etiam nullam fidem
faciunt, & non valet eorum testimonium Bartol. in l.
quod tamen. § si arbitet. ff. de arbi. Ang. in l. sciendam.
colum. 2. in fin. vbi etiam alij Docto. ff. de verbo. oblig.
cum alijs per Viuium citatis in iuris comm. opinio. in
verbo testis deponens de credulitate, ex quibus testi-
bus non probatur ætas alicuius, vt in terminis decidit
Barto. con. il. 92. colum. 1. & 2. & faciunt cumulata per
Iaso. post alios per eum relatos, in l. 1. in princ. colum.
ff. ff. de iust. & iure. Et dato non tamen concessio, quod
esset probatum dictam Brunetam natam fuisse post
donationem, attamen dicitur nõ probari, ipsam fuisse
filiam domini legitimantis tempore legitimatio-
nis prout requiritur argum. l. in dilectis. § si derra. ff.
de nox. & c. cui aridet. doctrina Barto. in l. diuus num.
1. ff. de testa. milit. quem refert & sequitur Deci. consil.
10. nume. 7. & in cap. ex parte el. 2. colum. 3. versicu. 2.
fallit de offi. delega. idem Barto. in l. 1. § & parui. nu-
me. 3. ff. quod vi aut clam. Afflic. Deci. 2. i. nume. 14. bo-
nus tex. in l. si qui legatum princip. ff. ad l. Cornel. 1. ver-
2. falsis, vbi dicunt, & quod si statuto prohibeatur aliquã
exceptionem opponi contra instrumentum, poterit
tamen opponi exceptio, quod non est instrumentum,
Alexan. consil. 33. colum. 1. lib. 1. & consil. 3. nume. 3. lib.
2. ac consil. 101. num. 3. volum. 4. Angel. in l. non erit.
in princip. ff. de iureiur. Pau. de Cast. in l. 1. colum. 1. ver-
ficu. & iste tex. ff. de const. pec. Rom. consil. 42. vbi que
egregie, colum. 1. Com. consil. 144. lib. 1. & conuenit
alia doctri. Bartol. in l. 1. § ait Prætor. ff. ne quid in flu-
pub. Alci. in tra. præsumptionum. in 3. part. nume. 8.
ad quam plura cumulat Phil. Simoneta in addit. ad Fel.
in cap. examinata. nume. 5. de iudicijs. Marfil. in præd.
cri. § quoniam, nume. 52. & seq. vbi passim concludit.

tur quod quando aliquis a lege, vel statuto, vel in aliqua dispositione deducitur cum aliqua qualitate, debet illud principale, & eius qualitas probari. & Bart. in l. prima §. i. ff. de quod in flum. n. p. ubi refert Alex. consil. 1. numero 3. verficul. vnde eo, & consil. ultimo numero 3. ac consil. 172. numero 5. libr. 2. consil. 1. colum. 6. verficul. hoc proba libr. 3. consil. 8. numero 14. eodem libr. 3. & consil. 166. in fin. libr. 7. Deci. consil. 30. numero 4. & consil. 36. numero 4. consil. 661. ac consil. 626. etiam numero 4. cum similibus ad hoc cumularis per Tiraquell. de retract. §. 8. glo. 7. numero 1. & seq. & in casu legitimatiois ita consiluit Paris. consil. 6. numero 44. & consil. 12. numero 228. volum. 2. vbi post Alexan. Curt. & Soci. expresse concludit, quod liquet constare debet, legitimatos esse filios legitimantis tempore legitimatiois, cum igitur in casu nostro non constet legitimatam fuisse natam post donationem, & quatenus constare ipsa non fuisse natam post donationem, non liquet etiam fuisse filiam legitimantis tempore legitimatiois sequitur necessario dictam legitimatioem in aliquo non obesse ipsi donationi.

Nec obstat quod in relicto legitimatiois Principis enunciat tales legitimatos filios legitimantis, & verbis narratiuis Principis sit standum vbi. clemen. 7. de probat. quia illud non habet locum, quando tractatur de prauicio tertij ita respondet Deci. in c. que in ecclesiis. col. 17. vers. non obstat de. 1. post Auch. & Pau. per eum allegatos de constitutio. Vel potest respondere d. c. 1. locum non habere, quando talia verba sunt narratiua facti alieni c. si Papa, de priuilegiis lib. 6. per quem text. ita non Ripa. lib. 2. respons. c. 6. nu. 7. post Odra. & Cald. per eum allegatos, Roma. consil. 180. col. 1. nouissime Belon. consil. 36. cum alijs ibi alleg. Craud. de antiquo. tempo. part. 1. sectione incip. proponunt nostrum nu. 9. quare responsio multo fortius procedit in casu nostro, cum Princeps ita enunciet ad suggestionem, & importunitatem auctoris patris pete: s tales filios legitimari, quod casu verba assertiua Principis non probant, nisi al unde constet, vera esse suggestionem, arg. c. inter dilectos, in fine. si. in strum. Ripa. d. respons. c. 6. nu. 3. post Odra. d. c. 238. & in tali legitimatioe loquitur Paris. consil. 12. nu. 228. vol. 2.

Septimus est articulus, dato, non autem concessio, quod probaretur Brunetam filiam natam, & legitimatam post donationem fuisse, quod tempore donationis tres spurij essent iam nati, an Bruneta postea superueniens reuocet donationem ex beneficio d. l. si vnquam in hoc articulo late scripsit Ripa. in d. l. vnquam in 6. quæst. & latius Tiraq. in gl. in verbo. filios non habes. Et licet arbitretur opinio negatiua verior, & magis communem. Attamen ero cõtenus sola distinctione Tiraquelli lib. nu. 9. concludentis, quod si nihil fuit reueruatum liberis natis tempore donationis, tunc postea nati non reuocant. Nam quia ratione priuauit iam natos a rebus donatis, eadem ratione verisimile est, quod exciussent nascituros, quos minus diligebat. sed tempore donationis nihil reueruatum iam natis, imo tunc erat penitus in capaces, ergo Bruneta superueniens non reuocat, & licet idem Tiraq. nu. 10. videatur hoc relinquere arbitrio boni viri. attamen in casu nostro quilibet bonus vir arbitrabitur, donantem idẽ fuisse donaturum, etiam si de tali filia nascitura cogitasset, pluribus rationibus. primo, quia cum tempore donationis essent iam nati tres filij, non est verisimile, quod retraheretur donans a donando natiuitate vnus. Argumento. l. si filiz. ff. de lega. 3. Arcin. consil. 92. col. 4. vers. quid enim si hæreditas. Secundo quia nata est filia, quæ non solet reuocare donantem donatione, sicut masculus, secundum Corn. consil. 4. col. 4. vol. 3. quem refert, & sequitur Ripa. in d. l. vnquam, quæst. 1. nu. 17. & Tiraq. in gl. in verbo. omnia vel partem, nu. 27. & licet magis dilexit donatarios in rebus donatis,

quam filium masculum iam natum, quo poterat conservari familia, siue agnatio, si fuisset legitimus, verisimile est, quod pariter donasset, etiam si de filia cogitasset, & præcipue de tali nata ex tam damnato coitu, cuius natiuitate non reuocatur donatio, vt cõcludit Ripa. quæstio 25. Tertio quia secundum communem contingentiam longe minus diligitur spurij, etiam si pater sit certus, quam legitimi non enim secundum naturam ita proni sunt fornicarij parentes ad euacandam, & instituendam prolem fornicariam, sicut legitimam, & naturalem. vt expresse cõcludit Io. Andr. in d. merc. sine culpa, colum. 9. & Prapost. in c. tanta, qui filij sunt legit. colum. 11. considerata etiam qualitate personarum quous fuit donatum secundum laso. in auct. ex causa, num. 6. vers. 4. C. de libe. præter. Nec ei prodest subsequuta legitimatio: quia si talis legitimatio subsequuta non prodest iam natis tempore donationis, vt concludit Ripa. d. quæst. 30. ergo multo minus debet prodesse filijs nascituris, cum in iam natis sit maior amor, & affectio, quam in nascituris, vt pluribus rationibus, & authoritatibus comprobatur Tiraq. in d. gloff. in verbo filios non habens. num. 1. 2. 3. 4. & præmissis conuenit, quia donator post legitimatioem: factam superuixit auiis tribus, quibus potuit reuocare donationem: causa mortis, quam tamen non reuocauit, quo casu censetur, in eadem voluntate decedere, ipsamque donationem ratam, & firmam remanere, fir. magis communem opinionem Doct. quos curat Tiraq. in gl. in verbo suscepit liberos numero 173 quibus addo Pau. de Cast. consil. 209. in fin. in antiq. Corne. consil. 118. in fin. vol. 2. & Deci. consil. 242. colum. 2. verficul. sed breuiter, dum approbat Ang. consil. 96. incipien. Petrus de vrbe veteri, dicens cum Ang. esse communem opinionem. Cur. Iuni. consil. 150. num. 12. Steph. Beltr. consil. 10. num. 3. vol. 1. Soc. Iuni. consil. 67. num. 43. vol. 2. & facit d. l. cum qui voluntatem. ff. de proba. vbi alleganti voluntatem mutatam incumbit onus probandi, quia presumitur quis in eadem voluntate durare in qua fuit l. cum hic status in princip. ff. de dona. int. vir. & vxor. c. maiores de baptis. Cur. in l. pacta nouissima. num. 20. C. de pact. dominus meus consil. 3. num. 6. quæ omnia in casu nostro muniuntur validissimo, & quidem iudicio meo inuitabili furdamento quod ad sustinendam hanc donationem causa mortis, sufficeret. Nam quia cum ea donario sita sita ab intestato, adiecta, & sæpius repetita clausula, per se & suos hæredes. &c. non reuocatur talis donatio agnatione etiam sui hæredis tex. est expressus in l. si quis cum testam. etum, & in l. ab intestato. ff. de iure codicill. & ibi gloss. Barto. & Bald. vbi codicilli ab intestato facti non infirmantur agnatione etiam sui hæredis, vt expresse dicit tex. in d. l. si quis testamentum versic. sed & l. post codicillos in illis verbis vel suis hæres. Nam quia cum illa verba infinita in donatione posita, per se, & suos hæredes, a qui poleant vniuersali, extendanturque ad omnes hæredes in infinitum l. in annalibus, & ibi Docto. C. de lega. l. hæres appellatio. & sciendum. ff. de verbor. sign. quibus ad stipulatur Barto. in l. pluribus ff. de leg. 2. & in l. 1. ff. de regu. iur. & ibi Deci. non possintque talia verba magis verificari, quam in illis legitimatis, etiam si dicerentur effecti sui: sequitur necessario quod legitimatio istorum spuriorum, non reuocatur talis donatio, cum saltem in genere, tam de natis, quam nascituris cogitauerit, eoique etiam ab intestato succedentes donatione grauauerit d. l. sup. a. allegat. & hoc est quod sentit Barto. in consil. 210. colum. 1. verficul. non obstat l. si quis cum testam. etum, & in l. cum pater §. cum existimaret versic. si filij pater. ff. de lega. 2. & ibi Pau. de Cal. nu. 3. Arc. cõf. 93. col. 3. & 4. & Ripa. in d. l. vnquam quæ. 19. colum. pen. verficul. ad tertium.

Octauus, & vltimus est articulus, dato & non concessio, quod natiuitate, & legitimatioe dixit Brunetæ reuocare.

12 reuocaretur donatio causa mortis, tan reuocetur in totum, vel solum pro virili. Et prima facie videretur dicendum, donationem reuocari in totum, secundum Rip. in d. q. 6. in fi. & q. 20. vbi distinguit, Aut pater habebat filium iam natum exosum, & tunc solum reuocetur pro virili, Aut pater non habebat filium iam natum exosum, & tunc reuocetur in totum. Sed salua tamen excellentissimi iureconsulti reuerentia, contraria opinio maxime in casu nostro est de iure verior, & communis. Vt solum reuocetur pro virili arg. l. pen. ff. de iure codicillorum, & l. cum pater. §. cum exultaret. ff. de legat. 2. & ibi Bar. expresse, per quos iura ita tenuit Bal. in d. l. si vnquam, referens Dy. in d. §. cum existimaret, idem Bal. in l. 1. col. 4. vers. sed quid si tempore donationis, & c. de inoff. dona. per tex. in d. l. pen. ff. de iure codicill. & in l. filio preterito col. 2. in fi. ff. de in iust. rupt. test. & est de mente Ange. in d. l. si vnquam, dum allegat d. l. pe. Soc. conf. 21 §. nu. 5. & in rub. ff. de libe. & posth. col. si. nu. 5. quos refert & sequitur Tiraq. in d. gl. in verbo filios non habens, nu. 5. & 6. & huic opinioni ad stipulatur alia, apud me satis vrgens ratio. Nam cessante hac donatione Bruneta non habuisset in bonis donatis nisi suam virilem, in qua propter donationem diceretur lesa, & circumscripta; Ergo satis sibi esse debet, vt earum, quatenus leditur, & circumscribitur, reuocetur donatio, cum in alijs portionibus nullum ius habeat. ita videtur sentire Aret. in l. Titius, in prin. col. si. in finalibus verbis. ff. de lib. & posth. per tex. in au. the. vt c. de app. cog. §. si autem hec obseruata. Et huic opinioni possunt addi Doctores tenentes, donationem inter viuos factam ab habente filios, non reuocari per superuenientiam liberorum; & licet in donatione inter viuos videatur inter doctores aliqua pugnantia; at ramen in donatione causa mortis, quae in hoc æquiparatur legatis d. l. Marcellus. §. si. & l. illud. ff. de don. cau. sa mor. est clara, & communis conclusio, quod non reuocetur nisi pro virili d. l. pen. ff. de iure codicill.

Non obstant, quæ adducit Rip. d. q. 6. proponens, 13 † donationem reuocari pro portionibus filiorum superuenientium: quia sine lege loquitur, & eius distinctio facile subuerti potest ex his, quæ scribit Paul. de Cast. in d. l. 1. C. de inoff. don. cuius opinio conuenit rationi naturali, quæ præsumendum est, quod si pater habens filium exosum donauit, quod non donasset si eum non exosum habuisset, quia ratio naturalis bona pariter liberis, non autem extraneis addicit. l. cum ratio, ff. de bon. damn. & in auth. de here. & falc. §. primus itaque in auth. quib. mod. natur. eff. sui. §. ergo sancitum & c. fi. 17. questio. 4. & sicut si iam natum non odio habuisset, non donasset, ita dicendum est, quod si donauit habens iam natum exosum, quod non donasset si cogitasset filium sibi nasciturum. Et ideo in isto casu deberet donatio in totum reuocari propter præsumptam mentem donantis, secundum distinctionem Paul. de Cast. & propterea etiam sine lege & ratione est, quæ idem Rip. subdit, donationem scilicet in totum reuocari, si pater filium iam natum exosum non habebat, quia si non obstante filio nato, quem diligebat, donauit, ergo multo fortius dicendum est, quod etiam si cogitasset de filio futuro, in quem non tantus erat amor, non desistisset donare. Et sicut priuauit iam natis rebus donatis; ita ab eis exclusisset nasciturum, si forsan non a toto exclusisset, attamen saltem a parte, & proportionibus iam natorum, quos iam rebus donatis priuauerat, & hoc maxime coniecturandum est in casu nostro, in quo tantum filia spuria dicitur super nata, vt supra in 6. articulo demonstrauimus.

14 † Nec obstat responsio Rip. ad d. l. penul. quam interpretatur locum habere, quando nominatim a filio iam nato erant relicta legata. ita dicens respondere Alexandrum in auth. ex causa, & Lud. Rom. conf. 18. quia licet verum sit, secundum communem intellectum,

legem illam intelligi in codicillis ad filium natum scriptis, attamen potissimum, & principalis ratio propter quam iuriscultus decidat legata reuocari pro portione posthumitarum, est illa, quia pater de posthumis non cogitauit. Et ideo legata pro parte reuocantur, quæ insoluidum deberentur a filio, a quo nominatim sunt relicta, si pater de posthumis, saltem in genere, cogitasset. post emancipationem. ff. de lega. 3. per quam l. ita dicit Barto. in d. l. cum pater. §. cum existimaret. versicu. 3. casu. ff. de leg. 2. quæ quidem ratio non cogitationis de filio posthumis etiam militat in donatione, ideo nimirum, si Bald. & alij Doctor. supra relati ex illa. pen. argumentum sumant ad reuocationem donationis, ex ea ratione, quia non fuit cogitatum de posthumis, non ex ea, quia fuerit nominatim grauatus filius iam natus, quia uero ex ea ratione posthumus, de quo non est cogitatum non tenetur ad legata proportionem suam, quia filius iam natus est nominatim grauatus, sequeretur arguendo a contrario sensu, quod si legatum non esset nominatim relictum a filio iam nato, quod tali casu posthumus etiam ad legata teneretur proportionem suam, & sic insoluidam soluerentur, argumento d. l. si quis cum testis. & l. ab intestato. ff. de iure codicillorum. & ita iudicatum fuit ab excell. Sena.

RESPONSVM CLARISSIMI IVRISCONSULTI, D. Aymonis Craucta super eadem materia reuocationis donauonis causa mortis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Donatio causa mortis facta metu alienius periculi imminentis tacite reuocatur periculo cessante, & numer. 2. declaratur.
- 2 Donandi causa quamdiu permanet, tamdiu consistere debet donatio.
- 3 Leges per glo. allegatas in l. 3. ff. de donat. caus. mort. vbi tacite reuocatur donatio conualecente donatore, in quibus terminis loquantur.
- 4 Extensio, non solum ad casum diuersam rationem habentem, verum etiam ad eum casum, in quo minor sit ratio, licet non diuersa, etiam in materia fauorabili fieri non permittitur.
- 5 Clausula ad habendum, tenendum, & possidendum, sequuta morte donatoris adeo generalis est, vt quæcunque mors, donatoris sequatur, suum sortiaturs effectum.
- 6 Generalis dispositio idem operatur, quo ad omnes species, vt eas includat, quod specialis enumeratio, vbiunque eadem interuenit ratio.
- 7 Generalis dispositio restringi non debet, nulla interueniente ratione restringendi.
- 8 Sequentia ex precedentibus declarantur, vbiunque dubia sunt, scilicet vbi certam habent orationem separatam, & determinatam.
- 9 Repetiti precedentium in sequentibus non fit, nisi ratio suadeat fieri repetitionem.
- 10 In repetitione facienda, obseruanda præcipue est mens disponentis, etiam contra regulas iuris ad repetitionem pertinentes.
- 11 Generalia verba incertitudinem inducunt.
- 12 Probatio generalis veluti incerta, & dubia non concludit.
- 13 Donationem in dubio reuocari non censeri interpretatio facienda est.
- 14 Reuocatio legati odiosa esse dicitur.
- 15 Donatio remedio, l. si vnquam. C. de reuocat. donatio. non reuocatur propter legitimationem filiorum subsequutam, quæ do tempore donationis, alij extabant liberi.
- 16 Reuocatio donationis, quæ fit ex remedio legis si vnquam, & ea, quæ fit ex titulo de iusticia donat. quomodo differant.

- 13 *Di. in d. incho notabilis affectur, An, & quando donatio tanquam inofficiosa per subf. quam filij naturalis, aut spurij legitima rationem reuocari possit.*
 19 *Donatio, quae non fuit inofficiosa r. & consilio in totum non rescinditur, sed ad legitimam tantum, & quando dicatur inofficiosa consilio esse, & nu. 20. declaratur.*

RESPONSI D. CRAVETAE ARGUMENTVM.

De donatione causa mortis ex certa causa facta, an ea cessante cesset reuocata Donatio. Et an reuocetur ex dispositione l. si vnam. C. de reuocand. donationibus propter legitimacionem filiorum subsequenter, quando tempore donationis alij extabant liberi.

DIVINO subsidio ex corde postulato. cogor infra rem scribere in termino tam angusto de lite annosa, & seculo velut ipso instante, per quondam Magnificum dominum Domini Taparellum ex dominis Genoliz contra Gouonos a Fossano dubia duo praecipue agitantur in alea hac iudicii. Primum, an donatio causa mortis facta per quondam nobilem lunenalem Gouonum memorato domino Dominico, ac domina Georgina eius sorori, quia in animo haberet donator ad partes longinquas recedere pro certis causis, & votis factis ab soluendis, cum anceps sit reditus, quo religioni, aut conscientiae suae prospectum esset reuocata dicatur ipso donatore incoolumi ad patriam restituro ex vrbe Veneretiarum.

2 Dubium facit, quia donatio causa mortis facta metu alicuius periculi imminantis tacite reuocatur periculi imminentes tacite reuocatur periculo cessante, glossa & Docto. in l. 3. ff. de dona. cau. mort. argumento. l. non omnis. ff. si certum pet. & l. si mortis. 2. ff. de dona. cau. mort. Sed hoc argumentum non obstat in sententiam consentio Magnifici, ac celeberrimi Iurisperiti domini Otauiani Cacherani veluti fratris maioris honorandis per dictum Cuman. in l. Iuracell. §. Paulus, versicu. tertia differentia ff. de donation. cau. mort. ubi, quod donatio causa mortis facta metu instantis periculi, tacite reuocatur periculo cessante, quando traditio intercessit, quasi verisimile non sit, voluisse donatorem, ut remaneret bona apud donatarium, exemplo pro periculo donatore, quia ratio cessat, quando traditio non interuenit, sed cessat donatio post mortem, quod Cuman. dictum, licet non ita ex fide reclarum, sequitur Deci. in d. l. non omnis. colum. 3. nu. 6. ff. si cert. peta.

Secundo, considero ad confirmationem dicti Cuman. quod ubi traditio non fit, licet fiat donatio periculi formidine, tamen ob talem metum non vult donator bona venire ad donatarij, at demum post mortem; itaque mors ipsa est causa finalis ipsius donationis. Plane certissimum est mortis fatum cessurum tandem, ob id dici non potest cessare causam donationis periculo illo cessante, per consequens reuocatio tacita induci non debet, tamquam cesset causa donationis, quia ipsa nunquam non constat per porro constare debet donatio quamdiu donandi stat causa. l. si cui. §. fin. ff. ex quib. cau. maior. l. 2. §. omnes. ff. de iud. l. qui nominibus. ff. de administ. ratio. tuto. quia Iuracell. hoc citat. Signorol. consil. 135. colum. 2. post princip. facit regulam, quod cessante causa cessat effectus. l. adigere. §. quauis. ff. de iure patro arguendo a contrarij. l. i. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur.

4 Tertio considero pro hac opinione, quod glossa in d. l. 3. ff. de dona. cau. mort. citat illa duo iura, in quibus reuocatur tacite donatio conualescente donatore, quia iura expresse loquuntur, quando donator tradidit, ut possit repetere, aut vendicare, plane si volumus extendere dicta iura, quando donator possidet fiet extensio ad casum diuersum, habentem rationem sepa-

ratam, contra. l. fin. ff. de calum. & l. Papinianus exuli. ff. de minor. diuersitatem autem rationis ostendit Cuman. in dicta l. Marcellus. §. fin. ff. de donat. cau. mort. rationem etiam diuersitatis manifestam feci in fundamento proxime relato. quin etiam non solum non fit extensio ad casum diuersum, habentem rationem separatam, verum etiam ad eum casum non fit, in quo minor sit ratio, licet non diuersa, etiam in materia fauorabili, & extendibili l. cui pacto. ff. de feruis export. l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nupt. quia iura ad hoc citat Socin. in consil. 9. colum. 2. in fin. lib. 3. tradit idem Socin. in l. i. in princip. in 4. not. ff. de verb. obligatio. Imo oportet eandem esse rationem omnino, ut fiat extensio, Alexan. consil. 97. circa fin. versicu. vel dato, libro 2. ceterum existimet quis in tanta sit ratio reuocandi donationem quando donator possidet, & bonorum, non eget, quanta eo non fruente bonis rursus si eadem sit ratio reuocandi quando confertur post mortem, atque ubi traduntur statim bona.

Quarto arguitur sic, in donatione subijcitur clausula, ad habendum, tenendum, & possidendum, sequuta morte donatoris, quae verba sunt generalia quandoque sequatur mors, siue in peregrinatione, siue post, ergo generaliter debent intelligi vulga. l. de pretio. ff. de publici. l. prima §. & generaliter. ff. de legat. praestand. cum similib. & ubi restrictio fit verborum generalium, illud est quotiens non est eadem ratio omnium comprehensorum sub generalitate, & at ubi eadem est ratio, idem operatur generalis dispositio, quoad omnes species ut omnes includat, quantum specialis distributio, Barro. in l. si pluribus. ff. de legat. 2. not. in cap. quia circa, de electio. lib. 6. Paul. de Cast. in consil. 187. notandum est, colum. pen. post med. lib. 2. Ideo dicimus quod dispositionem generalem restringi non debere, nulla interueniente ratione restringendi, Bal. in consil. 48. quia verba lib. 4. Angel. in consil. 281. colum. 1. Abb. in consil. 1. colum. 2. in consil. 44. colum. 2. in consil. 51. colum. fin. in consil. 64. colum. pen. lib. 1. in consil. 55. colum. 2. lib. 2. sed quia quia ratio restringendi donationem ad mortem vnus temporis, potius quae alterius esset autem ratio restringendi, quando bonam iam essent tradita, vel quando irreuocabilis donatio esset, potius donatore possidente, & reuocandi facultatem obtinente, reuocandi ratio, quae constare possit non facile videtur.

Neque obstat si dicatur restringi verba illa sequuta morte, ex precedentibus, videlicet donatore notorum causam, aut solemnia peragente, quia verum est sequentia dubia declarari ex precedentibus claris. l. si feruus plurium. §. fin. ff. de leg. 1. cum similibus. plane ubi sequentia sunt certa. habentia orationem separatam, & determinatam, non fit repetitio precedentium ad restrictionem sequentium, etiam appositae dictione repetitiua. l. qui fundum. ff. de contrahen. emptio. Barro. in l. in repetendis. ff. de legat. 3. & in l. Sciz. §. Caio. ff. de fun. instr. & in consil. 27. uisa facti narratione, Bald. in consil. 58. in restitutione doris, in primo dubio lib. 2. Paul. de Cast. in consil. 275. super primo quaesito dicendum uidetur dictam substitutionem colum. penult. in 5. dubio lib. primo in consil. 11. super primo quaesito. in quantum quaeritur in 2. dubio. & in consil. 16 uiso dicto puncto, & dubis in lib. 1. Alex. in consil. 66. colum. 2. circa med. lib. 3. cum similib. sed ista verba sequuta morte apponunt in clausula oino separata & oratione diuersa.

10 Secundo respondeo, quod repetitio non fit, nisi ratione suadente, ut fiat repetitio. Rom. in consil. 345. circa primum, antefi. Anchara. in consil. 262. praemittendum est, quod in traditione, uerbi his non obstantibus. sed nulla ratio mouet, ut restringantur uerba ad mortem vnus temporis, potius quam alterius, ex quo donator fructus erat bonis, quamdiu uiueret, & reuocandi facultas in integro erat.

T Tercio

Senatus Pedemont.

11 Tertio respōdeo, quod in hac materia repetitionis mens disponentis precipue est obseruanda, quia fit, aut non fit repetitio ex mente disponentis, etiam contra regulas iuris ad repetitionem pertinentes. Iulius paulus, & l. cum seruus. ff. de condi. & demon. Barto. in d. l. Seia. §. Caio. ff. de fund. instruc. Paul. de Castr. in conf. 122. vñso puncto suprascripto. colum. 2. circa med. versic. pro hoc etiam facit verisimilitudo. lib. 2. & in conf. 410. vñso factō. & dubijs in fin. lib. 1. Alexand. in confil. 47. colum. 2. post med. versic. sed istis non obstantibus. lib. 5. Arer. in confil. 121. in presenti. colū. 2. circa med. versic. sed si diceremus, & in confil. 148. paucis est agendum. colum. 2. circa med. Soci. in confil. 64. colum. 2. circa principi. lib. 3. Sed intueamur donatoris mentem interiori lumine donationem illa contulit, quo religioni suæ aut conscientie consultum foret, liberalem se egit erga cognatum nobilissimum, qui ad matrimonium consensurus non fuerat, nisi futuræ liberalitatis indutus spe, causa conscientie subleuandæ non vtiq̃ue cessabat, donatore reuerso, si non ad nauitas eum cōferas, ad quos periculo defunctos, blasphemandi, peierandique scelus continuo recidit.

Quinto cōsidēro, quod verba illa, cum certis de causis, & votis factis intendat vota sua implere, & ad regiones longinquas se transferre sunt verba generalia pluralis numeri, quæ incertitudinem inducunt. l. in tradendis. ff. commu. prædiorum. l. cum Stricus. ff. de solut. l. prætor edixit. §. quod autem. ff. de iur. l. ita fidei. ff. de iure fidei. Oldra. in confil. 81. quod processus. colum. 2. ideo non sequitur, reuersus est donator a ciuitate Venetiarum, ergo vota omnia persoluit, proinde dicimus probationem generalem non concludere, veluti incertam, & dubiam. l. non nudis. l. non epistolis. l. neque natales. C. de proba. c. in præsentia. eod. titu. Gerni. in confil. 48. colum. 5. post prin. Roma. in confil. 321. in fin. cum similibus. itaque necessarii foret, vota omnia nominatim fuisse expressa, & deinde probari solutionem eorum.

Sexto & vlti. vbi res dubia esset, quam ipsam tamen clarissimam arbitramur, in t. dubio, iudicium faciendum esset, vt donatio reuocata non censetur, sed efficax constet. Freder. de Senis in conf. 233. casus talis est, monasterijs. colum. 5. Paul. de Castr. in confil. 278. passus iste dubitabilis colum. 5. fina. lib. 1. pro quo text. in l. si inter vtrum vbi Soci. in tercio not. ff. de reb. dub. & pondero, quod ille text. loquitur in donatione, reuocabili, & ibi Socin. expresse dicit, quod in dubio iudicandum est, donationem, reuocatam non esse per penitentiam, per text. in l. cum hic status. §. penitentiam. ff. de dona. 15 inter vir. & uxorem. Idem in legato, quod in dubio reuocatum censi non debet, quia reuocatio legati dicitur res odiosa. l. cum quidam. ff. de reb. dub. Alexand. in confil. 169. colum. 3. versicu. quinto. quia lib. 5. & in confil. 157. colum. 1. lib. 7. in dubio enim non præsumitur mutata voluntas, nisi probeatur. l. cum tacitum. ff. de proba. l. Lucius. ff. de leg. 2. cum similib. vt per Alexan. in d. confil. 157.

Circa secundum dubium; Excellentissimus dominus Octavianus adeo copiose, & subtiliter scripsit, vt accessionem non capiat, videlicet quod donatio non reuocetur in totum, sed in viriles per legitimatorem subsequeniam, quando liberalis iam erant nati tempore donationis. Sed hic considerandum, quod sententia illa videtur recepta, vt non reuocetur donatio hoc casu per l. si vnquam. C. de reuo. donat. Bald. in l. 1. col. pen. c. inoffic. donat. & in l. 2. c. si quid in frau. patro. Sali. in l. si totas, per illum textum. C. de inoffic. donat. Curt. Sen. in confil. 74. colum. 24. & hanc opinionem dicit communem Soci. in rubr. ff. de lib. & posth. colum. penult. & si. eandem opinionem tenet Iaso. in l. si is qui pro emptore. colum. 56. nume. 276. ff. de vsu. cap. in rubr. C. de posthumis hæredi. institut. & in l. cum

acutissimi. coi. 2. C. de fideicom. Addo. Paul. de Castr. in confil. 435. super hoc puncto plurali. 2. & licet. Soci. contrarium teneat, in confil. 226. lib. 2. tamen ad eius rationes patet responsio ex dictis Paul. de Castr. in d. col. 433. vbi pulchre, & efficaciter loquitur.

Ex præmissis inferitur, quod cessante reuocatione ex d. l. si vnquam, illud solum querendum videtur, an reuocetur tanquam inofficiosa, & an infolidum, aut in partem, nec cadit questio reuocationis particularis, quado fit reuocatio ex d. l. si vnquam: quicquid distinxerit Rip. in d. l. si vnquam, questio. 6. in fin. cuius distinctio est contra doct. Barto. in d. l. Titia. §. Imperator. ff. de deleg. 2. Vbi distinguit inter reuocationem quæ fit ex d. l. si vnquam, & eam quæ fit, ex titulo de inoffic. donat. Nam ea, quæ fit ex d. l. si vnquam, procedit ex tacita, & verisimili mente donatoris, qui non donasset verisimiliter, si de liberis cogitasset. Ideo semper fit in totum, cum in nullo ster. mens donantis liberis susceptis, illa aut, quæ reuocatur vel in officiosa, procedit contra voluntatem donatoris, ideo strictius in ea proceditur: propterea Paul. de Castr. in sua distinct. quæ ponit in d. l. 1. C. de inoffic. donat. & quam refert Rip. in d. l. si vnquam quest. 6. vult, quod aut in totum fiat reuocatio, aut in nihilo ex d. l. si vnquam.

Neque obstat, quod ista distinctio fiat in legatis per Bald. in l. filio præterito. ff. de iniust. rup. testam. quia retorquetur argumentum, cum velit Bald. fieri reuocationem pro portionibus posthumorum, quo ad natos vero non fit reuocatio, quia fuerunt honorari licet etiam Baldi distinctionem reprobet Ripa. in d. l. si vnquam questio. 20.

18 Itaque posthabita distinctione Rippæ dico sic: Aut querimus vtrum ista donatio fuerit inofficiosa ab initio, & concluditur quod non, cum proles legitima non esset, sed illegitima tantum, cui legitima non debetur in bonis patris Bald. in confil. 479. quando pater in fin. lib. 4. si non debetur legitima, ergo donatio inofficiosa considerari non poterit, cum dicatur inofficiosa quotiens fraudantur filij legitima, & cessante fraude legitimæ inofficiosa dici donatio non potest. l. cum donationibus & l. si mater. C. de inoffic. donat. Aut querimus nunquid facta fuerit inofficiosa ex post, per superuenientiam filij naturalis, & legitimitatis, cui legitima debetur. Abb. in confil. 86. lib. 1. Curt. Sen. in confil. 74. col. 16. Deci. in confil. 52. col. 1. & alibi sæpe, & dicendum videtur quod si legitimitas ostendatur in plena forma, secus si stricte, & limitate legitimatus esset in eo, quod patri videbitur Deci. in confil. 264. Immo si simpliciter legitimatus sit, & spurius esset ex coitu punibilibus, non dicit donationem inofficiosa, nisi legitimationis forma aliter habeat, quod possit venire etiam contra voluntatem patris Soci. in Rub. ff. de lib. & posth. col. 2. post med. versic. ex quibus infero. & col. 3. versic. quinto infero, vbi expresse dicit, non competere spurio legitimo querelam inofficiosa donationis.

Sed fingamus filium postea natum & legitimatum, naturalem fuisse, vel spurium quidem, sed ita legitimatum, vt venire possit ad hereditatem etiam contra parentes voluntatem: licet donatio fieri possit inofficiosa ex post, gloss. & Doct. in d. l. in 9. quest. C. de inoffic. dona. Paul. de Castr. in authent. vnde si parens. C. de inoffic. testamen. & in d. confil. 356. dubitatio lib. 2. 10 tamen talis donatio etiam facta extraneis non rescinditur in totum, sed ad legitimam tantum cum inofficiosa non fuerit, & consilio, quod vtrumque copulatiue requiritur Barto. in d. l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. 2. Roma. in confil. 26. colum. fin. in quarto dubio, & in confil. 95. Pau. de Castr. in confil. 251. vñso quodam instrumento, col. 2. circa med. lib. 2. sed ista donatio inofficiosa dici consilio non potest, cū filium pater non haberet, cui legitima deberetur, quod ipsum requiritur, vt inofficiosa consilio dicatur, Paul. de Castr. in d. confil.

23 r. colum. 2. circa med. versic. & contrafaciendo lib. 2. & in d. consil. 356. ante finem co. lib.
 20 † Secundo, posito citra præiudicium veritatis, habuisset donator filium tempore donationis, adhuc nõ diceretur in officiosa consilio, quia non donauit pater bona omnia præsentia, & futura. Immo nec omnia præsentia, sed bona particularia ter descripta in instrumento donationis, ob id futura pro illegitima bona reliqua supererant, ad quæ venire posset ab intestato. Ita inter terminis considerat Paul. de Castr. in d. consil. 356. lib. 2. Rip. lib. 3. respons. de don. reuo. c. 10. colum. pen. post med. & licet bona in donatione non inclusa ad legitimam satis non essent, tamen adhuc non fit reuocatio in totum, sed ad legitimam tantum, aut eius supplementum Barto. in d. l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. 2. Cur. Sen. in consil. 1. colum. fin. Soci. inter consil. Cur. sen. in consil. 2. eandem opinionem amplectitur lafo. in consil. 125. colum. fin. lib. 1.

Ex quibus concludo, non posse reuocari donationem, nisi ad legitimam aut eius supplementum, salvo saniori iudicio.

SYMMARIVM.

- 1 Senex multa in iure habet priuilegia.
- 2 Senex in causis criminalibus torqueri non potest.
- 3 Senes mitius puniuntur in dilectis.
- 4 Senex pro debito ciuili mitius detinendus.

DECISIO CX XIII.

Senex pro debito ciuili an & quomodo detinendus.

DVBITATVM fuit, an senex sexagenarius pro debito ciuili possit in carceribus detineri, & arrestari. Et prima fronte dicebatur, non posse. cum regulariter, † senes habeant Plura priuilegia in corpore iuris clausa, & idem honor debeat senibus, qui & magistatibus, vulg. l. semper. ff. de iur. immuni. quem tex. multum ad hoc commendat Panor. in c. statuimus, in secundo not. de maio. & obed. Felyn. in rub. & in c. 1. eod. tit. ad quod faciunt multa quæ congerit Geli. lib. 2. cap. 15. not. Artic. plura, vt illius mos est, per Tirag. in tract. de iur. primogenio. in præfatione num. 75. cum pluribus seq. & Salo. in lib. sapien. capitulo quarto, quæ ibi cumulatissime videri poterunt.

Secundo allegabatur communis opinio Doct. dicentium † Senem in causis criminalibus non posse torqueri, iux. text. in l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. ad Syl. la per quem tex. ita ibi tener Bar. quem sequitur Gand. in suo tract. de quæst. & torn. in princip. Ang. Arret. in tract. malefic. in glo. in verbo, fama publica. versic. quæro quæ persone. Martil. in l. edictum. col. 3. ff. de quæstio. quamuis in casu isto contrarium singulariter tenuerit Paul. Grilland. in tract. de quæstio. & tortu. in 6. quæst. namer. 11. & vltierius sua deur hoc ea ratione, † quod senes mitius puniuntur in dilectis l. 2. ff. de termi. mor. ca. tanta vbi Archid. 86. distin. c. tempora 26. quæst. 7. not. glo. & Doct. in l. quid ergo §. pæna grauior. ff. de his qui not. infam. & in l. si fenerator. C. eo. tit. gl. in c. penitentes 50. distin. Alber. Gand. in tract. malefic. titu. de pæn. colum. 15. versicu. item in Senæquæ iura cum alijs doctoribus refert, & sequitur Tirag. de pæn. causa 8. in princ.

Tertio dicebatur maiora priuilegia debere competere senibus, quam mulieribus per ea, quæ supra dicta sunt, sed mulier pro debito ciuili carcerari non potest, l. 1. C. de offic. diuer. iud. & authen. sed nouo. C. de cu.

stod. reorum, senesque & mulieres æquiparantur glof. 1. in l. ad egregias. ff. de iureiur. & ibi lafo. num. 9. & 10. ergo sicut mulier carcerari non potest, idem videtur a maiori parte, vel identitate rationis in senes dicendum. Et pro hac opinione in septuagenario exorsesse tener Ancha. consil. 336. versicul. his præmissis facilis est solutio.

Quarto facit pro hac opinione quod senex a muneribus personalibus, & quæ operam personalem requirunt, exempti sunt, vt ab exercitio tutel. §. l. ij. ff. de excus. turo. & d. l. semper ff. de iur. immunit. cum similibus adduci possent.

His tamen obstantibus, videtur de iure dicendum contrarium. Nam cum regula sit generalis non videtur ab ea recedendum, nisi expresse aliter cautum sit, iux. not. in l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. Et præsertim in hac patria ducali, vbi generaliter disponitur, & consuetudine receptum est, omnes pro causa ciuili in carcerari posse in contumaciam non soluentium nulla ætatis distinctione habita.

Nec obstant, ea quæ, in contrarium adducta sunt; Quoniam procedunt in casibus, in quibus expresse priuilegiati sunt senes, non in alijs, cum in ceteris firma sit regula in contrarium, & specialia non sint multiplicanda l. 1. C. de dot. promiss. diuerfaque sit ratio torturæ, & detentionis, & cum etiam alia sit ratio detentionis mulieris propter scandalum ratione sexus; item & diuerfa ratio in muneribus, cum eis quis se non obliget voluntarie, prout facit debitor aduersus creditorem, nam damnum, quod quis sua culpa sentit, alijs imputare non debet l. quod quis. ff. de reg. iur. & c. damnum, de regu. iur. in 6. Et præsertim cum senex possit se statim a carceribus eximere, aut per solutionem, aut per bonorum cessionem. Quibus rationibus motus Senatus, censuit † senem non esse carceribus relaxandum, verum, vt ratio aliqua ætatis habeatur, non esse arctius illum detinendum, sed solum arrestandum in domo Prætoris, Et iuxta hæc Senatus sententia pronunciauit, & iudicauit Serenissimus Dux noster E M A N V E L P H I L I B E R T V S in quadam publica audientia, quam in auditorio Senatus Taurini residentis primo habuit, post Dei clementia, & fauore restituit illius ditioni Taurini Ciuitatem anno. 1563. die decima Februarii assidentibus tunc apud Principem Excellentissimis, & Illustribus Viris, Ioanne Toma Langusco Comite Stroppiana magno Cancellario, Cassiano a Puteo primario Præfide, & me secundo Præfide eiusdem Senatus, Vbertino Sollario Equite Senatus. Necnon Clarissimis Senatoribus, Antonino Thessauo, Carolo Malopera, Iuuenale Costafort, Ioanne Iacobo Curbio, Cesare Cambiano, Amedeo de Ponte Honorato Dracone, & Palmone Caquerano.

SYMMARIVM.

- 1 Exheredari ex quibus causis filius potest, ex eis demmet iure alimentorum erit priuanda.
- 2 Adulterij crimen iniuriam præbet exheredationis causam.
- 3 Argumentum de dote ad alimenta in iure receptum est, & num. 15 tra. datur.
- 4 Matrem dotare filius non tenetur.
- 5 Pater dotem filia semel constitutam, iterum dotare non tenetur, vbiunque eius culpa, & factio amissa fuerit dote.
- 6 Quod etiam in legitima filio constituta ampliatur.
- 7 Alimenta quis habere non debet ex his bonis, quæ illi ratione delicti auferuntur, & num. 12.
- 8 Alimenta parentibus filii præstare tenentur, vbiunque habent unde se alant.
- 9 Alere filium pater tenetur, qui portionem sibi assignatam ludendo consumpsit, & num. seq. latius comprobatur.
- 10 Alimenta de iure naturali debentur, & nullo effectu solli possunt.
- 11 Marito exui alimenta per uxorem præstanda sunt.

T 2 13 Mater

- 13 Mater qua adulterium commisit, dummodo honeste viuat, & panitat, a filijs alimenta sumere poterit & nume. 14. comprobatur.
 14 Penitentibus Deus ignoscit.
 16 Qui optio in consi. 131. num. 3. vol. 4. reprobat.
 17 Verba intelligi eo respectu debent, quo prolata sunt.

DECISIO CXXIII.

De matre quæ propter adulterij crimen commissum dotem perdidit, an a filijs alimenta suscipere debeat.

In quaestione proposita, an filius teneatur prestare alimenta matri condemnata in amissione dotis propter crimen adulterij commissum, iuxta dispositionem cap. plerunque de donat. inter vir. & vxor. Videretur prima facie dicendum, filium non teneri alere matrem, quæ dote sui culpa priuata fuerit, quæ opinio probatur primo, quia ex quibus causis filia exheredationem moretur, ex eisdem met iure alimentorum erit priuanda. l. si quis a liberis. §. idem iudex, vbi glos. in verbo de uoluerat. ff. de lib. agnoscend. quam citat Spec. in titu. qui filij sint legit. num. 15. versic. quid si filia tua. glo. & ibi Barto. in l. fin. C. de alend. lib. quem Bal. sequitur in l. si iudex in 2. lect. ff. de adop. & in authen. sed si post colum. 1. C. de inoffic. testam. l. si ius ciuile. num. 29. ff. de iust. & iur. idem Barto. in tract. de alimentis. num. 11. Lup. in rep. c. per vestras in 3. nota. §. 5. num. 2. & seq. & §. 13. fo. 205. extra de donat. int. vir. & vxor. Didac. in epitome secunde partis de spons. & matri. c. 8. §. 6. num. 17. Petrasanct. in suo primo singula. cum alijs pluribus in eius addit. relatis. † At per adulterij crimen commissum iure potest exheredari mulier, & a paterna successione excludi. l. si filiam. C. de inoffic. testa. & §. causas. versic. si alicui in authen. vt cum de appella. cognoscitur. vbi exheredationis iusta causa est vitæ turpitud. per quam non solum maritus, sed etiam tota familia de honestate arguit. lex. Cornelia. ff. de iniurijs. & nor. per Castr. conti. 275. colum. 2. volum. 2. ideo ab ipso filio alimenta consequi mater non debet, cum alias regulariter alimenta prestare maritus non teneatur. l. 1. §. praterea. ff. de tutel. & rationibus distrahend. vbi tutor, qui matrem aluit imputare expensas matri factas pupillo non potest.

Secundo pro hac opinione facit, quia argumentum de dote ad alimenta in iure receptum est, gl. in l. obz. C. de præd. mino. Alexand. in l. centurio. numer. 13. post Barto. in locis ibi per eum allegatis ff. de vulg. & pupi. & in additio. a eundem Bartol. in l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de lib. agnos. & habetur in apostil. ad Bal. in l. fin. in verbo ingratitudinis. C. de dotis promiss. Bar. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de lega. 2. cum alijs per Euerard. adductis in suis locis legali. in loco ab alimentis ad dotem, † sed dotare matrem filius non tenetur l. si vinea. vbi Bald. C. de præscrip. long. tempo. quem text. not. Alexand. in l. 1. numer. 20. fol. matri. & ibi etiam Angel. quem refert, Campez. de dote par. 1. quæst. 21. Rip. in d. l. 1. nume. 3. 2. ff. fol. matri. vbi eam assert rationem, quia per transitum matris ad secunda vota, filijs iniuria inferatur. §. prospeximus, in auth. de non elig. secundo nubentes, quæ sane iniuriæ ratio maior esse dicitur in terminis quaestionis nostræ, vbi a matre adulterij fuit commissum, ergo nec ad alimenta exhibenda tenebitur filius, postquam a dote constituenda immunis est.

Tertio subsistente eadem dotis, atque alimentorum æquiparatione, certum est in iure, † Patrem qui semel dotem filiz constituit, quæ deinde eius culpa & crimine ammissa fuerit, non teneri amplius eam filiam dotare, iuxta text. in authen. quod locum, in illis verbis, nisi filia possit imputari. C. de collationibus l. si socius pro filia. §. ceterum. ff. pro socio. Barto. in l. si cum dorem §. si post solutam. ff. solut. matri. vbi etiam Angel. Imol. & ceteri communiter, & hanc communem conclusionem dicit Campez. de dote parte 1. quæst. 15. vbi verum istud esse dicit si lara siue leui culpa filia dorem amiserit, secus tamen si leuissima Castr. consi. 80. in prima parte, nume. 2. † loquens etiam in legitima semel a patre filio constituta, quam si filius consumpserit ad iteratam eius assignationem non obligabitur pater. Socin. consi. 75. nume. 7. volum. 1. idem tenet Iaso. in §. fuerat. nume. 135. Inst. de actio. immo nec ad alimenta in specie teneri patrem, vbiunque dolo, aut culpa lata, filia dorem amiserit tenet Bald. in authen. contra rogatus. num. 8. C. ad Trebell. ergo videretur in terminis nostris idem concludendum esse in filio, a quo non proprio iure naturali debentur alimenta parentibus, cum parentes magis filijs quam filij parentibus ea prestare debeant. Felin. in c. si diligenti. colum. 1. de foro compe. quem refert Cagno. in liura sanguinis. num. 4. ff. de regu. iur.

Quarto firmari potest hæc opinio ex iis, quæ not. Bald. in authen. bona damnatorum. num. 4. C. de bon. damnat. vbi inquit † quod ex bonis, quæ auferuntur alicui ob delictum, quis alii non debet. §. si vero omnibus, de pace tenenda. in visibus feud. per quem text. idem sentit Socin. consi. 124. colum. 3. lib. 3. dicens quod quando pater propter delictum priuatur aliquibus bonis, & filijs aliqua portio referatur, non debet pater de illis alimentari, ergo ex dote materna propter crimen adulterij ad maritum, & eius filios perueniente, alimē tari mater non debet, ne pena a lege constituta quodammodo elusoria reddatur. Quare supradictis in fauorem filiorum videbatur pronuntiandum, matrem propter adulterij condemnationem, & dotis amissionem, alimenta a filio consequi non posse.

In contrarium vero adduci potest id, quod habetur in l. 1. & 2. C. de alend. libe. & parentibus l. si quis a liberis. §. vtrum, & §. parens ff. de lib. agno. vbi filij tenentur prestare alimenta parentibus non habentibus unde se alant, quod sane æquitate quadam, & sanguinis charitate inductum esse dicitur, pro qua opinione faciunt notata per Bald. in l. scimus. colum. fin. versic. sexto quæ ro. C. de inoffic. testam. vbi post Iacob. de Arc. dicit † patrem teneri alere filium, qui partem suam impudenter consumpsit, argum. l. libertus qui operam. ff. de operis l. bert. & l. Imperator in fin. ff. ad Trebell. vbi filius cui fuit restituta hereditas propter fraudem patris alienantis bona fideicommissio subiecta, tenetur patrem inopem alere, & Bald. refert & sequitur Iaso. in auth. quod locum num. 7. & 8. C. de collatio. vbi rationem reddit, † quod cum alimenta de iure naturali debeantur, nullo euentu tolli possunt. l. eas causas. ff. de capitis diminutio. l. 1. §. ius naturale. de iure nat. gent. & ciuili. not. Dec. & Cagno. in liura sanguinis. ff. de reg. iur. Et licet Bald. in authen. contra rogatus. C. ad Trebel. numer. 8. quem supra in tertio fundamento contrariæ opinionis citauimus videatur diuersum sentire, scilicet non teneri patrem alimenta exhibere filio, qui peculium sibi assignatum luxuriose consumpsit, tamen contraria opinio verior est, & magis tenenda, prout eam tenuit idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. num. 7. ff. de iure nat. gent. & ciuili. & in authen. si capiti. in fin. C. de episc. & cler. quem refert & approbat Cast. in l. si cum dorem. §. si post. nume. 7. ff. folu. matrimo. & ibi etiam Angel. colum. 1. versic. sequitur Ias. in alleg. auth. quod locum. num. 8. Guid. Pap. sing. 568. incip. nota pactum. versic. circa hæc quæ ro.

Secundo hæc opinio comprobatur ex iis, quæ not. Barto. in l. si constante. numer. 22. versic. plus etiam, soluto

in l. 1. & 2. C. de alend. libe. & parentibus l. si quis a liberis. §. vtrum, & §. parens ff. de lib. agno. vbi filij tenentur prestare alimenta parentibus non habentibus unde se alant, quod sane æquitate quadam, & sanguinis charitate inductum esse dicitur, pro qua opinione faciunt notata per Bald. in l. scimus. colum. fin. versic. sexto quæ ro. C. de inoffic. testam. vbi post Iacob. de Arc. dicit † patrem teneri alere filium, qui partem suam impudenter consumpsit, argum. l. libertus qui operam. ff. de operis l. bert. & l. Imperator in fin. ff. ad Trebell. vbi filius cui fuit restituta hereditas propter fraudem patris alienantis bona fideicommissio subiecta, tenetur patrem inopem alere, & Bald. refert & sequitur Iaso. in auth. quod locum num. 7. & 8. C. de collatio. vbi rationem reddit, † quod cum alimenta de iure naturali debeantur, nullo euentu tolli possunt. l. eas causas. ff. de capitis diminutio. l. 1. §. ius naturale. de iure nat. gent. & ciuili. not. Dec. & Cagno. in liura sanguinis. ff. de reg. iur. Et licet Bald. in authen. contra rogatus. C. ad Trebel. numer. 8. quem supra in tertio fundamento contrariæ opinionis citauimus videatur diuersum sentire, scilicet non teneri patrem alimenta exhibere filio, qui peculium sibi assignatum luxuriose consumpsit, tamen contraria opinio verior est, & magis tenenda, prout eam tenuit idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. num. 7. ff. de iure nat. gent. & ciuili. & in authen. si capiti. in fin. C. de episc. & cler. quem refert & approbat Cast. in l. si cum dorem. §. si post. nume. 7. ff. folu. matrimo. & ibi etiam Angel. colum. 1. versic. sequitur Ias. in alleg. auth. quod locum. num. 8. Guid. Pap. sing. 568. incip. nota pactum. versic. circa hæc quæ ro.

Secundo hæc opinio comprobatur ex iis, quæ not. Barto. in l. si constante. numer. 22. versic. plus etiam, soluto

11 soluto matrimonio, ubi et marito exuli alimenta per vxorem præstanda sunt, idemque dicendum est in parente bannito, cui filia alimenta præstare tenetur, allegat text. in l. mutus §. manente. ff. de iure dot. & §. si vero contigerit. authen. de incestis nupt. ubi gloss. in verbo, alia, facit etiam text. in l. eas obligationes iuncta. l. legatum. ff. de caput. dimin. & l. si in metallum. ff. de his quæ pro non script. hab. quæ iura adducit ad hoc Nellus a sancto Gem. in tracta. bannito. in prima parte. 2. tempo. questio. 48. versicu. sed ego sio, hanc opinionem tenens, reprobata opinione Baldi contrarium sentientis in capitu. 1. de pace tenen. & eius viola. colla. x. per illum text. cui respondet idem Nellus loco supra citato, licet enim pater. cõtempitor legum, & impius sit, nihilominus est pater, sicque naturale potius causam considerat text. quam paternum crimen. eandem opinionem sequitur Bald. in authen. incestas in fin. C. de incest. nupt. idem Bald. clarius hoc explicat in l. ubi ad huc. numer. 21. post Specul. in titu. de dot. post duor. rest. num. 20. C. de iure dot. questionem ponens in marito. §. qui adulterium commisit ex quo vxor secundum ius canonum respectu thori ab eo recedit, & dos ad mulierem redit, nunquid ex tali dote alii maritus debeat, respondet negatiue, & rationem reddit ibi Bald. quia non debet ex matrimonio premium consequi, quod nixus est impugnare, quod si non peccauerit in legem matrimonij, sed alio crimine fuerit bannitus, mulier ex fructibus dotis eum alere debebit, & licet hæc opinio Baldi videat prima facie firmare potius primam opinionem, quam supra adduximus, quod scilicet filij non teneantur præstare alimenta matri adulteræ, ea ratione scilicet, quod in matrimonij legem peccauerit, & ob id digna non sit alimenta percipere ex fructibus dotis, & per consequens matrimonij; tamen respondetur, Baldi rationem quamvis generalem, restringi ad terminos, de quibus loquitur l. cum pater. §. quicquid. de leg. 2. l. militis agrum. ff. de iur. militari. Arc. consil. 161. colum. 3. versic. ergo oratio, tractatur enim in allegata questio. de viro & vxore, quorum alter, si priuatur dote propter adulterium, non debet ex fructibus dotis alimenta consequi, nos vero agimus hic de matre & filiis, qui matri alimenta præstare non ex dote, sed ex reliquis eorum paternis bonis debent, iura, & æquitate naturali fundente, quam magis inter parentes, & filios, quàm inter maritum, & vxorem consideramus. similem considerationem, & differentiam comperi his scriptis facere Lupum in rub. de donatio. int. vir. & vxor. §. 64. limitatione. 2. nume. 12. & 14. & in rep. c. per vestras in princip. §. 19. sed quamvis. num. 2. versic. intellige sane nisi maritus, & c. eo. titu. de dona. int. vir. & vxor.

Ex his igitur in vtrunque partem adductis dubitabilis hæc questio visa est, in qua tamet inter se dissidentes Doctorum opiniones faciles negotio cõcordari poterunt, si dicamus, et primam opinionem locum habere quoties mater adultera, in hac vitæ turpitudine luxuriose vitam agendo persistit, tunc enim iniquum esset filios ad alimenta præstanda cogi, quod si ad meliorem vitam redeundo eam peccati, & commissi criminis penitus uisitet, tunc alimentis, & filiorum subsidij priuari non debet, ita videtur sentire Specul. in titu. qui filij sunt legitimi. nume. 16. versic. quid si filia tua peccat. per tex. notab. in l. imperialem. C. de nuptis, ex quo 14 textu et maxima Dei erga humanum genus demonstrat clementia, qui quotidianis hominum peccatis semper ignoscens poenitentiam suscipit nostram, & ad meliorem statum reducit. Nam scriptum est Ezechiel. c. 34. peccator in quacunque hora conuersus fuerit, & ingemuerit, omnium eius iniquitatum amplius non recordabor & eiusdem c. xvij. si impius auerterit se ab impietate sua vita uiuet, & non morietur, facit &

tex. iuncta glo. in l. 3. C. de apost. & in simili casu in iure constitutum legimus, quod filius ingratus qui potest exheredari ratione ingratitudinis. §. aliud quoque capitulum, authen. vt cum de appell. cognoscitur, si tamen uiuo patre poeniteat, non priuabitur hereditate, est dictum Alex. in l. 1. num. 33. versic. ex his infero ff. sol. mat. quem refert & sequitur Iaf. in l. in arenam colum. fin. versic. & per hoc infert dominus Alexander. C. de inoffic. testam. in l. filio quem pater colum. 2. versic. bene fateor ff. de lib. & posth. & in authen. non licet, in prima colum. C. de lib. præter. Hanc Spec. opinio. refert, & sequi. Bald. in l. si filiam. C. de inoff. test. Campez. in tract. de dote, in 13. q. versic. prædicta vera nisi filia, Iafon. in l. ius ciuile. nume. 29. post Ioan. Andr. Bald. & Alex. per eum allegatos, de iust. & iure, & nouissime Mantua Patavinus iurisconsil. in sing. 130. in principi. & licet ab hac opinione recedat Felin. in c. Rodolphus, colum. 3. de rescrip. ne enim Curt. iun. in d. authen. non licet colum. 1. C. de lib. præter. cum quibus transit etiam Didacus in c. Raynuius. in prin. nu. 18. de testam. At tamen opinio Alexandri communiter approbati citat Catell. Corra in memoriali incipit filiusfam. qui a patre. post Paul. Piccum quem refert in d. authen. non licet in 3. colum. versic. pulchrum occurrere dubium. C. de lib. præter. eandem communem esse opin. attestatur Viuius in suis commun. opin. in verbo, si iura quæ peccauit in corpus &c.

Et licet in pluribus casibus supra cõnumeratis, filia amittens dotem culpa sua non debeat iterum dotari, vt late supra probauimus: tamen ad alimenta id trahendum non est, cum diuersa in eis militet ratio, ex quo magis debita censentur alimēta, quam dos ipsa, cum illa iure naturali quodam instituta sint, dos vero originem ducat a iure ciuili. vt not. Cagnol. in l. iura sanguinis. num. 8. de iust. & iur. et immo absolute non valere arg. de dote ad alimenta tradit Alex. in l. 1. nume. 18. ff. solut. mat. parer enim naturalis tantum filiam alere teneatur, non autem dotare. l. licet. C. de naturalibus lib. & filius matrem alere, non autem dotare tenetur l. 1. C. de alen. lib. iuncta. l. tutor. §. si ff. de admin. tutoru. Bal. nouell. de dote in 6. par. priuileg. 15. col. 2. in fin. versic. liceat autem filius.

16 Nec prædictæ decisioni, Spec. et obstabit consil. Ruy. 138. num. 8. volum. 4. ubi concludit filiam per poenitentiam subsequenter, non recuperare ius, quod amisit, sed tantum dignam esse veniam, & quod illi iniuria obfensio remittatur, declarando dictum Speculatoris ita esse intelligendum, quia si recte Speculatoris verba perpendantur, apparet eum duas opiniones in eo articulo proponere. Prima quod poenitentia peccati ipsius filiarum, quæ corpore suo deliquerat, illi profit respectu alimentorum consequendorum a patre, Secunda in contrarium arguit quod per talem poenitentiam non tollatur turpitudine. l. qui ea mente. ff. de furt. cum aliis iuribus per eum allegatis tandem residet in illa prima opinione quod poenitentia filiarum ei profit, vnde non aliter considerare possumus ei poenitentiam prodesse, nisi dicamus, eam alimenta a patre consequi posse vt verba illa, quod ei profit, intelligatur secundum terminos superioris questionis proposita. l. qui testamento. ff. de testam. l. Proculus. ff. de usufructu et cum enim prolata sint respectu alimentorum huiusmodi verba, eo respectu intelligi debent, quo prolata sunt §. fin. Inst. de codicillis. l. si. ff. quemad. feruit. amitt. l. Nescimus §. fundi. ff. de re iud. not. Crau. in consil. 9. nume. 21. Et secundum ipsam Spec. opinionem ita apud excellentissimum Senatum iudicatum fuit, in proposita questione.

S Y M M A R I V M.

1 Divisio facta a patre inter filios habet vim ultime voluntatis.
T 3 2 Divisio

Senatus Pedemont.

- 2 *Diuisio patris inter filios in potestate existentes regulariter non valet.* *l. aliter. num. 4. & 6.*
- 3 *Hereditas pacto dari non potest.*
- 7 *Ab oluto a iuramento non prodest obtinenti, nisi vocata parte, cuius interit.*
- 8 *Iuramentum convalidat diuisionem inter filios factam.*
- 9 *Diuisio hereditatis per quotitas differt a diuisione rerum particularium.*

DECISIO CXXV.

Diuisio facta a patre inter filios iuramento firmata quando subsistat.

ATER bona sua diuisit inter filios, ipsi presentibus, & acceptantibus, ac promittentibus non contrauenire, cum iuramento, dictisque liberis bona realiter remissa fuerunt, post aliquot annos pater eam diuisionem in eodictis obtenta abso lutione a iuramento reuocauit, dubitatum fuit, an talis reuocatio, vel diuisio antea facta subsistat, & pro reuocatione ut gere videtur fundamenta infra scripta.

- In primis, quia huiusmodi diuisio habet vim, & formam ultimæ & voluntariæ s. l. si filie. §. si pater. ff. de hereditatibus. l. quoniam. C. de testam. sicut ergo ultima voluntas erat ambulatoria, & mutabilis vsque ad mortem. l. 1. C. de sacros. eccles. l. 4. C. de adimen. lega. ergo potuit Iohannes Corozus codicillis voluntatem mutare, Nec refert conventionem prædictam non habere solennitates testamentarias, vel ultimæ voluntatis, quia dispositio patris inter filios valet quouismodo facta fuerit. l. si. C. de hereditatibus. l. hac consulti ssima. §. ex imperfecto. C. de testamen. §. noscitur, in aurb. de test. imperfect. & hoc arguitur in simili casu titur Paris. in cons. 34. num. 13. lib. 2. & cons. 33. num. 3. lib. 3. post. Alex. Soci. Corn. Dec. & alios ibi per eum relatos.

- Secundo pro hac opinione facit regulariter talis diuisio inter filios in potestate existentes non valet, glossa in l. si ancillam in §. si pater ff. pro suo. quam ibi sequitur Al. & Bald. in l. 1. col. 3. C. pro don. Soci. in cons. 4. incipien. vltis. vltis. colum. 2. lib. 1. Corn. cons. 228. in ep. q. 6. d. 3. Ser. Antonius num. 1. lib. 4. Marfil. sing. no. 674. Paris. late cons. 24. num. 60 lib. 2. & ratio esse potest, quia quicquid acquirit filius reuertitur ad patrem l. placet. ff. de acq. poss. l. 1. §. 1. ff. de don. cum multis si. Nec obstat videtur si dicatur, talem diuisionem fuisse iuratum, quia etiam subsistente iuramento, prædicta diuisio non valet, post in terminis ita tenuerunt Castren. in cons. 345. incip. circa bona, quæ fuerunt, col. 2. lib. 1. in notis, & clarius fere in terminis casus nostri Oldr. cons. 231. vbi dicitur Oldr. voluit hoc procedere etiam si filii presentes confirmarent talem diuisionem & Oldr. verba d. cons. 231. refert, & sequitur Bald. in §. item sacramenta. num. 17. & seq. de pace iur. firm. vbi Affl. Rom. in rep. rub. de iure iur. in 4. q. quos etiam refert & sequitur Paris. cons. 24. num. 60 lib. 2. & cons. 34. eo. li. & tanto magis hoc videtur dicendum in casu nostro, vbi adest absolutio a iuramento quo casu reuocari potest prædicta diuisio, secundum Ale. in l. patrum quod dotali colum. 2. C. de pac. num. 90.

- Tertio pro hac opinione militat, & quod. i. ci. solet, hereditas pacto dari non posse l. hereditas. C. de pact. conuen. l. pactum. C. de co. latio. cum vulg. quod ampliatur, etiam si esset pactum reciproci, ut in casu isto, per ea quæ dicit Bar. cons. 112. Alex. cons. 28. lib. 3. Dec. cons. 225 & 236. & cons. 513. Paris. cons. 26. lib. 1. Præmissis tamen non obstantibus contrariam opinionem de iure verioris esse ex infra scriptis demonstratur esse fundamentis.

Primo quia instrumentum hoc diuisionis factum inter liberos a patre non stat in puris terminis diuisionis, & ultimæ voluntatis, sed transit in vim, & formam contractus, continetque pacta reciproca, cum promittatur, & iurent patres non contrauenire, nihilque vterius in vicem petere, in quorum executionem subsequuta fuit traditio, quo casu militat dispositio, l. si diuisione. C. si hereditas & vterius referunt sibi pater ius testandi de certa portione, non nec de bonis acquirendis, ex quibus omnibus demonstratur, meritum patris, & filiorum fuisse non disponere in vim ultimæ voluntatis, sed contractum celebrare, qui inter fratres, & cum patre facti si iuramento confirmatus subsistit, & irreuocabilis est, iuxta: per Doc. in l. fateri a fratre. ff. de condi. inde præsertim las. numer. 40. Cognol. nume. 272. & 339. vbi dicit hanc esse receptam conclusionem, & ibi C. alup. colum. 1. §. & 18. Decif. cons. 414. nume. 12. & ita in pari casu arguit Paris. cons. 33. nume. 17. & 34. lib. 3. qui ad hoc plura cumulat, quæ breuitatis causa omittuntur, his addo Corn. d. cons. 228. nume. 9. & 10. lib. 4.

- Secundo pro hac opinione adducitur & receptor doctorum sententia in his terminis quod talis diuisio, & promissio iuramento firmata valet teste Bald. in l. 3. colum. fin. versic. sed quid si fuit. C. de vscap. pro don. quem sequitur Soc. cons. 107. lib. 3. Dec. cons. 86. nu. 8. versic. vel quando iuramentum, post Cacialu. in d. l. frater a fratre quæst. 2. l. nume. 90. vbi hanc quæst. examinandam respondet ad opinionem Romani contrarium tenentis, eandem opinionem sequitur Ruy. cons. 96. nume. 8. lib. 5. Paris. late d. cons. 33. nume. 35 lib. 3. per totum qui diligenter videndus est pro decisione huius casus. Nat. consil. 273. in causa & questione. Ex quibus elicitur hanc esse magis communem opinionem.

Non obstant in contrarium adducta, & primo quod dicitur huiusmodi diuisionem habere vim ultimæ voluntatis, quia in hoc casu clare apparet patrem noluisse conficere ultimam voluntatem, sed contractum inter vivos, & donationem ut ex præfatione ipsius instrumenti, necnon ex forma verborum dispositiuorum euidenter dignoscitur, per ea quæ supra dicta sunt, & quæ scribit Paris. d. cons. 33. nume. 17. 18. 37. & 40. Corn. cons. 228. lib. 4. nume. 10. Ruy. cons. 287. lib. 2. in fin.

- Nec aduersatur quod dicitur talem diuisionem regulariter inter filios in potestate existentes non valere, quia prædicta conclusio limitatur non procedere, quando in diuisione interuenisset iuramentum prout in casu nostro, ita in specie respondet Soci. d. cons. 107. lib. 3. quo fit, ut iure defendi possit non esse veram opinionem Oldr. Bald. & aliorum tenentium talem diuisionem iuramento non firmari, cum in contrarium sit communis opinio ut supra secundo fundamentis pro hac opinione adductis demonstrauimus, præterea dicitur & opinio Oldr. procedere, quando apparet primam voluntatem patris diuidentis factam fuisse in vim ultimæ dispositionis, & testamenti, & ita intelligi debere Oldr. & alios supra relatos declarari Alia ratio in d. §. item sacramenta, versic. quarto subsequenter colum. penult. Ruy. dicto cons. 187. lib. 2. in fin. Et in his terminis loquitur Paris. in respons. suis pro contraria parte adductis, præsertim cons. 24. nume. 66. Et quod differt casus Oldr. a casu nostro apparet, quia ibi Rex retinebat sibi dominium in vita sua, conferens effectum donationis post mortem, sed in questione & proposita toro contrarium factum est, ut supra diuimus, non omitto quod Rex ille disposuerat de bonis feudalibus, hic autem de allodialibus.

Nec refert quod obicitur de ablatione a iuramento, quia illa non potuit obtineri non vocata parte, cuius interest. l. de v. o. quoque. ff. de re iud. notant. in specie Doc.

Doct. in c. 1. de iureiur. Didac. li. 1. var. c. 4. nu. 5. vbi poss. Curt. Deci. & alios, quos refert, dicit, hanc esse communem opinionem, addo prædictis Alexā. conf. 222. num. 8. & 9. lib. 2. & in cons. 66. nu. 13. li. 6. Francisc. Turza. in ius com. opinio. opinione 47. quod intellige, quādo absolutio petitur ad effectū tollendæ obligationis, seu retractandi contractus, secus autē si petatur ad effectum agendi, seu excipiendi, quia tunc non requiritur partis citatio, ita distinguit Oldr. cōf. 120. Ancha. cōf. 382. Abb. & post eum Fel. in d. c. 1. de iureiur. Deci. in c. qua fronte colum. si. vers. 2. fallit, de appel. Afflic. decis. 220. colum. 4. dicens hanc esse communem, Curt. iun. conf. 151. affirmans communē stylum ita seruare. Itē ex ea quod talis absolutio personalis est, neq. potest prodesse filiis qui eā non obtingerunt, & nunc iuramēto contraveniunt. Accedat, quod opi. Alicia intelligenda est, quando in vim ultimæ voluntatis diuisio facta est, nam si in vim contractus post ius tertio quæsitum absolutio a iuramento non inualidat contractū, quia contractus a principio voluntarij, ex post facto sunt ne cessarij. sicut. C. de act. & oblig.

8 Ad tertium obiectum respondetur, primo non procedere, quando adest iuramentum, vt dicit Dec. conf. 65. num. 16. & Alc. in d. l. pactum quod dotali. C. de pac. Verum quia hæc opinio communiter reprobat, vt supra late probauimus decis. 100. num. 31. Ideo tutior est responsio, quod hic non fuit facta diuisio hæreditatis, sed bonorum particularium, quo casu diuisio regula non procedit. vt pulchre dicit Nat. conf. 474. nu. 1. & alij cumulat eadem decis. 100. num. 26. & hanc veriorē, & communiorē solutionem dicit Paris. conf. 126. num. 103. lib. 2. idque clariſſime constat ex eo, quod pater sibi ius disponendi reseruauit de qui busdam bonis, & præsertim de acquiritis post eam diuisionem.

Ex quibus apparet, opinionem secundam veriorē & eriorē esse, ac tutiorē ad animarum salutem, ob iuramentum religionem, ideoque in iudicijs obseruandam, prout in simili casu dicit Oldr. conf. 127. vbi instrumentum p. acti, in fin. Et secundum hanc opinionem iudicauit Senatus, referente Domino Antonino Thesauro Senatore in causa fratrum de Cozolis de Orbazono, confirmatis duabus sententijs præcedentibus, iudicis ordinarij, scilicet, & prædicti Pedemontium.

S V M M A R I V M.

- 1 Textus §. sed & hoc præſenti, in auth. de sanctiss. episcop. ratio assertur, & num. 12. declaratur.
- 2 Contemplatiua vita ex. c. l. entior esse dicitur actiua.
- 3 Conditiones plures a iure reiciuntur, quando publicæ utilitati aduersantur, & turpitudinem in se continent.
- 4 Monasterium loco filij habetur, & melius num. 20. declaratur.
- 5 Fictio, vbi quæque a lege introducta est super actu de quo lex ipsa disponere potest, tunc lex dicitur verè, non autem sibi facere.
- 6 Multi in monasterium ingredienti an eadem pecunia quantitas debeatur, quæ in casum nuptiarum fuerit a testatore relicta, & num. 22. declaratur.
- 7 Testatori mens tacita a lege suppleri, & intelligi solet.
- 8 Condicio si sine liberis ex suo corpore legitime procreatis decesserit, quomodo intelligatur, & num. 10. & 11. latissime declaratur.
- 9 Textus in c. quicunque. 17. q. 1. quomodo intelligatur.
- 10 Mixtum sub simpliciter non continetur, maxime in exorbitantibus, & correctionis num. 13.
- 11 Favoris eius ratio haberi non debet, qui mixtum in se ordinem continet.
- 12 In potestate institui esse non debet, voluntatem testatoris irritam reddere.
- 13 Adoptio quare non operetur defectum substitutionis factæ sub conditione si sine liberis decesserit.

17 Filio paterna successio tum ratione pietatis, tum etiam ratione naturali debetur.

18 Monasterium secundum magis communem opinionem liberis non excludit, vbi quæque facta est substitutio sub hac conditione, si sine liberis decesserit ex suo corpore legitime procreatis.

19 Testatoris voluntas secundum communem loquendi usum intelligi debet.

Verisimile est, testatorem sensisse id, quod communi loquendi usui conuenit num. eod.

21 Ratio rex §. sed & hoc præſenti, auth. de sanct. episcop. per Ricardū Malumbr. adducta confutatur.

23 Decij opinio in cons. 426. col. 1. circa intellectum, & declarationem m. c. quicunque 17. quæst. 1. confutatur.

24 Distinctio vera assertur, quia diuersæ Doct. opiniones conciliantur, an monasterium excludat substitutum, necne.

25 Testatoris mens adeo attendi debet, ut etiam si dispositio reddatur inutilis, ab ea tamen non sit recedendum.

26 Text. in §. sed & hoc præſenti, in auth. de sanctiss. episcop. limitatur.

27 Fratres minores, mendicantes, & Carmelitani, incapaces bonorum esse dicuntur.

DECISIO CXXVI.

An substitutio sub hac conditione facta, si sine liberis ex suo corpore legitime procreatis decesserit, censetur euenisse per ingressum monasterij: vel decessisse.

N D R E A S Fauentia Niciensis institutus eius filijs hereditibus vniuersalibus, altero ipsorum decedente sine liberis ex suo corpore legitime procreatis, eidē substituit alterum filium super uiuentem: contingit, mortuo patre, alterum dictorum filiorum postquam professus fuit religionem Carmelitanorum, decedere sine liberis ex suo corpore legitime procreatis. quæsitum fuit, an substitutio conditio eueniret, vel defecisset; Et prima fronte videbatur dici posse defecisse substitutionis conditionem, & monasterium, tanquam loco filij, substituto esse præferendum, quæ opinio tum legibus, quam rationibus, & doctorum testimonijs adiuuari potest.

Primo, ex textu in §. sed & hoc præſenti, in auth. de sanctiss. episcop. ex quo desumpta est authen. nisi rogati. C. ad Treb. vbi si institutio, vel substitutio ali cui factæ conditio apponatur, si sine liberis decesserit, ingressusque is fuerit monasterium, huiusmodi conditio inualida, & pro non scripta habetur. cuius text. rationem eam esse dicebat Ricard. Malumbr. relatus a Barto. in l. si ita quis. §. si cui. de leg. 2. & cons. 1. incip. Parmensis quidam. num. e. 2. † quia si talis conditio admitteretur, retraherentur homines a vita contemplatiua, qui timentes, ne si sine liberis decederent, eorum bona virtute substitutionis in aliam personam transferrentur, & ad matrimonium contrahendum potius, & sic ad actiuam vitam, quam ad religionem, & contemplatiuam, animum applicarent. quæ ratio firmari potest ex text. in l. quoties, & l. Titie si non nupserit. ff. de cond. & demonstra. vbi legatum mulieri relictum sub conditione, si non nupserit, remota conditione rāquam impeditiua matrimonij, deberet ergo a fortiori remouenda erit conditio, quæ religioni, continentique aduersatur † cum excellenter. contemplatiua vita sit, quam actiua. §. r. vbi glo. in verbo celsorem. in auth. de monachis. Archidia. in c. scripturis. 3. quæst. 1. sicut & alias videmus, † plures conditiones reici in iure, quæ publicæ utilitati aduersantur, vel aliquam in se turpitudinem continent. l. 1. & l. si filius. ff. de condi. instit. l. cum ibi nor. C. de his quæ pœ. nomine.

T 4 Secundo

Senatus Pedemont.

Secundo pro hac opinione facit, quia dato, quod talis conditio, si sine liberis, tanquam valida sustineri possit, circumscripita, remotaque dispositione d. §. sed & hoc presenti adhuc non diceretur verificata, nec adimpleta conditio in fauorem substituti, cum per ingressum monasterij non iudicetur quis sine liberis decessisse, & ex quo monasterium loco filij reputatur gl. fi. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. ob. c. in praesentia, cum ibi not. per Ca noni. de probatio. auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccles. vbi Ias. communem dicit, quem refert, & sequitur Baptista Villalobos in suis communibus opinio. litera. m. nu. 120. Bald. & Imo. in l. filius a patre ff. de her. inst. Alex. in l. vtrum. ff. de verb. oblig. quem refert. Afflict. decif. 320. nu. 9. & licet haec aequiparatio per fictionem introducta sit, vt sentit Bald. in alleg. auth. si qua mulier. & Felin. in d. c. in praesentia. num. 42. de prob. de beatque conditio specificet, & forma ad vnguem seruata, non autem per fictionem adimpleri. l. qui heredi, & l. Mzuius. ff. de cond. & demost. Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum. num. 13. ff. de libe. & posth. tamen quia haec fictio est a lege introducta super actu, de quo lex ipsa sponet de potest, vt scilicet fauore religionis monasterij loco filij habeatur, & vna cum filiis ad successionem admittatur, dicitur lex vere, non autem fiste, id facere, vt not. Ant. de Buttr. in consi. 20. relatus a Iaso. in l. si is qui pro emptore. num. 224. ff. de vscap. & de eo, tanquam de casu vero, iudicandum est, iuxta l. qui ad certum. ff. locati. l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pup. substit.

Tertio, hanc partem iuuare videtur conclusio illa 6 communiter recepta, quod si testator mulieri relinquat centum, si nupserit, si vero religionem ingressa fuerit quinquaginta tantum, ita potuerit monasterium ad maiorem summam centum aureorum mulieri relictam admitti, ac si mulier ipsa nuptias contraxisset, hanc conclusionem firmat Io. Andr. in additio. Specul. in 4. par. super rubr. de statu monacho. Roman. in l. stipulatio hoc modo concepta, colum. 7. verfic. vltimo ff. de verbo. oblig. quem refert & sequitur Barto. de Bellenzi in addition. ad Abba. in d. c. in praesentia; in versicu. & ex his patet decisio, extra de probatio. Iason. in authent. si qua mulier, versiculo, iuxta hanc partem. C. de sacrosan. eccle. Mattheus. notab. 52. incip. nota quod testator. Thomas Ferrar. cautel. 9. vbi tenendam hanc esse asserit, & ab ea non esse recedendum in consulendo, quem refert Boer. decif. 3. nume. 14. eandem opinionem tenet Carell. Corta in memoriali incip. conditio adiecta legato post Roma. quem refert in singul. 436. hatri consulti, sed est singul. 439. vbi dicit hoc didicisse ab Angelo in disputa. incip. nobilis quidam genere, & hanc esse communem opinionem attestatur Ripa in l. 1. numero. 62. ff. solut. matrimon. & Vinius in suis commun. opinio. in verbo, filiae relinquens pater, vbi ramen istud non procedere dicit, quando expresse pater voluntatem suam declarauit se nolle filiam posse consequi centum, nisi matrimonium contraxerit, eandem communem appellat Paris. in d. c. in praesentia. nume. 145. de probatio. si igitur non obstante speciali prouisione testatoris, qui de religione cogitauit, relinquendo quinquaginta mulieri monasterium ingredienti, ad plenus legatum centum aureorum monasterium contra voluntatem testatoris admittitur, multo magis illud statuendum erit, nulla facta est prouisio expressa a testatore, prout in quaestione proposita facta non fuit, de quo lex praesumit, quod si de monasterio cogitasset, verisimiliter voluisset substitutum ab eo excludi: prout hanc rationem sensisse videtur Cast. in authen. nisi rogati. nume. 4. C. ad Trebellia. quem sequitur Alex. consi. 121. nume. 12. volum. 2. ex tacita igitur mente testatoris a lege interpretata, dicendum videretur, locum non esse substitutioni admissio monasterio, 7 quemadmodum pluribus in casibus in iure positus, & circa mens testatoris, a lege suppleri, & intelligi solet. l.

cum auus. ff. de cond. & demonst. l. cum accutissim. C. de fideicommiss. facit gloss. in l. tale pactum in fi. ff. de pact. quam sequitur Alex. consi. 24. colum. pen. lib. 2. Deci. consi. 64. colum. fin. Curt. Ian. consi. 19. colum. penult.

Nec obstant, quae contra hanc primam opinionem adduci possent, scilicet hic expresse apparere de mente testatoris, voluisse monasterium excludi, & de eo cogitasse, dum vsus fuit iis verbis, & quod altero ipsorum decedente sine liberis ex suo corpore legitime procreatis, alterum superiuuentem substituebat, cum illa verba, de suo corpore procreatis, naturaliter, non autem ciuiliiter intelligi debeant. l. si ita quis. §. is cui, de lega. 2. l. fi. C. de his qui veniam aetatis impetraue, quia respondetur, quod etiam si expressa non fuissent huiusmodi verba, tacite tamen intelligerentur, cum appellatio filiorum simpliciter facta, intelligatur, de filiis ex se natis. l. fideicommissum. ff. de cond. & demonst. vnde, cum expressio eorum nihili operetur, quae tacite insunt l. 3. ff. de leg. 1. non recte. C. de fideiulioribus perinde habenda sunt illa verba, ac si non fuissent expressa, & per consequens facienda est interpretatio, ac si simpliciter conditio, si sine liberis, fuisset appposita secundum dispositionem d. §. sed & hoc presenti, in authen. de sanctiss. episc. qui de conditione simpliciter prolata, si sine liberis, loquitur, ita sentit Dynus relatus per Barto. in alleg. l. si ita quis. §. is cui, de leg. 2. & in supra allegato consi. 1. in princ. incip. Parmenis, quem sequitur Alex. consi. 121. num. 4. volum. 2. vbi per eadem fundamenta relata, a Bart. in supra dicto consi. hanc opinionem in fauorem monasterij sequutus fuit, & ante eum Bald. in c. in praesentia. num. 8. verfic. sed qui si testator, de proba. Cast. in l. Deo nobis. C. de episc. & cler. Abb. in d. c. in praesentia. num. 48. Felin. eo. c. num. 36. verfic. & ista denotant difficultatem, de probatio. Deci. consi. 674. num. 3. & consi. 259. nu. 2. expressim loquens in terminis nostris, quando essent apposta illa verba, si sine liberis ex suo corpore procreatis, & clarius in eisdem terminis in consi. 426. colum. 1. Ias. in auth. si qua mulier, colum. pen. C. de sacros. eccle. & licet in quaest. presenti filius substitutus alteri filio fuerit, non autem extraneus, quo casu augeri videtur difficultas, an monasterium filium substitutum excludat, nihilominus Deci. in superallegato consi. 426. colum. 2. etiam facta filiorum substitutione in fauorem monasterij, consuluit, contra c. quicunque 17. q. 4. quem text. interpretatur, & intelligit secundum mentem Anch. consi. 45. prima facie videretur, & vt. l. procedat, quando ageretur de exheredatione filij in totum, & de excludendo eum a portione legitimae, secus si de aliis bonis praeter legitimam tractaretur, quia in iis magis monasterio, & pia causa fauendum esset, quam filiis. vt sentit Aret. prael legato consi. 12. in causa Nicolai, colum. 2. Alex. consi. 62. nu. 8. volum. 3. quam etiam opinionem firmat ex praellegato text. in d. §. sed & hoc presenti, dupliciter eum inducendo, prout latius ibi per eum allegata videri poterunt.

Eandem opinionem in fauorem monasterij tenuit Ripa in l. si vnquam in 34. quaestio. C. de reuocand. donat. post plures ibi per eum allegatos, & latius in l. ex facto. §. si quis rogatus, nume. 38. cum sequen. ff. ad Trebell. 10 vbi per illa verba, & si sine liberis decesserit, ex suo corpore procreatis, non vult necessario manifestam reddi voluntatem testatoris, quod de monasterio cogitauerit, & de eo excludendo a successionem senserit, cum potuerit intelligere de exclusione adoptiuorum, & eorum, qui de legitimo matrimonio nati non sunt. eandem acerrime defendit Paris. in d. c. in praesentia. nu. 136. & sequen. de proba. Barba. per eum relatus, consi. 20. volum. 1. Bertrand. consi. 123. incip. theoria consultationis, vol. 2. in nouiter impressis. Rui. consi. 153. in fi. vol. 3. & nouissime hanc opinionem sequutus est Ay-
mo

mo Craue. confil. 152. col. 1. ubi eā communē esse attetur. his addi possunt, quæ citat Astor de Guidonibus inter confil. ult. uol. confil. 161. a. nu. 1. usque ad nu. 7. ubi nonnullæ ex superscriptis fundamentis citat.

Contraria opinio nem diuino tenet principia liter Jacob de Beluio. relatus a Bald. in d. l. Deo nobis. C. de episcop. & clericis, quod monasterium hoc casu substitutum non excludat: mouetur ea ratione, quia textus in alleg. §. sed & hoc præsentem procedit per interpretationem, & fictionem iuris, iuxta not. in d. c. in præsentia, de probatio. quæ interpretatio legis tunc locum habet, quando de mente testatoris expressa constat uoluisse uoluntatem suam subicere iuris interpretationi. Vbi uero uerba testatoris clara sunt, & eius mentem significancia, ex quibus uoluit dispositionem suam naturaliter, non autem ciuilitate, & per fictionem intelligi: tunc locum habere non debet supra allegatus text. Ex uerbis autem præsentis questionis, si sine liberis ex suo corpore procreatis decesserit, manifesta testatoris intentio colligitur, uoluisse intelligere de filiis naturalibus, & per naturalem generationem procreatis, non autem de interpretatis a lege: cum naturale millorum uerborum significationem communis loquendi usus suadeat, qui semper attendi debet. l. cum dellanionis. §. asinum. ff. de fundo instructo. l. librorum. §. quod tamen Cassius, de leg. 3. Bar. in l. omnes populi. nu. 39. de iust. & iur. Bal. in l. fin. quæst. 14. C. de her. instituen. not. Doct. in rub. ff. de no. ope. nunc. quo fit, ut ab hac testatoris dispositione recedendum non sit. l. generaliter. §. si. cum ibi not. C. de inst. & subst. l. in conditionibus. ff. de condi. & demonst. cum enim manifestus est sensus testatoris, uerborum interpretatio nusquam tantum ualeat, ut melior sensu existat, tunc est not. in l. 3. C. de libe. præte. cum nullum maius sit mentis nostræ testimonium quam qualitas inspecta uerborum l. labeo. §. idem. ff. de iup. legata. c. is autem 22. q. 2. Bald. in l. uoluntatis. C. de fidelicom.

Secunda ratio pro hac opinione adduci potest, quia ex in d. §. sed & hoc præsentem, dicitur esse exorbitans, propterea stricte intelligi debet, iuxta not. in l. si uero. §. de uiro. ff. solut. matr. & in auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles. Vnde cum loquatur in simplici conditione deficientium liberorum, non debet trahi ille rexr. ad conditionem mixtam, in qua addita esset illa qualitas, si sine liberis ex suo corpore legitime procreatis, quæ sibi simplici conditione non continetur mixta, iuxta not. per lasin. §. omnium. nu. 28. Inst. de actio. l. 1. 2. ff. de uerbo. oblig. maxime in exorbitantibus, & correcto rursus, ut not. Aret. in l. cum antiquis. C. de inoffic. testa. & licet appellari fauorabilis possit eius dispositio, tanquam introducta sit in fauorem monasterij, & pie cautæ, & tamen eius fauoris ratio haberi non debet, cum ius tertij, hoc est ipsorum filiorum lædatur. c. ex tenore de foro competent. ca. nuper de donatio. inter uir. & uxor. Castr. confil. 401. nu. 4. uol. primo: & maxime cum fauorabilis mere dici non possit ea dispositio, quæ mixtum in se fauorem, & odium contineat iux. no. per Dec. in l. uenia. nu. 5. C. de in ius uoc.

Tertio, confirmari potest hæc opinio, quia in potestate institui esse non debet, substitutionem a testatore factam eludere, & irritam reddere, argumento. l. ne in potestate, & l. si quis rem. ff. de arbitris Alex. confil. 49. lib. 2. sed si diceremus, per ingressum monasterij substitutum excludi, esset in potestate institui uoluntate testatoris eludere, quia conditionalia illa uerba, si sine liberis decesserit ex suo corpore legitime procreatis, a casu & fortune arbitrio dependenda, in potestatiuam conditionem hæredis grauati transferrentur, contra mentem testatoris, facileque esset ipsi instituto monasterio ingrediendo, substitutum excludere: quare non sine ratione in iure receptum est: quod si filium adoptiuum non operari defectum substitutionis facit sub condi-

tione si sine liberis decesserit. iuxta. l. si ita quis testamento. §. si. de leg. 2. & notatorum. per Doct. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. ne in potestate institui sit, per adoptionem filij substitutum excludere, ita hanc rationem uisus est sentire Calcanes confil. 2. nu. 11. licet eam non ita expresse declarat.

Ultimum erit fundamentum, quod, ut dicitur, saltem ad radicem ponit, quia in propoſita questione agitur de substitutione filij, non autem extranei, quo casu monasterium filium substitutum excludere non censetur, cum illi, & ratio naturalis, & paterna pietas successionem paternam consequent. l. scripto. ff. unde libe. l. filio. ff. de libe. & posth. not. laf. confil. 212. uol. 2. post Bal. Fulgo. & Alex. per cum allegatos. Ripa in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. nu. 41. ff. ad Treb. ubi contrariam Decij opinionem in confil. 426. a nobis supra relata, reprobatur, dum extra legitimam, magis monasterio, quam filio fauendum esse asserit, Boer. decif. 354. nume. 7. post Beltrand. & præd. Pap. per cum allegatos. Gratus resp. 3. nu. 61. referens Socinum in l. cum aquas. ff. de condi. & demonst. moueturque; ea ratio, quod a communiter accidentibus, & ex coniectura mente testatoris, uideamus, patres uelle bona ad filios, potiusquam ad ecclesiam peruenire, cum iure naturali inspecto ad patrum successionem filij uocentur, ut pulchre notat Oldra. confil. 94. nu. 8.

Hanc igitur opinionem in fauorem liberorum sequutus est, ut principaliter tenuit Iaco. de Beluio in d. §. sed & hoc præsentem, Bald. & Cast. in d. l. Deo nobis. C. de episcop. & cleri. & idem Bald. in auth. nili rogati. C. ad Trebel. prat. Pap. in forma libelli quo agitur ad substitutionem, in uersic. ex suo corpore, plures congerit Ripa hanc opinionem tenentes, in l. ex facto. §. si quis rogatus. nu. 37. uer. & ideo pro substituto. ff. ad Trebel. Gratus d. confil. 111. nu. 49. post Fulgo. And. Barba. & Corne. per cum allegatos, hanc communem esse attestantes, Deci. in c. in præsentia nu. 53. circa finem numeri, de proba. dum uult præferri uoluntatem testatoris, quando appareret testatorem de monasterio cogitasse, & uoluisse substitutum admitti, prout ex uerbis quætionis nostræ colligi eius uoluntas potest eandem sequitur Boer. d. decif. 354. nu. 6 uersu. tamen primæ inhæret, post Calca. ibi per cum allegatum, confil. 20. nu. 1. & ante eum Alex. sibi ipsi contrarius, in confil. 18. uol. primo. alijque citati a Vida. lib. 1. uar. resol. c. 19. nu. 8. ad quam uarietatem miror neminem ex scribentibus, quos uiderim aduertisse: & nouissime hanc opinionem Moder. Paris. firmant confil. 15. nu. 27. & in additio. ad Alexan. confil. 121 lib. 2. Astor de Guidonibus d. confil. 161. a. nu. 8. usque ad nu. 27. exclusiue, ubi etiam responderet ad aliqua in contrarium adducta, Nata confil. 602. nu. 4. post plures per cum citatos, Boer. confil. 114. nu. 21. & 22. uol. 2. ubi etiam ad contraria respondet: ex quibus dici potest istam esse crebriorem sententiam.

His rationibus, & auctoritatibus firmata hac secunda opinio, non uidentur obſtare in contrarium adducta, & primo fundamentum. §. sed & hoc præsentem, super quo textu tota uis consistit, de sanctissimis episcopis, aduersari non uidetur, quia satis ex primo huius secundæ opinionis argumento, clare responsum apparet, scilicet, illius textum loqui de conditione simplici, si sine liberis, non autem quando adiecta essent illa uerba, ex suo corpore procreatis, quia expressa redditur uoluntas testatoris uoluisse monasterium excludi, alias illa uerba adiecta superfluo starent & nihil operarentur contra regulam. l. si quando. ff. de leg. 1. & cap. si Papa de priuilegijs lib. 6. cum aliis late adductis per Crauet. confil. 135. nu. 24. salua enim ratione recti sermonis non aliter possent intelligi illa uerba, nisi de liberis ex procreatione naturali genitis, non autem a iure interpretatis cum disponentis uoluntas secundum communem loquendi usum declaratur, iuribus supra allegatis,

gatis, quibus addo Roma. consil. 179. nu. 5. Soci. consil. 37. vol. 3. timo a verisimilitudine arguendo, verisimile est testatorem id sensisse, quod cōmuni loquendi vsui conuenit, Angel. consil. 261. col. 3. Soci. in l. cum testamento. ff. de rebus dub. quia si testator monasterio voluisset bona sua conferri, casu quo alter filiorum ingrederetur monasterium, profecto, non per verba naturalia, & naturalem procreationem importātia loquutus fuisset, sed simpliciter conditionem, si sine liberis, appo- fuisset, quare cum dicendum non sit dispositionem illius textus intelligi debere, & seruari contra expressam voluntatem testatoris, ne plures fīctiones, pluraq; specialia in eo inducamus contra reg. l. 1. C. de dotis promissione, eatenus erit intelligendus, quatenus de mente testatoris expresse non constat, & sic, quando simpliciter conditionem, si sine liberis, appo- fuisset, nulla alia expressiori clausula adiecta.

20 Non obstat secundū fundamentum, quod monasterium loco filij habeatur, quia responderetur per Fely. in c. in praesentia. de probatio. nu. 58. referentem Bal. in l. filium, de ijs qui sunt sui vel alieni iuris. quod fatuitas dicitur allegare, monasteriū loco filij haberi, quia nulli bi id expressum legitur, multisq; rationibus illud admit- tendum non esse, ostendit, eodem modo responderet & Didac. lib. 1. varia. resolu. c. 19. nu. 6. post Bar. Bal. Imol. Castren. & alios in locis per eum relatis, Ripa, in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, nu. 37. ad Treb. vers. item dicitur, quod monasterium, & in l. si vnquam quaest. 34. nu. 93. C. de reuo. donatio. dicens post Bald. & Ias. quos refert, monasterium nō haberi loco filij, nisi in casibus a iure expressis, idem dicit Paris. in d. c. in praesentia nu. 133. de probatio. & in consil. 65. nu. 10. & 11. lib. 2.

Nec obstat ratio illa per Ricardum Malumbr. ad text. adducta. in d. §. sed & hoc praesenti: scilicet conditionem pro non scripta fauore monasterij haberi, ne retrahantur homines a vita contemplatiua. quia re- sponderi potest, quod hanc rationem considerabilem non esse, cum verisimile non sit eum, qui ad monasticam vitam suscipiendam mouetur, & spiritu Dei duci- tur, retrahā proposito religionis, ex eo, quod si de- cesserit sine liberis, alius sit ei substitutus, cum scri- ptum legatur Lucz cap. 9. in fine, nemo mittens ma- num ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei, nam per ingressum monasterij mundo quis renun- tiat, & paupertatem vouet c. uidua 20. quaest. 1. & hanc responsum adducit Rip. in alleg. §. si quis roga- tus, nu. 37. & ante eum Deci. in alleg. c. in praesentia, nu. 58. vers. pro resolutione. Ias. consil. 43. col. 5. ver. tertio responderetur, vol. 2. & nouissime hanc Richardi ratio- nem pluribus rationibus improbat Didacus d. cap. 19. lib. 1. varia. resolu. nu. 7. vers. sed & haec ratio & c.

Non obstat, tertium fundamentum sumptum ab 22 ab conclusione, quod si fiat mulieri legatum de mi- nori summa si religionem ingressa fuerit, de maiori ve- ro pecuniae quantitate fuerit illi prouisum, si matrimo- nium contraxerit, quod per ingressum monasterij non amittat pinguius legatum, ex quo remouetur dicta cō- ditio tanquam impeditiua uitae contemplatiuae. quia responderetur, non absolute dici posse illam esse cōm- munem conclusionem, cum multos habeat contradi- ctōres connumeratos in additio. Mathesil. ad notab. 32. supra a legatum, ultra quos addo Ias. late consil. 43. col. 4. uerū non obstat, vol. 2. ubi attestatur, in contra- rium esse communem opinionem, quae per generalem consuetudinem obseruatur, vt minus filiabus monas- terium ingredientibus relinquatur, quam si matrimo- nio iungantur, cum maiores expensae in matrimonio carnali, quam in spirituali interueniant, eandem ante Ias. communem esse, & ita de facto seruari dixit Petrus de Ancha. in c. nemo potest, col. 3. vers. quinto pone. extra de reg. iur. in 6. Deci. consil. 419. & clarius in d. c. in praesentia nu. 59. vers. in contrarium tamen, de probat.

vbi in specie respondet ad text. in l. Titia si non nupse- rit. ff. de condi. & de. monstr. super quo, dicta conclusio fundata erat Ioan. de Monteferato in repe. l. nemo po- test, col. 3. i. uers. ante quam deueniam. ff. de leg. 1. vbi dicit istam opi. esse equiorem, & magis consonam vo- luntati testatoris, q̄ etiam sequitur Didac. lib. 1. uariar. resolu. c. 19. nu. 9. vbi multa de intellectu d. l. Titia si nupserit. ff. de condi. & demon. plures etiam alij allegari possent contra dictam conclusionē tenentes, quos con- sulto praeterco, cum hic nobis principaliter de ea quae- stione tractandum non sit. Praeterea diuersa est ratio in ter hos casus. Nam in casu l. Titia, filia per ingressum in monasterium minus perciperet: in casu autem no- stro filius ingrediendo monasterium nihil amittit.

Non obstat consilium Deci. 426. col. 1. dum multis rationibus in fauorem monasterij concludit, etiā in co- casu, quo filij inter se substituti fuissent sub ea conditio- ne, si sine liberis, ex suo corpore procreatis alter decesse- rit, quia nihil faciendi est eius auctoritas, cum sibi ipsi contrarius fuerit, in l. licet. C. de pac. ubi concludit, filius magis, quam monasterio, etiam vltra legitimam, fauendum esse, & in consil. 419. nu. 4. ubi tenet volunta- tem testatoris impediri nō debere fauore religionis, & ecclesiae, quem sequuntur, & approbat Mod. Paris. in annot. ad alleg. l. licet, & in cap. in praesentia, de probat. Ias. consil. 212. volum. 2. col. fin. vbi plures responso- nes contrariae opinionis affert, quas hic referre superuacui, & inutile foret.

Ex supradictis igitur patet quam lato in pelago ver- 24 satur haec quæstio, in qua distinguendū esse puto, quod, aut expresse appareat de mente testatoris voluisse mo- nasterium excludere, apponendo conditionem, si sine liberis decesserit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis, vel si sine liberis ex suo corpore procreatis, & tunc existimarem ueriores esse hanc opinionem, quod scilicet nō admittatur mo- nasterium, sed substitutus: cū testatoris uoluntas sem- per attendi debeat, §. disponat. auth. de nupt. l. cum vi- 25 rum. C. de fideicommiss. quod adeo uerum est, vt etiā si dispositio reddatur inutilis, ab ea recedendum non sit. l. si quis a filio, in prin. ff. de lega. 1. no. Ias. in l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pup. ex illis autē verbis necessario infertur, qd cogitauerit de exclusionē monasterij, quia dato, qd monasteriū loco filij habeatur respectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex suo corpo- re, sed a lege, per fīctionem introductus, quo fit, vt ta- lis eius mens presumatur. qualis secundum rectum ser- monem procedere potest vt not. Bart. in l. si. nu. 2. ad Trebel. Cur. lun. consil. 57. incip. habita. col. 4. quem re- fert Belon. consil. 53. nu. 6. Aut non constat de expressa mente testatoris, quod monasterium uoluerit excludere, quia simpliciter loquutus sit testator, si sine liberis decesserit: tunc enim legis interpretationem locum habet, & militat dispositio. §. sed & hoc praesenti. de sanctiss. episc. per quem tex. prima opinio procedere, & sustineri posset, ita uidentur distinguere Deci. in d. c. in praesentia. & ibi ceteri Doct. Ripa in alleg. §. si quis rogatus,

26 quod tamen locū haberet, vbi cūq; extraneus esset substitutus, secus si filius, quia vt supra dixi, secundum magis communem opinionem, filius substitutus, mo- nasterio esset preferendus, ut concludit Ripa in alleg. §. si quis rogatus. nu. 41. & Boer decif. 354. num. 7. cum alijs pluribus supra allegatis, quibus addo Gratium d. consil. 111. nu. 9. vol. 2. Berod. d. consil. 114. nu. 21. & seq. vol. 2. Ex qua communi conclusione limitari posset tex. in d. §. sed & hoc praesenti, qui aliam notabilem re- cipit declarationem, vt loquatur ille & tex. in monas- terio capace bonorum, ad hoc, vt fauorabilis illa dispo- sitio effectum sortiri possit, secus est in monasterio in capace, prout communiter declarat, exemplificanq; Doct. in d. c. in praesentia. scilicet in fratribus mi- 27 bus, qui omnino incapaces esse dicuntur, & in fratri- bus,

bus mendicantibus, clem. exiul. de verb. sig. & late not. A. ex. conf. 13. col. 1. & 2. vol. 3. Soc. conf. 92. col. 3. vol. 1. Rippa in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. nu. 42. Paris. d. conf. 63. nu. 1. lib. 2. & Boc. in alleg. decif. 34. nu. 8. Cum igitur in terminis questionis nostræ concurrant hæc due restrictiones. ad d. §. sed & hoc præfenti, sci. iet quod natus substitutus reperitur, non autē extraneus, & quod vnus ex ipsius liberis ingressus fuerit monasterium Carmelitanorum, quod in numero mendicantium habetur, iux. not. per Dec. in d. c. in præfenti. no. 70. in fine, & Feij. in eodem c. p. no. 13. cessabunt difficultates, & variz Doctorum opiniones, quæ supra allegata fuere. Ideo locum esse substitutioni contra monasterium iudicatur Senatus, cum statibus prædictis extra difficultatem, quæstio nostra verteretur, & idem censuit, vbi monasterium esset capax, & descendens a testatore esset substitutus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Femina nupta extra familiam, non est de familia patris, sed vtri.*
- 2 *Indiviso mens testatoris videtur conformis statuto, ideo ab eo interpretationem recipere debet.*
- 3 *Retrahitus agnatis, & generi concessus, stante statuto, quod existentibus masculis femina non succedant, mulieribus non competit.*
- 4 *Dispositio inducitur in favorem agnationis non comprehendit feminas in quibus finitur agnatio.*
- 5 *Indefinita non refertur ad omnes, vbi non est uniformis ratio.*
- 6 *Idem iudicatur de principio principiante, quod de his quæ subsequuntur.*
- 7 *Differentia constituitur inter eum, qui dicit se de familia, & eum, qui de domo & de cognomine se proficitur.*
- 8 *Clavus volens quod bona per se in familia conferuerent, prohibet feminas a successione huiusmodi bonorum.*
- 9 *Femina exclusa a substitutione ob id, quod extra familiam sit, non prohibetur capere pro se tantum, & eius vita durante.*

DECISIO CXXVII.

Femina nupta extra familiam an excludatur a substitutione, in qua vocatur proximiores de agnatione &c.

TESTATOR quidam de Binellatis a Saullia no. iorem: suo vltimo testamento hæredem instituit, eique decedenti sine filiis, substituit proximiores in gradu succedendi de domo, & de cognomine de Binellatis.

De num. mortua sorore hæredem instituta, quædam Margaria neptis testatoris ex fratre, nupta in domo de Agnellonis tãquam proximior petijt ab hæredibus sororis institutæ sibi hæreditatē testatoris restitui, proponendo, conditionem fideicommissi cūenisse scq; esse proximiorē de cognomine de Binellatis, aduersus q, quidam Bernardinus Binellatus se opposuit, hæreditatem sibi spectare contendens, eo quod esset proximior de domo de Binellatis, ideoq; feminam excludi debere, quia nupta, in agnatione de Agnellonis iam non sit de domo Binellatorum, dubitatum fuit, quænam partijus foveret. Et pro muliere infra scripta a: gumenta videbantur virgere.

Primo, quod ipsa erat proximior testatori, hærediq; instituta, & propterea in ea verificabantur verba testatoris, qui vim non fecerat, an proximior de Binellatis esset masculus vel femina, ideo vocata censebatur ex dispositione l. maximum vitium, C. de lib. præter. proximiorumq; appellatione comprehendebatur etiam femina, & ex ea descendentes, vt late no. Tiraq. multa ad hoc suo more cumulans, in tit. de retrad. Ligna. §. 1. glo. 9. nu. 201. & Paris. conf. 88. nu. 13. lib. 2. diciturq; de calata Paris. conf. 33. nu. 4. lib. 3. ac de agnatione, & parentelia Aleiat. conf. 69.

Secundo pro eadem muliere allegabatur, quod licet femina nupta extra familiam sit finis, & vltimus terminus agnationis, nihilominus est de agnatione, & familia patris si voluntis C. de fideicommissis 1. 2. circa principium. ff. vnde legit. l. pronuntiatio. ff. de verborum. signifi. §. hæc quidem Inst. de legit. agnato. successio. Et quævis illa iura non loquantur in sorore nupta, tamē Doct. idem dicunt, si esset nupta Paris. conf. 23. nu. 45. vol. 1. post Paul. de Cast. Corn. Alex. Soci. Ger. & plura iura per eum allegata, loquens in nupta extra familiam patris, & conf. 63. num. 4. lib. 2. ac conf. 31. nu. 13. eod. lib. conf. 47. num. 56. lib. 3. Rub. conf. 63. & conf. 106. Bertrand. conf. 182. nu. 6. lib. 3. in 2. parte Bald. & Paul. de Cast. in d. l. voluntas. Alex. conf. 56. nu. 4. vol. 1. Rippa responsio. 3. nu. 3. lib. 2. Soci. conf. 227. incipiente, præfens & c. col. 8. vers. quibus non obstantibus. Card. conf. 91. col. 2. Dec. in l. foemina. nu. 95. ff. de reg. iur. & consil. 287. in ciuitate Placentiæ. num. 12. Cagno. in l. cum quadam puella. num. 13. ff. de iurisdic. omni. iud. Corn. conf. 230. nu. 1. lib. 3. Curt. conf. 63. col. 16. in fi. Crauet. conf. 67. nu. 3. his addo Soci. lun. conf. 1. nu. 23. 44. 58. & late conf. 94. nu. 7. & pluribus sequ. vol. 1. vbi respondet ad conf. Corn. in contr. iur. adducta. nam & si finis sit vltimus terminus cuiuslibet rei, artamen habet eandem naturam, & substantiam, quam habet principium eiusdem rei, imo magis inspicieus est finis, quam initium c. cum missa, in princ. de elect. lib. 6. l. si stipulatus essem abs te. ff. de verb. obliga. cum alijs allegatis per glo. in c. dudum, el primo, de e. eccl. & in c. scientes, de censu.

Tertio facit regula, q. vna pars testamenti aliam declarat. l. qui filiabz. ff. de leg. 2. cum similibus, sed cum in principio testamenti instituta esset soror, & sic foemina, videtur esse de mente testatoris, quod etiam in substitutione voluerit posse admitti foeminam, ita in simili casu determinat Crau. conf. 270. col. 1. & 2. & clarus conf. 306. nu. 5. lat. conf. 55. lib. 3. & conf. 115. lib. 4. Rui. conf. 24. nu. 3. lib. 3. Paris. conf. 33. nu. 7. lib. 3. præsertim, cum testator in verbis conditionibus rationem filiorum ipsius sororis instituit, qui omnino erant extra familiam, etiam habuerit ergo tanto magis videtur voluisse hanc foeminam, quæ erat adhuc de familia (vt supra dixi) in hæreditate succedere, quæ opinio pro foemina adeo vera videtur, vt etiam locū, habere dicatur, si in eodem testamento esset facta mentio masculinitatis, prout in hoc casu ita consulti Paris. d. conf. 33. nu. 5. & nu. 9. lib. 3. & hoc argumentum visum fuit multum virgere, quod non fuerit facta substitutio principaliter favore agnationis.

Contrariam opinionem propouuerunt nonnulli Senatores, pro qua adducta fuerunt infra scripta fundamenta.

- 1 In primis, ex eo quod dici posset foeminam nuptam extra familiam non esse de familia patris, sed vtri. l. quicumque. C. de re militari. lib. 1. 2. cap. hæc imago, 33. quæst. 5. glo. & Bald. in l. etiam. col. fi. C. test. Specu. in tit. qui filij sint legit. vers. nec vicamus. Bar. in l. quoties, circa medium. v. c. si nota singulariter. C. de priuileg. secular. lib. 12. Anch. conf. 152. plura sunt dubia. col. 2. & 3. Curt. Sen. conf. 40. col. 4. & 5. Rui. conf. 141. lib. 3. & conf. 24. nu. 12. lib. 2. Grat. conf. 67. & 68. lib. 2. Goz. d. conf. 34. nu. 15. & conf. 79. nu. 7. Alcia. conf. 126. nu. 13. Soci. lun. conf. 168. nu. 39. lib. 2. Riminal. conf. 185. num. 3. lib. 1. Coriet. singu. 240. Cagno. post Alex. per eum relatum in l. eda. nu. 70. ff. si cert. petat. Quinimo non dicitur talis foemina esse de cognomine paterno, ut per Corn. conf. 41. nu. 10. & 11. lib. 4. conf. 55. col. pen. lib. 1. & conf. 26. lib. 4. Socy. conf. 30. col. 3. lib. 1. idcirco talem foeminam non esse ad successionem admittendam. [Crau. conf. 306. nu. 50. & conf. 270. nu. 3. C. ph. conf. 169. Prospe. pachietus co. si 95. nu. 57. & seq. Burs. conf. 1. nu. 39. Dida. in repet. c. Ray.

in primo

in primo. nu. 24. vbi citat infra scriptos versus euri-
dis Mulier egressa paternis ædibus non amplius est pa-
rentum sed coniugis.]

Secundo pro masculo virgine videtur, quod cum ex-
taret statutum in loco Sautiliani disponens, mulierem
dotatam non succedere, cuius statuti ea ratio videtur,
2 vt bona conferrentur in agnatione, ¶ mens autem tes-
tatoris intelligatur cõformis statuto, ideo verba ipsius
a statuto, & lege municipali interpretatione recipere
debent, iux. no. per Bar. in l. heredes mei §. cum ita. ff. ad
Treb. & late per Dec. in consil. 397. nu. 7. Nat. in e. quam
uis, quæst. 19. col. 79. vers. octauo facit Barba. in c. Ray.
col. 3. vers. ego hunc articulum, extra de testa. & in his
terminis ita consuluit per hanc rationem Corn. consil.
3 41. nu. 7. lib. 4. Alcia. consil. 52. in fi. & facit quod ¶ quam
uis scõmuna admittatur ad retrahũ generi concessum,
ut cumulatiuissime probat Tiraq. in tracta. de retrah. li.
gna. §. 1. glo. 9. nu. 239. & 141. tamen, illud non proce-
dit stante statuto, quod existentibus masculis, feminae
non succedant, vt per eundem Tiraq. dicto. tit. §. 1. glo.
8. nu. 13. vbi concordantes adducit.

Tertio, pro masculo agnato adducitur, quod verba
illa, de domo, & cognomine de Binellatis essent super-
flua, nisi per ea intelligerentur vocati masculi agnati,
quia alias satis fuisset dicere, proximiores ipsius testa-
toris, sed nihil debet esse in dispositione superfluum. §.
quibus, in prima constitutione Cigitur & c.

4 Quarto, pro hac opinione facit, ¶ quod dispositio in
ducta in fauorem agnationis & domus non compre-
hendit feminas, in quibus finitur agnatio, iuxta vulga-
ram opi. lo. de Ana. in consil. 4. incip. visis statutis col. 2.
vers. circa vero secundum dubium, cum quo plerique
Doct. transeunt, præsertim Ruy. 146. nu. 4. lib. 2. Paris.
consil. 22. nu. 41. & consil. 40. nu. 43. lib. 3. Alciar. consil.
69. incip. pien. Visis his, col. 1. Riminal. consil. 121. lib. 1.
Crau. consil. 180. & consil. 250. ac consil. 306. & ratio est,
5 ¶ quia indefinita non refertur ad omnia, vbi non est
vniformis ratio, secundum Bal. in l. tres fratres in prin.
fi. de pact. & Dec. in consil. 309. nu. 13. Soci. lun. in consil.
1. nu. 115. consil. 23. nu. 27. lib. 1. consil. 9. nu. 7. consil. 168.
nu. 29. & nu. 50. & consil. 186. nu. 10. lib. 2.

Neque obstant pro prima parte adducta, quia ad pri-
mum respondetur, id non procedere, quia licet etiam
femina sit proximior, tamen non dicitur esse de agna-
tione, per ea quæ proxime dicta sunt, & quia illa dictio
de agnatione, vel de cognomine, factũ ipsum demon-
strat, vt in terminis dicit Guid. Pap. quæst. 25. & Deci.
consil. 263. Et cum appareat de mente testatoris, non
habet iocum l. maximum vitium, quæ loquitur ab inte-
stato, & in filiabus, quibus debetur legitima.

6 Ad secundum respondetur, ¶ quod non iudicatur
idem de fine, quod de principio, quando est diuersa ra-
tio quinimo idem iudicatur de principio principiãre,
quod iudicatur de his, quæ subsequuntur, vnde licet filia
sit agnata, tamen quia est principium alterius agna-
tionis, & cognominis, idem de ea iudicatur quod de
alijs ab ea procreatis, quide alia agnatione sunt & ita
per hanc rationem in terminis casus nostri consuluit
Curt. lun. consil. 154. num. 3. & consil. 172. nu. 5. necnon
Crau. consil. 270. nu. 3.

Neque etiam obstant, l. voluntas, & alia iura præalle-
gata, quia loquuntur in penali prohibitione alienandi,
ideo non punitur quis alienans in feminam, & pena
non est extendenda c. Raynurius de testa. in 6. Secus in
casu isto, vbi non agitur de alienatione, sed potius qd
bona in agnatione conferrentur, & in his terminis cõ-
sultuit Mant. consil. 116. col. fi.

7 Secundo respondetur, quod l. voluntas loquitur de
familia, ¶ secus vero quando dicitur de domo, & de co-
gnomine propter communem vsũ loquendi, ita re-
spondet Corn. consil. 41. nu. 11 lib. 4. licet hæc respon-
sio non moueat cum non sit tuta, ex his, quæ scribit So-

ci. iun. d. consil. 94. nu. 8. & seq. vol. 1.

Tertio respondetur, qd l. prædicta loquitur in filia,
quæ dicitur de familia testatoris, & patris, non autem
in alia femina transuersali, quæ non est in familia, nec
supposita potestati testatoris l. pronuntiatio. §. cõi iure.
ff. de verb. sign. Corn. in consil. 229. col. fin. lib. 3.

Ad tertium argumentum respondetur, aliam esse ra-
tionem in fore instituta propter proximitatem sangui-
nis, aut aliam a testatore consideratam, quæ non mili-
tat in casu nostro in hac femina, quæ longiori gradu
distat a testatore, prout in his terminis dicit Gozad. 36.
79. nu. 14. & hæc opinio in fauorem agnati masculi tan-
to fortius procederet, si in testamento facta esset men-
tio masculinitatis, ¶ aut adiecta clausula, volens bona
perpetuo conferuari in familia, per ea, quæ dicit Paris.
in consil. 63. nu. 4. & nu. 23. vol. 2. Quamuis idem Paris.
sibi ipsi contrarius aliter teneat in consil. 35. num. 3. &
nu. 9. lib. 3.

Verum quia punctus, & passus iste videbatur satis du-
bius, & periculosus, prout in hoc casu dicit Alciat. in d.
consil. 69. num. 3. ideo aliqui ex dominis existimabant,
9 posse ex æquitate causam hanc determinari, ¶ vt mul-
lier admitatur durante vita ipsius, & ea mortua hære-
ditas reuertatur ad agnatos masculos, quæ opinio vide-
batur esse de mente Alex. in consil. 81. col. fi. lib. 6. & cla-
rius Paris. in consil. 35. & consil. 47. nu. 68. lib. 3 pro qua
opi. facit text. in l. Statius florus. §. Cornelio Felici. ff. de
iur. fis. qui tex. ampliatur etiam, quando agitur de vo-
luntate testatoris, vt sentit Ruyn. in consil. 122. incip. e.
de duobus col. 4. vers. & non obstat quod testator. Ni-
hilominus omiſſa hæc distinctio, Senatus sequutus
est secundam opinionem pro agnato indistincte facien-
tem ex rationibus superius relatis.

SVMMARIVM.

- 1 Testis iterato examinandus an possit se referre ad priorem suã
depositionem, vel cogatur extensè testificari, & num. 7. cum
pluribus sequentibus tractatur.
- 2 Expressum illud esse dicitur, quod relationem habet ad aliud,
quod etiam in ultimis voluntatibus locum habet, & nu. 4.
- 3 Productio generatis scripturarum, quæ relationem habet ad
aliud, quod certum sit, admittitur.
- 5 Rationes reddidisse quis dicitur, qui codicem rationum suarũ
legendum exhibuit.
- 6 Stante editio, quod notarij omnes contractus in publicum in-
strumentum redactos denotare debeant, sufficit iudici ex-
hibere scripturas legendas, quæ in se tales contractus conti-
nent, & nu. 17. declaratur.
- 8 Vnde uocis probatio præfertur uoci mortuæ.
- 9 Accusationes, & testimonia per scripturas præferri non posse
iure canonico cautum est.
- 10 Testis præmeditatum sermonem referens, & nimis animosè de-
ponens rejicitur.
- 11 Testium probatio in arbitrio iudicis posita est.
- 12 Testium depositionibus in alia curia examinatis standum non
est, sed iterato deponere coguntur.
- 13 Propalationes, quæ vigore monitorialium sunt maxime disfe-
runt a iuratis testium depositionibus.
- 14 Geminatio uerborum eam uoluntatem ostendit.
- 15 Expressio specifica ubi requiritur non sufficit illud exprimi per
relationem ad aliud.
- 16 Clausula, ita tamen, restrictiue, & determinatiue stat formam
que inducere dicitur.

DECISIO. CXXVIII.

Stante decreto sine rescripto Ducali, quod testes examina-
di, qui alias propalasse dicantur, in eorum repetitione ad extra
sum deponere debeant, an possint petere sibi legi primam co-
di depositionem, & ad eam se referre, an vero compellantur, extra
se deponere.

Rescripto

- R**ESCRIPTO domicali cautum legitur, quod testes examinandi, qui alias propalasse dicuntur, in eorū repetitione ad extensum deponere debeant, ita tamen, quod si petāt eis legi ipsas propalationes, concedatur earum lectura, & post eam ad extensum fiat depositio; vnus testis, cū examinaretur, petijt sibi legi primam eius depositionem, quā lecta noluit ad extensum deponere sed se eius depositioni retulit, protestando nolle aliter attēta maxime imbecillitate memorię, deponere: quāritur an compelli possit ad extensum testificari, vel sit recipienda depositio relatiua. Et aliquorum fuit opinio sufficere depositionem relatiuam, per ea quę no. Bar. in l. eos. nu. 8. ff. de falsis: vbi sentit valere depositionem testis relatiuam ad primum dictum iudice acquiescente, quā opinionem sequitur idem Bar. in l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. quem refert, & sequitur Guid. Pap. decilio.
72. nu. 2. nam si satis expressa, & certa ea esse dicuntur, quę relationem habent ad aliud, quod certum sit l. asse. toto. ff. de hęred. inst. l. si ita scripto. ff. de cond. & demōstr. l. certum. cum ibi no. ff. si cert. per. l. vbi non apparet. §. illud. ff. de verb. oblig. vbi Ang. no. quod licet in appellatione a sententia interloquutoria exprimi in specie grauamen debeat, iux. de. appellanti. de appell. nihilominus sufficere se referre eam partem actorum, in quibus reperitur grauatus, quem sequitur Alex. cōf. 80. num. 9. vol. 1. & in alleg. l. vbi non apparet. §. illud. de verb. oblig. nam illud, quod per relationem constat proprie cōstitat iudicium, vt no. las. in l. ait Prator. §. si iudex, nu. 5. ff. de re iudi. & ibi Rip. in prin. Paris. cōf. 2. nu. 14. vol. 3. latissime, & in materia productionis scripturatum & quod sufficiat generalis productio, quę relationem ad aliud, quod certum sit, habeat, tenet Craue. in tract. de antiq. tempor. particula. incip. quęritur, nu. 22. Docto. in c. imputari, extra de fide instrum. §. quod etiam in vltimis voluntariis locum habere videmus. nam licet hęredū nomina exprimi a testatore debeant in testō nuncupatiuo. l. iudemus. C. de test. l. hęredes palam, in prin. ff. co. rit. valebit tñ eorum expressio implicita, relata ad certā scripturā, iux. no. per Bart. in l. si ita scripto. ff. de cond. & dem. Alex. pñ. 176. nu. 6. vol. 5. las. in allegat. l. a Diuo Pio. §. si iudex, nu. 3. ff. de re iudi.
- Secundo pro hac parte adduci potest id, quod not. Abb. in cōf. 28. nu. 1. vol. 1. ubi si officialis publicus obligatus ad rationes reddendas satisfaciit obligationi, si codicem suum rationum, vel membranas legendas tradat l. argentiarius. §. editio. ff. de edendo, & in specie quęstionis ibi propositę consuluit Abb. dict. cōf. 28.
6. si stante statuto, quod cōtractus omnes, qui in publicis rediguntur instrumentum, denuntiari debeant a notariis, sufficere si exhibeantur iudici omnes scripturę, quę huiusmodi cōtractus descriptos habeant, quia perinde erit, ac si omnes, & singulos cōtractus specificē denuntiassent, ergo satisfactum rescritto etiam dicitur, si primam suam depositionem legendam testis exhibeat, ex cuius lectura maior certitudo, & expressio, quam ex verbali depositione colligitur: argu. eorum, quę tradit glo. in §. si. Inst. de gradib. cognitionem. cap. quoniam contra. de probatio. Hanc Bar. opinionem in alleg. l. eos, & in l. legata inutiliter. de leg. 1. sequi videtur Bald. in l. gesta. C. de re iudic. dum cum simpliciter refert, Alex. cōf. 133. nu. 4. volum. 1. Abb. in c. cum in tua. nu. 3. extra de testib. Rip. in l. ait Prator. §. si iudex, nu. 3. ff. de re iud. Guid. Pap. q. 72. num. 2. ubi remissuē allegat doctrinam Bar. in d. legata inutiliter, Boer. dec. 108. nu. 7. & nu. 9. in fine.
- His tamen non obstantibus, contrariū de cōsum fuit, per ea, quę scribit Bal. in l. si. C. de testib. in fin. ubi concludit, si testes iterato deponentes clare deponere debeant, non autem se referre ad priorem testificationem, tum quia consula diceretur huiusmodi depositio, tum etiam, quia super iis testes repererentur, si liceret ad

priorem se remittere depositionem, quam opinionem sequi videtur idem Bald. sumpta ratione per cum allegata in l. iusiurandi. nu. 3. C. de testib. dum ponit quęstionem, an testis possit testimonium suum in scriptis porrigere iudici siue tabellioni, quod fieri posse cōcludit, dummodo depositionem suam recitet, ratioq; ibi redditur, quia in testes requiritur viuę vocis actus, cum dicatur per viuam vocem. §. si vero tale aliquid auth. de instr. caut. & fide, dum vult, si digniora esse testimonio, quę viuā voce dicitur, quā per scripturam ipsam, quę mortuę voci æquiparatur, & hanc opinionem sequutus est Castr. cōf. 168. nu. 2. vol. 1. dicens testem specificē debere testificari, non autem consule per relationem ad aliam suam depositionem.

9. si Præterea hæc opinio confirmari potest ex tex. in c. testes. 4. quęst. 9. & c. relatum. 2. quęst. 5. ubi canonici patrum institutis sepius cautum legitur, accusationes, nec testimonia vlla per scripturas posse proferri, ad idem est etiam tex. in c. testes. 3. quęst. 9. vbi habetur, testes per quamcunque scripturam testimonium ferre non posse Spec. in tit. de test. §. nunc tractandum nu. 17. Fely. in c. de testibus. nu. 17. de testib. & licet Bald. in alleg. l. iusiurandi contrarium sentire videatur, testimonium proferri posse in scriptis, dum modo iudici, vel tabellioni legatur, illud tamen absolute verum non est, cum in allegata l. iusiurandi contrarium teneat Salyc. relatus per Felin. in d. cap. de testibus. num. 12. & hanc esse communem opinionem attestatur Viuius in suis commu. opinio. in verbo. testis non potest tradere in scriptis, post Didac. Couarui. lib. 2. var. resolu. cap. 13. nu. 6. reprobata opinione Bartoli contrarium sentientis in l. Theopompus. ff. de do. p. leg. eandem opinionem supra relaram tenet Auser. de reprob. test. nu. 1094. Ex ea enim lectura scripturę videretur testis præmeditatum sermonem dicere, contra ea, cum causa de testib. & nimis animose deponere, contra ea, quę not. Deci. cōf. 100. col. 4. ver. 3. huic 2. testi. & Craue. cōf. 11249. nu. 4. verbi. saltem negari, quod enim testimonium probatio in arbitrio iudicis posita sit, iuxta. l. 3. §. tu magis. ff. de test. Rom. cōf. 451. in si. qui ex vultu, trepidatione, modoq; deponendi ipsorum testimonium, nec non & ex alijs circumstantijs, de quibus per Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quęst. iudicare debebit, quāta fides illis sit adhibenda, non aliter ad huiusmodi cognitionem deueniri poterit, quam si extense & expressis verbis testes deponant. Iuuatur & alia concludenti ratione hæc opinio, si quia testimonium depositionibus alio in foro examinatis credendum nō est l. 3. §. idem diuus Adrianus. ff. de testi. iuncta glo. in verbo, non testimonij, quam notat Nata. cōf. 29. in princ. vnde cum isti testes fuerint vigore monitoriarum examinati in curia episcopali, nō poterunt se ad priores suas propalationes referre,
13. si cum maxime differant inter se huiusmodi propalationes, vt not. Ripa, in tract. de remedijs ad curandā pestem. nume. 128. Neuz. in tracta. monitoriarum nu. 61. & seq. Socin. cōf. 98. nu. 13. volum. 3. vbi ex mente Aretini ibi per cum relati distinguit, quod aut examinatio testimonij facta fuit diligenter in iudicio plenario, & tunc valebit dispositio testimonij relatiua ad præcedentem depositionem, secundum quam declarationem proceder dictum Bar. in alleg. l. eos. ff. de falsis, & eorum opinio, qui cum sequuntur.

Aut examinatio non fuit diligenter facta veluti in iudicio summario, & tunc, quia non præsumitur tanta diligentia adhibita in dicto examine, quemadmodum in plenario iudicio requireretur, non admitteretur testis depositio referentis se ad priorem suam testificationem, idem igitur erit in presenti quęst. cōcludendum, quod, cum in huiusmodi propalationibus non fiant solita interrogatoria, nec exactę examinationes, quę in iudicio necessario interueniunt: debent repeti testes, & iterum distinge, & clare deponere, non autem ad superio-

Senatus Pedemont.

superiores suas propalationes in alio, & diuerso iudicio factas, se remittere. Quæ opinio eo magis suaderi videtur, quâdo verba rescripti per seclara sunt, nullamq; probabilem dubitationem pati videntur: dum in eo sapius repetitur est, quod testes examinandi, qui alias propalasse dicuntur, in eorum repetitione ad exitum deponere debeant, & quod lecta illis lectura ipsarum
14 propalationum, ad extensum depositio fiat, & ex qua verborum geminatione enixa ostenditur volûtas Principis, voluisse, vt testes explicite, non autem implicite per relationem ad priores depositiones testimonium redderent, per ea, quæ not. Bar. in l. cum scimus. C. de agricol. & censu. lib. 10. Deci. consil. 23. nu. 4. & in consil. 10. num. 5. cum alijs per nos allegatis, supra decisio. 90.
* Incip. & si ad questionis, nu. 5. [Pulchre diuus Augu. in interpretatione Plal. 74. consistebimur tibi Deus litera e quo loci dicit firmamentum sententiæ esse in repetitione verbi.]

His agitur rationibus firmata hac secunda opinione, non obstat, quæ supra in contrarium allegata fuere, quod satis expressum aliquid dicatur per relationem
15 ad aliud, quod certum sit, quia respondetur: & quod vbi de forma requiritur specifica expressio, non sufficit illud per relationem exprimi. Si vero expressum, cum ibi not. auth. de hered. & falcidia. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamen. cum alijs allegatis per Afflict. decisio. 220. nu. 1. 5. quam responsonem in specie refert Deci. in l. certum nume. 3. versic. hoc tamen limita. ff. si cert. pera. & in l. 1. col. 3. C. de errore calculi. sed quod forma ex verbis rescripti inducatur, requiritur extensam depositionem, apparet ex illis verbis,
16 ita tamen, quod si petant eis legi, & quæ verba stant determinatione, & restrictiue vt est tex. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebe. & formam inducere dicuntur, iuxta not. per Felyn. in c. cum dilecta, vbi latissime de hac materia forma tractatur, in septimo signo. de rescript. & per ea, quæ ibi in primo signo traduntur, quod soia voluntas Principis in rescripto expressa, pro forma esse dicatur. Præterea illa verba, extense deponant, reddunt Principis mentem manifestam, vt de distincta depositione, nõ autem de relatiua intelligere vulerit, quam interpretationem communis loquendi vsus introducit, qui proprie significationi æquiparatur l. librorum. §. quod tamen Cassius. de legat. 3. Bald. in l. liberti liber teque. ff. de operis liberiorum, & in l. si quis. 14. C. de hæred. insti.

Non obstat Abbatis consil. 28. secundo loco pro
17 primæ opinionis fundamento adductum, & quia respondetur, ibi pro forma introductum non fuisse ex statuti dispositione, vt notarij omnes contractus in instrumentis descriptos denuntiarent, sicut in terminis huius dominicalis rescripti formam inesse superius demõstratum fuit, vnde cum ibi nulla consideretur forma, poterit per æquipollentem effectum statuti dispositio adimpleri, l. 3. C. de iustit. & substitut. nota: Roma. consilio. 433. nu. 2.

Præterea, diuersa inest ratio in casu nostro a terminis allegati statuti, super quo Abbas consiluit, qui in denuntiatione contractuum sufficit si aliquo modo cõfiteri iudici, qui nam contractus fuerint in loco statuti, secus est in testium depositionibus, in quibus, cum multa extrinseca a iudice considerentur, quæ not. Bar. in alleg. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. veluti trepidatio vocis, vultus mutatio, & alia huiusmodi sunt, necessaria verborum erit expressio, & distincta depositio, non autem per solam relationem ad scripturam, rescripto satisfactum esse censetur.

Ex supradictis igitur firma remanet conclusio, testium iterum examinandum, non posse ad præcedentes suas propalationes se referre, in quibus non ea diligens examinatio fieri consuevit quæ in iudicio ordinario præstat a iudice, & eo magis vbi forma expressæ a Prin-

cipe fuit inducenda, quam ad vnguem obseruari debere in receptum est. l. cum hi. §. si Prætor. ff. de transactio. Alex. consil. 42. r. cum. 26. vol. 1. & secundum hanc opinionem censuit Senatus tanquam veriore & magis amplectendam.

S Y M M A R I V M.

- 1 Senatus excellentissimi sententia exequutionem statim meretur tam ex forma iuris communis, quam nouarum constitutionum.
- 2 Instrumenta de iure communi exequutionem paratam habere non dicuntur.
- 3 Stante statuto, quod instrumentum Guarentigiatum exequutionem paratam habere debeat, intelligitur super his tantum, quæ expressim in instrumento contenta requiruntur.
- 4 Quæstio super interesse dicitur separata, a quæstione principali.
- 5 Instrumentum ad hoc, vt exequutionem paratam habeat, si quidum esse debet.
- 6 Liquidatio præcedere debet antequam ad exequutionem procedatur.
- 7 Instrumentum quando dicitur rem liquidam facere & notariam reddere.
- 8 Exceptiones si opponi a decreto prohibeantur, non tamen censentur illæ exclusæ, quæ substantiam rei respiciunt.
- 9 Paria sunt aliquid non esse, vel non apparere, & non probatum esse.
- 10 Exequutio super interesse non l. quid concedi potest, quod tamen de proximo veniat liquidandum, & nu. 14.
- 11 Vjur dicuntur accessorie ipsius principalis debiti, adeo vt dilatio concessa super sorte, dicatur etiam concessa super vsuris.
- 12 Interesse intrinseci maior habetur ratio, quam extrinseci.
- 13 Expressum proprie illud intelligitur, quod per relationem ad aliud habetur.
- 16 Sententia in iudicio iuris esse dicitur. Circuitus inuitiles sunt emittendi nu. eodem.

DECISIO CXXIX.

De eo, qui certam grani quantitatem statuto tempore debitam, non per soluit, & ob id iudicialiter condemnatus fuit ad summam grani principalem, habita ratione interesse quantiplurimi prout liquidabitur, an contra eum executio coecedi possit, non solum pro summa principali, sed etiam pro dicto interese quamplurimi, dato quod illud nondum liquidatum sit.

GIRARDVS Darmellus a Rubulento, cum teneretur tradere Petro Anfosso, certam quantitatem grani, statuto termino non tradit, ideo conuentus ad summam grani, habita ratione quantiplurimi, quod in actis fuerat deductum, non tamen quoad quantitatem probatum, condemnatus fuit videlicet ad grani restitutionem cum valore quantiplurimi valuit a die moræ prout in executione liquidabitur, a qua condemnatione supplicauit, verum pendentis supplicatione, Petrus Victor supplici libello petijt sibi cõcedi sententię exequutionem, attento decreto, cum sententia præsertim lata sit super instrumento publico, & liquido, quæsitum fuit an pro summa quantiplurimi liquidanda debeat exequutio concedi, & præsupposita validitate sententię quamuis incerta sit respectu valoris quantiplurimi, ex his quæ citat Iason in §. curare nume. 54. & quia hoc modo pronuntiandi vitur Senatus, quoties in fructibus vel expensis & interesse petitis licet illiquidis contingit pronuntiare.

Et videbatur dicendum non esse exequutionem concedendam, siue consideremus sententiam ipsam in rationem

norem Anfoffi latam, siue instrumenti publici, & liqui
di tenorem. Nam & si sententia a Senatu prolatæ exe
1 quutionem, tam ex forma iuris communis, auth. quæ
supplicatio. C. de recib. Imperat. offeren. l. prima. C.
de senten. præfecti prætoris. Illud in auth. vt sponlar
gi. Guid. Pap. quæstio. 50. quam ex dispositione anti
quarum nouarumque constitutionum mereatur, illud
tamen intelligeretur, vbiunque sententia liquida foret,
per text. notabilem in l. hac autem. §. i. in verbo li
quere. ff. quib. ex. ca. in possess. eatur quem not. Iason in
l. prima. numero. 32. ff. de edendo. Crauet. consil. 164.
nume. 1. at cum in casu nostro ratione interesse quan
tiplurimi nulla appareat liquidatio, nec certitudo, di
cendum erit, effectum sententiæ, & eius executionem
ad prædictum interesse quod nondum liquidum fue
rit declaratum, non extendi, his accedit etiam dictum
Barro. in l. perinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil. & Afflic.
deci. 231. nume. 2. vbi expresse dicit, quod licet senten
tia concilii habeat executionem, præfata cautione, nõ
tamen, fiet executio in expensis iudic. idem Afflic. deci.
358. in fin. quem refert Rebuff. in memorali incip. instru
de supplica. quæst. 6. nume. 40. Maranta, de ord. iudicio.
part. 6. in 2. actu principali nu. 16.

Quod si vis aliqua constituenda sit, super dicto in
strumento publico, & authentico, tanquam illud exe
quutionem paratam habere debeat ex forma antiqua
rum constitutionum, certum est, decretum illud com
munis iuris dispositione aduersari, vt expresse dicit De
ci. consil. 322. colum. 1. ¶ cum instrumenta de iure com
muni executionem paratam habere non dicatur. Il
minor cui fideicommissum. ff. de mino. 25. ann. quem
text. ad hoc meliorem in iure dicit Angel. in l. si cum
dorem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrimo. relatus
per Rui. consil. 144. nume. 7. volum. 4. idem Ange. in l.
ait Prætor. §. i. vbi etiam Imo. & ceteri. ff. de re iudica.
quos refert & sequitur Cotta in memorali incip. instru
ment. sup. publici de iure. Bal. in l. 1. col. 1. C. de execu. rei
iudi. Boer. decisio. 295. nume. 5. vbi dictum text. pluri
bus modis limitat. Cum igitur iuri communi contrari
um sit decretum stricte erit intelligendum, vt quan
tominus possit illud corrigat. l. 2. C. de noxali. fin. §. in
computatione. C. de iure deliberan. c. cum dilectus, de
confuetud. Deci. dicto consil. 322. nume. 3. ne extendat
tur ad interesse quantiplurimi, sed ad id tantum, quod
in instrumento principaliter continetur, accedat etiã
quod notat Bald. in l. ab Anastasio. C. mandati vbi ex
3 presse ponit, ¶ stante statuto, quod instrumentum Gua
rentigatum executionem paratam habere debeat,
intelligitur statutum super his, quæ posita in instrumẽ
to leguntur, non autem quæ in eo expresse non conti
nentur, quem ad terminos huius interesse quantipluri
mi refert, & sequitur Socin. luni. consil. 136. numero. 4.
volum. 2. vbi expresse consuluit, quod licet statuto Sen
nensi cautum sit super omnibus causis compromissum
fieri, & gabeillâ solui debere, exceptis ijs causis, quæ per
scripturas manu propria debitoris confectas probari
possunt, illa tamen exceptio non extendet ad interesse
quantiplurimi proueniens ex debito in scriptura con
tento, intra statutum tempus forte non persoluto,
4 ¶ quia dicatur quæstio. super huiusmodi interesse, sepa
rata a questione principali ipsius debiti; quo in casu,
concludit, faciendum esse compromissum, & gabeillam
soluendam, non obstante, quod super principali debi
to, nec compromissum facere, nec gabeillam soluere
quis cogatur, quo fit, vt cum hoc interesse quantiplu
rimi vigore instrumenti non debeat, sed ex mora, &
negligentia ipsius debitoris mere proueniat, ad illud
non sit faciendum extensio decreti executionem con
cedentis. Præterea, ¶ ad hoc vt instrumentum execu
5 tionem paratam habeat liquidum esse debet, vt not.
Bartol. in l. per diuersas. C. mandati, quem refert De

cius. consil. 682. num. 9. idem Bartolus in dicta l. proin
de. §. notandum. ff. ad l. Aquil. Bald. in l. 2. C. de execu
tio. rei iudic. Alexand. consil. 188. numero. 1. volum. 2.
Socin. consil. 4. volum. 1. l. 1. fo. in l. 1. num. 31. ff. de eden
do. ¶ precedere enim debet liquidatio, antequam ad
6 executionem procedatur, iuxta l. hoc iure vbi Do
ctor. ff. de verborum, obligatio. quem not. Bald. in l. si
quidem. nume. 5. C. de exceptio. idem Bald. consil. 393.
incipien. inchoatis verbis statuti. volum. 2. quem refert
Boerius, decisio. 52. nume. 8. Grams respon. 40. nume.
27. volum. 1. plures casus colligit. Rolland. a Valle in
quibus requiritur prius liquidatio, antequam ad exe
quutionem deueniatur, in consil. 20. numero. 8. & pluri
bus sequentibus; nondum igitur facta liquidatione
prædicti interesse, inique videtur concedi sententiæ exe
7 quutio. Et licet vulgo, receptum sit, ¶ instrumentum
rem liquidam efficere & notoriam reddere, & sentit
Bartolus, in l. 1. numero 8. & ibi not. communiter Do
cto. ff. de noui. operis nuntiatio. Deci. consil. 36. nume. 2.
consil. 423. numero. 9. Tiraquel. in tractat. de retractu.
confangui. §. 2. gloss. 1. num. 20. cum alijs pluribus quæ
ad hoc propositum allegata, apud Doctorem. reperiun
tur, hoc tamen, non absolute, verum est, sed ita demũ,
si instrumentum nullas, in contrarium oppositiones,
aut exceptiones pati possit, & not. Imol. in cap. consti
tutus de filiis presbyterorum. Anton. de Butri. in capit.
cum contingat in 3. not. de rescript. Deci. consil. 474.
nume. 3. & in capit. licet causam, in 13. notab. de proba
tionibus, Soc. consil. 226. nume. 4. Rui. consil. 128. nume. 1.
& 13. volum. 4. sed in terminis præsentis questionis,
quo ad interesse quantiplurimi opponi poterit, illud
nondum liquidatum esse, & per consequens executio
nem non mereri ergo non est concedenda executio.
8 Et licet daremus ¶ decreto prohiberi quacũque oppo
ni exceptiones, non tamen illæ censerentur exclusæ,
quæ substantiam, & validitatem ipsius instrumenti cõ
cernerent, Bar. in l. 1. §. quod parui. ff. quod vi aut clam
in l. 4. §. condemnatum, de rei iud. Deci. consil. 499. nume.
14. cum alijs supra citatis decisio. 122. nume. 2. veluti qđ
nullum sit instrumentum, vel non liquidum, quæ duo
paria esse iudicantur. argumento regulæ de qua in l. in
9 lege fundi. ff. de contrah. emptio. ¶ cum paria sint ali
quid non esse, vel non apparere & non probatum esse.
I. quidam tabularum. ff. de furt. capitu. in præsentia, de
probatio. non erit ergo liquidum instrumentum, qđ
huiusmodi oppositionibus sit suppositum, minuscquã
iure poterit executioni demãdari. Et pro hac opinio
ne consuluit Romanus, consil. 211. volum. fin. expresse
dicens quod quando profertur sententia in iudicijs par
ticularibus incerta, non mittitur executioni & respon
det ad doctrin. Bartol. in l. 1. ff. de leg. 2. & l. 1. ff. de eden
do, dicens illam procedere in iudicijs vniuersalibus. Præ
terea pro hac opinione dicebam satis vrgere tex. in l. in
summa. §. qui fortis. ff. de re iudica. in l. hac sententia.
C. de senten. si cert. quanti. prolata. Infi. de actio. §. cu
rare vbi glo. quibus iuribus cauetur, sententiam etiam
in vfuris & alijs accessorijis debere proferri certam alias
esse nullam, per quæ iura ita tenet Alex. consil. 4. nume.
4. volum. 3. consil. 109. in princip. volum. 5. Deci. consil.
322. nu. 3. qui refert & sequitur Romanus, dict. consil.
211. late Rui. consil. 29. nume. 11. volum. 5. consil. 87. nu.
4. volum. 4.

Contraria tamẽ opinio verior & receptior visa fuit
scilicet concedi posse executionem super interesse
non liquido, quod tamen in executione vniat liqui
dandum, primo ex doct. Barto. in l. solet. colum. fin. ff.
10 de aliment. & cibari. legat. ubi stante statuto quod de
damno dato fletur iuramento damnum, passu super
quæstionibus emergentibus, & incidentibus ipsius prin
cipalis causæ, stabitur etiam dicto iuramento, ea ratio
ne, quia quæstio incidens, assumit sibi naturam causæ
principalis

principalis elem. dispendiosam, de iudicijs, quam rationem alteri. Soci. cōs. 300. nu. 6. ubi expresse firmat, dictam do. Bar. Ripp. in l. damnum, col. 2. ff. de dam-
 11 no insec. † Accessorijum enim interesse ipsius principalis debitor recte dicimus, cum vsuras, quarum loco in-
 teresse non habenti vocabulo constituitur, accessoria for-
 ti esse dicamus, adeo ut qui prior sit tempore in sorte, in vsuris, & in interesse prior in iure esse dicatur, iux. sing. tex. in l. Lucius ff. qui potiores in pignore habeantur, de quo tex. plura no. Alex. in l. si cum dotem. §. si autem in fauissimo. ff. solu. matrim. de qua quaestione alias dicemus, & dilatio concessa super sorte intelligatur etiam concessa super vsuris tanquam accessorijis. l. soluitur. §. si paciscatur. ff. quib. mod. pigno. vel hypo. soluitur. Roma. singu. 176. incip. ultimo quaro, & tan-
 to magis considerari poterit, non paruum esse connexitatem inter principale debitum, & huiusmodi interesse, cum illud circa rem ipsam versetur, & intrinseci
 12 dicatur, non autem extrinsecum, † cuius non tanta in iure habetur ratio, atque intrinseci. l. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de actio. empt. not. communiter docto. in l. vnica. C. de sent. quæ pro eo quod interest. prof. Cagn. in specie in l. vinum. nu. 19. ff. cer. per. ubi fit contra opinionem Decij & moderniorum, interesse hoc quantiplurimū venire potius ex dispositione hominis, quam legis, cum sit interesse intrinsecum & a qualitate & bonitate rei productum. Præterea ex quo prædictum interesse etiam promissum fuit in instrumento ab ipso debitore, de eodem iudicabitur, atque de summa ipsa principali, ut respectu executionis faciendæ equiparentur inter se, diciturque illud interesse esse de tenore ipsius instrumenti, cum expresse de eo facta sit mentio in instrumento verbis infra-
 scriptis, cum refectione quorumcunque damnum & interesse, litis, & extra iux. no. per Bald. in l. ad probationem. C. de probationibus, ubi plus dicit, quod ea dicuntur de tenore instrumenti quæ ex instrumento præsumptiue resultant, las. in §. fuerat numero 62. Institut. de actionib. & in specie Socin. l. un. d. conf. 136. in fin. volumi. 2. ubi tenet executionem instrumenti fieri posse super interesse, ubique illud esset in instru-
 13 mento promissum, & licet indeterminate, & simpliciter de eo dicatur, nihilominus vere & proprie promissa quæ-
 titas illa intelligitur, quæ deberi probatur, † cum illud vere & proprie etiam intelligatur quod per relationem ad aliud habetur. l. certum ff. si certum petatur. ubi Doctor, & in l. ait Prætor. §. si iudex. ff. de re iudica. Deci. conf. 389. colum. fina. & consilio 489. colum. pen. & satis certum, & liquidum interesse appellatur, quod de proximo liquidandum venit argu. regulæ. l. penul. ff. de milit. testamen. de qua per Marfil. late sing. 106. faciunt & ea quæ no. DD. in l. fin. per illum tex. C. de compensat. quod licet liquidum ad non liquidum compensatio non fiat, ubi tamen de proximo liquidatio fieri debet, admittitur compensatio. ut not. Alexand. consilio 94. numero 3. volumi. 4. Paris. consilio 121. numero 24. volumi. 1. cum alijs allegatis supra in decis. 92. nume. 36.
 Secundo innuitur hæc opinio. ex glo. in l. i. ff. de eden do. per qua Bar. ibi nu. 8. & communiter doct. notant,
 14 † executionem sententiæ non liquide peti posse, ubi tunc que liquidatio fieri intenditur in executione, Bar. in l. i. ff. de lega. 2. in fin. idem Bart. in l. 2. C. de sent. quæ sine cert. quant. profer. & ibi Bal. sequitur Roma. conf. 76. nu. 5. verū. secundo est præmittendum Soci. l. un. d. conf. 136. nu. 3. volumi. 2. Cagnol. in rubr. C. de senten. quæ pro eo quod interest nu. 5. & sicut petitio incerta super interesse admittitur, cum in potestate non partis, sed iudicis sit, illud interesse taxare. l. vnica. C. de senten. quæ pro eo quod interest las. in §. curare numero 54. & 57. Institut. de actio. ita & sententia va-

lida erit, quæ conformis sit ello esse debet. l. vt fundus. ff. communi diuid. cap. licet Heli. cum ibi notatis per Felin. de simon. data igitur validitate sententiæ respectu interesse incerti, nulli dubium erit, quin etiam executione legitime concedi possit ipsius interesse, super
 15 quo fuit prolata sententia † quæ cum indiuidua esse dicatur. l. in hoc iudicio. ff. famil. herciscun. l. etiam §. ea, iuncta gloss. ff. de minorib. absurdum esset si decerneretur executionem concedi posse in parte, & in parte non.
 16 Præterea, † vt inutiles euitentur circuitus. l. dominus. ff. de condi. indeb. elem. auditor. de rescript. Deci. in l. cum fundus §. seruum tuum ff. si cer. pet. iunctis ijs quæ no. docto. in l. i. ff. de leg. 1. reuocanda erit hæc opinio, ut pro interesse quamplurimi peti, & concedi possit executione, claro quod liquidum non sit, cum in executione possit liquidari, ne cogatur ille, qui sententiam in sui fauorem obtinuit, post factam liquidationem iterum iudicem adire, & aliam separatamque petitionem executionis respectu solius interesse facere.
 Et tenendo hanc secundam opinionem non obstat in contrarium adducta, & primo, de decreti interpretatione stricte faciendæ, ut non fiat extensio ad hoc interesse, quia in o nulla dicitur fieri extensio, cum hoc interesse promissum expresse in instrumento continetur ut supra ostendimus, quibus addo Abb. in ca. cum olim nume. 10. de censibus ubi post Butri. dicit illum text. facere notabiliter pro instrumentis guarantee, ut mandentur executioni, non solum in his super quibus fuit directe contractum, sed etiam in his quæ indirecte probantur in instrumento, unde si in principali debito executionem meretur instrumentum, eadem meret & ratio militabit in ipso interesse, ut super eo, executio iure concedi possit, tanquam comprehendatur in verbis ipsius decreti. Et ex hac responsione, tollitur etiam fundamentum illud Baldi in l. ab Anastasio. C. mandati. & Socin. l. un. in d. conf. 136. nu. 6. vol. 2. cum eius dicta potius hanc secundam opinionem inuent, ut supra diximus, quam, ut eam aliquo modo impugnent.
 Minus etiam obstat quod dicebatur instrumentum non aliter executionem habere, nisi illud liquidum sit, quia in terminis nostris liquidum appellari poterit interesse, cum expressum in instrumento promissum sit, & in actis probatum fuerit deberi, cuius incertitudo, cum tantum in quantitate versetur, quæ de facili in executione liquidabitur, de eo iudicabimus, atque de certo & liquido interesse. Non obstat Afflic. decis. 231. cum sine iure & ratione loquatur, quia si sententia inferioris habet executionem in expensis, multo magis sententia consilij superioris. Nec mouet Roma. d. consilio 211. cum sit sibi contrarius in d. consilio septuagesimo sexto. nec adducat rationem diuersitatis, in hoc inter iudicia particularia, & vniuersalia. Vel responderi potest ad contraria, ut per Zisium in d. l. in summa colum. 2. versicul. hinc sumpta occasione tractant Doctor. ubi distinguendo conciliat has opiniones. quod aut fructus seu interesse possunt de facili liquidari, & tunc debentur liquidari ante sententiam; aut de facili liquidari non possunt & tunc valeat sententia, post quā possit fieri liquidatio. Sed & hæc distinctio parum me mouet, quod ad casum nostrum, Melior videtur distinctio Io. Fabri, & Io. de Plare. in §. curare instit. de actio. quos refert & sequitur Nata cōs. 569. nu. 12. post Specu. Bar. Bal. Imo. Ange. & alios per eū relatos, quod si interesse vel fructus petuntur principaliter, tunc liquidatio non debet fieri post sententiam, secus si petantur accessorie, ut in casu nostro, quia peti-
 tum fuit granum cum valore quanti plurimi ualuit.
 Quid dicendum? Senatus hanc secundam opinionem semper seruauit, ex supra allegatis, quibus adde possunt

posant Inno. & communiter Canonist. in c. finem litigiosus de dolo. & contum. non facta distinctione, an de facili possint liquidari vel non: cum sententia in his accessorijs executioni non mandetur, nisi facta liquidatione fructuum, interesse, valoris quanti plurimi, vel alterius accessorii, licet in valore quanti plurimi debiti occasione principalis debiti consistentis in frumento aut alijs similibus speciebus, ante liquidationem possit fieri executionem dicat doctiss. Didac. post hanc decisionem absolutam visus lib. 2. variarum resolut. c. 11. vbi differre hanc materiam tractat, & col. 6. versic. quarto omnibus his &c. defenditque Paul. de Cast. in l. 1. nu. 9. ff. de edendo tenentem contra Bar. communiter approbatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor in diem, an ante diem agere possit, & plurib. nu. sequentibus tractatur.
- 2 Agens ante diem, male agere dicitur.
- 3 Ius de futuro in iudicium deduci non potest, & nu. 15. declaratur.
- 4 Actioe carere dicitur, qui ante diem iudicium mouere intendit.
- 5 Fideiussor in diem, si ante diem soluat, actionem mandati non habet nisi die adueniente.
- 6 Tempus in stipulatione appositum censetur adiectum gratia promissoris.
- 7 Damnum eo solo a iuri infertur, ex quo aliquid contra eius voluntatem fit.
- 8 Preiudicij, quamvis mod. ci. ratio est habenda, nu. eod.
- 9 Regula. l. in tempus. ff. de hered. inst. limitatur.
- 9 Creditor in diem ante diem agere potest, ut die adueniente ei solvatur.
- 10 Legis effectus & naturas obligationis tolli a contrahentibus non potest.
- 11 Chirographum conditionalis debiti, qui deleuit conditione ipsius debiti nondum purificata, lege Aquilia condemnatur, quamuis exactio ad tempus purificati debiti differatur.
- 12 Magistratus licet durante officio conueniri non possit, poterit tamen conmagistratus ante citari, ut post perfectum officium compareat.
- 13 Textus in §. plus autem inst. de actio. limitatur.
- 14 Debitor qui die antea non lege conueniunt habet satisfacere cogitur de soluendo die adueniente.

DECISIO CXXX.

Creditor in diem an ante diem agere possit, ut die adueniente solvere debitor condemnatur.

PROPOSITA fuit questio, an creditor cui certa die pecunia soluenda est, possit ante diem impune agere, ad hoc, ut debitor solvere condemnatur, die adueniente, in qua questione dicendum, tractandum erit etiam, an nata obligatio, & actio, ante ipsius diei euentum in sit, & prius a fronte, ut videbatur dicendum, eo modo actione intentari non posse, maxime si ab aduersario opponatur antea, & plus ei agere non posse. §. plus autem inst. de actio. §. temporales inst. de exceptio. c. 1. cū ibi non de plus petit. coarctetur enim inportunitas petentiū, & eorū qui plus loco, vel tēp. petit. facit text. in l. instas. C. de iure fisci lib. 1. l. cū qui calēds. ff. de verbo. obli. l. cedere diē. ff. de verb. signi. l. male enim agere dicitur, qui ante diem agit. l. j. §. si qñ dies vsusfr. leg. cedat. quem ad hoc allegat Bar. in l. exceptionem. C. de probation. b. in l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur, in fin. de verb. obli. idem in l. lecta nu. 22. ff. si cer. peta. quibus in locis cōter concluditur, quod si exceptio plaris petitionis agētem ante diem opponatur, processus per eam exceptionem in petiti perit.

Pro hac opinione, faciunt notata per Alex. cons. 95. nu. 3. vol. 1. quem refert, & sequitur Cagn. in l. in omnibus obligationibus, nu. 16. ff. de regu. iur. ut afferens, ius

de futuro in iudicium deduci non posse reo opponente. l. non quemadmodum. ff. de iudicijs. l. 1. in prin. ff. de vsur. non igitur validum iudicium redditur, super debito in diem concepto, nondum die ipsa completa, vel adueniente, quinimo ē reo non opponente, sentit ibi Alex. iudicē absoluerē reum debere, vbi cūq; ex actis constat obligationem esse in diem, iuxta, no. per gl. & doct. in l. vbi pactum. C. de transact. nam agētem sine actione iudex ex officio a limine iudicij repellere pōt.

- 4 notat Cagn. in l. lecta. nu. 165. ff. si cer. peta. ut etiam carere actione qui ante diem iudicium mouere intendit, probat ex textu, in l. certi conditio. in prin. ff. si cer. tum petatur, vbi si in diem, vel sub conditione sit obligatio, ante diem, vel conditionem agere non potero, facit & tex. in l. si ita scriptū. §. si sub conditione. ff. de leg. 2. nam legatum sub conditione, vel in die ante diei vel conditionis euentum repudiari non potest, rationem reddit ibi tex. quia ad nos non pertinet, anteq̃ dies, vel conditio existat. idem & in fideiussore in diem scriptū reperitur, ut si ante diem soluat actionē mandati nō habeat, nisi die adueniente. l. si mandauero tibi. ff. mand. & sicut in dilatione tacite a lege subintellesta non prius orit actio, quam dies adueniet. l. interdum. ff. de verb. obli. l. j. in fin. ff. de condi. & demon. idem erit dicendum, & in expressa dilatione inter contrahentes appositā, ut antequam dies venerit actio competere non dicatur. Præterea, ut cum tempus in stipulatione appositum, censetur adiectum gratia promissoris. l. qui hoc anno ff. de verbo. obli. l. cum qui calendis. §. qui ita. ff. eod. titu. l. cum tempus. ff. de regu. iur. ante diem nulla poterit iudicialis molestia debitori inferri, in cuius fauorem appositā in dubio temporis dilatio præsumitur. Et licet dicatur, nullum hic versari præiudicium, nec damnum ipsius debitoris, ex quo non cogitur ante diem soluere, sed tantum condemnatur, ut die adueniente soluat, & debito satisfaciatur. Respondetur hic præiudicium eo ipso considerari, quod inuitus quis cogatur ante diem præfixum solutioni, subire iudicium, condemnatoriam sententiam sustinere, & cum damnum ex eo solo inferri dicatur, quando aliquid contra alius voluntatem fit. l. si ff. de vsu & habit. Bar. in l. 2. nu. 12. ff. soluto mati. & talis præiudicij quamuis modici ratio habenda est, ut no. Deci. in c. super eo col. 1. de offic. deleg. & consi. 525. nu. 8. Ias. in l. quominus. nu. 22. ff. de flumini. & quamuis effectus huius actionis intentione conferatur in tempus habile, ut scilicet solutio die adueniente fieri debeat, quo casu sū regulam. l. in tps. ff. de hered. inst. huiusmodi iudicium etiam ante diē conceptum validum reddi posse videatur, ut tamen ex quo lex ab initio resistit, dicens agentem ante diem male agere. d. l. vni. ff. quando dies vsusfr. leg. cedat. locū non habebit supradicta regula. l. si minor. ff. de seruis exportan. Ias. in l. fin. nume. 4. C. de pact. Craue. consi. 197. nume. 8. Videretur igitur conciliandum ius agēdi non competere huic creditori in diem, qui (cum tēporalis exceptio, ei obijci possit pendente tempore) proprie creditor dici non poterit. l. creditor autem is est. ff. de verb. sig. Bar. in l. j. nu. 32. cōmuniter receptus. ff. si cer. peta. Quinimo qui ante diem petit duplicatur inducit. §. hodie inst. de perpe. & temp. act.

9 Contraria vero opinio, ut quod imo liceat creditori agere contra debitorem ante diem, ut die adueniente debitorum persoluat, ijs rationibus defenditur, quia cum ante diem nata sit actio & obligatio. l. cedere diem. vbi Alcia. nu. 10. ff. de verb. sig. no. Doct. in l. ita stipulatus. & precipue Ripa de verbo obli. Alex. consi. 133. nu. 9. vol. 5. non erit inconueniens si talis actio nata in iudicium proponatur, & exerceatur, neque dici, uel tēporis alicuius appoatio obstat, quia, cū ab initio per contractum inter ipsas partes initū, nata fuerit obligatio, & actio mediante iuris dispositione, ut non potuit per adiectionem diei, uel temporis, huiusmodi legis effectus,

V

Aut, & natiuitas obligationis alterari, vel ab ipsis contrahentibus tolli. arg. l. i. c. d. onem. ff. de op. lib. not. Barto. in l. ita stipulatus. nume. 39. ff. de verbo. obligat. cum tempus non sit modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum. ff. de. §. placet. ff. de actio. & oblig. & cum tempus in dubio præsumatur appositum causa differendæ solutionis, vt no. Bar. in l. et qui ira. §. qui ira. ff. de verb. obli. ad cam dumtaxat causam limitabitur, vt scilicet solutio, siue exequutio differat, non autem actio, & obligationis natiuitas. l. ex his. C. quando dies leg. ced. quo fit vt pulchrè Bart. in l. q. dicimus. ff. de solut. nos doceat quod est quoddam tempus qui inest obligationi & illud producit exceptionē sic ut ante diem male agatur, aut est tempus quoddam quod miserationis gratia indulgetur & istud non impedit quem agere. l. si cum militi. ff. de compens.

Secundo confirmari potest hæc opinio ex l. in lege Aquilia. ff. ad l. Aquilia. arg. a fortiori nam sicut in lege Aquilia condemnatur is, qui chirographum debiti conditionalis deleuit, conditione nondum ipsius debiti purificata, cōdemnationis vero ex actio ad tempus purificati debiti differat, ergo a fortiori super debito in diem sententia ferri poterit, vt adueniente die solutionē quis debiti præstet, in quo maior certitudo, q̄ in conditionalis debito. vertitur argumento. l. dies incertus. ff. de cond. & dem. on. nec absurdum est cōdemnationē sententiæ effectū ad futurum tempus, & præfixā a Theobaldo diem trahi, cum aliquando videamus aliquod tempore inhabili fieri non prohiberi, ad hoc, vt eius effectus in tempus habile conferatur: arg. regu. l. id tempus. ff. de hered. inst. l. so. in l. in ius vocari col. j. ff. de in ius vocando. † nam licet magistratus durante officio conueniri non possit. pars literarum, cū alijs similibus. ff. de iudi. poterit tamen eo magistratu darāte conueniri, & citari, vt post perfectum officium cōpareat: sicque præcipue erit attendendus effectus iste, an solutio fiat ante diem, vel die adueniente. arg. l. si vno ff. locati. l. si o. ci. C. eod. Deci. consilio 306. nume. 2. l. so. in l. cum quadam puella. §. quoties ff. de iurisdic. omni. iudicum, & ita effectum hunc considerando cessabunt, quæ in contrarium potissimum adducebantur, de §. plus autem Instit. de acti. † quod scilicet ante diem agens, plus petere dicatur ratione temporis, quia cum agatur tantum ad declarationem debiti, vt eius demum solutio adueniente die fiat, nihil dicitur ab ipso debitorē ante diem exigi, sed simplex tantum petitio, & declaratio fieri, quo casu ius ipsius rei hoc modo agendo nullo modo deterius redditur.

Præterea sicut videmus, † quod propter dilationem ad soluendum debitori a lege concessam satisfacere cogitur debitor, se adueniente die soluatur l. si constante §. quoties. ff. iolu. matri. & ibi Alex. in prin. l. vniuersa, & ibi gl. C. de precib. Impe. offeren. l. in omni. us. ff. de iudicijs, & sicut potest debitor in diem, aut sub conditione suspectus capi, ut tenet Cacialup. in tract. de debitorē suspecto quaest. 3. eadem ratione, pendente tempore solutionis poterit fieri declaratio, vt reus adueniente die soluere teneatur. & pro hac opinione videf. tex. in l. grege §. si sub conditione. ff. de pigno. quem ad similem casum citant Moder. Pari. consil. 26. nu. 35. cōcordat tex. in l. in quantitate §. magna. ff. ad l. falc.

† Non obstat etiam Alex. consil. 95. vol. 1. quod tractatus futuri temporis ad iudicem non spectent, nec possit actio intentari super debito in diem pendente a futuro euentu, quia responderetur illud verum esse, quo tunc aliquid in totum penderet a futuro euentu, secus si vires capiat a præfenti statu, qui tamen dependentiam habeat a futuro, quia tunc licebit ius de futuro in iudiciū deducere ut declarat Bar. in l. i. C. de sentē. quæ sine certa quantitate proferuntur, & in l. 2. in fin. C. de fidei commissi. vbi tenet in annuis præstationibus licere agere pro futuro tempore, ad hoc ne cogatur quis singulis

annis, & mensibus de iure suo experiri. l. male agitur. C. de præscrip. xxx. annorum not. Ripa. in l. ita stipulatus. nu. 92. ff. de verb. oblig. Aret. in §. præiudiciales. nu. 11. circa medium. Inst. de actio.

Non obstat etiam iura superiora allegata quibus probatur ante tempus agi non posse, quia procedunt quo ad effectum vt solutio tunc fiat, secus si actio ante tempus proponatur ut adueniente tempore fiat solutio, ita in terminis responderi Affil. Decil. 279. in fin. vbi secundum hanc opinionem in facto Neapolitano Concilio iudicatum fuisse attestatur, & fuit responsio Decij in l. 1. nu. 29. ff. i. cer. per. quem refert & sequitur Viui in suis communibus opin. in verbo creditor, quæ etiam sententiam sequitur est Senatus. quæ comprobatur ex his quæ adfert Dida. lib. 1. var. resol. c. 18. nu. 8. quo loco conc. uidit post Rodori. Suarez. Alleg. 4. & alia iura ibi citata quod ille qui post mortem alicuius sunt restituenda aliqua ex aliqua causa præcedenti vt puta iure fideicomissi vel primogenij pōt ante mortem possessoris agere ut declaretur prædicta rem post mortem possessoris ad ipsum actorem pertinere ad quod accedunt notata a Castr. in l. 2. circa finem. C. de ordi. lud.

SUMMARY.

- 1 *Clausula si & quatenus iuris sit, reddit dispositionem conditionalem.*
- 2 *Dictio nisi, præcedente oratione negatiua, ponit, & affirmat.*
- 3 *Appellari a sententia super possessorio lata, an possit.*
- 4 *Appellans, an possit intra tempus appellandi variare, & a iudice, quem primo loco appellauit, recedere ad alium appellandum, & nu. 9. cum pluribus sequi declaratur.*
- 5 *Re integra multa fieri permittuntur, quæ alias non permittentur.*
- 6 *Electio ubique in alicuius voluntate admittitur, pōt quis mo electio ad alterius electionem deuenire.*
- 7 *Variatio pluribus in casibus in iure admittitur.*
- 8 *Appellatio alternatiua non prohibetur, dummodo intra tempus appellandi certa reddatur appellatio.*
- 9 *Appellatio effectum ipsius sententiæ extinguit.*
- 10 *Iudex a quo ubique appellatiōni defert, censetur transfusus omnis iurisdictio in iudicem ad quem.*
- 11 *Quod nullum est, amplius rescindi, & annullari non potest.*
- 12 *Sententia per primam appellationem rescisa amplius rescindi per secundam non poterit.*
- 13 *Appellatiōni renunciare non potest per appellantem, ubique de preiudicio appellati tractatur.*
- 14 *Appellantes duos iudices, coram maiori indice appellatio nem interponere debent.*
- 15 *Apostoli ubique semel super prima appellatione concessi sunt, non licet secundo appellare, & ratio cur ita constituta sit, asseritur.*
- 16 *A Vicarij sententia, ad quem appelletur.*
- 17 *Regula l. Boues §. hoc sermone ff. de verb. signifi. ornatur.*

DECISIO CXXXI.

Appellanti an liceat variare & mutare iudicem quem primo ap-
pellauit. Et de clausula si & quatenus iuris sit.

ECRETO Astenſi sub rub.
de causis committendis per
D. Gubernatorem, fol. 96. ca-
nuctur, succumbentes a sentē
tjs domini Vicarij Gubernij
posse appellare dominū Gu-
bernatorē, si hoc elegerint,
in causis nō excedētibus sum-
mam ducentum aureorum
contigit Vicarium, Guber-
natoris interdicto quorum bonorum, coram eo in-
tentato.

tentato, pronuntiasset in fauorem agentis, & eum seu eius procuratorem viua voce appellasse Serenissimo Principem, præfatumque Vicarium Apostolos in hunc modum concessisse, & nos memoratus Vicarius, hæc natura causæ ipsam appellationem, non esse admittendam duximus, nec admisimus, nisi si, & quatenus iuris sit, & admittenda veniat; inde intra decendium, & antequam appellatio fuisset recepta seu introducta, ad Principem, idem appellans in scriptis Gubernatori appellauit. De pluribus hic dubitari contigit. Primo an per illam clausulam, si & quatenus iuris sit, censetur admissa appellatio. Secundo an a sententia lata super possessione, adipiscendæ, liceat appellare. Tertio, an liceat appellanti variare, & intra decendium Gubernatorem Astensem appellare, appellatione ad Serenissimum Ducem non obstante.

Quod ad primam questionem attinet, paucis rem absolendo dicimus appellationem fuisse conditionaliter receptam, quia hæc huiusmodi dictiones, si & quatenus conditionalem dispositionem reddunt, per ea quæ notat Alexan. consilio 127. numero 1. vol. 7. Roman. consil. 501. nu. 2. cum alijs per nos allegatis Decis. 5. nu. 9 & 10. vbi plene de hac clausula tractatur; nam operatur hæc clausula hunc effectum, quod si causa appellationis est rationalis, censetur admissa appellatio, secus si irrationalis sit Felin. in capit. cum contingat. num. 13 de offic. deleg. Rui. consil. 61. nu. 27. vol. 5. Soci. lun. consil. 18. nu. 16. vol. 1. Maranta de ord. iud. in 6. par. in secundo actu princip. num. 200. dicens post Barto. Bald. Roman. Ange. & alios quos refert, istam esse veritatem & licet dicatur non fuisse admissam appellationem per huiusmodi verba negatiua prolata scilicet, & nos Vicarius attendita natura causæ appellationem non esse admittendam duximus, nec admisimus, & tamen cum post præcedentem negatiuam, posita sit clausula nisi, si & quatenus, ideo censetur aliquid affirmatiue possum in oratione, & per consequens admissa appellatio quamuis sub conditione, per text. notab. in l. si feriat. ff. de ferijs. l. actione, cum ibi orator per Iac. C. de transact. Dinum in regula peccatum, de reg. iur. in 6. Alex. consil. 39. nu. 1. lib. 7. Decis. consil. 52. nu. 1.

Hæc igitur appellatione admissa sub conditione, si iuridice fuerit appellatio, videndum nunc erit, si an iure a sententia super possessorio lata appellari poterit, quia in questione, satis erit doctorum testimonia referre, & Senatus approbatum in hac questione, sententiam adducere, cum abunde lareque eam tractauerimus supra decisione 25. vbi attestati fuimus, eam in Senatu Ducali, receptam esse opinionem, vt a sententia super possessorio lata appellatio admittatur, cum clausula supra scripta, si & quatenus iuris sit, quam etiam opinionem alijs in curijs obseruatum fuisse habemus, prout in consilio Neapolitano attestatur Afflict. decis. 269. & apud Capellam Tholosanum habetur questio vit. Guid. Pap. questio. 37. sed quia articulus iste varijs in locis apud doctos. examinatur ideo ad eorum dicta me remitto. Nam Ripa in capit. sepe numero 7 de restitu. spoliat. hunc latissime tractat post Dec. consil. 28. Calchan. consil. 33. in prin. Socin. in tract. fallent. regula 18. & 264. & consil. 299. col. 2. vol. 2. Iac. consil. 187. lib. 2. Curt. lun. consil. 168. in fine. Brunum conuicium nostrum consil. 98. numero 9. Gratum consil. 16. & vltimo lib. 2. Corram in memorali incip. appellari non licet de iure ciuili &c. Guid. Pap. in tract. de appell. nu. 55. quam etiam tractat Vantius de nullitate. quis possit dicere de nullitate. nu. 34. & nouissime Natta consil. 121. nu. 4.

Præsupposito igitur quod admissa fuerit appellatio tanquam a iure permittitur: succedit tertia questio: si an poterit pars quæ primo loco Serenissimum Principem appellauerit, intra tempus appellandi variare, &

ad D. Gubernatorem iuxta Astenfis decreti dispositionem, appellationem introducere, qua in questione dicendum videbatur potuisse de nouo D. Gubernatorem respectu appellationis coram eo exercendæ digere, per text. in l. si quis libellos, C. de appellat. relatum in capit. ei qui. §. si quis libellos 2. questio. 6. quem text. ad hoc communiter norant, glo. & docto. licet appellanti commutare arbitrium suum, & per poenitentiam variare, vel in totum appellationi renuntiare Maranta de ordi. iudic. part. 6. in 2. actu principali vlt. par. numero 134. & 139. post Barto. Ange. Salic. & Philipp. Fran. quos refert, & dicit Salicet. in d. l. si quis libellos colum. 2. versic. quid igitur dicendum, quod potest qui vsque ad 10. dies appellationem immutare, quia isti decem dies dantur vt plenissime deliberet, an velit appellare, vel acquiescere, sed qui illico appellat nedum plenissime, imo nec plene deliberat, sed quodam modo iracundia quadam accensus, vel ex leuitate quadam illico appellat, ideo de tali prima appellatione, non debet consideratio haberi si postea eam mutet, facit etiam text. in capit. quamuis. §. ceterum. de electione lib. 6. vbi licet parti appellanti, ab appellatione nondum sedi Apostolicæ præsentata, recedere, Re enim integra adhuc existente, & nondum coram Serenissimo Principe, vel D. iudicibus vltimarum appellationum introducta appellatione, facile admittitur variatio, & cum multa re integra fieri permittantur, quæ alias non permitterentur. Lunandatum iuncta ibi gl. C. mandati. Bar. in l. si perueniam. col. 1. ff. de cond. ob causam gl. notab. in c. cum in causis. in verbo, cum res non esset integra. de election. Socin. consil. 46. nu. 12. vol. 1.

Secundo probatur hæc opinio, & quod vbicumque electio in alicuius voluntate permittitur, potest quis vno electo ad alterius electionem deuenire, nondum acceptata priori electione. l. qui absentis. ff. de acquir. possessio. not. Barto. in l. absentis in fine. ff. de donatio. facit text. in l. si conuenit. ff. de iuridict. omn. iudic. l. si cum dote. §. eo autem tempore, vbi gloss. ff. de acquir. possessio. Poenitentia enim, ante litis contestationem regulariter admittitur, ut no. Bald. in authent. habita. in questio. quod scholares plures iudices habentes, electionem de vno factam, ante litis contestationem reuocare possunt. C. ne filius pro patre. quonimo passim in iure videmus & permittam esse variationem pluribus in casibus, prout est text. & ibi glo. notab. in l. si sterilis. §. si na. ff. de ad. emp. quem not. Afflict. decis. 146. in fin. l. eum qui certum cum ibi notatis. ff. de verbo. obligatio. l. nonnunquam. ff. de collat. bonorum.

Præterea certum est, & alternativam appellationem admitti, & sic incertam, dum modo quis intra tempus quo appellare debuit, certum iudicem appellationis nominet, vt not. Ioan. Andr. in additio. Specula. in titul. de appellationi. §. nunc tractandum. versic. sed pone aliquis. Alexand. consilio 101. numero secundo. & consilio 167. numero quarto volumi. secundo. geminataque appellationes iure non prohibentur, vbicumque quis viua voce appellans, denovo in scriptis intra decendium appellationem introducit. l. 1. §. bi duum. ff. quando appellandum sit. Barto. in l. si procurator. §. si dominus. columna prima. ff. de noui. oper. nunciatio. Bald. in l. secunda. ad finem. C. de episcop. aud. ergo ex ijs rationibus concludendum videtur posse sustineri hanc secundam appellationem tanquam re integra, & nondum introducta priori appellatione coram supremis iudicibus proposita.

His tamen non obstantibus, contraria verior visa fuit opinio, non licuisse appellanti variare, & D. Gubernatorem Astensem secundo loco appellare, ea præcipue ratione, & quia appellatio duos parit effectus, primo enim effectum ipsius senten-

Senatus Pedemont.

ne extinguit, seu suspendit, pendente appellatione. l. i. in fi. ff. ad Turpillian. c. venientes. de iureiurando. Bar. in l. i. nu. 2. ff. de appellatione. Afflict. decif. 296. in fi. Soc. confil. 9. col. 2. vol. 4. quem refert Syluanus confil. 5. nu. 5. in fine.

Secundo, quia per appellationem deuoluitur causa ad iudicem ad quem appellatur. c. super eo. de appellatione. l. i. & vbicunque iudex a quo, appellationi deferret censetur transfusa omnis cognitio in iudicem ad quem capir. cum appellationibus fructuosis. de appellatione. lib. 6. Cum igitur per primam appellationem, cui detulisse Vicarius videtur, per illam clausulam, nisi si, & quatenus iuris sit, vt supra demonstrauius, fuerit cognitio translata ad D. Iudices vltimarum appellationum, effectusque prima sententia fuerit propter appellationem in suspensio tentus, ita vt per secundam appellationem extingui amplius non poterit, iuxta regulam. l. nam et si sub conditione. §. post defectum. ff. de iusto rupt. testamento. Bald. in l. appellatione. numero sexto. C. de appellatione. & in l. si vt proponis. 2. C. quomodo & quando iudex, frustratoria dicitur secunda appellatio, cum nihil habeat quod extingere possit, propterea non erit admittenda, cap. interpositas, cum ibi no. de appella. l. eos. §. ne temere. C. de appellatione. & nominatim Roman. scribit con filio 41. numero 4. cum alijs allegatis per Gratum respon. 119. in princ. volumi. primo. Rotta decif. 49. in nouis.

12 His accedit quod cum appellatio tam communis appellanti, qua appellato esse dicatur l. ampliore. C. de tempo. appellatione. Alexan. confilio 183. numero 4. volum. 6. Abb. confilio 2. numero 2. parte prima. Dec. 13 in c. si duob. colum. 2. de appellatione. l. non poterit appellans priori appellationi renuntiare, per secundam appellationem inuito appellato, vbi de eius iurisdictione tractatur. l. fina. C. quando prouoc. non est necesse. not. Abb. & Felin. in ca. ex parte il. 2. de rescriptis. Felinus in c. significauerunt. numero 3. de exceptione. Tiraquel. in tracta. de retractu. in verbo ad finem tituli nume. 25.

Tertio confirmatur hanc opinio ex ijs quae not. gl. in alleg. l. si quis libellos. C. de appellatio. dum inquit, mutationem arbitrij & voluntatis in appellante admitti dummodo aequalis, vel maioris iurisdictionis iudex appellatur, non autem si minoris: per textum in l. 1. §. fina. ff. de appellatione. facit nota. per Dec. in capi. 14 si duobus. numero 2. de appellatio. vbi si diuersi ad diuersos iudices appellant, appellatio interposita ad maiorem praevalet, & elidit appellationem interpositam coram minori iudice argu. eorum, quae habentur in l. contra pupulum. §. qui ad maius. ff. de re iudica. & nota. per Canonist. in c. cum parati. de appellat. Dec. confilio 640. numero 2. & eo magis id locum habet, vbicunque prima appellatio ad maiorem iudicem fuit interposita in tempore, quia secunda subsequens non valebit, cum iam deuolutum sit ad superiorem iudicem totum negotium, iuxta nota. per Bald. in alleg. 15 leg. l. appellatione. numero 6. C. de appellat. l. Vnde constitutum recte fuisse apparet, vt in casibus, in quibus permixta est geminatio appellationis, si Apostoli super prima appellatione concessi fuerint, non licet secundo loco appellare, quia cum Apostoli dicantur pars ipsius appellationis. capitu. ab eo. de appellatione. lib. 6. cum alijs per nos allegatis. decif. 7. nume. 4. & per dationem illorum facit functus iudex officio suo, cum praeterea sit eius iurisdicchio, amplius ab eodem iudice impetrari non poterunt. ca. cum appellationibus. §. si vero, vbi Gemin. numero 5. de appellatio. lib. sexto. not. Bald. in l. eos. §. apostolos. colum. 2. C. de appellat. Perusin. in c. sua. nume. 21. de appellationibus. Quare, in terminis nostris erit concludendum, non licere iudici secundo loco appellationem admittere, vbicunque

priori appellationi semel detulit, Vnde cum hanc primam admisisset Vicarius videatur ex illis verbis, si & quatenus iuris sit, consequens sit, vt ab eo iurisdicchio translata in D. Iudices vltimarum appellationum fuerit, nec possit amplius secundam appellationem admittere, vbicunque prima effectum habere potest.

Vltimo iuuatur hanc opinio, quia huiusmodi Decreta Astenfis ciuitatis, dum electionem parti appellanti concedunt, vt D. Gubernatorem a sententia eius Vicarij appellare possint, censentur in hac parte derogare totia iuris communis, quod disponit a sententia Vicarij non appellari ad eum, cuius quis est Vicarius, sed ad eum, ad quem appellaretur, si ipse iudex ordinarius iudicaret, vt no. Bar. in l. precipimus. C. de appellatio. c. Romana de appellatione. lib. sexto. & in capitu. non putamus. de consuet. lib. 6. Maran. de ordi. iud. loco supracitato. numero 369. quo casu stricte sunt intelligenda, ita ut dum electionem concedunt parti appellanti, ad vnicam tantum electionem restringantur, nec possint partes eligentes a prima electione facta recedere. §. iuxta regulam. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. significatio. de qua late las. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. solut. matrimo. & in l. duobus. §. si ci qui. numero 2. ff. de iureiuran. Deci. in capitu. quanto. numero 5. de iudicis. Abb. & Felin. late in capitu. si de treuga & pace. Dec. confil. 89. nu. 2. & confil. 93. nu. 3. & licet variatio permixta sit, vbicunque electio committitur voluntati alicuius, ut supra dicebamus. id tamen intelligitur, si res adhuc integra sit, & nondum alteri ius acquisitum. hic vero res integra dici non potest, ex quo per Vicarium admitti fuit appellatio, a quo statim translata omnis iurisdicchio in iudices vltimarum appellationum fuit, ut supra late probauimus. & in specie respondet Perusin. in allegato c. sua. de appell. vbi textum in d. l. si quis libellos, limitat & declarat, pro qua stat regula. l. quod in haerede. §. eligere. ff. de tributari. Amplectenda igitur hanc secundam opinionem videbatur, non licuisse parti appellanti Gubernatorem secundo loco appellare post propositam coram praedictis iudicibus appellationem & secundum hanc per iudices vltimarum appellationum comitatus Astenfis, qui & Senatum representant fuit iudicatum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vt supra ratione et tardata solutionis dotium promissarum licite a marito peti possunt.*
- 2 *Alimenta durante matrimonio per maritum praestita uxori remissa titulo donationis presumuntur, vbicunque taciturnitas longi temporis, et mors ipsius mariti interuenit. Et nume. 11.*
- 3 *Donationes facile presumuntur inter affines, et coniunctos.*
- 4 *Pater remittendo usufructum bonorum aduocitorum filijs, haeredes ab eiusdem usufructus repetitione exclusisse videtur.*
- 5 *Maritus non petendo dotes propter uxoris adulterium amissas censetur eas tacite remisisse, adeo, vt haeres eas repetere non possint.*
- 6 *Emphyteosim propter canonem non solum ad dominum translata, haeredes mendicare non poterunt, si dominus tacerit.*
- 7 *Alimentorum petitio haeredibus competere non debet, qui one ramatrimonij non sustinent, quorum respectu alimenta iure debentur.*
- 8 *Maritus mulieri quamuis indotata alimenta praestare tenetur.*
- 9 *Marito impetrandum est, qui aimentum diu praestitit uxori nulla praemissa protestatione de iis recipi tendit.*
- 10 *Taciturnitas consensum inducit citius in ius, quae praedictum aliquod afferre possunt, vbicunque alicuius extrinsecus actus interuenit.*
- 11 *Mulier marito operas praestare tenetur.*
- 12 *Alimenta liberis relicta dato quod per longi temporis praesentia*

- petita non fuerint, remissa esse non presumuntur.
- 13 Remissio donationis in habet.
  - 14 Donatio in duoto non presumitur, nisi illa expresse probetur.
  - 15 Donatio inter vivos as prohibitas non presumitur.
  - 16 Actionibus personalibus, & officio iudicis minori spatio non praescribitur, quam 30. annorum.
  - 17 Textus. l. quod in uxorem, C. de nego. gest. declaratur, & ibi Alex. opinio refelli. ar.
  - 18 Maritus uxorem alere non tenetur, ubicunque dos promissa non soluitur: in iure uxorem expellere maior potest.
  - 19 Alimenta quando presumuntur per maritum uxori remissa titulo donationis, non tali distinctione declaratur, per quam diversa in hoc articulo Docto. opiniones concordari possunt.
  - 20 L. Vir usuras ff. de eo. at. inter vir. & uxorem declaratur, reprobat Cornei. intell. clu.

DECISIO CXXXII.

An heredes mariti qui dum uixit alimenta uxori nondum receptis dotibus praestitit possint dicte alimenta uxori praestita, & a marito non petita petere.

- I**n dubium vertitur quaestio, an heredes mariti possint occasione dotis promissae, & non solutae, petere alimenta a marito uxori praestita, & ab eo vivente non petita. ad cuius dubii veram cognitionem prius tractandum erit, an liceat regulariter marito usuras ratione retar datae solutis dotium promissarum, & non solutarum, tam iure civili, quam canonico petere, quo in articulo decisive loquendo concludo, quod id esse vtroque iure permixtum ut in c. salubriter ubi communiter Canon. de usuris, Bartolus, & ceteri scribentes in l. insulam. §. usuras. ff. de iure matrimonii. Baldus in l. fina. §. preterea. C. de iure dot. Iason in §. fuerat, numero 20. Institut. de actionibus, Socin. consilio 176. numero 3. & pluribus sequent. volumi. 2. post Alexand. consilio 31. & consilio 200. volumi. 6. & consilio 74. consilii. 1. ac consilio 141. libro 3. ubi post Innocent. & Ioan. Andr. differentiam constituit inter maritum & uxorem, ut marito liceat petere usuras, uxori autem pro dote restituenda non, eandem differentiam facit etiam in consilio 27. numero 9. libro 4. quae tamen vera sit pro nunc non tango. sed in marito idem tenet in consilio 63. numero 4. eodem libro 4. Deci. consilio 119. numero 4. Gratus respons. quinquagesimo septimo parte prima, ubi de communi attestatur, Cagnol. in l. curabit, numero 41. C. de actionibus empti. Crauet. consilio 189. numero 7. versicu. quintus casus. Modern. Paris. in tractat. usurarum, quaestio. 74. numero 524. plura scribentes circa declarationem allegati ca. salubriter, & Iason post Modernos Paris. Didac. lib. 2. varia. resolu. c. 1. nu. 3.
- Quae conclusio sic firmata licet in se vera sit, in propolita tamen quaestione dubia videretur, quod cum non liceat heredibus mariti defuncti petere alimenta, quae per maritum dum viveret petita non fuerant, quia taciturnitate longi temporis sublequente morte ipsius mariti remissa & donata uxori praesumantur. l. vir usuras. ff. de donationibus inter vir. & uxorem. l. cum quidam. §. Diuus. ff. de usuris. La duersus. C. de usuris, per quae iura apparet remissionem usurarum induci ex taciturnitate longi temporis ipsius mariti, necesse & eius morte, & maxime ubi charitatis & affectionis vinculum concurrat. Alimenta. l. quod in uxorem. C. de negot. gestis. l. si servus communis. ff. de donationibus inter vir. & uxorem. l. p. ocula. ff. de probationibus, cum aliis adductis per Alciat. in tractat. praesumptio. regu. prima praesumpt. 32. Crauet. consilii. 159. num. 4. ubi post Alexand.

- Dec. Soc. & Calcan. per eum allegatos concludit, haec duo, scilicet sanguinis coniunctionem, & taciturnitatem longi temporis donationis praesumptionem inducere.
- Secundo innuat haec opinio ex textu in l. cum oportet. §. finautem. C. de bonis quae liberis, quem allegat glo. in dicta l. vir usuras. ff. de donat. inter vir. & uxorem. ubi si pater aduentitiorum bonorum usum fructum tacite filiis remiserit, prohibiti erunt heredes patris eundem usum fructum a filiis vindicare: eadem igitur ratione suadente, si vir per totum matrimonii tempus tacendo, alimenta, seu interese dotis non solutae non petierit, videtur facta alimentorum remissio. & hunc textum ad confirmationem praedictae opinionis alleg. Roma. consilio 517. num. 16. Alexan. consilii. 138. colum. pen. vol. 5. Boer. decisi. 196 nu. 4. faciunt etiam ea, quae de taciturnitate mariti notant Docto. & qui dotem propter adulterium ab uxore commissum sibi adjudicari non petiit, nam eo mortuo haeredes dotem repetere non poterunt, Alexan. consilii. 189. numero 7. vol. 6. arg. glo. fin. in l. fina. ubi Ripa. quaest. 61. C. de reuocand. donationibus, Dec. consilii. 138. num. 5. & 6 loquens de emphyteotico & quae propter canonem non solutum ad dominum transire debet, nam si a domino non petatur, haeredes eius emphyteosiam vindicare praetextu canonis non soluti non poterunt cum ipsius domini declaratio requireretur, Barto. in l. 2. quaestio. 1. C. de iure emphyteotico. Specu. in titu. de locato §. nunc aliqua, versicu. 47. Ruy. consilio 143. num. 14. volu. 1. Natta consilii. 274. nu. 12. in fine, & cum enim alimentorum petitio ratione retardatae solutionis dotum eo respectu concedatur, quod maritus onera matrimonii sustineat l. pro oneribus. C. de iure dot. l. dotis fructus. ff. eod. titu. o DD. in l. insulam. §. usuras. ff. de iure matrimonii, eo mortuo cessat praedicta ratio, & in persona heredum locum habere non debet, cum nulla onera matrimonii sustineant, nec praeterito tempore sustinuerint, ut nota. Dec. d. consilii. 571. in prin.
- Tertio confirmari videtur haec opinio, quia maritus mulieri indotatae praestare alimenta tenetur. l. quod in uxorem, cum ibi notatis per Doct. C. de nego. gest. Alex. in l. si cum dotem. §. fin autem in sequisimo, nu. 8. ff. solut. matr. Roma. in allegato, consilii. 517 in prin. Ruin. consilii. 139. vol. 4. post Afflic. de cis. 10 in princip. Abb. consilii. 39. nu. 4. parte secunda. Cum igitur inspecto effectu ipso, ex quo dos promissa soluta non fuit, mulier indotata dici possit, concurratque legis dispositio, qua obligatur maritus ad alimentorum praestacionem, frustra queritur an repeti possint ab heredibus mariti huiusmodi alimenta, quae debita erant mulieri ex legis dispositione.
- Quarto & impudum est marito, qui dum viveret tacuit, & alimenta praestita ab uxore consequi non curavit, & ex quo protestatus non fuit, ea alimenta exhibuisse animo repetendi, ut not. Soc. in consilii. 114. nu. 45. uol. 3. post B. consilii. 474. incip. post biennium, vol. 3. Abb. consilii. 83. nu. 3. & 4. parte 2. Alciat. in alleg. tractat. praesumpt. regula. 1. praesumpt. 32. nu. 7. & nouissime, clariss. iurifconsulto lo. Cephus, consilii. 85. nu. 13. concludens, quod ubi per totum tempus matrimonii maritus non petiit usuras dotis ea remissae praesumitur, & taciturnitas enim censetur inducere, etiam si haec, quae praedictum afferre aliquod possunt, ubicunque aliquis extrinsecus adus interueniat, ut notant Docto. in l. quae dotis. ff. solu. matr. Craue in tractat. de antiqu. temp. parte prima. pag. 41 nu. 20. & in consilii. 111. nu. 5. nam ex quo maritus durante eius vita continuo alimenta praestabat, percurrente eius taciturnitate, & morte sublequente videtur consensisse, ut ea alimenta titulo quodam tacite donationis essent apud uxorem, nec ab heredibus repeti possent, & maxime cum mulier in seruicio filius mariti versaretur, & operas o vivente propter necessitatem praestaret. l. si cur. ff. de operis lib. cum filii ai-

Senatus Pedemont.

legatis per Socin. lun. consilio 114. numero 42. vol. 3. alias si diuersa mariti mens & intentio fuisset, verumiliter de eis repetendis protestationem fecisset, animique sui motum declarasset, argum. c. n. l. §. si nautē ad deficientis. C. de cadu. tollendis. Dec. consil. 63. nu. 3. & consil. 89. nu. 2.

Hanc opinionem, quod per lapsum dicti temporis, taciturnitatem, & mortem mariti censeantur remissa vxori alimenta, adeo vt per heredes mariti amplius reperi non possint, sequutus est Bald. in allegat. consilio 474. volumi. tertio. Roman. consilio 517. nume. 16. post Dionys. de Perusio eius præceptorem per eum relatum. Lupus in repetit. capituli. per vestras. §. vnum tamen. col. 2. verfic. ad idem text. de donationib. inter vir. & vxorem, Cornuc. consilio 165. litera c. volumi. 4. Francisc. Cremenfis, singul. 5. post Alexan. consil. 74. numero 8. vol. 3. Gomez. in §. actiones, nume. 6. Instit. de actionibus. Balb. de præscriptionib. in prima parte. 3. partis principalis. colum. 11. Neuiza. consilio 57. numero 8. post Campez. de dote part. 2. quæstio. 6. col. 1. fina. verficul. vide Baldum, & c. Boer. decis. 196. nume. 4. Soc. lun. consilio 114. numero 40. volumi. 3. Grammatic. decis. 103. numero 29. Alciat. late tracta. præsumptionum, reg. 1. præsumptio. 22. numero 4. & seq. post Marfil. sing. 360. nume. 4. Abb. consil. 85. parte 2. & notissime Cephalus, d. consil. 85. nu. 13.

Contrariam opinionem plures sequuti fuere, quam probari dicunt ex textu l. libertis §. 1. ff. de aliment. & 12 c. ba. legatis, §. vbi alimenta libertis relicta tam futura, quam præterita perire poterunt, & si spatio longi temporis ad eorum solutionem hæredes interpellati non fuerint, cuius textus ratio ea esse potest, quia remissio alimentorum, m. quorum causa fauorabilis est l. cum hij. in princip. ff. de transacti. Bar. in l. Mela. ff. de aliment. & cibalegatis. Crauet. consilio 199. nume. 10. non inducitur ex sola taciturnitate longi temporis, nisi & alia requisita, de quibus in l. Procula, cum ibi not. ff. de probationibus, concurrant. Item ex eo quod remissio donationis vim habet l. si quis delegauerit. ff. de noua. Dec. in l. si quis obligatione. ff. de regu. iur. cum alijs 13 pluribus ibi per eum allegatis, & quæ donatio in dubio non præsumitur, nisi illa expresse probetur l. cum de indebito. ff. de probationibus. l. si cum autum. ff. de solutionibus. Dec. consil. 402. nume. 6. post Alexan. late in l. a Titio. ff. de verbo. obligatio. & ibi Arer. colum. pen. dicentem, potius esse præsumendum actum inualidū, quam donationem. cum alijs notatis per Craue. consil. 142. nume. 26. & Et hæc præsumptio exclusiua donationis fortius locum habet inter virum & vxorem, inter quos prohibita est donatio l. vxori. §. vxori. ff. de leg. 3. l. cum quis decedēs. §. Titia. ff. eodem. Corneus, consil. 145. litera q. volumi. 2. quem refert Dec. consil. 571. nu. 3. videtur igitur dicendum, per taciturnitatem longi temporis alimentorum tacitam donationem non præsumi.

16 Secundo facit pro hac opinione, & quia actionibus personalibus & officio iudicis minori spacio, 30. annorū non præscribitur. l. licet, & l. omnes. C. de præscriptionib. xxx. annorum, & in specie facit text. in l. eos. C. de viisus, l. asin. §. fuerat, numero 22. Institutio. de actionibus, post Aretin. ibi numero 7. Corneus in dicto consilio 145. litera m. vol. 2. & consil. ultimo, litera g. volu. eodem si ut igitur poterat maritus non obstante longi temporis cursu ad alimentorum repetitionem venire, in idem ius agendi hæredibus competere debet, cum eiusdem potestatis, & iuris sint, cuius fuit & defunctus. l. nihil aliud, & l. hæredem, cum ibi notatis per Cagnol. ff. de reg. iur.

Tertio probari videtur hæc opinio ex textu. l. quod in vxorem. C. de nego. test. arguendo a contrario sensu, & nam dum ibi dicitur, præsumi alimenta vxori infirmæ præstita fuisse pietatis causa, ergo a contrario

sensu, si sanæ vxori exhibita fuerint, locus erit repetitioni, ita hoc modo illum textum inducendo scribit Alexan. in l. infulam. §. viſuras, nume. o. tertio in fine, ff. solu. matrimo. post Roman. ibi per eum allegatum, quem refert, & sequitur, Ruinus consil. 61. nu. 6. vol. 4. Gratus resp. 57. nu. 6. parte prima quamuis satis tutum mihi non videatur argumentum hoc Alex. sumptum ex verbis dictæ l. quod in vxorem, ex ijs quæ notat Socin. lun. consil. 114. num. 45. volumi. 3. vbi eum expresse reprobat.

18 Quarto horum sententia coadiuuatur quia & maritus vxorem alere non tenebatur, cum dos promissa illi non perſolueretur, g. o. notabilis in §. fina. in verbo, onera, in auth. de non eligendo secundo nub. quam notat Alexan. consil. 56. nume. 10. volumi. 4. Boer. decis. 22. in prin. imo non solum alimentis cum priuare, sed domo expellere iure potuisset. l. si. Cad. Velleianū. Affli. deci. 10. cū alijs per Boer. allegatis dicta decis. 22. sed istud non admittendum esse existimant Mod. Paris. in addit. ad Alex. in pñ. §. 6. col. pen. li. 4. eo quod sit ius diuini, vt Matthæi c. 19. Marci. c. 10. Pau. ad Ephes. c. 5. qđ putarē verū, cū prohibitū sit uxori deimittere excepta fornicationis cā, & naturali & diuino iure teneatur vir cohabitare cum vxore, ideo ab hac obligatione se eximere vir non poterit ob dotem non solutam, & ita hanc eandem opinionem comperi teneat Didac. Coaru. in epito. 2. par. de sponsa. & matrimo. capi. 8. nume. 2. vbi respondet ad l. fina. C. ad Velleia. & ad alia iura incontrarium facientia. fraudari igitur hæredes mariti non debent huiusmodi alimentis uxori prestitis nullo iure cogente, imo ad eorum repetitionem recte admitti posse videntur.

Hanc opinionem, quod non censeantur remissa alimenta longa taciturnitate mariti, possintque ab heredibus eius repeti, tenuit Bartolus in l. que dotis. nume. 4. ff. solu. matrimo. Aretinus in §. fuerat, numero 7. & ibidem Iaso. nume. 21. verfic. sed audite, Instit. de actionibus, dicens quod si calus sibi contingeret ita teneret, & consulendo & iudicando, & in l. que dotis. nume. 21. ff. solu. matrimo. ac in l. de diuisione nme. 13. ff. eodem. Cornuc. in alleg. consil. 145. litera q. colum. fina. volumi. 2. & consil. fina. colum. fina. vol. eodem. Alex. consil. 63. nume. 13. & 14. vol. 4. consil. 208. nu. 10. vol. 7. & consil. 36. nu. 6. vol. 4. Dec. consil. 571. Chaffa. in conſeru. Burg. rubr. 4. §. 23. nume. 17. limita 4. verficul. hęc limitatio non est vera. Ruin. consil. 224. nume. 15. vol. 1. consil. 61. num. 5. volumi. 4. Graus responsio. 57. parte prima, Grammatic. decisio. 70. Moderni. Paris. in addit. ad Alexan. consilio 63. volumi. 4. quam opinionem perpetuam ipsius Alexandri fuisse tam legendum, quam consulendo tradunt. Ex his igitur appareret dubium reddi articulum hunc propter diuersas, & inter se pugnantes doctorum opiniones, in quo arbitror secedere distinctionis posse eas ad concordiam reduci.

19 Nam si aut querimus an per lapsum longi temporis sue decennij, & dicti temporis taciturnitatem ab alimentorum repetitione excludatur maritus, tanquam ea remissa, & donata vxori præsumantur, & tunc existimo, quod viuente marito, donata non præsumantur. cum iuri agendis, siue officio iudicis tam l. reui tempore non præſcribatur, vt si præ dictum est. Et hoc modo intelligenda erit, & declaranda secunda opinio, nec non & Doctores ad illius confirmationem allegati, quorum verba si recte perpendantur, ad eos terminos referri debent, quando maritus viuens alimenta uxori præstita repetere, quæ tamen longo tempore non petierat. Vnde tunc remissa non fuisse, nec tacite donata concludendum est, cum de contraria ipsius mariti viuents voluntate appareat, quæ omnem donationis præſumptionem excludit.

Aut

Aut loquimur quando cum longi temporis lapsu, & diuturna taciturnitate concurrit etiam mors ipsius mariti, & per consequens dissolutio matrimonij, agiturque de heredibus mariti reperentibus præterita alimenta vxori præstita, in quibus terminis præsens questio loquitur, & tunc locum habebit prima opinio, quod remissa, & donata vxori alimenta censentur. Nam præsumptio illa donationis alimentorum, quæ alias per solum longi temporis cursum, necnon & taciturnitatem mariti non sustineretur, per mortem ipsius vim capiet, & conualidabitur, cum verisimile sit eam fuisse mentem mariti, alimenta vxori præstita, quæ toto vitæ eius tempore durante petere non curauit, voluisse remittere. Et hoc modo declaranda erit prima opinio. quæ declaratione siue distinctione sic stante, facile concordari poterunt, quæ hinc inde a Doctoribus in vtraque partem adducta leguntur. Hanc distinctionem sensisse videtur Romanus licet non clare eam explicet, in consilio 317. nume. 16. versicul. vnum tamen dico. nam postquam opinio nem Bald. in supra allegato confirmatam ex text. l. cum quidam. §. Diuus. ff. de vsuris, reprobauit, respondendo in specie allegato. §. Diuus, tandem concludit, quod si vir per totum tempus matrimonij, & sic vitæ eius durante tacet, nec petit vsuras seu interesse dotis non solutæ, tunc id silentium continuum inducit tacitam vsuram remissionem, & Romanum in supra dicto consilio sequuti sunt Balb. in dicto tractat. præscriptio. parte prima 3. partis principalis colum. 11. versic. subdit Romanus, Boetius, d. decisio. 196. nume. 4. Cephalus in allegato consilio 83. numero 14. vbi eandem distinctionem tacite sensisse videtur, inquit enim, quod licet videantur opiniones diuersæ, an decennium sufficiat, tamen quando per totum tempus matrimonij hæc intersuria maritus non petit, ea gratiose videtur remissa, per text. in allegata. l. vir vsuras. ff. de donationib. inter vir. & vxor. cuius textus, verum sensum & intellectum cum non esse arbitror, quem Cornueus in allegato consilio 145. adduxit, videlicet quod ibi remissa titulo donationis dicantur vsuræ, eo quod donationes fuerint verbis fideicommissi confirmatæ. vnde a contrario sensu arguendo, & non fuisse verbis fideicommissi confirmatæ donationes, vsuræ remissa non iudicarentur. quia ita intelligendo redderetur indubitabi ille textus. nam si volumus intelligere, per hanc confirmationem donationum factam verbis fideicommissi, induci remissionem vsurarum, in eo textu, necessario præsupponere debemus eas vsuras fuisse donatas, adhuc, vtsupradictis verbis conueniant, quæ de confirmatione donationum loquuntur. Si igitur præsupponimus dictas vsuras fuisse expresse a marito donatas, & tunc nulli dubium quin fuissent comprehensæ sub donationibus verbis fideicommissi confirmatis, cum in clavis locus dubitationi non sit, vulg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. de quæ indubitabili esset lex contra not. in l. quod Labeo, de Carbo. edict. Vnde adhuc, vt ille text. casum magis dubitabilem decidat, intelligendus videtur in tacita donatione inducta per lapsum longi temporis, & taciturnitatem mariti durante matrimonio, & non in expressa donatione. Sicque iudicio meo inductio illa per Cornueum facta, contra ipsum retorqueri possit. cuius etiam responsio ad allegatum text. l. vir vsuras, subsistere non potest, dum ait, locum habere in vsuris promissis, quæ odiosæ sunt, & quarum remissio facile præsumitur, cum odia restringi debeant. quia responderetur, verba illius textus alium pati sensum, scilicet, vt intelligantur de vsuris, quæ loco alimentorum succedunt, non de vsuris simpliciter, quod sane ex illa clausula colligitur ibi, cum per omne tempus matrimonij iuntpubis suis vxorem, & eius familiam vir exhiberet, quæ superfluo statet, &

nihil operaretur, si intelligeremus simpliciter fuisse promissas vsuras, non autem respectu alimentorum. cum etiam videamus Doctores. communiter loquentes de huiusmodi vsuris in materia dotium, referre se ad onera matrimonij, & alimenta, quæ maritus nondum perfoluta dote vxori præstat & exhibet. prout de ijs late Moderni. Paris. scribant in tractat. vsurarum questio. 74. nume. 323. Firmum igitur remanet fundamentum. d. l. vir vsuras. ff. de donationibus inter vir. & vxor. quæ secundum mentem Barto. ibi in eius summario intelligenda est, vt si vir viuens vsuras dotis non petat, eas donasse videatur. Et propterea in prædicta questione iudicauit Senatus non esse admit-tendos heredes mariti ad repetitionem alimentorum vxori præstitorum, quæ ab eo viuente petita non fuerant, denique per longi temporis taciturnitatem, & subsequutam, mariti mortem remissa fuisse præsumantur.

SUMMARIUM.

- 1 Creditores priorem hypothecam habentes potiores in iure esse debent, quod ampliat. nu. 3.
- 2 Agendi ius quibus competit, multo magis excipiendi & vendendi competiturum erit.
- 3 L. Quoties. C. de rei vendicat. dispositio locum non habet in hypothecis.
- 4 Possidentis melior est conditio, vbi duo creditores pari tempore hypothecam habent.
- 5 Per constitutum transfertur civilis & naturalis possessio.
- 6 Possidens vigore constituti remedia possessoria intentare potest.
- 7 Prioritas temporis locum non habet, vbi ageretur mere possessorio.
- 8 Regulari innuitur. §. cum damus. ff. de regu. iuris limitatur. Regula delo factis qui petis, quod alteri restituas es limitatur, nu. eodem.
- 9 Circuitus sunt exitandi quoties inutiles sunt.

DECISIO CXXXIII.

An secundus creditor habens ius hypothecæ cum clausula constituti in certis bonis debitoris, recte agere possit remedio recuperandi possessionem contra tertios possessores, iura cessa habentes a priore creditore, & in eo remedio obtinere, non obstante prioritate temporis.

AGNIFICVS Percialus Solarius condominus Villenouæ, debitor Pistoni a Cargnano sub hypotheca bonorum suorum confessus est se debitorem Gulielmi Caseti secundum creditoris aurorum 300. quos termino conuento, sub obligatione omnium bonorum suorum soluere promissit, constituens se prædicta bona tenere, & possidere nomine dicti Caseti deinde quedam ex bonis hypothecæ subiectis & in constituto comprehensis fratribus de Bardazanis habentibus iura cessa a Pistono locauit, contra quos egit Casetus remedio. l. fina. C. de acquirend. possessione. Excipientibus conductoribus ipsos iure prioris hypothecæ cesse, possidere dicta bona, & propterea dictum secundum creditorem excludere. Quæritur quis contententium potior sit in iure.

Et prima facie videbatur dicendum, Bardazanos tanquam priorem hypothecam habentes ex iure cessa a Pistono primo creditore esse potiores. l. 21. qui balneum. l. potior. ff. qui potiores in pignore hab. capim.

qui prior. de regul. iuris, in 6. Nam sicut tuncquam potiores virtute suar anterioris hypothecae possessionem rerum pignori acceptatam a Caseto secundo credere, si is possideret auocare possent, et multo magis excipere, & possessionem retinere, si in ea reperiantur poterunt, ex regula in iuris. §. cui damus. ff. de regul. iur. l. creditor in princip. ff. qui potiori. in pigno. habentur.

His accedit, quod notat Negufant. de pignorib. in 5. parte secundo membro in 6. ampliatione, ubi per text. in l. si prior. §. fina. ff. qui potiores in pigno. habentur, dicit et priorem creditorem secundo praeferrere, etiam si secundo res fuerit tradita. Ergo Pistonus, & per consequens conductores cessionarii veluti priores, praeferrunt Caseto posteriori, etiam si possideret virtute constituti, debent. Et huic opinioni conuenire videtur limitatio per lafon. scripta in l. quoties. numero 11. C. de rei vendicat. et quod dispositio illius legis locum non habeat in hypothecis, quia prior tempore semper praefertur, non obstante possessione alterius. Praeterea pro hac opinione videtur text. in l. si debitor. ff. de pignor. ubi et duorum habentium hypothecam eodem tempore, melior est conditio possidentis, ergo multo fortius, si possidens sit prior in tempore: sed in praesenti casu isti fratres habeant priorem hypothecam, & sunt in actuali possessione, ergo potiores esse debent. Adiuvatur haec opinio ex regula, dolo facis petere quod restitutus es. l. dolo facit. ff. de doli mali excep. sed per actionem hypothecariam ex persona Pistoni intentandam Casetus tenetur restituere eisdem fratribus Cessionariis, ergo doli exceptione repellitur, conuenit quod dicitur, circuitus esse euitandos. l. dominus, ubi Bar. ff. de cond. indeb.

In contrarium vrgere videtur, et quod per constitutum possessionem domini Praeiuall. s. adiectum hypothecae bonorum factae praedicto Caseto, iuxta scripta per Negufant. de pignorib. in 2. memb. o primae partis. nume. 3. dicatur ipsi acquisita possessio vera civilis, & naturalis, vulg. l. quod meo. ubi Barto. & communiter Doct. ff. de acqui. possessio. quo fit et ut ei competat remedia possessoria retinenda seu recuperanda, laf. post Alexan. in l. i. §. per seruum corporaliter, nume. 3. ff. de acqui. possessio. Negufant. in primo membro. 3. partis. nu. 31. & per consequens remedium dictae l. si. C. de acquiren. possessio. ut nominatim Alexan. post alios per eum citatos in l. exitus. colum. fina. ff. de acqui. possessio. late Gratus & fere in terminis nostris respon. 63. nume. 33. & seq. parte 2. Tiraq. de iure confisi. in prima par. nu. 13. & 35. ac in limita. 14. nu. 7. & nouissime Iaco. Menoch. iis scriptis editus de remed. recup. possess. 13. nu. 40.

Non obstant in contrarium adducta, quia loquuntur et procedunt quando ageretur hypothecaria inter primum, & vltiorem creditorem, eo enim casu prior tempore potior est iure, Secus vero ubi ageretur mero possessorio, et quia tunc non consideratur prioritas temporis in hypothecaria, sed debet possidens restituere, deinde nouo iudicio auocare possessionem, per hypothecariam argumento notarum per gl. & Doct. in auth. item possessor. C. qui potiores in pigno. habentur.

Nec aduersatur Regula. l. in iuris. §. cui damus. ff. de regul. iuris, et quia non procedit in remedijs possessionis, praesertim recuperanda, ut per Dec. ibi, Negufant. de pignorib. in secundo membro quartae partis, numero 26. dicens, in istis iudicijs possessionis non admitti exceptionem dolo facis petere quod restitutus es. Iaco. Menoch. loco supra citato numero. 16. Nec repugnant notata in l. dominus. ff. de cond. indeb. et quia intelligi debent de circuitu inutili, sed in casu nostro circuitus non esset inutilis cum aduersus primum creditorem agentem hypothecaria contra secundum cre-

ditorem possidentem competeret exceptio excussio. nis principalis debitoris, qui cum proponatur solvendo. satisfacet primo creditori in alijs bonis, & secundus remanebit in possessione dictorum bonorum. Quare in praesenti causa Senatus iudicauit condemnandos esse fratres de Bardazanis conductores, & iura cessu habentes a Pistono primo creditore, ad restitutionem praedictorum bonorum faciendam Caseto secundo creditori.

S Y M M A R I V M.

- 1 Exceptio non numerata pecunie opponi potest intra biennium, siue confessio summa fiat in scriptura priuata, siue in publica.
- 2 Exceptio non numerata pecuniae non tollitur per confessionem quantitatis etiam iuratae.
- 3 Confessio iudicialis in iudicio obligat, cum in eo quasi contrahatur.
- 4 Confessio iudicialis habetur pro iudicato, quo fit, ut ex ipsa condemnatione, oriatur actio et obligatio civilis in factum.
- 5 Ex confessione iudiciali datur etiam utilis confessio.
- 6 Exceptio non numerata pecuniae quando tollatur per confessionem in iudicio factam, et quando non, notabili distinctione declaratur.

DECISIO CXXXIII.

An exceptio non numerata pecuniae opponi possit contra confessionem propriam factam in contentioso iudicio, & quid in confessione voluntaria.

APTISTA Torriglia Aste sis, reperto coram iudice Georgio Ferrario, petijt ab eo statim nouem grani ex causa puri mutui, qui confessus fuit se tenere ad petita, offerens se paratum subire spontaneam condemnationem, qua confessione, attenta iudex eum condemnauit ad restitutionem dicti grani Kalendis Augusti tunc sequentibus. Cum praedictus Torriglia lapsio termino peteret dictum Ferrarium copelli ad restitutionem dicti grani. Opposuit reus exceptionem non numerata pecuniae seu grani non mutuati.

Quaeritur quid iuris? Et videretur dici posse eam copeteri. Infi. de literar. obliga. vers. plane, ubi et si quis confessus est se debere summam alicui, potest intra biennium opponere exceptionem non numerata pecuniae, & hoc habet locum, siue confessio fiat in priuata scriptura, siue in publica gl. ibi in verbo si quis, qui sequitur Ang. col. 3. vers. in gl. si quis, & lo. Fabri. col. 3. vers. qui. 3. gl. & Sali. nu. 9. & 10. in l. si ex cautione. C. de non nume. pecu. laf. in l. qui pecuniam nu. 1. & 10. ff. si cer. petatur, alia gl. in l. cum de indebito. §. si in vers. finau tem cautio. ff. de probationibus, & tñ ex publico instrumento non oritur obligatio, licet competat exceptio, sicut oritur ex priuato chirographo ipsius debitoris, quod probatur ex d. l. si ex cautione. C. de non nume. pecu. ponderando dictationem, ex qua causam proximam & immediatam denotat, ut ponderat post alios Emanuel Costa vir doctissimus in d. l. si ex cautione, in principio, quae obligatio non oritur ex publico instrumento, quia illud magis ad probandum, quam ad obligandum inuentum est, ut per eundem Emanuel post Petrum Sali. & Castrensem, in d. l. si ex cautione in prima declaratione. Pro hac opinione videtur vrgere argumentum ab aequiparatis, nam aequiparantur iuramentum & sententia. l. 1. & 2. & ibi gl. qui iurasse. §. si. ff. de iureiurando. et Sed si iuramentum interponitur super huiusmodi confessione non propterea tollitur exceptio non

non numeratæ pecuniæ l. fin. C. de non numerat. pecunia. Glo. in verbo obligetur. Inst. de liter. obligatione. vbi Ang. Feli. in c. si cautio. nu. 46. & seq. vbi ad hanc regulam quinque ampliores & septem limitationes ponit de fid. instrum. Ergo idem dicendum si sententia accedat confessioni, hoc argumento vitetur las. hanc partem tenens in l. qui pecuniam nu. 7. si cer. pet.

In contrarium videtur text. in l. de arate. §. interrogatus. iuncta glo. 1. ff. de interroga. actio. vbi ¶ qui interrogatus in iudicio respondit se teneri, puta in decem causa mutui, obligatur ex huiusmodi confessione, quia in iudicio quasi contrahitur & illum Sallegat Arer. insti. de liter. oblig. colli. 3. vers. tertio casu principali. & concordat text. iuncta glo. in verbo soluer. in princip. in l. vnica. C. de confessis. ¶ vbi si quis confessus fuit in iudicio se pecuniam mutuo accepisse, pro iudicato habetur. quo fit, vt ex ipsa condemnatione oriatur obligatio, & actio civilis in factum seu iudicati. l. actori. & ibi Bald. C. de reb. creditis. Bartol. in l. a diuo Pio. §. 1. nume. 2. & in l. nam & postea. §. si na. nume. 3. ac in l. sed & si possessori. nume. 2. & 3. ff. de iureiurando. Ioan. Fabri Insti. de literum obligat. col. 5. & Insti. de obligat. nu. 10. & ibi Barto. nume. 11.

¶ Lino ex ipsa confessione iudiciali datur utilis confessoria. l. prouide si occisus. §. si procurator. & ibi gloss. in verbo confiteatur. ff. ad l. Aquil. quam dicit singul. Roman. singu. 22. & hanc opinionem expresse firmat las. in l. pacta nouissima. nume. 10. versic. sextus notabilis effectus. C. de pact. post Salicet. in l. ea. C. de confessis. quibus addo Bald. in consi. 447. nume. 2. vol. 1.

¶ Quid dicendum ¶ in hac difficultate, & controuersia presentis questionis federe distinctionis concordari poterunt prædictæ opinioniones, vt prima procedat, quando confessio fit in iudicio per modum voluntariæ iurisdictionis, & quando quis sponte, seu voluntarie non virtute alicuius citationis confitetur, subitque spontaneam condemnationem. Felin. in ca. 1. num. 15. vt lite non contestata non procedatur. tunc enim posset opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Secunda vero opinio procedat, quando confessio non fuisset facta sponte, sed in contentioso iudicio, tunc non posset opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Ita distinguit Salicet. post Cynum in l. in contradi. nu. 7. C. de non numerat. pecu. & in l. in 1. & 3. oppositione. C. de confessis. quem refert & sequitur las. in d. l. qui pecuniam. nume. 7. si si certum petat. Albe. in d. l. si ex cautione. nume. 5. & Feli. in cap. cautio. nume. 47. de fide instrum. hanc distinctionem nouissime sequutus est Emanuel Costa Lusita. in d. l. si ex cautione in 11. fallentia. nume. 2. C. de non numerat. pecu. quem his scriptis vidi. Sed in casu nostro ista condemnatio dicitur lata super spontanea confessione, ergo potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Et ita iudicauit Senatus in prædicta causa.

S V M M A R I U M.

- 1 Creditori posteriori ius offerendi priori creditori competit.
- 2 Res hypotheca secundo creditori transit apud eum cum suo onere.
- 3 Dotalis casus etiam sub regulis generalibus comprehendatur, dato quod privilegiati sint.
- 4 Crediti tribu soluto marii nonio per mortem mariti competit ius offerendi soluti nem dotalis debiti, & res pro dote hypothecatas prosequend. nu. 4.
- 5 Restitutio doris, quæ fit in casu sol. timatrimonii, vel in specie, quando maritus ad inopiam vergit in iure æquiparatur. nu. 5. Sed contrarium verius est. nu. 9.
- 6 Dotum collatio in iure, siue affirmatio fieri debet citatis prius creditoribus. nu. 6.
- 7 Citatio illius necessaria non est, quem constat nullam habere de iurisdictionem.

8 Pecunia dotalis licite ad honestam lucri partem mercatoribus traditur, vt ex eius lucro onera matrimonialia sustineantur.

10 Oblatio inualida est vbi cumque non est facta legitimo loco, nec tempore.

11 Pecunia fragilis esse dicitur, & inter ea connumeratur, quæ seruando seruari non possunt. nu. 11.

12 Creditoribus posterioribus non licet offerre pecuniam uxori petenti dotes suas in tuto collocari propter mariti inopiam superuenientem, quod sanè communi calculo receptum est. & nu. 13. declaratur.

DECISIO CXXXV.

An ius offerendi dotem mulieri petenti eam in tuto collocari propter mariti superuenientem inopiam secundo creditori competat.

VAESTIO difficilis tractanda proponitur, an creditor virtute posterioris hypothecæ ius habeat offerendi vxori, cui vergente marito ad inopiam facta fuit collocatio, seu restitutio dotium suarum constante matrimonio. In qua non modo contrariæ Doctorum opinioniones, & inter se pugnantes reperiuntur, sed etiam aliquorum scribentium aperta redditur prietas, qui sibi ipsi diffimiles & parum constantes fuerunt. Primo igitur ¶ quod posteriori creditori ius offerendi præstat, ex textu probatur in l. 1. C. si antiq. creditor pign. vendidit. quem not. Afflic. decis. 16. & decis. 187. nu. 2. post alios ibi cõmuniter scribentes vbi dicit licere secundo creditori offerre debitum primo, & rem hypothecatam apud se retinere, de quo late Negusant. in tractatu de pignoribus. in 3. membro 5. partis principalis, ubi regulam hanc pluribus modis ampliat, & restringit, per quam consultum est indemnitati vtriusque creditoris, tam primi quam secundi, ¶ cum enim res hypothecata secundo creditori transeat apud eum cum suo onere l. si debitor. C. de distract. pigno. l. si conuenit. §. si fundum. ff. de pignori. actio. l. alia ratio. ff. de contrahen. emptio. Alexan. consilio 193. incipien. ex themate. nu. 4. in si. vol. 2. æquitatis ratio suadet, ut oblatione totius summæ realiter, & integre facta primo creditori, ius hypothecæ in persona secundi creditoris conseruetur, & dicit Afflic. decis. 259. nume. 2. quod ius offerendi competit cuilibet possessori etiam si esset iniustus, idem dicit Capici. decis. 99. nume. 6. quod etiam in dote locum habere debet, cuius iura quamuis privilegiata sint. l. j. C. de priuileg. dot. l. assiduus. C. qui potiores in pignore habe. iunctis ijs, quæ not. Bald. nouellus in tract. de dote. ¶ tamen sub illa generali regula, de qua supra diximus, etiam casus dotalis includi debent l. in fraudem. §. si. ff. de milita. testa. Dec. in c. qua fronte. col. 1. de appellation. & in consi. 5. nu. 2. & in specie dotis scribit Natta consi. 4. ro. nu. 20. quare dicendum videtur secundum creditorem offerre do mulieri dotem, rem quamuis hypothecatam ratio nedictæ dotis retinere posse.

Secundo firmari potest hæc opinio ex l. cum tibi. C. qui potio. in pignore habeant. ¶ quæ permissum est creditoribus soluto matrimonio post mortem mariti, res pro dote hypothecatas persequi offerendo soluti nem dotis, sicut igitur in restitutione dotis soluto matrimonio faciendæ, ius offerendi habent creditores. idem erit, & in hoc casu restitutionis faciendæ propter mariti superuenientem inopiam dicendum. cum pari passu amittent, & æquiparentur prædictæ restitutiones, ¶ & restitutio dotis, quæ fit propter superuenientem mariti inopiam, vera & propria restitutio dicatur. l. ubi adhuc versicul. sed ita eam posse. C. de iure dot. notat Roman. consilio 392. incipien. circa primum

Senatus Pedemont.

primum in princip. quem sequitur. Deci. consilio 45. nu. 2. Hanc opinionem per textum in alleg. l. cum tibi, tenebant Cynus, Bald. Ang. Imola, Castrensis, & Alex. in d. l. si constante in princip. ff. solu. matrimo. Bal. in auth. quod locum. nu. 3. C. de collatio. vbi hanc reddit rationem, quod sicut maritus offerendo pecuniam vxori liberaretur. l. sed & ideo. ff. solut. matrim. cum ius offerendi illi competat, argu. l. mulier. ff. qui potio. in pigno. habeant, ergo idem erit dicendum in creditore mariti, cum ius habeat ab eo. Affli. deci. 221. nu. 3. post Doctores supra citatos, quos refert & sequit Cro. consil. 107. nu. 10. & hanc partem sibi videri vtiore dicit Campez. de dote, par. 3. q. 51. idem sentire videtur Cap. Tholos. quæst. 3. incip. item fuit quæsitum, 6 † vbi in assignatione faciēda, seu collocatione dotium in bonis mariti vergentis ad inopiam requirit citationem creditorum fieri, tanquam de eorum interesse, & præiudicio tractetur, ita vt eam assignationem impeli re possint creditores offerendo dotē mulieri, quod si contrarium diceremus, creditores ius offerendi nō habere, non esset necessaria eorū citatio iux. glo. l. de vno quoque. ff. de re iudi. l. 1. §. pen. ff. de ventre in pic. † citatio enim illius necessaria non est, cui cōstat nullam competere defensionem, cap. quanto de transla. episc. Abba. & Felynus late in cap. cum olim. nume. 11. de re iudicata.

Non obstat ratio illa, quam communiter doctores contrariam opinionem tenentes sequuntur, quod ius offerendi dotem in pecunia numerata ideo creditoribus non competit, quia cum agatur de assignandis, & collocandis in tuto dotibus propter mariti inopiā, ex qua assignatione possint onera matrimonij sustinere, ea commode, & tuto in pecunia per creditores offerenda fieri non possit, cum illa fragilis sit, & facile consumi, & dissipari queat, quia respondetur satis est consilium indemnitati mulieris, & oneribus matrimonij, † si talis pecunia a creditoribus oblata mercatori ad honestam lucri partem tradatur, ex quo demum onera matrimonij sustineantur, iuxta c. per vestras, de donatio. inter vir. & vxorem, quem ad præsentem quæstionem no. Affli. d. deci. 221. Rom. consil. 320. num. 5. Cro. d. consil. 107. nu. 10.

Contraria tamen verior videtur & magis communis opinio, quod imo non liceat creditori offerre dotē vxori petenti eam in tuto collocari super bonis ipsius mariti dilapidantis, & ad inopiam vergentis, cuius opinionis ea præcipue ratio affertur, quia hæc assignatio, siue collocatio dotium in tuto, quæ ad petitionē vxoris constante matrimonio, ratione superuenientis inopiæ mariti conceditur, non dicitur vera dotis restitutio, vt no. Anch. consil. 119. nu. 2. post Bar. in l. si quis sic stipulatur. ff. solu. matrimo. Bald. in l. vbi adhuc col. 3. versu. iuxta hoc C. de iure dot. quem refert Natta consil. 81. nume. 3. vbi Romani opinionem in allegato consil. 392. contrarium sentientis reprobant, sed tantum dicitur quædam prouisio in fauorem matrimonij introducta, vt per retentionem bonorū ipsius mariti pro concurrenti quantitate dotis possint onera matrimonij sustinere, & habeat vxor vnde maritum, filios, & se ipsam alari, ita tenet Ioan. Andr. in additionibus. Spec. in titu. de dote post diuort. resti. §. formatis, in verbo, viro, post Iaco. de Aren. in l. cum tibi. C. qui potiores in pignore hab. per eum allegatum.

Nam cum casus solutionis matrimonij nondū aduenerit, & per consequens nec tempus dotis restitutionis, si talis admitteretur obligatio, ea inualida diceretur, tanquam non facta legitimo loco, & tempore, contra l. si solutus. ff. de solutionibus. & notatorum per Bal. in l. acceptam. in 3. q. C. de vltus. l. asin. consil. 9. nu. 15. vol. 1. Et per hanc rationem ita tenet Albe. in l. vbi adhuc. nu. 15. C. de iure dot. vbi aliam adducit, qd cum fauore mulieris inducitur, ut ante actionē per-

sonalem competentem, hypothecaria experiri possit ratione dotis in tuto conseruari, nō debeat in eius læsionem concedi obligatio ipsis creditoribus, contra l. quo i fauore. ff. de legibus, & notatorum per D. sc. in c. intelleximus. nu. 3. de iudicijs.

Præiudicium enim mulieris, & læsio hinc manifeste apparet, † quia eius interest bona immobilia mariti potius habere, ex quorum fructibus, seu redditibus onera matrimonij sustineri possint, quam pecuniam a creditoribus oblatam, quæ fragilis esse dicitur, & quæ inter ea connumeratur quæ seruando seruati non possunt, Bar. in l. Iulianus, nume. 2. ff. de condi. indeb. & in l. si ex legati causa. ff. de verbo. obli. Boer. decif. 209. nume. 4. cum alijs cumulatim per Tiraq. in trac. de retractu lignagier. §. 1. glo. 7. nu. 104.

† Hanc igitur secundam opinionem vitra supra allegatos, sequitur Bart. in l. si constante in 7. q. 3. partis, nume. 8. ff. solu. matr. Paul. de Castro sibi ipsi contrarius in l. 2. in principio. ff. solu. matr. vbi refert Bar. consuluisse in fauorem mulieris, quæ petendo consignationem dotium suarum, executionem faciendam a creditoribus in bonis mariti impedire potuit, nec audiri creditores offerentes dotem mulieri, vt bona immobilia ad manus suas reducant, cum id tantum soluto matrimonio ipsis liceat. Idem sentit Bal. sibi ipsi contrarius, consil. 84. volum. 3. Ang. in l. 1. col. ff. solu. matrim. & ibi Imola, col. pen. versu. item adde secundum eum, Salicet in l. cum tibi. C. qui potio. in pig. hab. Corneus, consil. 85. ff. solu. prima facie, colum. 2. nume. 5. vol. 4. Bald. Nouellus in trac. de dote in 7. parte priuilegio. 47. Socin. hunc articulum late examinans in cōs. 111. vifa consignatione, volum. 3. vbi ait temerarium esse ab hac opinione recedere, & maxime cū tractetur de causa dotis, in cuius fauorem in dubio iudicandum est, Affli. d. deci. 193. incip. vxor habens instrumentum re ferens concilium Neapolitanum in decisione huius quæstionis variasse, sequitur. Negusant. in trac. de pignoris, in primo membro. §. partis principalis, nu. 31. & duobus, seq. vbi opinionem hanc communem

restringere videtur, † vt prohibeatur obligatio respectu bonorum, quæ pro cōcurrenti quantitate dotium suarum mulier retinere intendit, non autem pro alijs bonis dotem excedentibus, ad hoc vt fraudibus occurratur, quæ in præiudicium creditorum fieri facile possent, si aliter dispositum foret. Assignatio enim dotis pro rata quantitatis ipsius dotis tantum fieri debet, vt pulchre notat Alexand. consil. 142. nume. 15. volum. quinta. & ante eum Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de dote post diuort. resti. §. formatis, in verbo, viro, in fine. Et hanc secundam opinionem nouissime sequuti sunt Alba. consil. 80. per totum & D. Rol. à Vaile. consil. 9. nu. 39. quo fit, vt ex pluribus doctorum testimonijs, quos supra retulimus magis communis esse videatur, non obstantibus in contrarium adductis, quæ facili negotio dissoluantur ex repositionibus Socini in allegato consil. 111. volum. tertio qui quæstionem hanc plenius cæteris examinauit. Quare in eadem opinione recedit Senatus, vt pro concurrenti quantitate dotium ius offerendi creditoribus non competat.

S P M M A R I U M.

- 1 Immunitas in dubio ad bona posita quæsitæ, ex crebriore opinione trahitur.
- 2 Immunitas ad bona etiam allibata extenditur.
- 3 Læso opinio consil. 83. volum. tertio, contraria reprobat. vbi notabilis distinctio pro concordia diuersarum opinionum adducitur.
- 4 Obligatoria generalis, immunitatem confirmat, & omnem abolitionem remouet.

DECISIO CXXXVI.

An immunitas extendatur ad bona postea quæsitæ, vel quæ iam fuerant in catastro publico posita.

In controuersia vertente inter vniuersitatē Vigliani, petentē D. Georgium de Montibus compelli ad solutionem collectarū impostarum pro rata bonorum ab eodem in præteritis finibus loci Vigliani possessorum, ipso excipiente se ex antiquissimis priuilegijs Imperialib. a Comitib. Astensibus confirmatis, vñ approbatis immunem esse, præsupposito quod de dicta immunitate ex ipsius ad istam liqueat. Duo discutienda proponuntur. Primum an immunitas ab antiquo concessa extendatur ad bona postea quæsitæ.

Secundum an comprehendat bona in catastro seu æstimo Vigliani æstimata, & allibrata.

Verum quoniam controuersia agitur coram prudentissimis, & consumatissimis iudicibus, apud quos superfluo proponuntur disputationes. ideo istis omnissimis crebrioribus duntaxat sententiis adducēdas duxi.

Nam, quod ad primum dubium pertinet, vñ crebrior ea sententiā dicitur. Immunitatem in dubio censi concessam etiam quo ad bona postea quæsitæ ita expresse tener Barto. consil. 59. nume. 4. dicens de hoc esse casum in l. peculium, ff. de leg. 2. & in ca. quia circa, de priuile. Bal. consil. 401. nume. 2. volum. 5. & in consil. 112 nume. 4. vñ c. dici potest, lib. 2. Alex. consil. 178. nume. 17. volum. 2. vbi plura similia ad hanc opinionem comprobendam adducit, quos sequitur Ias. in l. qui filius, col. 1. in 4. not. vericu. ta autem ff. de leg. 1. & in consil. 4. 25. nume. 1. volum. 2. addens Cynum & Imolam ita tenere, quam etiam tener Ruin. consil. 217. nume. 17. vo um. 1. post plures per eum citatos Paris. consil. 63. nume. 7. & 10. volum. 1. post Abba. & Docto. in locis citatis, affirmant eam esse veriorē & crebriorem, reprobata opinione Bruni de augmento monetæ articulo 9. Hanc eandem sententiā post alios per eum citatos tanquam communem tenuit Natta, consil. 66. nume. 13. & consil. 160. nume. 23. ac consil. 328. nume. 4. latissime consil. 340. nume. 3. & seq. vñ que in finibus ad quam respōdet pro qua vrgent dicta Alex. consil. 193. nume. 6. lib. 2. quod priuilegium immunitatis alicui concessum extenditur ad nouam oneris impositionem superuenientem post concessionem immunitatis. Ex quibus omnibus patet hanc esse veram, & magis receptam opinionem.

Quo vero ad secundum dubium, an dicta immunitas extendatur ad bona in catastro Vigliani allibrata, dicitur pariter receptissimam esse sententiā. Immunitatem ad prædicta bona allibrata extendi ita tenuit Barto. consil. 130. quem refert & sequitur Felinus in ca. ecclesia S. Mariæ nume. 77. vñ secundo nota de constitutio. Brunus consil. 94. nume. 2. & sequen. & consil. 103. nume. 6. post Bald. Archid. Ioan. Andr. Imo. Geminian. Barbat. Paul. de Castro Panorm. Roman. & Alex. per eum allegatos. Alc. resp. 168. nume. 6. & 7. addens Socinum ita tenere, consil. 243. Natta d. consil. 328. nume. 2. & Ioan. Mauritijs in repetit. l. vñ c. C. de mulierib. & in quo loco. col. 61. lib. 10. affirmans opinionem Barto. dicto consil. 130. esse communiter receptam, cui deferunt quæ scribit Alex. consil. 35. nume. 16. & sequen. volum. 4. Dec. in l. in omnibus in fine. ff. de regul. iur. videlicet mutatione personæ in collectis mutari conditionem rei. Ex quibus apparet hanc esse communem opinionem, & cui non aduersantur allegata per Iaso. consil. 53. volum. 3. quia tribus modis re-

sponderi potest. primo quod iura per eum allegata loquantur, & intelligi debeant de prædictis tributarijs. Ita respondent Fely. loco supra citato: & Brunus consil. 94. & 103. nume. 6. post alios per eum allegatos. Secundo, quod contra Ias. opinionem tenent magis communiter Docto.

Tertio quod Ias. & alij per eum allegati intelligi debent, quando immunitas esset concessa postquam bona fuerunt in æstimo, seu catastro communi allibrata. tunc immunitas superueniens non debet nocere, secus verò, si immunitas sit concessa antequam prædia sint in æstimo posita, quia tunc allibratio nocere non debet immunitati anteriori, alioquin facile esset omnes immunitates illudere, statuendo bona in catastro publicis illibrari debere. Hæc distinctio probatur ex dictis per Alexan. in dicto consil. 178. nume. 18. versic. & non potest dici. volum. 2. & Bruni. consil. 90. nume. 1. & sequen. vbi dicit immunitatem superuenientem non se extendere ad bona iam registrata. Vt igitur contrarium eadem sit disciplina & idem operetur propositum in proposito, quod oppositum in opposito. idem videtur dicendum si registratio, siue allibratio superueniat, & tunc non tollat immunitatem præcedentē. Sed ex actis constat catastro fuisse factum post immunitatem concessam, cum legatur consecutum anno 1534. ideo dicimus immunitati præcedenti non præiudicare. Accedat quod hæcenus semper fuit obseruatum, quod immunitas esset D. Georgius etiam respectu bonorum per eum acquiritorum, & in dicto asserto registro descriptorum, prout concludunt etiam testes ipsius vniuersitatis, & ex qua obseruantia tolleretur omnis dubietas, si qua inesset, iuxta notata per Barto. in dicto consil. 59. & in l. missi opinatores. nume. 14. C. de exact. tributorum. lib. 10. & in terminis nostris. Paulus Castr. consil. 313. col. 1. volum. 1. Crauet. consil. 211. nume. 8. & consil. 111. nume. 5. & seq. Et ita censuit Senatus præfatum D. Georgium a petitis esse absolendum, & quem absoluit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Usura de iure civili non prohibetur, imo permittuntur ea saltem, permissione, quæ penam non infligit contrarium nu. 9. c. intellige, ut nu. 13.*
- 2 *Usurarius variæ penæ indiget tam de iure canonico, quam civili, quod intellige, ut nu. 14.*
- 3 *Usurarum crimen mere ecclesiasticum, contrarium numero decimo.*
- 4 *Dolus in scientem commissus non punitur pena felonatorum.*
- 5 *Actio de dolo cessat, quando dolus actione ex eo contrahitur, in quo inest purgari potest, quod intellige, ut numero 17.*
- 6 *Usura est contra legem diuinam.*
- 7 *Item contra legem naturalem, & quare.*
- 8 *Item contra legem canonicam ibidem.*
- 9 *Item contra legem civilem.*
- 11 *Quæstio super usuris meri facti quæ dicatur, & quæ meri iuris.*
- 12 *Iudex secularis cognoscere super usuris potest, quod Principis decreto usura sunt prohibita.*
- 15 *Infamia ob aliquod delictum notatum inconueniens non est alijs etiam penus affici.*
- 16 *Scienti & consentienti dolum non fieri quando procedat.*
- 18 *Princeps usurarios tollere eo colore non debet, quod inde subditorum utilitas refuleat, aut ut maius malum, ac damnum euitetur.*
- 19 *Malis duobus minueribus minus eligendum, ut maius evitetur quomodo intelligatur.*

De iudice laico an possit super causa vsuraria cognoscere, & vsurarios punire, & an Princeps ob subditorum vilitatem vsurarios tollerare debeat.

ET SI in questione proposita, An iudex laicus possit de causa vsurarum cognoscere, & pena pecuniaria vsurarios punire, plures nō mediocris doctrinē, & autoritatis viri abunde, ac varie scripserint, ita vt illorum scriptis velle aliquid addere, iuxta Salomonis dictum Ecclesiastes c. 1. in fin. sine magna molestia fiet; Attamen, vt maiorum meorum iussibus, & mihi ipsi satisficiam, hæc pauca post discretissimos meliores colligere visum est. Quj igitur partem negatiuam sustinent, eam infra scriptis argumentis defendunt. Primo t quod a iure ciuili ex Imperatorum intentione vsuræ non sunt prohibita, sed permissa ea saltem permissione, quæ penam non comminat, aut infligit, vt in titulus ff. & C. de vsuris, & nomina tituli in l. eos. C. eodem tit. Barto. in l. 1. nume. 6. & ibi lason num. 48. C. de sum. trinita. & fide Chatol. Io. And. in mercurial. in regula peccatum col. 8. & seq. de regul. iur. in 6. Abb. in c. cum sit, nume. 18. versicu. concludo ergo, de foro competen. Bald. in rubr. C. de vsuris in principio. & propterea inferunt, id quod sit lege permittente penam non mereri vulgata l. Grachus. C. ad l. Iuliam de adulter. l. fin. ff. quod quisque iuris.

Secundo t quia solum a iure canonico vsuarijs indictæ sunt penæ spirituales videlicet, priuationis a communione altaris a sepultura in ecclesia, & quod eorū oblationes non recipiantur c. quia in omnibus de vsuris, a confectio testamenti arcentur c. quamuis eod. titulo in 6. & a iure ciuili exercentes improbum senus notantur infamia, pluribus etiam alijs penis afficiuntur, quas ponit Angelica in verbo vsura. 2. nume. 3. & pluribus seq.

Tertio pro hac opinione videtur text. in c. cum tu, de vsuris, vbi arguendo ab vnuerſali negatiua videlicet, quod facta restrictione vsurarum, aut si illæ restitui non possunt propter paupertatem nulla poena imponi potest, quod si nulla: ergo nec etiam extraordinaria.

Quarto quia secundum opinionem multorū t vsura est crimen mere ecclesiasticum, vt notat Bald. in l. quones colum. 2. versicu. tu dic. C. de iud. glo. in dlem. dispensolam. iud. in dlem. 1. de vsur. Bal. consil. 443. in fine volum. 3. Abb. in c. cum sit, nume. 17. post glossam in c. 1. in verbo, secundum canones, de off. ordinar. Lappus allegatione. 56 & 70. pluresque alij reſtati a Didaco lib. 3. variar. reſolutor. c. 3. in principio & Rolland. a Valle consil. 75. nu. 14. & seq.

Quinto, quia vsura committitur inſcientem t & quando dolus committitur in ſcientem, non potest quis de dolo puniri crimineſſeſionatus, ſecundū Bal. consil. 240. incipien. præſuppoſito ſtatuto, volum. 2. quem reſert & in terminis ſequitur Crau. conſil. 6. numero 104.

Sexto pro hac parte vrgere videtur illa conſuſio, quæ habet t quod quoties dolus commiſſus contra aliquem purgari poteſt actione ex contractu, in quo doloſus interuenit, tunc ceſſat actio de dolo nec punitur doloſus criminaliter & eleganter, in principio. ff. de dolo Bald. conſil. 15. volum. 1. quem reſert & ſequitur Crau. d. conſil. 6. nume. 105. poſt Paul. de Caſtro conſil. 411. colum. 2. volum. 1. Rolland. a Valle d. conſil. 75. nume. 31. & ſeq. At vsuræ reperi poſſunt con dictione indebiti c. Michael. de vsuris, cum alijs per eundem Craue. cum ſuſis d. conſilio 6. ergo non poteſt criminaliter cognosci.

Septimo hanc partem, quod criminaliter vsurarij inquiri non poſſint a iudice laico tenent Lappus d. al.

legatio. 56. & 70. Bald. in l. improbum. verſicul. credo gloſa verum dicere. C. ex quib. cauſis inſam. irrogatur dicens, id non reperiuit eantem, ſequitur Salice. ibi nume. 3. verſicu. ſed contra gloſam oppono, & eſt de mente Io. And. in d. c. peccatum. colum. 8. & 9. allegatur Anania in c. 1. de off. ordinar. Bertran. conſil. 215. volum. 2. idem etiam vult Bald. in titu. de controuerſia inueſtitura. §. ſimiliter. nume. 1. verſicu. item de reatu vsurarium, quem reſert & ſequitur Deci. conſil. 170. laſ. conſil. 153. colum. penul. in fin. & colum. fin. libr. 4. ſequitur eandem Maranta de ordine iud. in 6. parte in principio nu. 110. & in ſua diſputatione quanta. Craue. d. conſil. 6. nume. 101. & 104. & nouiſſime ac latiſſime omnium Rolland. a Valle d. conſil. 75. nume. 13. & ſeq. vſque in finem, vbi nume. 28. dicit iſtam eſſe communem opinionem & reſponder ad contraria, Natta conſil. 198. nu. 25.

Qui verò affirmatiuam tuentur illam multis mununt fundamentis primo quidem t quod vsura ſit contra legem diuinam vtriuſque teſtamenti veteris ſcilicet, & noui, vt habetur Exodi c. 23. Leuitici c. 25. Deutoro. c. 23. Eſdræ lib. 2. cap. 5. Pfalmo 15. & 55. vbi dicitur, domine quis habitabit in monte Sancto tuo, cui reſponder dominus, qui ingreditur ſine macula, & qui pecuniam ſuam non dedit ad vsuram Pfal. 71. ex vsuris & iniquitate redimet, animas eorum. 111. lucidus homo qui miſereretur & commodat Ezechiel. c. 18. & Lucæ c. 6. & in c. ſuper eo, de vsuris. Item t eſt contra legem naturalem, ſecundum Ariſtotelem primo Politico c. 6. & 7. & quarto Ethico. c. 1. & 5. quem reſert & ſequitur Bald. in rubri. C. de vsur. luc. de penna. in l. 2. C. de deb. Cur. lib. xj. Ioan. And. in mercurialibus in regula, peccatum. colum. 4. vbi ait, hanc conſuſionem non eſſe dubiam ſecundum veritatem, & opinionem omnium, qui de hac materia ſcripſerunt, videlicet qd contractus vsurarius ex natura rei ſit vicioſus ac malitia conuolutus, & ibidem colum. ſeq. dicit, id eſt propter quatuor. primo, quia facit rem naturalem ſuperuacua ſuæ naturæ, & rem artificialem ſuæ arti, & maxime contra naturam. ſecundo quia facit, quod res, quæ non parit fructum generat lucrum quod eſt contra naturam. Tertio quia facit quod ea, quæ habent omnino eundem valorem vnum eorum excreſcat in valore per alterum, quod etiam eſt contra naturam. Quarto, quia facit, quod res mutuata per abuſum trahitur ad aliquid ad quod non eſt ordinata prin. paliter, nec conſequenter. quod eſt etiam contra naturam, & hæc diſta Ioan. And. declarat Lauren. de Rodul. in c. conſuluit in princip. nume. 14. & 15. Abb. in c. cum ſit, nume. 18. verſic. nam eccleſiaſticus agit. de for. compet. & in rub. de vsu. Sal. in auth. ad hæc, nume. 6. C. eo. Et dicit Rom. conſil. 500. colum. 2. poſt Bald. & Innoc. quos reſert, quod ratio cor prohibuit eſt mutuantem capere vsuram, eſt quia mutuus dominium pecuniæ mutuatæ in mutuatarium tranſtulit, vnde tunc recipien. vsuram recipit lucrum ex re aliena in recompenſationem temporis, quo mutuum durat: quorum vtrunq; eſt irrationabile cum & ipſum tempus ſit commune omnibus animantibus, & ideo non eſt redimendum ab aliquo ſimpliciter, & per ſe ſumptum, nec eſt in commercio ſicut nec aer, nec mare, vt in l. 2. ff. de rer. diuiſi. quam rationem approbat Laurent. de Rodul. in c. conſuluit, in princip. nume. 16. Franc. in c. 1. in princip. de vsur. in 6. Alex. conſil. 49. nume. 5. volum. 4. Natta conſil. 369. nume. 3. Bald. conſil. 443. volum. 3. Affl. in conſtit. regni de vsura. pen. §. vsurarium. nume. 2. his famulatur reg. l. nam hoc natura. ff. de cond. inde. & l. i. natura. ff. de reg. iur. & dicit vir ille nunquam ſatis laudarus. Laſtantijs Firmia. de vero cultu lib. 6. c. 18. pecunia, ſi quam crediderit, non accipiat vsuram, vt & beneficium ſit in colum. quæ d. ſuccurrat neceſſitati, & abſtineat, ſe proſuſ alieno. in hoc. n. genere officiū d. ſuo eſſe

finis esse contentus, plus autem accipere, quam dede-
 ranti iustum est, quod qui facit infidiat, quodammodo
 10. vt ex alterius necessitate predaetur. his accedat Mar-
 ti Catonis auctoritas in primo libro de rusticis, ma-
 iores inquit nostri ira in legibus posuere furem dupli-
 co demerari, feneratorum quadrupli quanto peiorem
 esse existina in feneratorum, hinc licet existimare,
 & Cicero lib. 2. de officiis in fine. inquit, idare sub vfuris
 esse hominem occidere. addatur quod idem Cicero re-
 fert lib. 1. Tusculana quæst. qui cum a Catone quære-
 retur, quid in re familiari optimum esset respondit, be-
 ne pascere, bene vestire, & bene arare, & cum interro-
 garetur deinde, quid feneratori respondit, quid homi-
 nem occidere? quæsi dicat feneratori esse occidere per sub-
 tractionem necessariorum, & Ciceronem refert Affl.
 in d. confit. regni §. vfariorum. nume. 2. in fi. & pro-
 pterea And. Barb. in apostillis ad Bald. in d. l. improbi
 C. ex quib. ca. infirrog. tenet contra Bal. ibi, dicens vfu-
 rarium, quia peccat contra naturam debere puniri ve-
 lut abutentem natura. Item ¶ est contra legem cano-
 nicam, vt in tit. de vfur. lib. 5. & 6. & in clementinis, ac
 14. quæst. 3. & 4. Item ¶ contra ius civile nouissimum,
 quo omne fenus dicitur illicitum, & per consequens
 prohibitum Bald. in d. l. improbi, & ibi Sal. nume. 2.
 Paul. de Cast. in princip. C. ex quib. ca. infirrog. idem
 Sal. in l. eos nume. 8. eo. tit. glo. in c. quid dicam. 14. que-
 stio. 4. glo. 1. in c. quia in omnibus vbi Abba. nume. 7.
 de vfur. glo. in auth. ad hæc, post Io. & Azonem. C. de
 vfu. Cardinalis in c. in ciuitate, nume. 6. de vfu. Bald. in
 sua Margarita in verbo, vfu. verfi. 9. A. b. in l. i. pecu-
 nia nume. 3. ff. si cer. pe. vbi exprefcit, vfu. hodie
 esse prohibitas omni iure, diuino, canonico & ciuili,
 idem tenet Gui. Pap. in trac. de vfu. in princ. vbi nume.
 3. dicit, quod qui diceret pertinaciter, quod recipere
 vfuram non est peccatum, esset hæreticus, vt in clem.
 vnica. in fi. de vfuris. Alex. d. conf. 49. nume. 1. lib. 4. di-
 cens neminem dubitare iure authenticorum vfu. esse
 prohibitas quod etiam affirmat Ange. & ibi Barr. in
 auth. de ecclesiast. titulis. mouentur autem ex tex. in d.
 auth. de ecclesiast. titu. in princ. vbi Imperator mandat
 disposita in quatuor conciliis vicem legis obtinere, &
 sic leges obseruari, sed in concilio Niceno prohiben-
 tur vfu. c. quoniam 47. di. in ergo & a Iustiniano prohi-
 bitæ. sententur, & hoc arg. vtitur etiam Salic. in d. au-
 then. ad hæc, nume. 3. & 5. C. de vfu. vbi hanc opinio-
 nem te. et, quam etiam, licet per aliam rationem se-
 quitur Abb. in d. c. cum sit, nume. 18. verficu. primo te-
 nendo, affir. ans opinionem gloss. esse communem
 quem etia refert, & sequitur cõfissimus Didacus li.
 3. variar. resolut. capit. 1. nume. 6. & nume. 5. vbi plene
 multis rationibus, & auctoritatibus probat, vfu. o. m-
 ni iure diuino, naturali, Pontificio, & ciuili esse prohi-
 bitas, quod etiam firmat Rui. conf. 145. nume. 9. lib. 4.
 late Marquardus in trac. de iudic. c. 11. nume. 1. & 2.
 Rollana Valle sibi contrarius conf. 33. nume. 36. post
 Alex. Soci. & Paris. pereu. relatos. & conf. 55. nu. 10. &
 seq. vol. 2. summa Angelica in verbo, vfu. §. 2. nume.
 1. Ambrosius de Vignate, de vfu. in c. saluberr. num.
 28. & 30. 33. & 34. vbi tenet vfu. esse prohibitas de iu-
 re auth. per. l. 1. C. de sum. tri. & fid. cath. & per auth.
 de ecclesi. titu. §. 1. Fortunius Garcia in trac. de vfu. fi. in
 can. & ciu. illatione §. colum. 24. Cro. conf. 56. num. 1.
 His addo etiam Soc. conf. 2. colum. 2. verficu. quia vfu-
 ra hodie lib. 1. quem refert & sequitur Corta in c. o. m-
 nali incip. vfu. trientes, colum. fin. verficu. quamuis cõ-
 trarium, & colum. 4. verficu. pro confirmatione & c. Se-
 10. cundo ex supradictis inferitur ¶ quod crimen vfu-
 rum non est crimen merere ecclesiasticum sed mixti
 fori prout tenebant Arch. in c. quid d. cam 14. quæst.
 4. Cald. in conf. Anch. conf. 236. post Io. Monachi
 in c. de vfu. Ioan. And. in rubr. de vfu. colum. 2. in 6.
 Card. in c. ciuitate colum. fin. dicens, vfuram esse cri-

men ecclesiasticum non sui natura, sed per accidens
 Abb. in d. c. cum sit nume. 18. Sal. in l. eos nume. 8. &
 seq. C. de vfu. post alios quos refert Didacus lib. 3. va-
 riar. resolut. c. 3. colum. 2. & colum. 4. verficu. 3. apparer,
 Moderni. Paris. in trac. de vfu. nume. 55. qui vigen-
 tissimis fundamentis d. cunt, erronea esse opinio-
 nem canonistarum, & legistarum distinguendum inter quæ-
 stionem iuris, & facti, quam distinctionem etiam asse-
 rit verbalem Ias. in l. quod nume. 7. C. de iudicijs, De
 ci. in c. decernimus, colum. 24. verficu. quarto fallit, de
 iudicijs.

Tertio indubitata hæc opinio videtur vbi quæstio
 11 super crimine vfarum est meri facti ¶ quod duobus
 modis esse potest, vel qd partes fateantur cõtra dictum,
 ex quo nulla iuris dubitatio oriri possit quod sit vfu-
 rarius, vel factum tantum proponant, videlicet tot esse
 soluta, vel recepta aut non, quibus probatis, in iure du-
 bium non est, contra dictum esse vfurarium. Nam tunc
 communis opinio est iudicem seculari posse cogno-
 scere, Bald. conf. 17. nume. 1. vol. 1. Paul. de Castr. conf.
 110. colum. 1. fin. in nouis Abb. in d. c. cum sit, nume. 17.
 & in c. post miserabile, in secundo not. de vfu. Barb.
 in d. c. cum sit, numer. 173. & communiter Doct. relati
 per Soc. in eo. c. cum sit, colum. 6. & f. de for. com. qui
 bus addo Feli. ibi. num. 1. Alex. conf. 9. volum. 4. Fran.
 in c. 1. nume. 2. de vfu. in 6. Auf. de proest. iud. secul.
 in ecclesiast. perso. in quarta reg. falien. 7. Affl. in con-
 fit. regni de vfu. punien. §. statutus, nume. 1. Chaff.
 conf. 63. nume. 18. Natta d. conf. 369. nume. 8. & 12.
 Alc. in c. 1. nu. c. 53. & seq. de off. ord. Moderni. Paris.
 de vfu. nume. 155. Marquard. de iudic. cap. 11. nu-
 me. 10. Iser. in suo erario constitutio. Neapoli in ver-
 bo, vfu.

Quarto hanc opinionem dicunt esse magis com-
 munem. Nam eam tenuerunt Io. Monachi. Archid.
 Io. And. Gemina. & Philipp. Franc. in c. 1. de vfu. in 6.
 glo. Cyn. & Iac. Buttrigarius in l. improbi. C. ex quib.
 bus. ca. infirrog. quæ refert, & sequit. Cacialuppus in
 repet. l. 1. col. 34. ver. ppono tibi. C. de sum. tri. & fid. ca.
 Bal. in sua Margarita, in verbo, panit. verfi. 3. & in verfi.
 vfu. ver. 4. Calder. d. cõf. 236. Corn. cõf. 19. litera c. cir-
 ca finem, lib. 3. Alc. in c. 1. nume. 34. de off. ord. dicens
 hanc esse communem opinionem, quem refert, & se-
 quitur Dida. in epito. 2. par. de spons. & matr. cap. 6.
 nume. 19. & cap. 8. §. 12. nume. 5. verficu. hanc tamen
 opinionem, Natta d. conf. 369. nume. 8. Rollan. a val-
 le d. conf. 35. in fin. admonens iudices debere seueri-
 ter punire istos vfurarios. Iul. clar. li. 5. senten. iur. §. vfu-
 ra, verfi. & ex hoc inferitur. vbi post plures quos refert,
 constanter affirmat, posse aliquem propter vfuram
 criminaliter a iudice laico puniri, & ita pluries fuisse
 iudicatum per Senat. Mediolani puniendo vfu-
 rarios pena extraordinaria, & facta etiam specialis dele-
 gatio, vt contra ipsos inquireretur. his accedit quod
 dicit Soc. conf. 219. colum. fin. verfi. circa tertium lib.
 2. quod iudex potest contra vfurarium deficientibus
 alijs probatio, procedere ad torturam ad erucendam ve-
 ritatē. & pro hac opinione videtur esse text. in d. c. post
 miserabile. de vfuris, vbi Iudxi possunt compelli per
 Principes seculares ad restitutionem vfarum, & di-
 citur ibi Abb. in 2. notabili, quod multo magis possunt
 compellere Christianos vfurarios, idem firmat Gemi-
 na. in c. si annum. §. si vero colum. 2. verficu. in eadem
 gloss. ibi, vfu. de iudicijs in 6. & ex eotextu hanc opi-
 nionem amplectitur Did. scilicet 3. variar. resolut. capit. 3.
 colum. 2. & 3. & clarius colum. 4. verficu. 3. apparer ex
 quorum digis patet opinio nem Iason in d. conf. 153.
 restringentem dictum c. post miserabile. ad Iudcos
 tantum, iure non subsistere.

Quinto opinio hæc sine difficultate procedere vide-
 tur, quando Principis secularis decreto vfu. essent
 prohibitz. ita nominatim docet Iser. in tit. quæ sunt re-
 gum

Senatus Pedemont.

quod in vericulo, contrahentium incestas nupt. colum. 2. vericulo. ex his patet, iudicium vsurarum Natta d. 2. consil. 363. r. n. e. 8 & seq. Moder. Paris. de vsur. nume. 153. & 156 Didec. s. d. c. 3. colum. 5. in princip. Affl. d. consil. regni, de vsurar. punietur per totum. ex quo si dictis legiur in regnis Francia, Hispania, ac Neapolitano, Marchionatusque Montisferrati huiusmodi deceretur. At in hac patria simile adiectum, siue deceretur: contra vsurarios legitur, vt lib. 3. decretorum dominice in sub titu. de vsu. & reprobatione vsurariarum prauit. ergo iudices iudiciales possunt in vsurarios animaduertere.

Et tenendo hanc partem affirmatiuam ad contraria respondere potest, & primo, ad id quod dicitur, vsuras de iure ciuili non esse prohibitas sed permissas. respondetur illud procedere de iure digesto. & Codicis, scilicet vero de iure autenticorum secundum magis communem opinionem canonistarum, & legistarum, quorum in primo fundamento huius partis fit mentio, quibus addo Villalobos in suis communibus conclusionibus in verbo vsure & nouissime lul. clar. lib. 5. sentent. iur. d. 5. vsura, verica, difficultas est, vbi dicit hanc opinionem apud nos seruari, & beataquam veriore, & magis communem, non esse aliquo modo in practica recedendum. Præterea permissio illa veluti a non habente potestatem aduersus ius diuinum, naturale, & Pontificiū, inualida & nullius reputatur effectus, vt notant Barto. Iaf. & alij in d. l. 1. C. de sum. trin. & fid. Catho. & olim de iur. digest. & etia. C. dabatur actio ex stipulatu pro vsuris vt in Leos. C. de vsu. hodie vero dari non possit etiam Imperatoris intentione, quia turpem causam continet stipulatio, vt in l. debitoribus de iurciurando, & in l. generaliter. de verbo. obliga. Fortunius Garcia in d. tract. de vt. fin. iuris cano. & ciuil. d. illatio. 5. colum. 24. in fine.

Hinc etiam sequitur, verum non esse quartum argumentum partis negatiue. scilicet crimen vsurarum esse mere ecclesiasticum, seu spirituale: cum abunde probatum fuerit, etiam dici contra naturalem rationem, & ex magis recepta sententia esse mixti fori, præsertim, vbi est questio facti, ex not. in secundo fundamento partis affirmatiue, & ita sentit Rollan. a Valle consilio 75. numero 36.

Nec etiā aduersatur, quod dicitur certas penas esse 14. impositas a iure can. & ciuili vt in c. fga in omnib. in cū alijs super adductis, quia loquuntur quo ad penas spirituales, & respicientes forum penitentiale: nos vero loquimur de pena temporali. Nec obstat l. improbum.

15. C. ex quibus cau. inf. irroga. quia responderetur, nō esse in conueniens, vt qui ob aliquod delictum sit infamis, etiā alijs penis ordinarijs, & extraordinarijs, prout delicti qualitas exigit, afficiatur vt habetur. ff. & C. de ijs qui notant inf. & in l. infamem. ff. de pub. iud. vbi daturus pro furto rapina, seu iniuria non solum non puniuntur in eo quod damnatus est, sed etiam sit infamis.

Non etiam repugnat regula legis nemo videtur fraudare. ff. de reg. iur. c. sciendi. de reg. iur. in 6. vbi volenti non fit dolus. Nam respondetur primo quod exigendo vsuras contra præceptum legis dolus inest etiam si a volente exigantur, cum vsura furtum seu rapina dicitur. ita respondet Ale. in d. c. 1. nume. 54. Natta d. consil. 369 nume. 6. & 7. & propterea Doct. limitant regulam l. nemo videtur habere locum quando in fraudem commissam consensit vel in dolo persuasione ita limitat Dec. ibi nume. 5. in fin. & Cag. nu. etiam 5. l. in l. cum de rationis, in primo no. C. de transact. Tollitur in hoc argumentum potest ex responsione, quam Caciauppus assertit in d. l. 1. nume. 49. & seq. C. de sum. tri. & fid. cath. post Iac. Butrig. & Ange. videlicet, quod illicitum ex conuenione præstitum, contra voluntatem obligari præstari dicitur. Alia etiam responsio accommodari potest, de qua per Corn. d. consil. 19.

litera g. & consil. 159. litera b. uolum. 5.

Postremo, nec etiam sextum fundamentum de l. & eleganter. ff. de dolo. quod Crau. & Roll. a Valle dicit esse efficacissimū, nocet, quia si accurate videatur Bald. in d. consil. 15 uolum. 1. ex aduerso adductus, ipse hanc difficultatem tollit, dum præsupponit id procedere 17. quando dolus esset commissus in aliquo actu, qui nō haberet proprium nomen delicti: tunc. n. cum possit purgari per actionem ex contractu cessat actio de dolo & crumē stellationatus, scilicet vero si dolus fuisset commissus in actu habente proprium nomen delicti, vt furtum & similia. [text. est in l. si vt certo. §. plane. in fin. cū alijs ibi per glo. allegans. ff. como. vbi qui aliter vtitur commodato tenetur commodati & furti. Barto. in l. 4. in 2. lect. C. de posit. §. Sed vsura est proprium nomen delicti vt furtum & similia c. quia in omnib. & c. super eo, de vsuris in 6. ergo in eo non militat dicta conclusio ita videtur sentire Bald. d. consil. 15. in princip. Vnde ponderari etiam potest, conclusionem prædictam procedere, quando materia de qua agitur non esset apta, nec ordinata ad crimen committendum, sed potius ad nulliter contrahendum, ita etiam expresse dicit idem Bald. d. consil. 15 circa fin. verbi. secundum ea, quæ proponuntur, quæ responsio ad præcedentem proxime accedit. Posset & alia huic fundamento accommodari responsio, de qua per Corn. d. consil. 19. litera g. & consil. 159. litera b. dū ait, dolum vsurarij puniri non respectu eius, qui mutuum sub vsuris accepit, sed tamquam sit commissum in deum, legem naturalem, & superiorem. Et hanc opinionem affirmatiuam, videlicet, vsurarios præsertim manifestos a iudicibus secularibus puniri posse communi voto sequutus est Senatus, stante maxime dispositione decretorum expresse omnes vsuras prohibentium.

18. Quod vero Princeps propter subditorum utilitatem, quod maius malum, seu damnum euitetur huiusmodi vsurarios Christianos tollerare debeat, persuadere id mihi non possum, nisi legi diuinæ, naturali, pontificiæ, ac ciuili contradicere in excommunicationisque sententiam (quod abijt) incurere velle non vereretur. c. 1. de vsu. in 6. c. 1. eo. titu. quando quidem Princeps qui potest prohibere, & non prohibet tollerando dicatur permittere c. quantæ, de sent. excom. c. sicut dignū, de homic. c. negligere 2. q. 7. vbi non caret scrupulo loci etatis occultæ qui cum possit manifesto finicini desinit obviare. quibus famulatur c. quam peccantib. 11. q. 3. & reg. l. culpa caret a contrario sensu ff. de regu. iu. Vnde dicebat in proposito Bald. in l. 1. colum. 3. verbi. sed iuxta hoc quæro. C. de sum. trin. & fid. Cath. q. Imperator etiam ob bonum publicum non potest permittere vsuras, quia inferior non potest permittere illud quod vetat superior, id est ipse Deus, iux. c. cum inferior de maiori. & obediens. cuius dict. m. pluribus iuribus comprobatur Alex. consil. 1. circa primum dubium col. 2. lib. 2. licet ipse teneat Summum Pontificem ex causa publicam utilitatem concernente posse dispensare, vsuras exerceri. Nec excusationem præstat, quod dicitur 19. tur. & de duobus malis minus esse eligendū, seu maius euitandum c. non solum 22. questio. 4. l. quod ories nihil. ff. de regu. iur. quia ea procedunt, vbi duo mala virgent, & vtunque euitari non potest, ita doctores in locis supra citatis præsertim Cag. in d. l. quoties, respondent faciunt quæ diuus Thomas Aquinas scribit 2. secundæ questionis. 10. arti. 11. Sed in casu nostro vtunque malum potest euitari. ergo neutrum admitti. Præterea si pro vita captiui redimenda non licet vsuram exercere c. super eo, de vsuris, multo minus pro maiore damno euitando. Princeps enim suo peccato non debet alterius salutem, multo minus commodum consilare c. faciat homo c. si quis a refrigerit, & c. ne quis arbitretur 22. questio. 2. Affl. decis. 22. nume. 3. & in constitutione. regni. §. vsurarium, nume. 27. His auxiliari, quod legitur 14. questio. 5.

stio s. per totum, ubi habetur, non esse committendas
muras ut elemosine, & alia bona inde sequantur, qui
bi s. illud: D. ius Pau. ad Rom. c. 3. contemns non esse
facienda mala, ut eueniant bona.

S V M M A R I V M.

- 1 Delicti confessio resultat ex narratis in precibus Principi porrectis.
- 2 Item ex gratia siue indulgentia mediante pecunia a Principe facta.
- 3 Confessio delicti extraiudicialis, & absente parte facta probat contra consistentem, etiam inter alias personas.
- 4 Ratihabitio in delictis locum habet, & mandato equiparatur.
- 5 Ratihabitio delicti commissi ratum habet, em obligat ex maleficio.
- 6 Vniuersitas ob ratihabitionem commissi delicti subsequatur puni-
tur, & obligatur.
- 7 Vniuersitas delicti, quæ contra dominum committuntur, resiste-
tere tenetur, alias non resistendo delinquere dicitur.
- 8 Ratihabitio in preiudicium ratum habentis valet, etiam quan-
do sit de eo, quod eius nomine gestum non est.
- 9 Ex mandato quem non obligat post actum consummatum, etiam
in vniuersitatibus quomodo intelligatur.
- 10 Vniuersitas ex delictis obligatur causam successiuam non ha-
bentibus etiam absque ulla consensu congregatione.
- 11 Gratia siue remissio delicti per Principem facta, iuri ex deli-
cto parti offensa quesito non preiudicat.
- 12 Verum videtur de sua natura improbitatem, & fictionem
importare.
- 13 Narrata in libello, siue precibus ante litem contestatam pro-
bationem, siue confessionem non inducunt.
- 14 Confessio inter alias personas facta aliis non prodest.
- 15 Vniuersitas ob crimen rebellionis prædæ dari, ac solo equari
potest.
- 16 Absolutio aliquando petitur etiam si quis excommunicatione
non incurrit.
- 17 Ratihabitio, ut ratum habentem obliget, quid requiratur.
- 18 Cum, ut aliquid dicatur nomine alicuius, quid necessarium
equatur.
- 19 Ecclesia an ex prelati delicto obligetur.
- 20 Delicta suos tenent auctores consensu, & ratificatione ces-
sant.
- 21 Vniuersitates & subditos teneri resistere dominis notorie de-
linquentibus alias vniuersitates participes delictorum, quomodo in-
telligatur & nu. 22. & 26.
- 22 Vassallus quod a domino defendere teneatur, & si non defen-
dat amittit feudum, quomodo intelligatur.
- 23 Ignorans consentire, nec delinquere, aut pati dicitur.
- 24 Delictorum notis tempore commissorum ignorantia præsu-
mitur.
- 25 Vniuersitatis congregationem requiri ad hoc, ut ea ex delicto
obligetur, de quo delicto intelligatur.
- 26 Vniuersitas quando ex delicto non obligetur.
- 27 Fortificatio, aut exterarum gentium introductio, quando ab
vniuersitate licite fieri possit.
- 28 Ex delictis in presenti non præsumitur in præteritum.
- 29 Delicta quando vniuersitatis nomine facta præsumantur, siue
de eius mandato.
- 30 Vniuersitas deliquisse non præsumitur ex eo, quod multi, aut
fortasse omnes ad locum commissi delicti accesserint, & bona
rapuerint, ac exportauerint, & nu. 33.
- 31 Statuo si ante quod Villa teneatur eorum territoria custodi-
re, & damna emendare, non tenetur Villa de damno de no-
bæ dato, aut in gentium multis inane.

DECISIO CXXXVIII.

De vniuersitate, an, & quando deliquisse censetur, & de de-
licti ratihabitione tacita & gratia mediante pecunia impetrata
resultante, ac ut vniuersitas ex delicto obligetur an requiratur
consensus congregatio & deliberatio.

NNO 1529. nonnulli a loco

Crescentini oriundi Comitem
Richardum eorum vtilem do-
minum, necnon uxorem, tota-
que familiam occiderunt, do-
mum effregerunt, ac expulsi sunt,
quæ omnia vniuersitas ipsa Cre-
scentini secundum ea, quæ a mo-
derno Comite proponuntur, inde rata tam verbis, quàm
facto habuisse dicitur; cuius ratihabitionis, necnon re-
bellionis (ut proponitur) subsecuta prætextu, petiit
Comes dictam vniuersitatem condemnari ad refectio-
nem damnorum passorum culpa, & facto vniuersitatis,
ac ad constructionem castri, siue domus fortis exultæ,
& declarari ipsi Comiti licere Crescentinas delinque-
ntes a loco Crescentini ad Castrum Sancti Ianuari sepa-
rata iurisdictionis sub eodem tamen vassallo transdu-
cere, necnon compelli ad solutionem quarti denarii
compositionis factæ per dictam vniuersitatem occasio-
ne prædictorum delictorum cum quondam Illustrissi-
mo tunc Duce dicti loci supremo domino. Excipien-
tibus sindicis seu procuratoribus vniuersitatis, eandem
in nihilo deliquisse quo condemnari ad petita damna
debeat, neque licere domino Comiti aliquos Crescen-
tinas trahere extra territorium Crescentini, tam ex
iuris cõs. dispositione, quàm ex ferma conventionum seu
transactionum initiarum cum Comitibus ipsius moderni Co-
mitis prædecessoris; Nullumque quantum denarium
ex iuris communis, vel decretorum dominicalium dis-
positione debere. Rescripsit serenissimus Dux Senato-
ribus, ut perfectis actis causæ, votum vniuersitatis ei-
dem rescriberet quod munus, uti eiusdem sacri ordinis
vniuersus, reculare non potui. Idcirco Serenissimo Duci scri-
bendum existimaui, quas arbitraretur futuras esse sue cel-
itudinis partes pronuntiandi.

Quæritur itaque an iure agat Comes. Verum, quia
omnis difficultas in eo consistit, An ex ratihabitione
proposita, & rebellionem enunciatam deliquerit vniuersi-
tas, ita ut damna petita refarcire teneatur ac Castrum
edificare. Item an dictis conventionibus, & transactio-
nibus prædecessorū afficiatur modernus Comes, ideo
prædictos duos articulos tantum discutiendos existi-
maui, cum ex istorum absolutione dependeat decisio
reliquorum. Quoad primum itaque videtur prima fa-
cie dicendum D. Comitem recte agere. cum eius peti-
tio videatur iustificata ex præcibus nomine prædictæ
vniuersitatis quondam Illustrissimo Duci Carolo por-
rectis, in quibus fateri videtur, se tam in particulari, quàm
in uniuerso rata habuisse prædicta homicidia, & alia de
dicta ea nocte perpetrata. l. cum pignus. C. de liberali
cau. & l. 2. C. de infirmitate & sublimitate. quod procedit,
etiam si præces essent subreptitæ. Decil. consil. 274. in
princip. & consil. 534. num. 4. Chaffa. consil. 46. colum.
3. & etiam si rescriptum esset reprobatur Abba. & Fe-
li. in c. examinata colum. 2. in fin. de refer. quos refert,
& sequitur Capicinus decil. 71. num. 1. Comprobatur
etiam agentis intentio ex gratia, & indulgentia subse-
quuta mediante pecunia, & ex qua etiam delicti confes-
sio resultat. l. athletas. §. fin. & l. seq. ff. de his qui notan-
tur. infam. c. venerabilis §. sunt enim, & ibi glo. de elec. d. Socin.
consil. 4. num. 22. vol. 3. Antius sen. consil. 50. colum. 21. versicul. duodecimo probari potest, faci-
ciunt notata per glo. Barto. Bal. & las. in l. transigere. C.
de transact. ubi transigens, uel pacifens de delicto pro-
fecto habetur. Neuiz consil. 68. num. 12. & 13. post
post Cepolam consil. 21. colum. 2. & hec confessio, de
qua in dictis præcibus licet extraiudicialis fuerit, & ab
sente Comite facta, attamen probat contra ipsos con-
sistentes, etiam inter alias personas c. per inquisitionem
ubi Ioan. And. Inno. Abb. & Imo. de elec. & in c. si de
confess. Crot. consil. 102. numero 2. Guid. Pap. q. 254.
la. in l. cum te transigisse, nu. 12. C. de transac. ubi ait
confessio.

Senatus Pedemont.

confessionem in supplicatione Principi porrecta facta, etiam absente parte plene probate, idem dicens de confessione in libello iudici porrecto absente parte, quae plene probat Bar. in l. certum §. si quis absente. ff. de confessione l. 2. in ff. de iure fisci, quem sequitur Iason in §. finis nu. 4. in l. titu. de actio. cum ab ipso Comite fuerit acceptata Paris. consil. 8. r. num. 14. vol. 3. post plures per cum citatos quod maxime procedit, quando non tendit ad obligandum consentientem alteri. Sed ad probandum aliquid ex qua probatione absenti acquiritur obligatio. Ang. in auct. de hered. & Falc. §. si vero expressum. col. 4. vers. & ex hoc patet Hippolyt. in rub. de probatio. nu. 95. post Ang. & Fel. per cum relatos, idem Fel. in c. si cautio col. 7. nu. 28. de fid. instru. & dicit communem opinionem Aret. in consil. 60. col. 1. in principi. post Bal. quem refert in l. generaliter in fi. in 12. quast. C. de non num. pec. & hoc esse summe notandum dicit Corta in memoriali incipiens. confessio facta absente parte, post alios quos vbi refert. quia ratihabitione probata, perinde est, ac si vniuersitatis ipsa mandasset fieri praedicta crimina & cum in delictis etiam locum habeat ratihabitione, & mandato comparatur l. j. §. sed etsi cum quis. ff. de vi & vi armata c. r. de homic. in 6. c. cum quis. de sen. excommunic. in 6. c. ratihabitione, vbi gl. de reg. iur. in 6. l. semper qui non prohibet, ff. de reg. iur. vbi Dec. nu. 8. precha glo. in c. si de iurciu. concordat l. qui patitur. ff. in iud. Ben. c. in suis reg. & tract. conclu. 54. nu. 14. & seq. sed ex delicto propter mandatum teneatur vniuersitas erga Comitem agentem, qui passus est damnum Bar. in l. non solum §. si mandato, nu. 6. ff. de iur. quem sequitur Sal. in l. non ideo minus. nu. 24. C. de accu. per illum text. Dec. consil. 221. col. 1. vers. sed tamen. ergo idem dicendum est in ratificatione, cum a comparato. cum eadem sit disciplina. vt in terminis ratihabitionis ita de edit. Oldra. consil. 199. nu. 7. & 8. Sal. in d. l. non ideo minus num. 25. de accu. dicens & ratum habentes obligari ex maleficio commissio propter ratihabitionem d. l. j. in principio, & d. §. sed etsi cum quis. ff. de vi & vi arma. quem refert, & sequitur Socin. consil. 28. col. fi. vers. sexta conclusio, vol. primo Bossi. in suo tractat. tiru. qui banniri possint. num. c. 1. vers. & sufficeret ratificatio post Fely. & Aret. in locis per cum relatis, quibus ad stipulatur doctrina Bar. in l. aut facta §. si. nu. 10. ff. de poenis, dicens & ratihabitione subsequatur sufficere ad puniendum, & obligandum vniuersitatem quod late prosequitur Ias. consil. 139. vol. 4. post Anch. consil. 158.

Nec obitare videtur, quod dicitur, eandem solemnitatem in ratificatione actus requiri, quae in confessione ne requiritur. l. si vt proponis. C. de nupt. l. nuptiae. ff. de ritu nuptia. Deci. consil. 532. nu. 2. Aret. consil. 127. col. 1. nu. 2. & quod in committendo delictum requiratur de crim. in ordinis decurionum. Bar. in l. aut facta col. fin. ff. de poenis, ergo pariter in ratificatione intervenire debeat. Quia praedicta locum non habent in delictis, quae committuntur in omittendo, Salic. in l. 1. nu. 3. C. de sedis quem refert & sequitur Fel. in ca. dilectus. 2. nu. 7. de simo. & c. cum omnes. nu. 32. de constitutio. Iaso. in l. ciuitas nu. 4. ff. si cer. pct. sed ex dictis praecibus dicitur collare ipsam vniuersitatem ratificasse delicta & quibus resistere tanquam subditi debuerant Bar. in l. verum. nu. 3. ff. ad l. Pomp. de parricid. & in l. j. occisurum. ff. ad senatusconsultum Silianum. Fel. in c. quante nu. 4. in 2. & 3. limitatio. de senten. excommunic. At, cum non resisteret, deliquerunt in omittendo, ergo non est necessaria vniuersitatis conuocatio, vt concludit Carrer. in sua practica §. circa quartum num. 348. post Capicini. decis. 130. nu. 69. dicens, quod si ciues videtur offendere officialem, & non defendunt, ciuitas tenetur, nec requiritur conuocatio communis, debent enim Crescentinares statim cum scierant perpetrata delicta saltem protestari, quod non consuebant

argu. l. si filiusfamilias, cum concord. in glo. ff. ad Maecdonia.

Non etiam obstat si dicatur, non apparere praedicta delicta fuisse commissa nomine vniuersitatis, ideo non nocere ratificationem eorum, cum similibus. de reg. iur. in 6. Quia cum de sequenti introduxerint gentes enteras in locum, & in eo se fortificauerunt, praesumitur, quod vniuersitatis nomine omnia facta fuerint, ita tenet Card. in clem. 1. col. 8. vers. in contrarium est, de poenis, Aret. consil. 165. col. antepe. vers. dico pro concordia & c. Vel potest responderi, quod quoad praedictum ipsum ratificantis valet, etiam si eius nomine non sit gestum l. si fundus §. 1. ff. de pign. quem ad hoc notat Cagno. in l. semper qui non prohibet, nu. 22. ff. de reg. iur. Gramma. decisio. 103. nu. 12. vers. sed quoad praedictum Tiraq. de retract. in verbo, lignagier. §. i. gl. 9. nu. 245. & faciunt quae notat Purpu. in l. si cum seruum. numero 11. ff. si ceitur. peria post Bald. in vbi inquit, quod possum ratificare gestum non nomine meo ratificatione extraordinaria, & si bsdiaaria.

Non obstat quod dici possit, ex mandato post actum consummatum, etiam in vim ratihabitionis quem non obligari, secundum Alex. in additio ad Bar. in l. bonorum. ff. rem ratam haberi, post Bar. Bal. & Ang. per cum relatos, Iason in l. quoniam nu. 135. ff. de fluminibus, & in additio. ad Decium in d. l. semper qui non prohibet, in verbo delictis. ff. de reg. iur. Quia in hoc est differentia inter mandatum, & ratihabitionem, nam licet mandatum post actum consummatum non obliget, vt supra dictum est, attamen secus est in ratificatione ipsius delicti, ita expresse respondet Alex. post Ang. in l. Iulianus. col. 1. versiculo, & subdit. ff. qui sit iud. cog. quod dicit esse notan. pro limitatione, & declaratione dicti §. sed etsi cum quis, idem etiam dicit in c. 146. nu. 14. vol. 5. Accedat quod praedictorum delictorum ratificatio inducitur ex rebellionibus subsequuta, de qua dicitur constare etiam dictis praecibus in illis verbis, Et in crastinum mandauerunt capere gentes exeras pro custodia loci, & sese in loco fortificauerunt. ex quibus dicitur inducta & probata rebellio in d. comitem Ias. d. consil. 139. in fi. vol. 4. quae, cum habeat causam successuam obligat vniuersitatem nec requirit congregatio consilij, Bar. in d. l. aut facta §. fin. nu. 10. Cardina. in d. clem. 1. col. 8. de poenis, late Carrer. loco supracitato vers. secundo limita. qui allegat omnes Doctores supra adductos, & Afflict. in consil. Reg. lib. 2 §. nu. 15. cui addo eundem Afflictum decis. 376. Paris. consil. 21. nu. 33. & seq. vol. 4. Brun. consil. 28. nu. 11. Hiero. Gigantem. de crim. laesa mai. ff. in tir. de rebellibus quast. 12. nu. 4. Imo ex quo in Crastinum sese fortificauerunt in loco, & sic se rebellauerunt, dicuntur fuisse rebelles etiam tempore, quo fuerunt facta dicta homicidia, incendia, & rapinae, ita Iason concludit d. c. 139. vers. nec obstat volumi. 4. per doctores Bartoli & Angel. in l. si ventri §. coram. ff. de privileg. creditor.

Non obstat gratia siue remissio a Principe facta, quae per illam non censetur remissum ius patri offensae ex delicto acquisitum. l. vna in fi. & ibi gl. Bar. & Bal. C. de in ius voc. Bald. in d. l. transgigere col. 2. vers. quarto oppono. C. de transactio. Pau. de Castro in terminis in consil. 423. col. 2. vers. secundum videndum est. vol. 1. scilicet, cumdam impressionem Papien. Iason consil. 227. col. 6. vers. septimo facit lib. 2. Fel. in c. super eo nu. 5. de offi. dele. ex quibus omnibus supra dictis videbatur dicendum praefati D. Comitibus petitionem iure comprobata, & propterea dictam vniuersitatem ad peccata esse condemnandam.

In contrarium vero pro vniuersitate dicitur, non esse probatam Comitibus intentionem, quoniam stantibus actis, prout stant non constat de aliqua legitima ratificatione vniuersitatis, non quidem ex praedictis praecibus & gra.

& gratia subsecuta, cū ex eis non videatur proba-
ri aliquā ratificatione expressa, siue tacita pceden-
tium delictorum, quā obesse possit ipsi vniuersi-
tati, non enim expresse fatentur supplicantes ra-
ta habuisse crimina perpetrata, sed narrant, quod
eo, quod ipsi supplicantes tam coniunctim, quam di-
uisim conuersati fuerunt, & colloquia habuerūt
cum delinquentibus, rata habuisse viderūt gesta
per dictos homicidas, & delinquentes, & sic im-
propietate cum verbum videtur de sui natura im-
propietate, & fictione importet d.l.1. §. deiecit.
ff. de vi & vi armata. Barto. in l. si is, qui pro empto
re. nu. 5. ff. de vi cap. Feli. in c. vt fama. de senten-
excom. Quinimo, in precibus predictis expresse
negat vniuersitatem in aliquo deliquisse, vt in illis
verbis, quamuis ipsa cōmunis deliquisse non
censeatur. Item in illis verbis, quatenus vniuersi-
tas deliquisse comperitur, quod tamē non arbi-
tratur facit notata per Alex. cōf. 76. nu. 7. vol.
7.1. quo fit, vt ppter ea nō obstat. l. cū precū. C. de
liberali cau. cui potest etiā responderi vitra alias
limitationes, de quibus per Riminaldū in l. cōdi-
tioni, in tertio notabili. C. de institutio. & substi-
tū & l. in d. §. si minus col. 2. Instit. de actio. limi-
tari nō habere locū ante litē cōtestatā, quia tūc
narrata in iubeo, siue precibus non inducūt pro-
bationem, siue confessionē, cum pars possit peni-
tere, & se corrigere, seu emēdare ante litē cōtesta-
tā Bal. in auth. qui iudic. col. 2. C. quomodo &
quā l. iudex. Soci. cōf. 41. col. pen. & cōf. 244. col.
pen. verficū. præterea nō p̄iudicat. post Barto.
in l. ex hac scriptura. ff. de donatio. & alios per eū
relatos. Portius in suis cōm. opinio. cōclusio. 131
lib. 1. limita. 4. post Purpur. Alex. & alios in locis p̄
eū relatis, quorū tamē dictū limitat procedere Fe-
lin. in c. significatibus. col. 8. verficū. fallit octauo de
libel. obla. in verbis narratiuis, seu enunciatiuis, ite-
cus in verbis dispositiuis, quia tunc dicit cōfessionē
reuocari nō posse, nisi probato errore. l. error,
cum materia. C. de iur. & fac. ignor. quā limitatio
fuit Alexandri, in l. edita. in primo nota. C. de edē.
quē tamē improbat, & bene iudicio meo, Cur. iu-
nior ibi nu. 34. & seq. vbi late hūc articulū dispu-
tat, & maxime vbi verba narratiua sunt necessa-
ria in actu, de quo agitur, argu. l. optimā. C. de cō-
tran. & cōmittē. stipu. Portius in suis cō. opi. loco
proxime citato, limita. n. post Deci. Maria. Soci. &
Iasō. in locis per eū relatis, & faciūt adducta per
Carter. in sua practica in principio nu. 121. verficū. li-
mitate nisi fuisset reuocata, & per Feli. in c. de hoc
nu. 1. de simonia. cū itaque proponatur reuocata
fuisse dictā confessionē ante litē cōtestatam, quia
vniuersitas in hoc iudicio negauit pposita domi-
ni Comitis, & se deliquisse, ergo super ea funda-
mentum fieri non potest.

Respondēdū etiā potest, dictas preces fuisse de di-
cto anno 1229. porrectas extra iudicialiter respectu
14 fisci Ducalis nō autē respectu D. comitis, quia co
su eidem prodesse nō possunt, l. si. ff. de interrog.
actio. iuncta regula. C. res inter alios acta & c. late
Hippo. in rubr. de probatio. nu. 30. & sequ. & in ad-
ditio. ad Guido. Pap. d. quaest. 254.

Nec aduersatur quod idē Hippo. dicit in d. rub. nu.
95. quia in casu nostro ex huiusmodi ratificatione
nō inducitur p̄batio alicuius actus, ex quo possit
acquiri obligatio absenti, vt su pra dictū fuit, & in-
ferius clarius demonstrabimus, ex quibus etiā pate-
bit nō obstat dictū Iasō. in d. l. cū te trāsegeris.
nu. 12. C. trāsectio. Nō mouet cap. per inquisitio-
nē. de electi. quia, vt dicit ibi Abb. col. pen. verficū.
itē limita, quē sequitur Fel. in c. at si clerici. nu. 6.
de iud. illud pcedit vbi agitur criminaliter, secus

vbi agitur ciuilitate, vt in casu nostro.

Non etiam obstat, quod dicitur, huiusmodi rati-
habitationem probari ex gratia mediante pecunia.
1. Athletas. §. fina. & l. sequē. ff. de ijs qui not. in-
fam. Bart. & Iasō. in d. l. trāsegere. C. de trāsectio. quā
intelligi debet, quādo pecunia soluere in casu
in quo phibita est trāsectio, secus quādo soluere
in casu, quo est permissa, vt puta, in casu exigēte
pōnā sanguinis, vel aliā similiē grauē, put in casu
15 nro, si vniuersitas deliquisset, quā ppter rebellio-
nē praeferri daretur solo equari posset, Feli. in c. dile-
ctus. el. 2. nu. 4. de simonia. imo p̄ crimine lese ma-
iestatis cōmissio nomine vniuersitatis possēt sin-
gulares p̄sonae decapitari, Alex. cōf. 13. nu. 9. & 10.
vol. 6. Feli. in c. grauē. de sentē. excom. Brun. d.
cōf. 23. col. 2. & dixim⁹ supra de cōf. 90. nu. 2. Nā
tūc ex huiusmodi ratione nō induceretur cōfessio
fio. argu. l. 1. ff. de bonis corū, qui ante sentē. mor-
tē sibi cōsciuerūt. ita expresse Alberici. Bal. & Salū.
in d. l. trāsegere. col. 2. & penul. & Pau. de Cast. nu.
7. vel responderi etiā potest legē illā intelligi de trā-
sactione, quā fit inter accusatōrē & accusatū sine
licētia iudicis, secus si fiat cū superiore, vel de eius
licētia, Paul. de Cast. ibi nu. 2. Præterea attēta for-
ma supplicationis, in qua negatur cōp̄se vniuersi-
tate deliquisse, nō potest quicquā contra ipsam infer-
ri, nec locū habet dispositio dictae legis trāsegere,
secundū Alex. ibi in fi. & Iasō. nu. 20. Abb. in c. cum
ab omni. col. 2. ver. in glo. 1. de vi & honestate. clerici
co. Fel. in c. dilectus, el. primo. de simonia. pulchra
glo. in d. c. venerabilis. §. sunt enim. in verbo postu-
lauit. de electio. per tex. in c. fina. distine. §. dicens
bonarū mētū esse culpā suā agnoscere, vbi culpa
non est. Feli. in c. apostolice. col. penul. in fi. de ex-
16 ceptio. quā cōcludēs, absolutionē aliquādo peti ad
cautelā, licet quis excom. nō incurrerit, post Barto. in l. decē. nu. 7. ff. de verbo. oblig. &
in terminis veniā impetratā, idē Feli. in c. l. iteras.
col. 4. nu. 19. de p̄sump. Alex. cōf. 70. col. penul.
nu. 10. lib. 1. dices post Angel. quē refert in l. fin. ff.
de p̄torijs stipula. quā ille cuius misericordie, vel gra-
tia me cōmissi, nisi mihi gratiā, vel misericordiam
faciat, debet me in pristino statu reponere. Abb.
in c. exhibita in fi. de homicidio. vbi per illū tex. &
post glo. & Hostiē, affirmat, quod in tribus casib⁹
petēs veniā nō videt fateri delictū. Primo si extra
iudiciū, & nō solēnter petatur. Secundo quādo ad
cautelā petitur. Tercio si fiat petito cōditionalis
vt puta, si dicat, non puto hoc fecisse, sed si in ali-
quo deliqui peto veniā, tūc eam nō faterur deli-
ctū, & in tract. de crimi. lese maiesta. incerto autho-
re. §. penul. nu. 5. post. Roma. in l. 1. in principio. &
ibi Alex. in secūdo nota. ff. de ope. noui nūc. Iasō.
in d. l. decē. nu. 50. ff. de verbo. oblig. Post Bart. &
Alex. ibi. Hippoli. in sua practica, in §. diligenter.
nu. 180. Parisi. cōf. 1. nu. 88. vol. 4. Affili. in titu. si
de feud. sue cōt. int. dom. & agn. in §. naturales, in
4. no. & in titu. quā sint regalia in verbo, & bona
cōmittē. crimē lese mai. verficū. an autē delinques.
nu. 146. Itaq; cū in casu isto conditionaliter veniā
petita sit, ex ea non resultat confessio delicti.

Ceterū, dato citra veritatis p̄iudiciū, quod legiti-
me cōstaret, vniuersitatē Crescētini rata habuisse
predicta delicta: adhuc tamē dicēdū est dictā vni-
uersitatē ex huiusmodi ratihabitione nō obligari
erga heredē interfectōrū, quā nō cōstat p̄dicta crimi-
na fuisse cōmissa noīe vniuersitatis, nec quod ipsa
vniuersitas ea rata habuerit tāquā ei⁹ noīe gesta,
17 quod requirit ad hoc, vt ex huiusmodi ratihabitione
inducatur obligatio, quā nō sufficit, quod sit gestū no-
mine vniuersitatis, cū illa possit ratificare tāquā
sic gesta, nō autē tāquā gesta noīe vniuersitatis,
X ita Bar-

ita Bartol. dicit in l. 1. nu. 9. C. qui admitti. glo. cōmuniter approbata in l. 1. §. sed & si cū qs. in verbo ratū. ff. de vi. & vi armata. quā ibi sequitur Bartol. & illā singulārē dicit Angel. in l. nō ideo min⁹. C. de accusat. & ibi Bal. & Salice. nu. 3. Bal. in l. obseruare. §. post hec. col. 3. versū. decimo tertio q̄ritur. ff. de offi. p̄cōsul. & legatī. Paul. de Cast. cōf. 423. nu. 28. & sequē. volu. primo. secū dū impressionē Papiēsem. Corne. cōf. 224. col. si. vol. 4. Hier. Tortus in cōf. post cōsilia Butrij. nu. 3. qui doctores loquūt in ratificatione vniuersitatis. glo. in clem. prima. in verbo. rata de penis. Carreri in sua practica in §. circa igitur tertius. nu. 195. Ang. in tract. de malef. in verbo. & Seproniū Rodulphi. nu. 34. Aret. cōf. 165. col. 4. Dec. cōf. 437. nu. 2. & 3. & in d. l. semper. q̄ nō phibet. nu. 10. & 11. & ibi Cagnol. nu. 19. ff. de reg. iur. Petrus de Anchar. in c. ratihabitio. nē. col. 2. in fi. versū. secū dū q̄ro de reg. iur. in 6. dicēs post. glo. quam refert in d. l. non ideo minus. q̄ ratihabitio mādato equiparatur. quādo quis ratū habet delictū suo nomine cōmissū. put suo nomine factū est. si autē nō. vt factū est suo nomine. sed tāquā delictū cōtra illū cōmissū forte sibi maiori gaudet & letat. tūc ex hoc nō tenet. tāquā ratū habeat arg. eius q̄ dicit. q̄ quādoq; quis approbat factū. sed nō qualitatē factū. & quādoq; qs approbat sententiā vel larā. sed nō tāquā bene larā l. 3. §. falsus ff. rē rat. haberi & arg. l. cū interdite C. arbit. tutel. Fel. in c. mulieres. nu. 4. de sentent. excommuni. per tex. in c. ratū. de reg. iur. in 6. & ibi Philip. Franch. Bertrā. cōf. 200. nu. 9. in fi. volu. 3. melior tex. & fere in terminis in c. cū qs de sentē. excommunica. in 6. & ibi glo. pen. loquēs de ratificatione resultatē ex receptione. & cōmunicatione sequuta. Bald. in d. l. obseruare. & Fel. in c. afferte. nu. 11. de p̄sump. Innocē. in c. grauē. de sentē. excommunica. firm. in suo repertorio in verbo. ratificatione. nu. 61. vbi istud verū esse dicit iure fori. secus iure poli. q̄a eo iure ratificās tenetur etiā si ratificet nō suo nomine factū. glo. sing. in d. c. cū qs. in verbo. tuo nomine de sentē. excommuni. in 6. & dicit Salice. in d. l. nō ideo minus. nu. 34. C. de accusatio. q̄

18 † ad sciendū aliquid fuisse gestū nomine alicuius. nec cessat. q̄ in ipso actu gestionis ipse afferat se facere nomine illius. cuius nomine actū gerit arg. d. l. prime §. quoties ff. de vi & vi armata. & l. si puilli §. itē q̄ritur. ff. de neg. gest. Dec. d. cōf. 437. nu. 2. vbi ex p̄fesse ait vniuersitatē ratificare non posse. quod eius nomine gestum non est.

Nō obstat. q̄ etiā si nō appareat crimina fuisse cōmissa nomine vniuersitatis. nihilominus cōmunitas sibi p̄iudicauit l. si fundus §. 1. ff. de pig. Quia huiusmodi p̄iudiciū non operatur. vt p̄pterea possit vniuersitas ex ratificatione obligari. & conueniri Bar. in d. l. 1. §. sed & si cū qs. ff. de vi & vi armata. & in d. l. si fund⁹ §. 1. nu. 1. ff. de pigno. Salice. in d. l. nō ideo minus. nu. 31. C. de accusatio. Philip. Frāc. in d. c. ratū. nu. 2. Deci. in d. l. semper. q̄ non phibet. nu. x1. & cōf. 281. nu. 2. Fel. in c. sicut el 2. col. si. versū. fallit. primo. de simonia. Preterea illud q̄ dicit ratificationē nō gesti nomine alicuius valere in p̄iudiciū ratificātis. verū illud est in contrāctibus. sec⁹ autē in delictis secū dū Petri de Anchar. in d. c. ratihabitio. nē. col. 3. versū. no. vt dixi. de reg. iur. in 6. post Cnū. quē refert in d. l. nō ideo min⁹. C. de accus. & ratio diuersitatis in p̄p̄u est. quia cōtractus nō meo nomine celebratus nō p̄duxerāt secū plenū effectū. ideo ratihabitio suplet illū defectū. ex quo poterat cōtractus ille irritari. sed delictū non cōmissū nomine meo fortitū erat plenū effectū. & in eo ratihabitio nihil addit. & nihil operat. vt discrete tenet Bene. Capr. in suis reg. &

tract. cōclusi. 54. nu. 11. & plurib. seq. 7.

Nō obstat dictū Ang. in d. l. Julian⁹ ff. qui satisd. cog. q̄ debet intelligi quādo ad? erat fact⁹ nō ratiificātis. alias male loqueret. & cōtra reg. d. c. ratū. & c. ratihabitio. nē. de reg. iur. in 6. q̄ cōmuniter intelligit de ratificatione act⁹ facti nō ratiū habētis. & ita loquit Old. cōf. 199. supra allegato. itē requirit. q̄ simul cōgregari tāquā in vniuerso ratificauerint. Corn. cōf. 224. litera. s. vol. 4. Dec. cōf. 437. nu. 2. & 3. repetitio in cōf. 672. Abb. in c. inrefragabili. nu. 3. & ibi Zach. & Ant. Frāc. in A. possil. de of. ordinarij. p̄sertim quādo delictū nō habuit successū causam. vt infra dicitur.

Nō obstat cōf. l. l. 139. vol. 4. q̄a cōtrariū tenuerūt Pau. de Cast. d. cōf. 423. Cor. d. cōf. 224. Ar. cōf. 163. Soc. cōf. 20. inter cōsilia Curtij Senioris. Hier. tort. in suo cōf. post cōsilia Butrij. Vel potest dici lasonē nō aduerariā causi nō. q̄a quoad homicidia. incēdia. & bonorū exporatio. oīa eadē nocte cōmissa. vt p̄ces referūt nō possūt dici delicta habētia tractū successū. igit in eis locū habere nō possūt dicta lasonis. & aliorū p̄ eū allegatorū. q̄ loquūt de delictis habētib⁹ tractū successū.

Quo vero ad alia delicta inde forsā subsequuta. de eis nō cōstat in actus. nec de aliquibus dānis eorū occasione factis. Preterea lason fundat quādoq; nē iūā. primo tū p̄ dictis Anchar. cōf. 158. nu. 11. & seq. q̄ mouet ex l. iubemus C. de sacrosan. ecclesi. 19 quā ad hoc notat q̄ ex delicto plati ecclesia tenet: de qua materia tractat Paris. in c. cū venerabilis. nu. 52. de exceptio Nā si capiam⁹. l. iubemus. nu. lā. ex ea hoc nō pbat. nec in textu. nec in glossa: Imo cōtrariū pot⁹ pbat. vt in glo. fin. in fi. Si vero capiamus. l. iubemus. nulli. nec etiā ipsa hoc pbat. imo pot⁹ cōtrariū. vt in §. Econom⁹. iuncta gl. in verbo. paulus. vbi plati⁹ tenet dē facto subditi. d. c. cū venerabilis. de exceptio. Pau. de Cast. in d. cōf. 423. nu. 26. Allegari cōtra d. tex. in c. cū dilectus de ordi. cognitio. q̄ etiā nō pbat. immo gl. in verbo ipsius notū. su p̄ quo forsā Anchar. fundat dictū suū. pbat cōtrariū. dū p̄supponit. q̄ delictū plati ibi nocebat ecclesiē. q̄a tot⁹ cōuentus ab initio cōfenserat. vel ex postea dō ratificauerat. & sic non ex facto plati. sed ex p̄prio cōfessu. vel ratificatio. 20 afficiebat cōuent⁹. † q̄b⁹ cessatib⁹ delicta suos tenēt auctores. c. si episcopi. 16. q̄st. 6. l. lācim⁹. C. de p̄cenis §. quoniam. in authē. vt nulli iudi. liceat habere loci seruato. & hoc etiā voluit Anchar. d. cōf. 21358. Tertio dicit Anchar. † q̄ subditi. seu vniuersitates tenēt resistere dominis notoriē delinquentib⁹. alias vidēt participes delictorū. & eorū vitia venerari. c. quātē. de l. l. tē. ex cō. c. sicut dignū. de homi. cid. c. si qs p̄bitorū. de reb. eccles. nō alienand. c. admonēdi. & c. negligere. 2. q̄st. 7. ergo multo magis tenēt resistere alijs cūmūcipib⁹ priuatis. p̄ de fensio. dñi. seu rerū ei⁹. ad cuius defensionē. seu tuitionē iure fidelitatis. & subiectionis tenebatur & sic delinquenti omittēdo. quo casu nō requirit delibetatio cōsiliij. vt dicit lason in d. l. ciuitas. nu. 4. ff. si certū per. Quia si accurate videat iura p̄pra adducta. & maxie c. quātē. & c. sicut dignū. & c. negligere q̄ vidēt idē dicere. videlicet. q̄ nō careat seruipulo societatis occultā. qui cū possit. manifeste facinorosi delinūt obuiare. hec in quā iura p̄ se ferūt responsiō propter verbi. possint. q̄ glo. in d. c. quātē. in verbo. interpretatur. versū. sed hoc ita generaliter interpretatur ratione potestatis. vt quia delinquentis aliquo respectu sit sub eius potestate. & sequitur ibi Felin. nume. 2. † vel ad eius officium spectat prohibere. si possit Deci. in l. culpa caret. ff. de regul. iur. & ibi Cagnol. & videtur de mente eiusdē Ancharan. in d. cōf. 158. num.

23. vbi ex preſſe dicit, q̄ ſcientia vniuerſitatis ei nō imputatur, quando huiusmodi ſcientia non habet patientiam, q̄ contingit, quando vniuerſitas nō po- teſt prohibere, nec cohercere ad reſtituendum abla- ta, ſacit rex in l. nullum. ff. de reg. iur. & q̄ in ſimili
23 dicitur de vaſſallo q̄ tui tenetur dominum defendere, & non defendit, q̄ amittat feudum, quia hoc intelligitur, ſi potuit, vt in tit. de feudo ſine culpa non amittendo, in ſi. & in tit. quæ ſunt prima cauſa beneficij amittere. §. ſed non eſt alia, & eſt pulcher rex in l. omnes. §. ſi. ff. de re milita. vbi, qui prepoſi- tum ſuum non protexit cum poſſet, in pari cauſa ſactori habendus, eſt ſi reſiſtere non potuit, parcenti- dum eſt ei, & in l. 1. §. occiſorū, verſi. quia toties. ff. de Senatus conſult. Sillania. l. cum dominus, eodē tit. Nec obſtat q̄ vniuerſitas ex eius officio teneba- tur tueri dominum, & eius bona, vt ſupra dictum eſt, quia hoc verum eſt, ſi ſciuiſſet predicta homici- dia debere committi, & potuiſſet prohibere, & non prohibuiſſet, ſed cū nō ſciuerit, & dato q̄ ſciuerit, prohibere tamen non poſſet, caret omni culpa, & omni dolo d. l. culpa caret, Oldra. conſi. 315. verſi.
24 nō obſtat, ſi dicatur vniuerſitatē teneri &c. Ignorans enim cōtēnere non dicitur. l. ſi ignorās. ff. lo- ca nec delinq̄re. l. ex maleficijs. §. iōgius, & ibi glo. ſa. ff. de actio. & obliga. nec etiā pati dicitur, Bart. in l. 1. §. hoc interdictio, nu. 10. ff. de itinere actuque priua. Pariſi. d. cōſ. 21. nu. 50. vol. 4. & hijs adſtipula- tur doctrina Bartoli in l. ne quid, nu. 2. ff. de incend. Rui. & naufrag. & in l. 1. ff. arb. iur. cet. quæ ſequit, & cōmuniter approbat dicit Abbas in c. 1. nu. 3. de reſtitu. ſpolia. vbi ait, q̄ villa nō tenetur ad emē- dationē damni illari in territorio, niſi fuerit ſciens, & prohibere potuerit, idē dicit Grāma. deciſio. 47. in princ. pio, poſt Barto. in locis ſupra alleg. & Cor- ne. in cōſ. 123. viſo p̄ceſſu. vol. 1. q̄ maxime locū ha-
25 bet reſpectu delictorum t̄ noſtis tēpore, & ſic etiā ſactorū, quorū ignoratiā p̄ſumitur. Bart. in d. l. 1. §. occiſorū, nu. 2. ff. ad ſillania. quē reſert & ſequitur Roma. cōſ. 7. verſi. 1. & l. 1. §. occiſorū, q̄ p̄teritum mi- litat in aſſentibus ea nocte a loco Creſcentini, vt cōcludit Roma. d. cōſ. 7. verſi. quinto argumento eius &c. poſt Alberi. per eū relatū, qui omnino ca- ſum nſum decidit, ſequitur Alexā. in d. §. occiſorū. Hinc dicimus, q̄ ſtatutum diſponens cōmunitatē teneri de roboria &c. locum nō habet de roboria elā & noctis tēpore facta, ſed de roboria palā facta ſecundū Ang. in l. ſi ſerui veſtri, per illū tex. C. de noxa. de quo late per Barba. cōſ. 17. col. 4. in 2 du- bio lib. 2. poſt Bar. quē reſert in l. ſi quis in grau. §. ſubuenit. ff. ad ſillania. & in l. ſi ideo. C. eo. ti. & ma- xime, cū p̄ponat in facto, ex hominibus dicti loci Creſcētini maiorē partē tūc ſolere habitare extra locū Creſcētini in agris. Et dato q̄ die ſequenti ſci- uerit vniuerſitas, attamē amplius phibere nō po- terat, nec reſiſtere cū delicta iā eſſent cōmiſſa & cō- ſumata, puichra glo. in d. c. negligere. 2. queſt. 7. itē
26 debet intelligi t̄ ſi cōmode, & ſine periculo, ac ſic dalo poteſt reſtitu Dec. in d. l. culpa in ſi. & Cag. nu. 8. & ſeq. Fel. in c. 1. nu. 5. de oſſi. delega. Aret. d. cōſi. 163. col. pen. ver. p̄terea. Soci. d. cōſ. 20. col. 2. verſi. circa quintā & vitimā, inter cōſilia Curtij ſenioris Preterea. Ancha. in d. cōſ. 153. loquitur per verbū, credo, immo nu. 14. dicit, opinione ſuā eſſe nimis rigorofam. Allegat etiā laſon, Saucian. l. 1. C. de ſedi- tione, qui nihil dicit de delicto habete tradū ſucces- ſiuū, ſed tārum de delicto in omittēdo, vt in eo nō requiratur cōuocatio, q̄ verum fateor, quia deli- ctum in omittēdo, ſiue in nō faciēdo nō requirit aliquid actum extrinſecum, ſed per ſe ſtat, ideo ni- ſtrum, ſi nō requirit cōuocationem. Sed delictū

reſultās ex ratificatione, eſt delictum in faciēdo, cum ratificare ſit ſactum, ergo requirit cōuocatio ē
27 & p̄poſitionem t̄ cum regulariter ad hoc, vt vni- uerſitas teneatur ex delicto cōmiſſo requirit, q̄ ſo- lemniter fuerit congregata, ſia tq; p̄poſitio, & ſub ſequatur deliberatio conſilij Bart. cōmuniter ap- pbatus in d. l. aut facta §. non nunq̄ a Curtius iu- nior cōſ. 174. nu. 33. & cōſ. ſi in ſi Dec. cōſ. 221. nu. 2. verſi. & hoc cōfirmatur. Soci. d. cōſ. 20. col. 20. ver- ſi. p̄terea, Oidra. conſ. 315. nu. 3. Corn. d. cōſi. 224. litera k. vol. 4. Hippo. in ſua practica in §. conſtate, nu. 47. & hanc eſſe cōmunē opinionem dicit Bap- tiſta Villalobos in ſuis cōmun. opinio litera u. nu. 46. poſt Curtiū quem reſert, cōſ. 175. nu. 9. in fine & nouiſſime eadē cōmunē etiā eſſe arteſtatur lul. clar. li. 5. ſenten. iur. §. ſi q̄ſt. 16. verſi. viterius quēro poſt Alb. Abb. ſummā ſilueſtrina & plaresabos
28 quos reſert t̄ Cū igit nō p̄betur ea delicta fuiſſe ſac- ta nomine vniuerſitatis, eaq; ſciuiſſe, & poteſta- tē in ipſos delinquentes habuiſſe, poſuiſſeq; phi- bere, quorū p̄batio Dño Comiti incūbebat, argu- mento. nota per Bar. in l. ſi ab hoſtibus §. ſi vir ver. q̄rit glo. ſi ſoluto matrim. & in l. idē erit. ff. p̄ ſocio Alex. cōſi. 123. nu. 2. & 3. lib. 7. Rui. conſ. 12. nu. 8. vo- lu. 5. Dec. d. cōſ. 437. nu. 3. vbi ait talem ſciētiā vni- uerſitatis debuiſſe articulari, & probari, & clarius laſon cōſi. 46. nu. 2. vol. 3. dicens, q̄ in delictis in- omittēdo neceſſe eſt conſtare de ſcientia inculpati, cū itaq; p̄batū nō ſit, nec cōſtitet, ſequit q̄ ex p̄dictis delictis cōmunitas nō obliget, Oldr. d. cōſ. 315. Pau. de Caſtr. d. cōſ. 423. col. 4. & p̄. Aret. d. cōſ. 163. col. pen. Hier. Tor. in d. ſuc cōſi. Bart. in d. l. aut facta §. ſi. nu. 10. Cor. d. cōſi. 224. col. 4. & ſeq. vique in ſi. vol. 4. vbi plura ad materiā noſtrā ſcribit, faciunt dicta per Decium conſi. 221. nu. 10. vbi id q̄ dicitur patientiam cōmunitatis haberi loco nō adati. l. qui patitur. ſi. mand. locū habet ſi id q̄ patitur fiat no- mine vniuerſitatis Pariſi. conſi. 21. nu. 31. & ſeq. vol. 4. vbi dicit q̄ omnia erant geſta nomine vniuerſi- tatis & na intelligi debet laſon in d. cōſi. 139. quon- iā iura per eū allegata, ſecundū quē intelligi laſon debet, iuxta Barto in l. non ſolum §. liberationis, ſi. de liberatio. legata, loquentia de ratificatione, ſemper ſupponunt actum ſactum nomine ratifi- catus, vt in l. 1. §. de iſt. & ibi glo. ff. de vi & vi ar- mata. glo. in d. c. cū dilectus de ordi. cognitio. Inno- cē. in d. c. grauē de ſentē. ex comu. quæ iura allegat Bar. in d. l. aut facta, & aliter intelligēdo dicerem? cōtra regulā. c. ratū, de reg. iur. in 6. vbi ratū habe- re nō poſſum, q̄ meo nomine geſtum eſt. Et dum laſ. p̄dicta iura in principio ſecundē coulē ad hoc allegat, q̄ ex quo in caſu ſuo bona fuerunt depre- data in palatio vniuerſitatis ſita in loco eminenti & p̄pter hoc facile in omnū notitiā pertranſiſſe, ergo homines patiēdo, & ſic ratificando videri deli- quiſſe, & p̄inde vniuerſitatē teneri. reſpondetur il- la iura non p̄bare laſonis dictū, nec conſequentiā eſſe bonā, deducendo hoc modo delictū aliquod ſit loco eminenti, ſeu publico, vt in platea, q̄ facile in omnium notitiā pertranſire poteſt, ergo om- nes in vniuerſo tenentur ita tradit Pau. de Caſtro in d. conſ. 423. nu. 28. vbi dicit, ſcientiam vniuerſi- tatis ei non imputari, ſi non poteſt phibere nec cogere ad reſtituēdū d. l. culpa caret. Sed in caſu noſtro cōmunitas phibere nō ponit ſacta ea nocte, t̄ ſi ſupra demonſtrauiſſus, ergo ſcientia ei non necet.
Nec aduertantur, quē dicit laſon col. 2. ver. non obſtat q̄ ex quo ſtatim poſt rapinā cinitas rebella- um contra Regem dicitur etiam fuiſſe rebelles tem- pore, quo bona ſuēūt rapta, argumētō notatiū per Bar. & Ang. in l. ſi vtrū §. cōſi. ff. de p̄uiſ. leg. credito. lic in caſu noſtro, ex quo die ſequenti ſu p-
X 2 p̄cantes

plantes miseris: ea primum gentes exterar, & se fortificauerunt in dicto loco, ex quibus induci videtur rebellio contra ipsum Comitē, sequitur qd etiam ceteri debeant rebelles tempore dictorum omicidiorū, & bonorū raptorū. Quia, primo negatur ex illis verbis pbare aliquā rebellionē contra Comitē. Nā ita leguntur, & in crastinū mādauerunt captiū gētes exterar pro custodia loci, & sese in eodem loco fortificassent, ne ab aliquibus offenderentur, ex quibus verbis alio non facto, non potest dici, qd probetur rebellio, cū illa introductio gētiū exterarū, & fortificatio facta fuerit pro custodia loci, & ne ab aliquibus offenderentur, nō autem ut domino Comiti resisterent aut cū a loco excluderent, quo fit, ut legit. me facta dici possit predicta introductio ad custodiā, & defensionē l. ut vin. ff. de iust. & iure. Quid late consil. 71. & in similibus terminis Consil. consil. 20. col. 14. versū. qd vero Laurētius, inter socii Curtij Senioris lason consil. 86. nu. 1. volu. 3. Bertran. d. consil. 200. nu. 10. volu. 3. Nec haec tenus legitime apparet qd ipsi domino Comiti resisterint ne recipere in eum locū. Et dato qd de resistentia constaret inde per aliquot dies facta, & sic de rebellionē iubequuta, non propterea inferri potest necessario, qd tēporē homicidiorū, & bonorū raptorū essent rebelles, & per consequens teneatur vniuersitas predicta damna resarcire cū in delictis ex praesent regulariter non praesumatur in praesentum, late Alcia. de praesumptio. reg. 2. cap. 26.

Nec obstant nota per Barto. & Ang. in d. l. si veni. §. cor. ff. de privileg. credito. cū alijs allegatis per lasonē, quia ibi praecesserat actus illius, contra quē praesumitur, actu statim subsequuto, ut donatio omnium bonorū, & alioquutio ad aurem; sed in casu nostro nullus omnino actus ab vniuersitate fuit gestus ea nocte, contra quē ex rebellionē iubequuta inducatur praesumptio, fateor tamen, qd si ex dictis rebus depredatis aliquē ex dolo administrantū peruenissent in vtilitatē vniuersitatis praesumerentur a principio facta eius nomine, & de eius mandato, proinde teneri vniuersitatem d. l. sed si ex dolo §. 1. ff. de dolo malo, & d. l. 1. §. qd ergo adi. citur. ff. de vi & vi armata, quē iura allegat Bartolus in d. §. non nunquā, nu. 10. post Innocen. in d. c. graui, & loquuntur in delicto successiuo, ut etiam demonstratur exemplo Bart. de retentione Castra per vniuersitatē, quē retentionē praesupponit actum successiuum. Et licet exempla non restringant regulā, illa tamen declarant Instit. de grad. affinitatis §. haec tenus. Nec repugnat Bartolus opinionioni nostrae, cū loquamur de delictis momentaneis, ipse autē de delictis habetibus tractū successiuū, sequitur Are. d. consil. 163. col. antepen. in fine, Affli. d. decis. 376. nu. 4. Paris. d. consil. 21. nu. 35. Ancha. d. consil. 158. num. 14. & 15. vbi tamen hoc restringit debere intelligi, ut vniuersitas teneatur, scilicet inquātū est facta locupletior, quē refert & sequitur Afflic. in additio. ad predictā decisionem 376. & hoc verū si res peruenierint ad vniuersitatē, ex traditione delinquentiū, alias secus, Aret. d. consil. 163. col. antepen. in fi.

Nec est impedimēto, qd in eisdē precibus dicat, qd habita notitia dictorum homicidiorū, & delictorū ea nocte factorū multi accesserunt ad patium ipsorū dñorū interfectorū ad capiendū de bonis in patio existentibus, ipsaq; bona rapuerunt & exportauerunt.

32 Quia ex hoc non sequitur, ergo vniuersitas deliquit Dec. in d. consil. 221. nu. 1. Ol. ra. d. consil. 315. nu. 2. Nam & si non quidem multi, sed omnes homines de ipsa vniuersitate iussent, & exportassent bona, non propterea diceretur vniuersitas exportasset, deliquisse, nisi probaretur iussisse ex propo-

sito, & deliberato consilio Curtius iunior d. consil. 174. nu. 33. Vel si dicta bona fuissent exportata nomine vniuersitatis ratā habuisset dicta exportatio nō cōgregato cōsilio, vel ad ipsam vniuersitatē aliquid peruenisset, secū dū Bart. in d. §. non nunquā, col. fi. & Dec. d. consil. 437. nu. 2. & 3. cū alijs supra proxime allegatis, & ideo nō militat argumētū, qd aliquid qui vñ sunt facere, qd ex quo nescitur quis exportauerit predicta bona propterea vniuersitas, quē nō deliquit teneatur illa restituere adducēs pro eorū opinione dicta Ioann. de Anna. & Abba. in c. dilectus de simon. qui hoc nō dicit, tūmo praesupponunt, qd ad hoc, ut cōmunis obliget ex aliquo delicto pcedere debeat delictū, aut salte culpa ipsius vniuersitatis, sed eorū dñū probari potest ex adductis in consil. 63. in fi. inter cōsilio. Calcha. qd tamen nō militat in casu nostro, quia ex processibus parte domini Comitis productis apparet, de homicidijs, & raptoribus bonorū, ex quorū delicto nō debet ipsa vniuersitas teneri, ut iā dictū fuit, & cōcludit Pau. de Castro in d. consil. 423. Aret. d. consil. 163. & alijs omnes supra relati. facit reg. l. fāncimus, C. de Penis. c. quē fuit, de ijs, quē fuit a maiore parte cap. & §. quoniam vero, in authen. ut nul. iud. A ff. lic. in cōstitutio. regni §. si dāna clādestina, in principio, & pro vniuersitate, qd non teneatur ad damna illata de nocte, facit decisio Bart. & Baldi, & An. 34 geli in d. l. 1. §. occisorū ver. si autē dānū vbi aut qd stare statuto, put. est Bononiā, qd vñ teneatur custodire eorū territoria, & em. ē dare dāna, cū ignoratur dānū dantes, non propterea tenetur villa de dāno dato de nocte, vel ingentium multitudine, quā non potuit reparare, Dec. consil. 64. col. 3. cum alijs adductis supra nu. 24. ergo multo magis vbi nō extant statuta ut in casu nostro, cum simus in iure cōmuni, quo villa non tenetur ad emendationē dāni ut notant Deci. & Cagnol. in d. l. culpa caret, & expressis Roand. de Curt. consil. 64. nu. 1. & 12. inter consil. Calchanei his famulatur quā scripsi supra Dec. 88. nu. 1. & duodecim seq. nec repugnant quē incoararū ibi aduxi, propter diuersitatē facti. l. interpositas. C. de tractat. Cum igit legitime non appareat ex actis Comitē agere esse herede quod dā Comitis Richardi, cuius erāt bona rapta, minul. eorū appareat delicta ea nocte perpetrata fuisse nomine vniuersitatis, nec etiā de rebellionē proposita, quodue in vtilitatē praedictae vniuersitatis aliquid peruenierit, vel retinuerit, dicendum videtur vniuersitatē esse veluti ad re non probatē ab huiusmodi rapinis ea nocte tactis absolueudam.

Quod vero attinet ad id, qd querebatur, An eidē Comiti liceat subditos delinquentes traducere ad locum sancti Ianuarij extra locū Crescentini, breuiter existimo qd non, arg. l. fin. ff. de iurisd. om. iud. & nota per Deci. consil. 286. col. 2. nu. 3. vbi cōcludit, subditos non debere trahi extra eorū territorium, quia essent magis vexati & grauati litibus, & expensis, & ita fuit iudicatum per praesentissimos viros in hac causa a Serenissimo Duce delegatos D. Petrum Bellum Consiliarium, Amedeum de Ponte Senatorem, Melchiorem Scauauellum Regium Senatorem, & Frānciscum Nucetum, qui dictā vniuersitatē a praedictis delictis absoluerunt.

S P M M A R I V M.

- 1 Feudum quando quis dicatur habere ex p. Ho, & proinde sita prima inuestitura & prima co. cedentis.
- 2 Vassillus habens feudū ex p. Ho, & proinde sita prima inuestitura nihil potest facere in p. a. iudiciū successorū, quod intelligit, de nu. 13.
- 3 Partis appellatio. venit quilibet pars etiam minima.
- 4 inuestitura antiqua probatio sit per eius tenorem in alia inuestitura relationem.

- 5 Comes in perpetuum inuestitus de Comitatu dicitur, esse Princeps, & ea in ipso Comitatu posse, quæ Imperator in suo imperio potest, intellige ut nu. 16.
- 6 Per in parem non habet Imperium.
- 7 Alienatio a Rege facta cæcis in magnam diminutionem Regis iurisdictionis non valet, & potest reuocari non obstante iuramento.
- 8 Successor Principis non tenetur stare ex noua causa contrahibus antecessorum cum subditis initis.
- 9 Princeps privilegia subditis concessa ob eorum ingratitudinem reuocare potest.
- 10 Privilegium mediante pecunia subditis concessum an & quædo Princeps reuocare possit.
- 11 Successores Principum, Ducum, siue Marchionum ligantur p. eo antecessorum iuribus.
- 12 Principi a contractu etiam presumpso ex longo usu, & continua obseruatione induci recedere non licet.
- 14 Feudum concessum pro se, & liberis masculis, & heredibus dicitur esse mixtum, quo casu successor debet esse hæres uasalli d. f. u. d. l.
- 15 Patris factum feudum gratis æquiuocis pro se & filiis masculis uocet filius succedentibus.
- 17 Successor in feudo ordinariam habens potestatem a contrahibus antecessorum sine causa recedere non potest.
- 18 Dignitas Vicarius Imperij non confertur ex eo solo, quod Imperator aliquem in inuestitura Vicarium nominet.
- 19 Clausula de plenitudine potestatis, ex certa scientia, & motu proprio, ius tertij non tollunt.
- 20 Clausula, salvo iure cuiuslibet tertij, facit contractum conditionalem.
- 21 Dispositio idem continens quod ius commune firmiter redditur, & efficacior.
- 22 Privilegia mera subditis concessa, an & quando reuocari possint.
- 23 Castrum siue oppidum se subiiciens alicui domino cum certis tamen capitulis, censetur esse subditum quo ad illa capitula tantum, non quo ad alia.
- 24 Contractus talis esse presumitur, qualis per nomen appellatum profertur.
- 25 Subdit inferioriorem dominum habere non coguntur.
- 26 Princeps reuocare non potest concessionis habentes perpetuam commutationem cum re concessa.
- 27 Inferior Principe privilegium datum reuocare non potest.
- 28 Contractus siue transactiones initæ cum Principe ab vniuersitate in remissionem meritorum reuocari a Principe non possunt.
- 29 Pare remissio inducit per receptionem Canonis, siue censuris debiti nulla facta protestatione.

DECISIO CXXXIX.

Successor in Comitatu, an ligeret transactionibus contentionibus & pactis ab antecessoribus suis cum subditis initis.

CONTINUANDO materiam superscriptæ controuersie, superest videre quid ius statuatur in secundo articulo, scilicet, An Modernus Comes successor in Comitatu transactionibus, seu conuentionibus prædecessoris legitur. Et prima fronte videretur dicendum non ligari, quia si attendimus formam inuestituræ Sigismundi Imperatoris, quam obseruare semper debemus cap. primo in fine de duobus fratribus a capita inuesti. cum alijs adductis supra decis. 23. numero 2 & 20. quibus addo Deci. consilio 468. numero 9. Socin. Iun. consil. 76. numero 108. libro 1. Modernus Comes dicitur habere feudum ex pacto & prouidentia primi concedentis, cum inuestitura sit facta pro se & liberis masculis. Iler. in capit. 1. §. hoc quoque, de success. feud. Alexand.

consilio 26. nume. 4. volum. 5. quem refert, & sequitur Decius consil. 185. num. 2. & 4. loquens in inuestitura Ducis Sabaudie, Afflict. de prohibita feudi aliena. per Federic. §. præterea Ducatus nume. 46. Deci. consilio 445. nume. 8. Socin. Iun. consilio 72. numero 24. volum. 1. post Bartol. Iler. & Alexand. ac Decium per eum relatos, & quo casu vassallus nihil potest facere in præiudicium successorum, dict. capit. 1. de success. feud. & glossa ibi, in verbo inuestiri, gloss. fin. in titulo qui success. feud. dare tenent. vbi Iler. in fin. & Lauden. columna. 2. Præposit. num. 5. Afflict. colum. 16. versic. secundus casus, & in præiudicium feudorum colum. 28. & alijs cumulatim a Paris. consilio 23. nume. 147. quibus conuenit text. in l. cum qui ff. de interd. & relegat. vbi ea, quæ a genere, vel a Principe, aut ab ipsa rerum natura præueniunt debent liberis remanere incolumia, & in transactione facta per vassallum, quod non præiudicat successoribus in feudo tenet Decius consil. 185. numero 5. post Aluaro. in cap. si vassallus de beneficio colum. final. si de feud. licet controuersia inter dominum & agnatum, vbi Afflict. numero 45. Jacob. a Sancto Georg. in sua inuestitura in verbo, & cum pacto de non alienando nume. 12. Curt. de feud. in quarta parte in prima regula versicu. septimo principaliter quarto in fin. Tiraquell. de iure primogenit. questione 26. nume. 5. & questio. sequent. nume. 1. & 13. Et hæc procedunt etiam si tantum alicuius partis feudi fuerit facta transactio, argumento capit. Imperialem versicu. ut nulli liceat, de prohibita feudi aliena. per Federic. ibi totum vel partem aliquam, & cuius appellatione, venit quælibet pars etiam minima l. si unquam. C. de reuocan. donatio. vbi communiter Doctor. præsertim Tiraquell. in uerbo omnia, & partem aliquam.

Nec obstat, quod dicitur non constare de dicta inuestitura, nisi per inuestitura Imperatoris Sigismundi de qua legitime non constat, & quia cum per tenorem sit relata in inuestitura Moderni Imperatoris confirmantis, dicitur legitime probata Paris. consilio 23. nume. 87. volum. 1. Ripa in l. si constante, num. 10. ff. soluto matrimon. late Pœr. decis. 247. numero 1. 2. & 3. Et dato, quod non probaretur, atamen dicitur Modernus Imperator de nouo dare, seu concedere. l. adoptio. ubi Angel. ff. de adoption. Bart. & communiter Moderni. in l. more. ff. de iurisdiction. omn. iudic. Roman. consil. 98. Deci. consil. 341. nume. 7. & consil. 184. nume. 8.

Secundo pro hac opinione facit, quia Modernus Comes & sui antecessores dicuntur inuestiti de Comitatu in perpetuum & quo casu dicto Comitatu, dicitur ea posse, quæ Imperator in Imperio potest, ut late concludit Afflict. in Rub. quæ sint Regal. num. 68. & sequenti. Curtius Iun. consil. 100. nume. 3. post Docto. per eum relatos & in tract. de feud. in 2. par. secunda questio. principaliter char. 17. quod maxime procedere debet in casu nostro, cum dicti Comites fuerint inuestiti cum potestate Imperatoria, Feli. in cap. quæ in ecclesiis num. 2. de constitut. quo fit
6 & ut antecessoris contractus non ligit successor, quia par in partem non habet Imperium l. 3. §. final. & l. sequent. ff. de recept. arbit. cap. innotuit. §. quamuis de electio. gloss. final. in l. digna uox. C. de legi. per illum textum. & Bald. in fine & in l. 1. in principio. ff. de constitution. P. incip. [& in tit. de pace constan. in uerbo & successorum nostrorum] gloss. in tit. de pace constan. cap. privilegia, in uerbo, eadem obseruentur, & ibi Bald. in uerbo amplius consueuerunt, num. 1. & 2. Paul. de Castro consil. 227. uolum. 2. uerbi. secundo, quia factum antecessoris, & column. final. uerbi. item non obstat, uolum. primo, Iason consil. 227. colum. finali, præcipue in his, quæ sunt de regalijs, quæ
X 3 indi.

Senatus Pedemont.

indistincte per successores reuocari possunt, siue concessio de regalis sit in magna, siue immodicam diminutionem statim, ut concludit, Bossius in suo tractat. titu. de Principe in fine, & titu. de Regalijs nume. 34. post Felin. in cap. 1. numer. 5. de probation. & in cap. ad audientiam numero 5. de prescription. Bald. & alios per eum relatos. Campezi. consil. 2. numero 143. inter consilia Bruni, Socin. consil. 4. nume. 8. & 9. volum. 3. Dec. in dict. cap. 1. column. 4. versicu. retenta communi de probationi. cum alijs adductis per Portium libro 5. commun. opinion. conclusio. 18. amplia. 2. versic. sed secus est, quibus accedit quod inquit Barto. in l. prohibere §. plane ff. quod vi aut clam §. quod si Rex alienat aliqua, quorum alienatio esset in magnam diminutionem iurisdictionis Regalis, non valet, & post reuocari non obstante iuramento cap. intellecto de iureiurad. sequitur Fel. in dict. cap. 1. n. 5. de probatio. l. as. cōf. 7. col. 5. versic. quarto adhuc, lib. 3. cum multis alijs relatis per D. Rollan. a Valle consil. 2. n. 95. & 97. lib. 1.

Tertio, quia dato citra veritatis praedictum, quod dicta transactio afficeret successores in Comitatu, Attamen §. Modernus Comes non cogetur ex noua causa stare praedicta transactio, iuxta, nota per Fel. in cap. 1. nume. 6. de probation. post Bald. in l. finali. ff. de Senat. Imol. & Anton. per eum relatos, concludentes, Principem infringere, posse contractus, & priuilegia, etiam non subditis, concessa ex noua, & iusta causa, vtpote propter ingratitudinem contrahentium ut exemplificat Ioan. Crotus in l. omnes populi colu. 21. ff. de iusti. & iure, his concordant Bald. in l. digna vox in fin. C. de legi. & Dec. in dict. c. quae in ecclesiis colu. xi. versicu. secundo principaliter, & colu. 16. Felin. in cap. nouit colu. 8. versicu. quarto limita. de iudic. Oldrad. consil. 65. numero 8. §. quod multo magis procedit in priuilegijs concessis subditis, gloss. in cap. decet versicu. & nota, de regulis iuris in 6. late Alexand. consil. 216. nume. 16. & 22. volum. 2. Afflict. Dec. 361. nume. 6. sed in casu nostro constat de iusta causa, & ingratitudine ob homicidia, & rebellionem in quondam Comitum Richardum ab ipsis Cretensitatibus factam, propter quae crimina dicuntur amissae quaecunque priuilegia quascunque Franchisias, & conuentiones Bald. in l. 2. in fin. C. de libert. & eor. liber. quem sequitur Iason dict. consil. 227. colu. 6. versicu. septimo facit, ergo dictis transactionibus stare non est cogendus.

Nec obstat, quod dictae conuentiones legantur factae mediante pecunia, ergo ab eis recedi non potest, §. quia quando gratia, & priuilegium praeponderat, tunc pecunia recepta, non facit desinere esse gratiam, quae potest reuocari de plenitudine potestatis, ut in simili consiluit scilicet deferunt quae cumulat Tiraq. in repet. l. si vnquam versic. donatione largius nu. 9. C. de reuoc. don. & notata per dd. in l. quatuor ff. de statu hominum & contra dictam vniuersitatem vrgere videntur, quae idem Soc. refert d. consil. 4. Socin. d. consil. 4. numer. 6. 7. & sequent. volum. 3. necnon num. 22. vbi dicit, quod vniuersitas rebellando abusa est priuilegio suo.

Incontrarium vero facere videtur tex. in cap. priuilegia, versiculo eadem obseruentur de pace constant. vbi Imperator vult eadem a successore obseruari, quae ab ipso facta sunt, & licet loquatur textus in Imperatore, & sic in successore per electionem, in quo probabiliter dubitari potest ex notariis per lierniam in tit. qui success. feudum dare tene. colu. fin. & ibi Laud. column. 2. & Praepositi. etiam column. 2. Attamen §. in his qui per successionem admittuntur, ut in Regibus, & Ducibus, Comitibus, & similibus, indubitanter concludendum videtur successorem antecessoris pacto ligari, & ratio diuersitatis esse dicitur, quia Imperator non transmittit Imperium ad successorem, sicut Co-

mes Comitatum, saltem de consuetudine Socin. cōf. 165. numero 2. 9. & sequent. Afflict. de his qui feudum dar. poss. colu. 4. versic. quartum, & vltimum genus, Barto. consil. 72. col. 2. versic. 4. probatur, Et quod successor in Regno, siue Comitatu teneatur obseruare contractus seu conuentiones antecessorum tenet, Bal. in d. tit. quae feud. da. poss. nu. 35. & in d. l. digna vox in fin. C. de legi. vbi dicit quod pacta, quae hodie sunt cum Regibus sub nomine suae gentis porriguntur ad successores, quem refert, & sequitur Paul. de Castro ibi numero 3. Alexand. consil. 124. colu. 1. versic. ex quibus volum. 1. vbi ait, successorem, in dignitate non posse contrahere contractus per antecessorem factos, Laudens de Principe nume. 127. Socin. consil. 10. num. 27. inter consilia Bruni, Ioan. Iacobus de Leonardis inter consilio eiusdem Bruni consilio 114. num. 198. Socin. l. un. consil. 60. numero 18. & 29. lib. 3. Felin. in c. nouit column. 7. versiculo aut vero priuilegium non stetit, de iud. in d. c. 1. numero 1. de probation. per illa iura, quem refert, & sequitur Afflict. dec. 392. numero 17. & in tit. de lege Corradi §. ex eadem lege & Dec. 128. nume. 9. & sequent. ac dec. 2. nume. 2. Rod. sua allegat. 8. numero 3. & sequent. Aug. Berous consil. 65. numero 4. volum. 1. & consil. 138. numer. 18. & 19. volum. 3. Socin. consil. 32. numero 7. Afflict. in d. titu. qui success. dar. tene. colu. 16. in principio, Iason in l. 1. numero 13. & 14. ff. de constitu. Princip. & hanc opinionem dicit esse veram, & communem idem Iason, consilio 1. colu. 3. versiculo circa secundum dabium, volum. primo & latius consilio 10. numero 1. & sequent. volum. 3. ac consilio 86. colu. 5. lib. 3. vbi loquitur in successore Pontificis, Crauet. consil. 241. numero 17. vbi multa ad rem hanc congerit Paris. consil. 2. num. 132. lib. 4. Rolland. a Valle consil. 1. nu. 42. 43. lib. 2. Boer. dec. 204. num. 42. Narra consilio 636. numero 13. lib. 3. & consilio 122. numero 3. lib. 1. & nouissimi Portius libr. 5. com. opinion. d. conclusio. 18. amplia. prima & eandem audacter tenendam dicit Ne uiza. inter consil. Bruni consil. 12. numero 30. Campe. consilio 2. column. 7. versiculo aliquando etiam inter consil. eiusdem Bruni, Iacobi. a Sancto Georg. in inuestitura in verbo Princeps versic. sed an Princeps, & multo magis hac opinio sibi locum vindicant in casu nostro, in quo secundum ea, quae proponuntur praedictae transactiones haecenus fuerunt confirmatae ex ipso longeuo vsu, & continua obseruantia, §. ex quibus quidam presump. prus contractus inducitur, a quo etiam Principi sine causa recedere non licet, Afflict. de prohib. feud. alienatio. per Federi. §. praeterea Ducatus in 6. nota, nu. 54. & sequent. Pau. de Castro consil. 313. colu. 1. in fi. volum. primo & secundum impressionem Papien. Iason. consil. 227. col. 4. versic. tertio facit, & col. 6. versic. sexto facit (Dec. cōf. 690. n. 2. in fi. & nu. 3. vbi dicit Principem non posse etiam de plenitudine potestatis contrahere contractui proprio.)

Non obstant in contrarium adducta quibus est abun de responsum appareat per Iason. in d. consil. 10. colu. pen. & vltima. Attamen vt de iustitia casus nostri pateat sigillatim respondere visum est. Primo itaque ad id quod dicitur feudum Crescentini esse feudum ex pacto, & prouidentia inuestitionis stare non cogitur: secus si ageretur de contractu, facto ab eo qui feudum acquisiuit gloss. in d. verbo inuestit. de success. feudi. gloss. final. in titulo qui success. feudum dare tene. quae ponit rationem ex regula de qua in l. ex qua persona

ff. de regul. iur. & in Li ab eo. C. de liberal. causa, & eū sequitur Bald. ibi, Ripa lib. 1. responsio. cap. 1. numer. 3. Brunus consil. 40. num. 3. in fin. Alex. and. consil. 19. num. 17. post Dinum volum. 5. Socin. iun. consil. 76. num. 11. & sequen. volum. 1. quod præsertim procedit in casu nostro ꝑ in quo feudū dicitur habere mixtam naturam ex pacto scilicet & proindencia dum dicitur pro se & liberis masculis, & hereditarij propter qualitatē heredibus, cuius prætextu successor debet esse hæres mediatas vel immediatas primi, Afflicti. de success. feud. §. hoc quoque colum. 4. §. & 16. Crauer. consil. 131. colum. 3. & consil. 197. num. 5. vbi dicit hæc esse communem opinionem Parisi. dict. consil. 23. nu. 162. 167. 177. & 189. volum. 1. flo. Campeggi inter cōf. Bru. consil. 11. colum. 4. Bru. consil. 24. Rub. consil. 18. colum. 1. & per totum post alios per eos citatos Alc. in l. q. dicitur numero 25. ff. de verbo. oblig. resp. 180. Soc. iun. consil. 112. num. 10. & 15. & consil. 114. num. 8. vol. 2. & consil. 42. circa fi. vol. 3. ꝑ quo casu successor tenetur stare contractui primi inuestitū vt in titul. qui successores feud. dar. tenent. Curtius de feud. in quarta parte question. penult. primæ regulæ columnā finali versiculo, idcirco mihi. Sed in casu nostro tractatio fuit facta a primo acquirentore cuius feudū Crescentini deuicauit ad Comites successores, & nouissime ad Modernum Comitem, ergo eius factum improbare non potest sed transactionibus stare tenetur. Verū quia hæc responsio dubia redditur ex his quæ scribit Curt. lum. de feud. in 4. parte penultim. questio. primæ regulæ colum. 6. & seq. post Aretin. in l. apud Iulianū ꝑ §. si quis alicui colum. pen. ff. de lega. 1. ꝑ vbi factū patris acquirentis gratis feudum pro se & eius filiis masculis, non nocet ipsis filiis succedentibus, de quo articulo alias deo fauente dicemus, ideo alia etiam accommodari potest responsio videlicet prædictas transactiones fuisse a partibus & ab ipso Illustrissimo directo domino ratificatas, vt in inuestitura Comitis Iacobi 1435. apparet, & transactione inita cum Comite Richardo prædicti Comitis Iacobi filio, facta de anno 1452. cuius Comitis Iacobi inuestitura fuit ratificata per Modernum Comitem ut in eiusdem inuestitura apparet, facta de anno 1550. ex qua ratificatione tollitur omne dubium, vt dicit Iason dicto consilio primo colum. 3. vers. non expeditur.

Non etiam nocet quod dicitur, Comites Crescentini fuisse perpetuo inuestitos de Comitatu, ideo posse ea in suo Comitatu quæ Imperator in Imperio potest secundum Curt. dict. consil. 100. cum similibus supra allegatis. Quia Curtius, & alij loquuntur in Duce Mediolani habente iura Imperialia ex privilegio, seu longissima consuetudine, & qui supremus dominus reputatur in suo Ducatu, secundum Curium de feudis in secunda parte secunda questio. principali char. 17. versiculo quod Comes virtutum, post Angel. & alios quos refert Bossius in suo tracta. titul. de crimin. læsæ maiestatis numer. 34. versiculo est tamen in dominio suo &c. & in titul. de Regal. numer. 26. & idem in alijs Ducibus, & Comitibus habentibus similia iura, secus in alijs ea non habentibus & superiorum immediatū, 16 aliumq; Imperatorem recognoscentibus, ꝑ quia huiusmodi sunt Principes absoluti Afflicti. in titul. quis dicitur Dux Comes & Marchio colum. 3. in fine, & ad hæc faciunt quæ dicit Iason post Bar. Alexan. & Aret. in l. 5. in principio numero 10. ff. de verbor. obligat. qd Comites recognoscentes superiorem æquiparantur prædictis, & Magistratibus, non autem principibus sed Comes Crescentini non habet iura Imperialia, nec supremus dominus reputatur in suo Comitatu, ut ex inuestituris productis patet, ergo ea exercere non potest, Vel responderi potest prout proxime præcedenti argumento responsum fuit.

Nec repugnat inuestitura Sigismundi Imperatoris, 17 quia de ea legitime non constat ꝑ & etiam si de ea legitime constaret ordinariam tantum tribuit potestatem, ex qua non potest sine legitima causa a contractibus antecessorum recedere, iuxta nota. in dict. c. 1. de probatio. & in d. c. nouit de iudi. & nec etiam a privilegijs e. decet de regul. iur. in 6. Paul. de Castro consil. 313. in fin. volum. primo, secundum impressionem Papiensem Deci. in c. quæ in ecclesiis colum. 13. versicu. sed de potestate ordinaria, de constitutio propterea dicitur Deci. in dict. colum. 13. versic. & notandum est, qd si Principi reseruata, inferiori concedantur non intelliguntur concessa cum illa plenitudine potestatis quæ in ipso Principe consideratur, faciunt notata per Bart. in l. bonorum in 2. notabili & ibi in additio. C. qui admitti & per Paulum de Castro consil. 317. numero 2. volum. primo secundum impressionem Papiensem Rub. consil. 30. qui consuluit in hac causa Crescentini.

Nec releuant verba in d. inuestitura Sigismundi posita, quibus Comites ipsi nominantur Vicarij Imperiales ꝑ quia non propterea Imperator in dignitate illa dicitur eos approbare voluisse, nec eis de nouo tribuere, pulcher tex. in clemen. finali de sentent. excommunicatio. quem ad hoc notat plurib. alijs more suo cumulat Tiraquellus de nobilitate cap. 6. num. 23. & faciunt dicta Baldi consilio 447. num. 3. lib. 5. dum loquitur de Vicariatu concessio cum plenitudine potestatis.

Non obstat concessio seu confirmatio Moderni Imperatoris, quia ea fieri non potuit in præiudicium Illustrissimi Ducis, cuius iā erat uassallus d. Comes nec etiam iuris vniuersitatis 12. §. merito, & §. si quis a Principe ff. nequid in loco publi. Curt. d. consil. 100. numero 4. Afflicti. de prohib. feudi aliena. §. præterea Ducatus in 6. nota. numero 52. ꝑ etiam si in dicta confirmatione esset clausula de plenitudine potestatis, motu proprio, ac ex certa scientia, ex quibus non tollitur ius tertij, de quo non est facta mentio Parisi. late consil. 82. colum. fina. volum. 4. Deci. consil. 407. Plenius accipiat D. Crauer. d. consil. 24. 1. num. 20. & sequen. vbi post multos quos allegat cōcludit ex huiusmodi clausulis non censi sublatum ius tertij, & de clausula ex certa scientia, quod ea nihil operetur in detrimentum tertij, tradit Gozad. consil. 9. num. 42. Socin. iun. consil. 77. numero 126. lib. 1. Parisi. consil. 1. numero 83. & 84. lib. 1. post Abba. Felin. Socin. & Curt. in locis, per eum allegatis quibus addo Areti. consil. 15. col. 3. & 4. Curt. iun. consil. 142. num. 3. vers. nec obstat, eundem Parisi. consil. 111. nu. 121. lib. 1. Gram. decis. 104. n. 1. 2. & 3. Immo confirmatio dicitur nulla, si in ea, vel in precibus mentio facta non fuit iuris tertij, Anch. consil. 10. per text. in c. cum nostris, ubi Abbas numero 7. de concess. præb. & in d. c. nostra numero 32. de rescript. Dec. consilio 639. numero 16. Alex. consil. 70. in fine, volu. 3. quod ius tertij conseruare voluit attenda clausula, 20 saluo iure cuiuslibet tertij, ꝑ quæ facit contractum conditionalem Iacob. a Sancto Georgio in sua inuestitura, in verbo, & cum pacto, numero 6. quæ subintellegitur, etiam si nō exprimat, Afflicti. in titu. qui success. feud. dar. tenen. colum. 7. versiculo bene tamen præsumunt, & in titul. per quos fiat inuestitura. col. 2. in fine, & in d. §. præterea ducatus, in 6. nota. num. 53. Dec. d. consilio 185. numero 9. circa finem & consilio 286. numero 8. late Parisi. consilio 23. num. 143. & sequen. volum. primo Iason late consil. 24. numero 5. volum. 3. Bald. in l. 1. in principio ff. de constitutio. Principum.

Nō obstat qd par in parē nullū habeat imperiū, quia iura de hoc loquētia, intelliguntur, qd par nullū habet a pari, ut in Imperatorib. & in sumis Pōntificib. qui electione succedūt, secus afflicti Iason late consil. in quo in co-

mitatu non electione, sed per successionem admittuntur Comites, ut prædictum est. [vel responderi potest ut responder Nat. consil. 172. nu. 9. videlicet prædicta non procedere in contractibus sed in legibus & statutis condendis.]

Non nocet doctrina Bartoli in l. prohibere § plane ff. quod vi aut clam, cum similibus alijs, quia ea loci habet quando huiusmodi concessionem, siue alienationes tenderent in magnam diminutionem iurisdictionis, secus si nullam, vel minimam diminutionem inducant, prout in casu nostro, in quo licet concedantur aliqua emolumenta in criminalibus a decem florensis infra, & respectu bonorum campestrium, non propterea eis aliqua conceditur iurisdictione, quæ tota in Comite residet, nec ex eo, quod conuentum est homines Crescentini, in quibusvis causis non posse extrahi extra locum & territorium Crescentini, potest dici diminuta iurisdictione, cum hoc sit conforme iuri communi, quo nemo extra territorium trahi potest Deci. consil. 21. 236. numero 7. l. fin. ff. de iurisd. et. omni. iud. § cuius dispositioni redditur efficacia ex ipsa conuentione lason consil. 227. col. 2. vers. 30. prædicta, & dato quod in aliquo diminueretur iurisdictione, attamen cum sit modica diminutio, valet, Bart. in d. § plane Felin. in d. c. 1. numero 5 de probat. lason d. consil. 227. col. 3. vers. quinto facit & consil. primo col. 2. vers. circa secundum dubium lib. 1. Alex. consil. 1. numero 18. & sequ. lib. 5. vbi Moderni Paris. in additio. multos concordantes congrunt, quibus addo Deci. consil. 191. num. 1.

Nec mouet quod dicitur Principem non posse concedere regalia in præiudicium successorum, quia ut supra dictum est, hoc locum habet in concessione, quæ tenderet in magnam diminutionem Regni, seu iurisdictionis, ut si concederetur sine causa quota Regni, vel ea, quæ sunt supremæ iurisdictionis, quia hæc non sunt in marfupio Principis, secus si non multum diminuatur, quia tunc valet concessio, & successor tenetur seruare Felin. in d. c. 1. numero 5. lason d. consil. 227. col. 5. vers. quinto facit, Afflict. in titu. de prohibita feudi alienatione. per Federi. §. præterea ducatus in 6. nota. & in tit. quæ sunt regalia nu. 61. & sequenti, Ripa lib. 1. responsum c. 1. numero 53. 54. & seq.

Non obstat, quod prædictæ concessionem sunt mera priuilegia, quo casu ex arbitrio possunt regulariter reuocari, cum sint concessa subditis, secundum Felin. 22 in c. nouit nu. 10. de iudi. § Quia dici potest dicta priuilegia concessa fuisse non subditis, cum fuerint facta tempore, quo se subiecerant, vel paulo post, quo casu sine causa legitima reuocari non possunt ut fere in terminis scribit eleganter lason d. consil. primo col. 6. numero 104. lib. 1. Pau. de Cast. consil. 313. numero 6. & 7. & his ad stipulatur quod scribit Socin. in l. si ex toto, in fine vers. c. septima conclusio. ff. de legat. 1. § quod si Castrum seu oppidum alicui se subijcit domino, ceteris tamen capitulis, subditum esse censetur quoad illa capitula tantum, quo vero ad alia non.

Vel dici potest istud procedere in priuilegijs simpliciter concessis, secus autem si in vim contractus transeant, ita responderi Deci. d. consil. 286. nu. 6. Felin. in d. c. nouit col. 5. vers. aliquando vero priuilegium conceditur subdito, & d. nu. 18. vers. limita. de iud. Soci. consilio 4. numero 5. volum. 3. cum infinitis concordantibus adductis per Portium lib. 5. comm. opi. conclus. 19. in principio. Sed licet prædictæ conuentiones uideantur continere concessionem & priuilegia, attamen sunt contractus, & transactiones, quia hæc nominibus a partibus nominantur, quo casu tales presumuntur, Bald. in titulo qui success. dare teneant. vbi § talis presumitur esse contractus qualis per nomen appellatiuū profertur, Soci. consil. 165. nu. 5. Præterea, si consideremus primam conuentionem inter homines Crescentini, &

Comitem Richardum primum aquiretorem loci Crescentini factam, anno 1331 5. non sine causa ad eam de uentum fuit. Nam cum ciuitas Vercellarum, quæ tunc temporis oppido Crescentini dominabatur fuisset ob enuntiatum lase maiestatis crimen, præcedente iudicato priuata dominio dicti loci, qui propterea remanserat immediate subiectus Imperatori, & ideo poterat allegare se non posse cogi inferiorem dominum habere 25 § & consequenter contradicere inuestiture prædicto Comiti Richardo factæ, ut eidem fidelitatem non prestaret, per ea quæ scribunt Felin. in d. c. 1. nu. 4. de probatio. lason d. consil. 227. col. 1. latissime Neuiza d. consil. 12. nume. 108. & pluribus sequentibus Gomes in d. § item seruiana nu. 41. & sequent. In situ de actio. cum multis alijs concordantibus relatis per Portium d. lib. 5. comm. opinio. conclusio. 21. de quo articulo alias suo loco discutiemus, nihilominus prædicti Crescentinates non quidem se opposuerunt, sed quasi deficientes a Ciuitate Vercellarum propter sententiam contra eam laram totis viribus d. Comiti Richardo fauerunt, ut plenè dicti loci dominium obtineret ut ex concessione d. Comiti Richardi apparet, quo fit, ut reuocari non possit, Pau. de Cast. consil. 317. col. pen. & si. vol. 1. secundum impressi. Papiensem. Item ex prædicta conuentione, vniuersitas tenetur potestati salarium soluere, seu iudici Crescentini, quod tamen de iure communis spectaret ipsi Comiti, ad quem iurisdictionis emolumenta pertinent l. secundum naturam ff. de reg. iur. c. qui sentit onus, eod. tit. in 6. Et in secunda conuentione facta de anno 1452. confirmatoria prime, obligatur ciuitas soluere Comiti florenos 135. quo fit ut dictarum concessionum preterito dicatur concedens habere vniuersitatem obligatam ad dationes, quæ perpetuam cum re concessa habent comensurationem § quo casu, concessionem in contractum transire dicuntur & princeps eas citra dolum reuocare non potest, Bald. in l. qui se patris col. 7. vers. hoc scias C. unde liberi. quæ sequitur Felin. in d. c. nouit numero 8. in fi. & nu. 9. & 10. vers. limita. penultima & nu. 12. de iud. Roman. consil. 436. col. pen. Deci. fere in terminis nostris, in consilio 286. nu. 4. Fran. Luca in tract. de priuileg. fisci col. 2. in fine Paris. consil. 82. num. 48. vol. primo lason d. consil. 1. col. 7. vers. tertio principaliter lib. 1. Portius d. conclus. 19. in princ. lib. 5. Vel potest responderi, in contractum adducta non procedere in inferiore a Principe 27 § qui non potest priuilegium a se concessum reuocare, Felin. in d. c. nouit nu. 11. post Bal. Ant. Abba. Imo. Federi. de Senis, & alios per nos allegatos, Deci. in c. quæ in ecclesiarum, col. 12. vers. quarta declaratio, de constitutio. maxime si ne causa, ut declarat, Rui. consil. 230. nu. 4. iuncto n. 9. vers. & idem etiam potest lib. 1. Non obstat, quod ob ingratitudinem per Crescentinates aduersus Comitem Richardum commissam, sunt priuata eorum priuilegijs, & transactionibus, et quod in contractum transiissent, quia responderi, non constare de aliqua ingratitudine, seu delicto per vniuersitatem commissio, ut in præcedenti decisione probauimus, ergo ex particularium delictis non potest inquiri vniuersitas, & prædictis transactionibus priuari, Bar. in l. aut facta §. nra. numero 9. ff. de pœn. Secundo responderi potest, quod etiam dato quod de aliquo vniuersitatis delicto constaret, ex quo ipsius ingratitudo resultaret, attamen adhuc a dictis transactionibus recedere non liceret § tamquam factis in re muneratorem meritum, & promissorum per vniuersitatem, quo casu reuocari transactiones non possunt Roma d. consil. 26. col. 2. vers. concludo ergo, & consil. 436. col. pen. Felin. in d. c. nouit num. 12. & ibi in additio. versiculo secundus effectus latissime Tiracuell. in repetitio. l. si unquam vers. donatione largitus, numero 13. & 14. & ibi Ripa quæst. 14.

Tercio

Tertio responderi potest, quod dato, quod commissa fuisset ingratitudo, propter quam non tenebatur Comes Io. Andreas prædictis transactionibus stare, tamen, quia, ut proponitur acceptavit deinde solutionem censui, sibi ex dictarum conventionum forma de bini, sine alia protestatione, videtur dictam ingratitudinis causam remisisse, & per consequens penam ex ea resultantem, argumento not. per glo. & Doct. in l. 2. C. de iure emphyteo. Alex. cons. 105. volu. 3. Moder. Paris. in consuetud. Parisien. § 14. quæst. 1. nu. 9.

Non obstat successorem non teneri stare dicto contractui, cum non fuerit consumatus tempore rogatus, sed erat consumandus tempore successorum, prout dicit Afflic. in d. tit. qui success. feud. dar. tenean. col. 16. versio. quarto fallit. Quia ad præmissa responderi Paul. de Castro in l. si Stichum. § stipul. ff. de verbor. obligat. Ruin. cons. 34. col. 2. vol. 2. videlicet quod quando sumus in contractibus attenditur tempus contractus, & si porrigat effectus singulis annis, quibus statibus, pronuntiauerunt præfati domini delegati esse obseruandas conventiones prædictas.

S Y M M A R I U M.

- 1 Correlatiuorum eadem est disciplina, quod fallit quando est diuersa ratio num. 7.
- 2 Vxor vendens prædium cum marito, præsumitur adhibita preforma, & totum pretium ad maritum peruenisse & numero 7.
- 3 Maritus emens de pecunia donata uxori, acquirit vxori.
- 4 Vxor emens fundum, præsumitur emere de pecunia viri, idco dicitur acquirere marito contra nu. 8. & 9.
- 5 Vxor possidens cum marito, præsumitur iure familiaritatis possidere, non obstante titulo, contraria est uerior nu. 10.
- 6 Vxor et maritus si simul stipulantur unusquisque sibi acquirit pro dimidia.
- 7 Quintus, ff. de donat. inter vir. & vxorem limitatur & de claratur.

Defenditur opinio Abba. in cap. 2. de don. inter virum & vxor, ibi.

DECISIO CXL.

Viro & vxore simul ementibus, an cuique pro virili acquiratur, præsertim ambobus in possessione missis.

MARITVS & vxor simul emunt prædium, ambob; missi sunt in possessionem illius, mortuo marito, vxor instruit, quendam heredem, qui ad hæredibus mariti, dimidiam dicti prædij petijt.

Quæsitum fuit an iure petat, & videbatur dicendū non iure petere.

- 1 Primo quia correlatiuorum eadem est disciplina & nā quod de vno dicitur de altero necesse est ut intelligatur. l. si. C. de indic. viduit. toll. vbi late laso. Euer. in suis locis legali. c. 76. l. si. ff. de accept. & in emptione, & venditione est tex. in l. prima cū ibi not. C. de cupress. ex Lucodaph. lib. 12. Fel. in prohem. decret. num. 5. & seq. Io. Rōchagallus in rep. l. eandem in prin. nu. 43. ff. de duob. reis. At si maritus & vxor simul prædij vēdant & præsumitur vxor adhibita pro forma, & totum pretiū peruenisse ad maritū secundū Bald. Nouell. in tractat. de priuileg. dot. parte 7. priuileg. 1. nu. 15. post alios per cū relos. Laud. in addit. ad Bar. in cons. 124. Afflic. Deci 209 nu. 2. & seq. Boeri. decif. 23. nu. 7. late D. Craue. cōu. 91. nu. 1. & seq. latissime Tirac. in tit. de retract. lignag. § 31. gl. 1. nu. 4. & 5. quos oēs refert & sequit Io. Rōchagallus in rep. d. leand. rē a. n. 55. vsq; ad nu. 63. ff. de duob. reis, vbi diserte tractat hunc artu-

culum, & reprobata opinione Barto. in d. cons. 124. in hanc concludit, ergo idem dicendum erit in emptione, cum hæc sint correlatiua.

- Secundo alio simili argumento repellendus videtur actor nā maritus & vxor correlatiua sunt & sed res empta a marito de pecunia vxoris donata viro acquiritur vxori. l. vxor marito. ff. donat. inter vir. & vxor. vbi Bar. & cōiter Doct. igit idē dicendū erit de re empta ab vxore de pecunia mariti ut acquirat marito nō autē vxori sed in casu nostro res psumit tempore de pecunia mariti l. 5. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. etā. C. eo. tit. & c. 2. extra eo. tit. ergo dicet acquirat marito, hæc opinio cōprobatu autoritate Abba. in d. c. 2. in fi. de dona. int. vir. & vxor. vbi dicit maritū posse vēdicare rē emptā ab vxore, & videtur, de mēte Deci. cons. 237. nu. 8. & seq. & hæc comprobari possunt ex his quæ notat Bart. in l. Titū. § altero n. 1. & seq. ff. de adm. tuto. vbi tutor nomine suo emēs de pecunia pupilli acquirit pupillo.

Tertio actori aduersatur, quia & si dicatur mulierē acquirere potuisse, tamen in dubio inspiciendū est quod eorum esset in possessione l. multum interest. C. si quis alter vel sibi in fi. sed in casu isto apparet maritū possidere, ergo ad solum maritum pertinere debet prædij emptum. Nec mouet, quod dicitur mulierem etiam vna cum marito in possessione esse quia præsumitur possidere iure familiaritatis & non obstante titulo, & hoc propter præminentiam viri ut not. Alexan. & ibi Aquen. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. poss. & clarius Alciat. regu. 3. præsumptione 26. nu. 8. in quinta declaratione vbi dicit hoc esse nota, & magnū dictū ad ampliationē d. l. q. iure familiaritatis, ex quib; supra scriptis videt dicendū nō iure agere mulieris hæredem.

Pro opinione vero tria videlicet ad hæredē mulieris dimidia prædij empti cōpetere idcirco illā iure petere, adducebat doctrina Bal. in l. i. vxor. tua. C. de codi. 6 infer. col. 2. vers. idē si stipulatus & vbi si marit? & vxor simul stipulant aliqd sibi dari, acqrit vxori dimidia, q̄ doctrinā refert & sequit Alex. cons. 133. nu. 3. lib. 4. q̄ bus addi possunt quæ scribit Rōchagall. in d. l. eandem nu. 50. vers. accedat, & notata in vulgata. l. reos. § cū in tabulis. ff. de duobus reis. vbi Rōchagall. late nu. 59. plures autoritates ad hoc citat, ego pro hac opinione dicebā videri casū legis in l. 1. & in l. multū interest vers. nā siquidē. C. si quis alteri vel sibi, vbi vxor emēs prædij nomine suo, si res eidē tradita est sibi, nō viro acqrit salua tamē marito vel hæredibus eius actione ad p̄tisi aduersus vxorē eiusus hæredes quatenus locupletior facta est, quas leges addi adducit Bar. in l. & si instrumēta, nu. 6. C. de fide instr. lib. x. quæ refert & sequit Paris. cons. 80. nu. 9. vol. 1. post plures per eum citatos, & licet ibi lex loquatur quādo vxor emit rem in totū attamen idē dicendū est de parte. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. [His accedunt quæ scribit Bal. de marito & vxore cōsentib; se recepit pretium rei coniunctim vēdit in l. mater. col. 5. vers. sed hic q̄ro C. de rei vēd.]

- Nec obstant allegata in contrarium quia regula correlative non procedit & quando est diuersa ratio teste Feli. in proemio decre. nu. 10. Euerar. d. c. 77. col. 2. versicu. præmissa tamen militat, prout in casu nostro esse uidetur, Nam in venditione a muliere, & viro facta hoc inducitur tum quia præsumitur totū pretium ad maritum propter eius præminentiam, & autoritatem peruenisse, cum etiam ut rutiū contraheret emptor, qui emit rem totalem prout dicit Bald. Nouell. in allegato priuilegio primo illaq; opinio Docto. procedit fauore mulieris, ne fiat illi vxori fideiubēdo pro viro, authentica si qua mulier ubi Bald. Salic. & Cast. C. ad Senar. conf. Velleia. Afflic. d. deci. 209. num. 3. cum alijs supra num. 2. adductis, quibus addo D. Rost. cons. 64. num. 7. usque in fin. ubi plura propter diuersitatem rationem cumulat & Natta consilio

§ 52. num. 2. & 3. & propterea non iuri consonum uide-
tur ut ea quæ inducta sunt in eius fauorem in oclum
retrahantur uulgar. l. quod fauore. ff. de legib. ideo
non militat argumentum de ueditione ad emptionem.

Ad secundum respondetur quod l. quintus non pro-
cedit quando maritus est sciens & presens ut consuli-
tur Fulg. consil. 158. in quaestione, & hoc dicit etiam
Bertach. in suo aureo reposito. uers. uxor contrahit nu.
27. Neui. in sua Syl. nupt. lib. 4. num. 22. versic. quarto.
limita. sed magis in terminis casus nostri quæ lex quin-
tus non habeat locum quando maritus est uxor simul
emunt, & quod tunc etiam præsumatur facere de pecu-
nia uxoris est doctrina Alex. in add. ad Bart. in l. qd
ait. ff. de diuor. quem ad hoc citat & sequitur Bertach.
in d. §. uxor contrahit num. 27. & nu. ultimo qui etiam
ad hoc allegat Salic. in l. mater. C. de rei uendicat. &
Alexan. in consil. 22. lib. 4. quamuis consil. sequent. nu-
me. 2. Post etiam responderi d. l. quintus non proce-
dere respectu acquisitionis proprietatis & possessionis
quia & si ex d. l. quintus præsumptio iuris inducatur
ut res empta ab uxore, de pecunia mariti præsumatur
empta turpis quaestus euitandi gratia, non propterea
dicit lex illa rem emptam ab uxore nomine suo ex pecu-
nia quæ præsumitur mariti, acquiri ipsi marito cuius
nomine non fuit empta: ita nominatim dicit Bart.
in d. l. & si instrumenta in si. C. de fide instr. lib. x. & ibi
Io. de Pla. Alexan. d. consil. 133. num. 3. volu. 4. Alei.
in d. præsumpti. 26. versic. octauo intelligi supra dicta,
post Barto. Bald. & Signo. de homod. per eum citatos
Boeri. deci. 81. num. 5. D. Grau. consil. 81. nume. 4. post
Barto. & Bald. per eum citatos quos refert & sequitur
post plures per eum adductos Portius in suis commu-
ni. lib. 1. c. 14. versic. quarto limita post hæc scripta vi-
sus, & id aperte elicitur ex d. l. quintus secundum com-
munem interpretationem, ubi non erat controuersia
de re acquisita à quo scilicet mulier acquisiisset, quia
certum erat a quo rem ipsam habuisset mulier, scilicet
a venditore uel alio contrahente, sed erat contentio
ex cuius bonis ad mulierem peruenisset, & euitandi
turpis quaestus gratia dicit iureconsultus existimari a
viro ad eam peruenisse, nihil tangens an res ad uxore
peruenia acquiratur marito.

Præterea non video iure cautum si uxor suo nomi-
ne emat fundum asserens illum de pecunia mariti fuisse
quod propterea fundus ille marito acquiratur immo
contrarium Paris. d. consil. 80. num. 25. ubi respon-
det ad argumentum quod sit de pecunia pupilli, dices
esse speciale in pupillo ut etiam dicit speciale Barto. in
d. §. altero facit l. uxorem iuncta glo. 1. ff. de lega. 3. &
text. in dicta l. 1. & in l. multum intercessit. C. si quis alteri
vel sibi, ex quibus patet non esse receptam opinionem
Abbatis, & aliorum eum sequentium in d. c. 2. in fi. de
dona. inter vir. & vxor. Nec pro Abbate uirgere potest
l. vxor marito ff. de donat. inter vir. & uxorem iunctis
dictis per Bar. & alios ibi, quia dum dicunt mulierem
posse uendicare rem emptam de pecunia sua, loquuntur
marito non existente, soluendo, & in subsidium,
ita nominatim respondet Ale. respons. 526. quo casu
possit defendi opinio Abbatis & aliorum eum sequen-
tium ut scilicet in subsidium possit maritus uendicare
rem emptam de pecunia sua.

Ad tertium respondetur, quod postquam probatur
pro parte dominium esse uxoris, frustra contendimus
de possessione, nisi ad effectum acquisitionis Dominij
iuxta l. trad. conibus C. de pactis.

Nō obstat quæ scribit Ale. in d. §. declaratione, q. l.
qui iure familiaritatis prædat etiam si appareat de titulo
10 q. 1. ex t. text. in d. l. 1. multum intercessit. C. si quis alteri
vel sibi, & gl. in d. l. vxor. ff. de leg. 3. & l. quada ff. de
acqui. re. dom. & alia adducta per ipsum Ale. in d. tra-
ctat. de præsumpti. reg. 2. præsumpti. 23. ita uidetur de

mēte Ang. in d. l. qui iure familiaritatis, quo loci uide-
tur eam legē intelligere, quando non cōstat de titulo,
Sed ulterius etiam si de titulo non constaret, uideretur
æquior opi. ut dicamus utrunque pro dimidia posside-
re, prout uoluit Ang. in d. l. qui iure quem sequitur So-
ci. in consil. 128. col. 2. lib. 1. Io. Lup. in tit. de dona. inter
vir. §. 60. col. fin. qui tamen in ea opinione non uidetur
residere, & si uerissima sit.

Aduertendum tamē est, q. illa add. Alex. in d. l. qd
ait quæ est l. fi. ff. de diuor. quam refert apostil. in addit.
ad Alex. in d. consil. 133. nu. 3. vol. 4. non uidetur sim-
pliciter uera, uidelicet quod l. quintus non procedat in
emptione, quia hoc esset contra omnes Doctores, qui
semper fere exemplificant in acquisitione per emptio-
nem, præsertim cum addatur quantitas præcij, nisi eā
defendas e ratione, quia ibi maritus simul emit, & sic
erat præsens & contentiens, ut inuit text. in l. vxorem
in prin. quem Alex. allegat. hec & ille textus retorque-
ri possent, ex eo quod ibi uidemus fundum emptum a
marito, & de pecunia uiri, quamuis nomen uxoris in-
feratur, maritus autem prouidere uoluit ut filij esset di-
midia iure hæreditario, non quia per emptionem di-
midia facta esset uxoris cum post prædium emptum
illud communicauerit uxori, sed ne præsumpta dona-
tio morte confunderetur, ut in simili casu consulti-
tur Fulg. d. consil. 198. & Ripp. respons. 4. lib. 3. nisi susti-
nendo Alex. intelligamus uoluisse vna cum l. vxorem
iungere glo. ibi, quæ concludit quod cessante disposi-
tione mariti testatoris, vxor habuisset dimidiam ex cō-
tractu, & alterius dimidiz dimidiam ex dispositione
mariti testatoris. Quibus omnibus discussis Senatus cō-
siliis fuit hæredem mulieris iure agere, eique propterea esse
relaxandam dictā dimidiam prædij empti, salua hære-
dibus uiri, actione personali ad prædium, aduersus hæ-
redem mulieris & rei uedicatione in subsidium 1561.
17. Augusti.

S Y M M A R I U M.

- 1 In his quæ respiciunt solemnitate & ordinem iudicij, at-
tenditur constitutio statutorum seu consuetudo loci ubi iudi-
cium agitur.
- 2 Publicatio constitutionis in una provincia facta, nō ligat exi-
stentes in alia provincia ubi non est facta publicatio, dato
quod fuerit facta in curia Regis uel Imperatoris.
- 3 Ea nostra dici possunt quibus auctoritatem nostram in par-
tibus.
- 4 Quodlibet uerbum etiam minimum in quavis dispositione,
debet inseri appositum cum misterio & ut aliquid ope-
retur.
- 5 Non est uerisimile quem se uelle corrigere incontinenti, quod
præcipue habet locum dispositionibus magnatum & prin-
cipum.
- 6 Contractus principum pro lege habentur.
- 7 Ex iuris communis dispositione, varijs modis succurri potest
aduersus Senatus & aliorum maximorum Magistratum
sententias præsertim per supplicationem.
- 8 Ordo scripturæ attendi debet, & dispositio illa est prius atti-
denda, quæ est prior, habita consideratione ordinis scripturæ.
- 9 Natura diuisionis, & est denotare diuersitatem inter ea inter
quæ ponitur, & si ponatur inter incompatibiles debet resol-
ui in alternatiuam seu disiuictam & nu. 10.
- 11 Prouisio hominis non tollit prouisionem legis pleniorum.
- 12 Quando uerba patiuntur dubiam interpretationem, debent
semper interpretari contra se fundantem in illis.
- 13 Non sufficit allegare statuta alterius loci nisi etiam, produ-
cantur.
- 14 Exceptio quod quid non sit tale prout asseritur nunquam cen-
setur excluda.
- 15 Imputandum est alicui qui non probat id quod est fundamen-
tum sue intentionis.